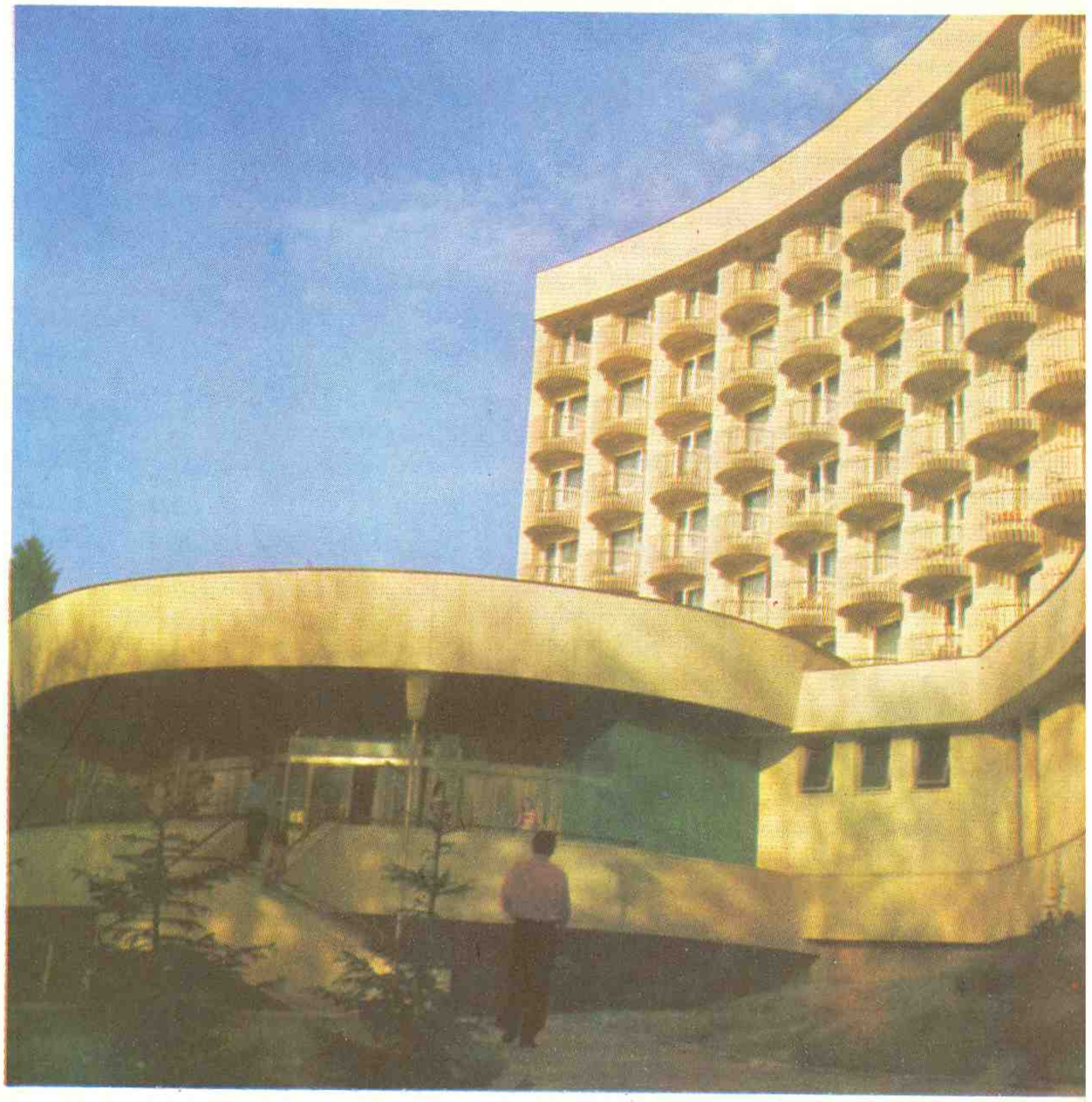
DASTRE

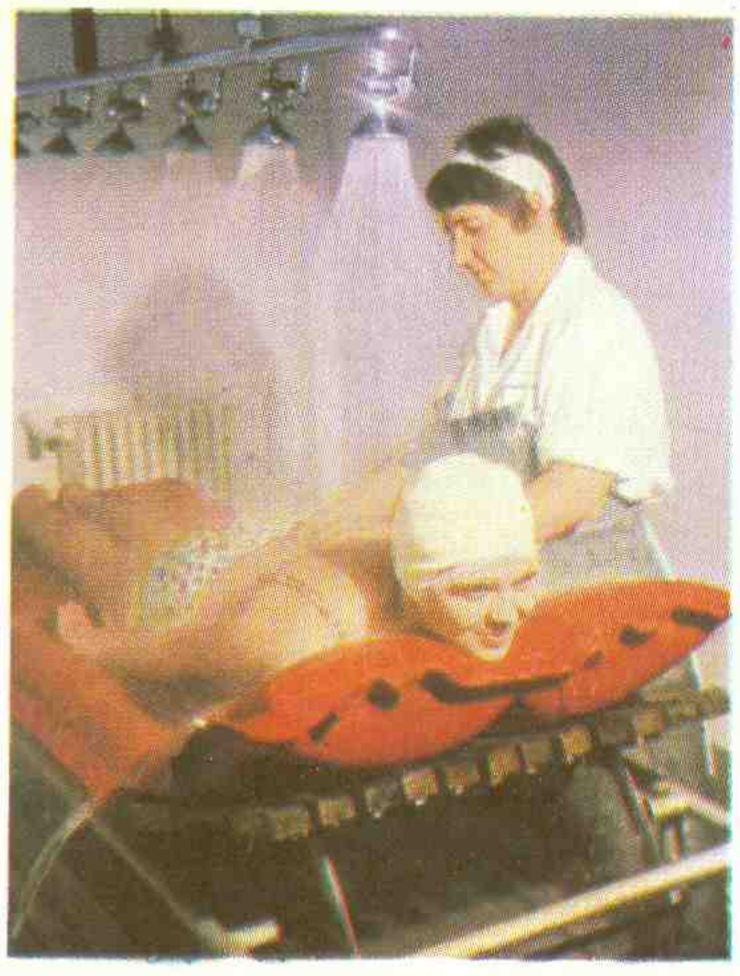
Informații complete în legătură cu activitatea de turism din județul Mureș se pot obține de la: OFICIUL JUDEȚEAN DE TURISM MUREȘ, Piața Trandafirilor nr. 3, telefon 30289, prefix 954 — Tîrgu Mureș.

taurant TRANSILVANIA, hotelul HARGHITA — a fost dat de curînd în folosință modernul complex CONTINENTAL. În toate aceste mari unități hoteliere — restaurante, berării. braserii, baruri de zi, cofetării etc.). oaspeții sînt întîmpinați de amfitrioni politicoși, care le oferă servicii capabile să satisfacă toate gusturile și exigențele.

Aceeași preocupare de bune gazde ale edificiilor de turism o vom reîntîlni și la Sighișoara. Aici, lucrătorii filialei de turism sînt gata să vă dea toate informațiile pentru vizitarea orașului-muzeu, cu monumentele sale istorice sau să facă oficiul de gazdă în complexul «STEAUA» (hotel, restaurant, bar de zi, braserie și grădină de vară). Sus, în cetate într-o construcție de epocă amenajată în stil medieval, funcționează un restaurant, o berărie și un bar de zi.—

Celor dornici să-și petreacă timpul în mijlocul naturii, li se oferă la numai cîțiva kilometri de Sighișoara, un popas agreabil: HULA DANEȘ. Cazarea se face în căsuțe, iar masa este servită în restaurant, pe terasă sau în grădina de vară.

Drumurile te invită cu generozitate și pe alte meleaguri mureșene. O.J.T.-Mureș recomandă — dacă mai este nevoie — o stațiune balneară arhicunoscută: SOVATA. Hărăzită de natură cu lacuri tămăduitoare, cu eficiență terapeutică, apreciată de renumiți balneologi, Sovata este mult solicitată pentru odihnă, destindere și îngrijirea sănătății. Stațiune de odihnă și cură balneară, funcționează în tot cursul anului, fiind indicată în tratarea afecțiunilor ginecologice și reumatologice, precum și în alte maladii asociate. Factorii naturali de cursă — apa cloruro-sodică a celor cinci lacuri a căror concentrație minerală variază între 77—213 gr/l — constituie cel mai important element în tratamentul de bază, folosit sub formă de băi reci și calde; tot atît de important este nămolul sapropelic scos din lacul Negru și nămolul argilo-silicos extras din Valea Sărată. Stațiunea dispune de o bază proprie de tratament utilată cu aparatură ultramodernă, supravegheată de un personal medical cu o înaltă calificare. Celor veniți în stațiune le sînt rezervate locuri în hoteluri și vile confortabile; masa este servită în restaurante și pensiuni. Parcurile, locuri liniștite pentru relaxare și meditație, clubul, cinematograful și terenurile de sport însumează tot atîtea posibilități pentru alcătuirea unor plăcute programe de agrement.—

MEDICII VĂ RECOMANDĂ
LOCUL UNDE POATE FI TRATATĂ AFECȚIUNEA DV.
DE LA OFICIILE JUDEȚENE DE TURISM
OBȚINEȚI BILETELE PENTRU CURA BALNEARĂ

Condițiile de cazare și masă, cele de tratament și posibilitățile pentru agrement existente în stațiunile din rețeaua Ministerului Turismului, asigură și în anotimpul rece o cură balneară eficace. În unele stațiuni, accesul spre bazele de tratament se face direct din hoteluri, prin culoare acoperite și încălzite.

În funcție de afecțiunile de care suferiți organizatorii de turism vă propun cîteva din cele mai renumite stațiuni. Astfel:

- **Pentru afecțiuni reumatismale:** Amara, Călimănești-Căciulata, Eforie Nord, Geoagiu-băi, Govora, Herculane, Mangalia, Pucioasa, Bazna, Sovata.
- **Pentru afecțiuni ale aparatului cardiovascular:** Balvanyos Borsec, Buziaș, Vatra Dornei, Tușnad, Covasna.
- **Pentru afecțiuni ginecologice:** Amara, Bazna, Eforie Nord, Mangalia, Sovata.
- **Pentru afecțiuni ale aparatului respirator:** Eforie Nord, Govora, Slănic Moldova, Mangalia.
- **Pentru afecțiuni ale tubului digestiv, glandelor anexe, boli de nutriție:** Borsec, Călimănești-Căciulata, Olănești, Sîngeorz-Băi, Slănic Moldova.

Bilete pentrù stațiunea dorită, precum și informațiile necesare se obțin de la agențiile și filialele oficiilor județene de turism din întreaga țară.

PUBLITURISM

O.J.T. suceava

o veche cunoștință a turiștilor!

Dacă v-ați hotărît să vizitați Țara de Sus
să petreceți o vacanță,
să vă îngrijiți sănătatea la Vatra Dornei
să faceți un popas odihnitor
într-unul din locurile minunate
de pe cuprinsul județului, alegeți:

În Suceava:
hotelurile-restaurant:
ARCAȘUL • BUCOVINA •
SUCEAVA • BALADA

În Cîmpulung Moldovenesc:
complexul turistic ZIMBRU • cabana DEIA
• Hotel «ALPIN — RARĂU»

- **În Rădăuți,** restaurantul NORD
- **La Siret,** Hanul cu restaurant și bar de zi.
- **La Solca,** popasul turistic TREI IAZURI
- **La Putna,** cabana cu restaurant

O.J.T. SUCEAVA
Str. Nicolae Bălcescu Nr. 2A
Tel. 10944-15233 prefix 987

Porniți fără grijă pe drumurile care duc spre centrul Transilvaniei

OJT SIBIU VEGHEAZĂ

Așezat în centrul țării, veche vatră de cultură și civilizație, încadrat de un relief variat care pornește de la mari înălțimi ale Carpaților — munții Făgărașului și ai Cibinului — brăzdat de rîurile Oltului, Cibinului și Tîrnavei Mari, județul Sibiu se impune drept una din importantele zone turistice ale României. Călătorul venit să cunoască aceste meleaguri se decide mai greu în alegerea itinerariului, deoarece îl așteaptă nenumărate obiective turistice. Sibiul, orașul-monument în care vestigiile medievale se îmbină armonios cu ctitoriile moderne ale timpului nostru, muzeele ce dispun de neegalate colecții de artă, precum și fermecătoarele sale împrejurimi au fost și vor fi totdeauna atracții de netăgăduit. Dacă mai adăugăm și faptul că așezarea de pe malurile Cibinului se află la o veche răscruce de drumuri din inima Transilvaniei, din totdeauna intens circulată, vom înțelege grija permanentă a Oficiului Județean de Turism pentru a întîmpina așa cum se cuvine miile de vizitatori din țară și de peste hotare. La dispoziția lor se află o puternică rețea de cazare și alimentație publică, atît în Sibiu cît și în celelalte localități ale județului. Iată cîteva unități dintre cele mai reprezentative: hotel-restaurant ÎMPĂRATUL ROMANILOR, BULEVARD, CONTINENTAL, la care se adaugă restaurantul BUF-

ASUPRA CĂLĂTORIEI DV.

NIȚA și Complexul de alimentație publică UNICUM (restaurant, berărie și pensiune).

De asemenea, în binecunoscutul parc «Dumbrava» unde se află Muzeul tehnicii populare, o grădină zoologică și un lac cu ambarcațiuni de agrement, funcționează cabana VALEA AURIE și hanul restaurant DUMBRAVA. Ele oferă zilnic, în saloane și pe terase, un sortiment bogat de preparate culinare, din care nu lipsesc apreciatele mîncăruri ciobănești. Cazarea se face în cabană, la han și la campingul din apropiere — unul din cele mai mari din țară — care dispune de 600 locuri în căsuțe și de un spațiu nelimitat pentru instalarea corturilor.

Pe cei ce vor să-și îngrijească sănătatea în binecunoscutele stațiuni balneoclimaterice de la OCNA SIBIULUI, BAZNA, MIERCUREA BĂI sau în stațiunea de vacanță PĂLTINIȘ stațiune cu cea mai înaltă altitudine din țară (1450 m) O.J.T. Sibiu îi așteaptă oricînd, în tot cursul anului. Solicitatorii de cură balneară vor găsi în fiecare stațiune o bună găzduire și o îngrijire medicală atentă, potrivită fiecărei afecțiuni. Ei beneficiază de cabinetele medicale cu pavilioane înzestrate cu secții specializate pentru diferite tratamente, dotate cu aparatură modernă și supravegheate de un personal medical corespunzător.

În preocupările prezente în atenția lucrătorilor din turismul sibian se află și cele 20 de cabane răspîndite prin munții Făgărașului, Cibinului și Lotrului, casele de ospeție și adăpost ale celor pasionați pentru drumeția montană.

Datorită căilor de acces, care duc spre majoritatea obiectivelor de interes turistic din județ, călătorul aflat pe meleagurile acestui județ, nu va ezita să treacă și prin Mediaș, vechea așezare de pe malurile Tîrnavei Mari. Cetatea medievală cu vestitele turnuri ale trompeților, fierarilor, croitorilor, făurarilor, precum și cetățile țărănești medievale care s-au păstrat în comunele vecine Axente Sever, Șeica Mare, Biertan etc., se înscriu de asemenea, în sfera de interes a turiștilor. O.J.T. Sibiu le asigură în centrul municipiului Mediaș, excelente condiții de cazare și masă la hotelul-restaurant CENTRAL.

Așadar, porniți fără grijă pe drumurile care duc către inima Transilvaniei! Invitația vă este făcută de viitoarea dumneavoastră gazdă: OFICIUL JUDEȚEAN DE TURISM SIBIU, tel. 12140, Piața Unirii, nr. 4.

Text și fotografii: LICĂ IOSIF

La drum, prin Gorj

DAR NU ORICUM, AVÎND DREPT GHID OFICIUL JUDEȚEAN DE TURISM

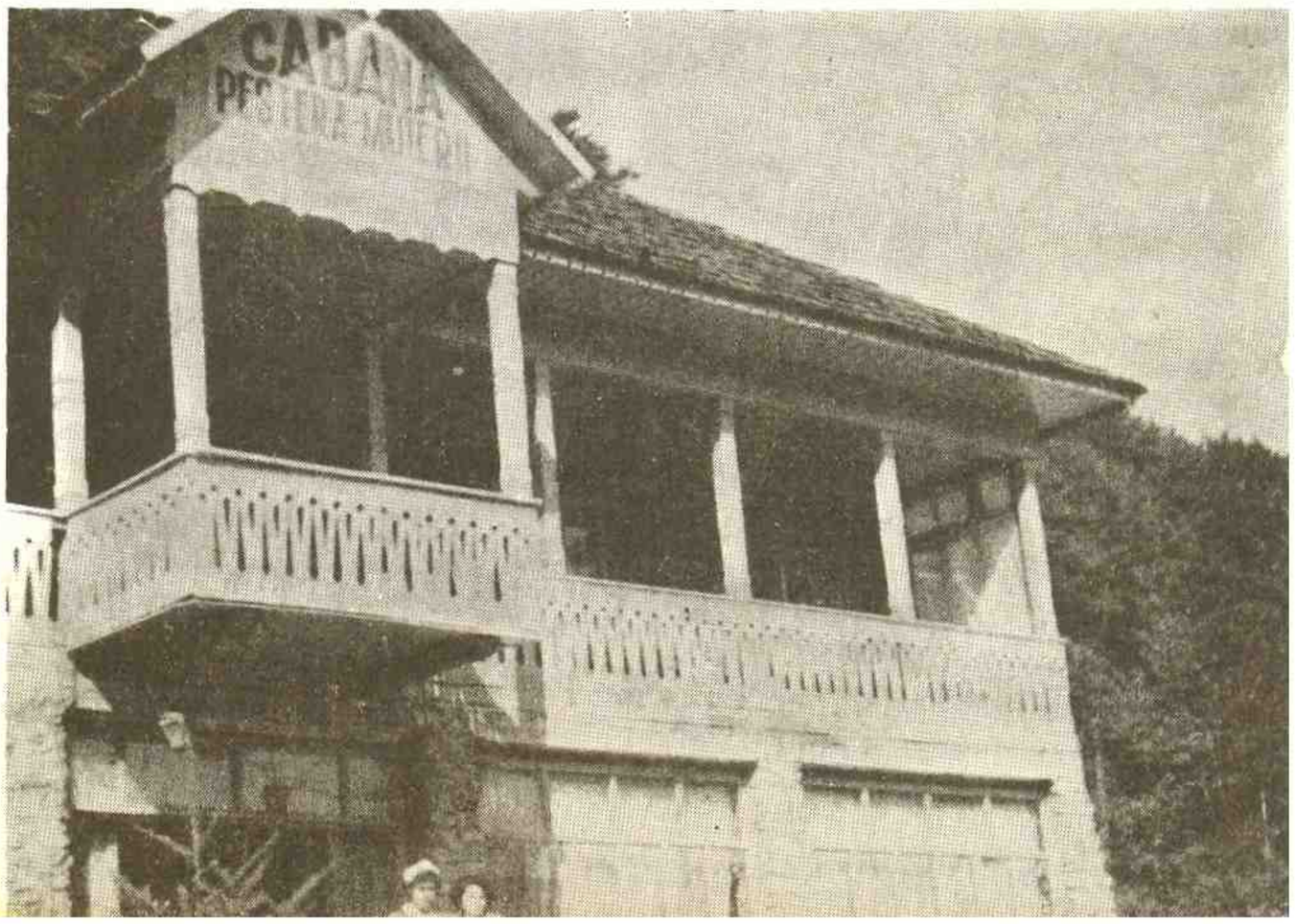
«România pitorească», revista cu mare audiență la public, purtătoare a unui mesaj concretizat în formula poetică a lui Al. Vlahuță ne înfățișează în numerele sale, mereu alte locuri și alte frumuseți ale țării despre care poate că am auzit cîteodată ceva, dar despre care n-am cunoscut destule amănunte ce puteau să ne mobilizeze... curiozitatea.

Vă invităm să parcurgeți județul Gorj în cîteva sensuri, pentru ca, împreună cu Oficiul Județean de Turism să constatați cum se pot regăsi laolaltă, prin denumiri locale Cheile Bicazului, aici CHEILE SOHODOLULUI, CHEILE OLTEȚULUI, CHEILE GALBENULUI renumitele concrețiuni carstice ale Bihorului numite aici, în Gorj PEȘTERA MUIERILOR, PEȘTERA POLOVRAGI, PEȘTERA CLOȘANI sau PEȘTERA CIOACA ori mineritul din Baia Mare și Hunedoara strămutate în zona ROGOJELU — pînă și faimoasa Vale a Prahovei, se prezintă într-o variantă mai seducătoare, preluată de defileul Jiului cu cele 40 tuneluri și puzderie de sonde petrolifere din lunca văii sale inferioare. Monumentele istorice sau de artă din Suceava ori Neamț își găsesc aici suratele lor — fără egal la TISMANA sau POLOVRAGI, iar tămăduirile miraculoase de la Herculane sau Felix sînt realități curente la SĂCELU, băile cu apele pe care împăratul roman Tiberiu le închinase zeilor Esculap și Hygea căutate, dar nu destul de cunoscute pentru eficiența lor în tratamentul afecțiunilor reumatice și în amigdalite.

O.J.T. Gorj depune eforturi vizibile pentru asigurarea tuturor condițiilor de vizitare de cazare și hrană atît în stațiunile balneoclimaterice, cît și la celelalte obiective de mare atracție turistică în care județul Gorj, oglindește la scară proprie conformația naturii geografice, economice și istorice a întregii țări.

C. VALERIU

SĂNĂTATE • ODIHNĂ • RECREERE

3 dorințe permanente ale turiștilor înmănunchiate în unitățile

OJT DÎMBOVIȚA

Văzut de sus, teritoriul județului Dîmbovița pare un mare amfiteatru natural. Întîlnim aici un relief variat, așezat în trepte: piscurile avîntate spre cer ale Bucegilor și Leaotei, dealurile cu livezi roditoare, iar jos, pînă în zare, cîmpiile încărcare cu holde bogate.

Acest ținut cu un trecut istoric binecunoscut, are un prezent înfloritor, cu o economie puternică, aflată în plină dezvoltare, evidențiat și de intensa dezvoltare a construcțiilor industriale, de locuințe și edificii social-culturale. Așa se explică afluența din ce în ce mai mare a turiștilor interesați să cunoască aceste locuri. Gospodarii Oficiului județean de turism Dîmbovița le pun la dispoziție o modernă bază hotelieră și de alimentație publică.

Mai întîi, în centrul municipiului Tîrgoviște le sînt recomandate complexele: «DÎMBOVIȚA», «TURIST» și «VALAHIA», toate de primă categorie. Fiecare din ele reunește într-o structură unitară modernă, hoteluri elegante cu confort sporit, restaurante cu anexe — braserie, bar de zi, cramă, cofetărie etc. Oricît de limitat vă este timpul pe care-l petreceți în Tîrgoviște, practic e imposibil să nu fii tentat să vizitezi Turnul Chindiei, complexul muzeal «Curtea Domnească», Casa memorială Gh. Petrașcu ori Muzeul tiparului și al cărții vechi românești.

Tot în interesul oaspeților, gazdele propun un concediu reconfortant, fie pentru îngrijirea sănătății, fie pentru odihnă și recreere, la **Pucioasa.** Stațiune balneo-climaterică binecunoscută de multă vreme, ea și-a creat un meritat renume datorită surselor bogate de ape minerale (sulfuroase, sodice și radioactive), folosite cu bune rezultate în tratamentul afecțiunilor aparatului locomotor, al sistemului nervos periferic, al unor afecțiuni ginecologice și boli profesionale. Baza de tratament dispune de instalații moderne și proceduri terapeutice complexe, aflate în grija unui personal medical cu o înaltă calificare. Cazarea și masa se asigură în hoteluri, vile și restaurante-pensiune.

Totodată, Intreprinderea balneară Pucioasa oferă celor interesați posibilitatea de a petrece o vacanță de neuitat în stațiune. Opțiunea dv. va fi încredințată uneia din următoarele unități: Hotelul restaurant **DEBARCADER;** Hanul restaurant **ZĂRĂFOAIA** și Hotelul-restaurant **PARC.** Unitățile sînt situate în locuri pitorești — adevărate oaze de verdeață — în care s-au amenajat alei și peluze de flori. Camerele mobilate cu gust, crează o ambianță dintre cele mai plăcute. Masa este oferită în același cadru îmbietor, în saloanele restaurantelor în care elementul de atracție îl prezintă specialitățile din bucătăria tradițională locală.

Drumețiile pe meleagurile dîmbovițene ne călăuzesc pașii la valoroase monumente istorice, în așezări în care se mai păstrează un bogat tezaur etnofolcloric sau către locuri liniștite, cu priveliști încîntătoare. În masivul Bucegi, ale căror splendori nu mai au nevoie de nici o recomandare, ne vom alege drept țintă știutele «perle turistice» de pe Valea Ialomiței: PEȘTERA, PADINA, BOLBOCI, ZĂNOAGA, SCROPOASA.

Cap de afiș între cabane este **Peștera,** complex turistic aflat la peste 1.600 m altitudine, care dispune de un hotel elegant, cu camere frumos mobilate, în care pot fi adăpostite 150 de persoane. Restaurantul cu terasă, braserie și barul de zi pot servi simultan 400 de consumatori la mese. Iubitorilor de excursii și drumeție, li se deschide un întreg evantai de trasee — din Bucegi pînă în Leaota. De aici, drumul coboară spre **Padina** unde turistul descoperă locuri de o mare atracție, cu peisaje fermecătoare, care oferă condiții excepționale pentru odihna și refacerea sănătății. Celor două cabane care pot găzdui 120 de persoane li se adaugă în sezonul estival încă 120 de locuri în căsuțe, precum și un loc amenajat pentru instalarea corturilor. Se asigură, sejururi individuale sau în grupuri organizate — cu pensiune completă pe durata de zile solicitată de turist.

Urmînd firul ape, pe Valea Ialomiței în jos, vom putea face popasuri la cabanele **Bolboci** și **Zănoaga.** În continuare, străbătînd Cheile Zănoagei pe o potecă marcată ce traversează pădurea de conifere, vom ajunge la capătul ei la lacul și cabana **Scropoasa.** Situată la peste 1200 m. altitudine, cabana oferă din plin satisfacțiile de a ne petrece un concediu ideal, atît vara cît și iarna. Cele 80 de locuri pentru cazare sînt oricînd pregătite pentru oaspeți, iar bufetul-restaurant oferă la rîndul său o varietate de mîncăruri din care nu lipsesc specialități din lactate.

Text și fotografii I. LICĂ

OJT DOLJ, UN PARTENER

Se știe că vrednicii locuitori de pe meleagurile doljene au adus totdeauna un aport remarcabil la afirmarea demnității noastre naționale, prezența lor fiind marcată în acțiunile hotărîtoare ale istoriei, în știință, cultură, artă și, de ce n-am recunoaște, mai recent, în sportul de performantă.

Pe aceste multiple planuri se întinde interesul orcărui vizitator al județului, iar curiozitatea îi este satisfăcută prin oficiile de bunăvoință ale organizației de turism. Hărți și pliante, reprezentînd locuri și edificii de răsunet arhitectural sau dovezi ale unor activități desfășurate de-a lungul îndepărtatei istorii românești sînt puse la îndemîna noului venit în Bănie. În același timp, îi sînt oferite cele mai bune condiții de cazare, masă și transport la oricare dintre obiectivele alese.

Fără îndoială că la toate acestea se adaugă și atmosfera caldă, precum și grija arătată de amfitrioni pentru realizarea unui sejur plăcut.

În Craiova, noul și luxosul hotel JIUL, situat pe Calea Bucureștilor 1—3, telefon 20.611, telex 41.271, oferă 400 locuri de confort ultramodern în camere cu 1 și 2 paturi, restaurant, bar, braserie precum și serviciile curente: schimb valutar, shop etc.

Mai aproape de centrul orașului, pe strada Kogălniceanu la nr. 7, într-o somptuoasă și monumentală clădire, se află complexul MINERVA, alcătuit din hotel de prima categorie cu 87 locuri în camere cu 1 și 2 paturi, un restaurant cu săli ornamentate în stil baroc, braserie, cofetărie. O tentație pentru oricine, o reprezintă vestita CRAMĂ MINERVA care ocupă întreg subsolul clădirii și se face cunoscută prin cele mai gustoase mîncăruri din gastronomia indigenă și internațională, dar și prin vestite băuturi românești. Serviciul nonstop, exemplar, se înscrie în comportarea de înaltă ținută a acestei unități.

La aceeași cotă civilizată se situează hotelul PALACE din strada Alexandru I. Cuza, telefon 21.548, 21.932 și 24.370, deosebit prin eleganța sobră a spațiilor de cazare, a mobilierului și mai ales, a serviciilor oferite de un personal bine pregătit profesional.

Cabana DOCTORULUI, unitate situată într-un cadru rustic, la numai 5 km. de Craiova (telefon 44.013), oferă confort de categoria I în camere cu 2 paturi, are restaurant cu profil universal, în sală și pe terasă, parking și locuri pentru campare.

În condițiile confortului modern motelul ALMAJ pune la dispoziție camere și căsuțe cu cîte 2 paturi, restaurant

DEMN DE LAUDĂ

aprovizionat în permanență cu trufandale. Posedă terenuri de sport, acoperite și în aer liber, camping, parking etc.

Complexul turistic BRATOVOEȘTI se află pe drumul spre Bechet, la 27 km. de Craiova și constituie un nucleu original de servicii în care sînt incluse restaurante, vile și căsuțe pentru cazare, camping etc.

În lunca Jiului, vom întîlni Halta TURISTICĂ, un obiectiv de mare atracție pentru cei dornici să cunoască județul DOLJ. La telefonul 30.801 vă puteți asigura cazarea în vilișoare și căsuțe, camping etc.

Portul dunărean CALAFAT, la 88 km. de Craiova, este înzestrat cu două complexe hoteliere, cu restaurante.

Și aici, ca și la celelalte agenții și filiale de turism ale județului Dolj, se pot organiza excursii și călătorii pe Dunăre și scurte vizite în R.P. Bulgaria.

Oficiul județean de turism DOLJ, consecvent atitudinii de gazdă primitoare, lansează și acum invitația călduroasă:
VENIȚI LA NOI, ÎN DOLJ.

Moscova

Sofia

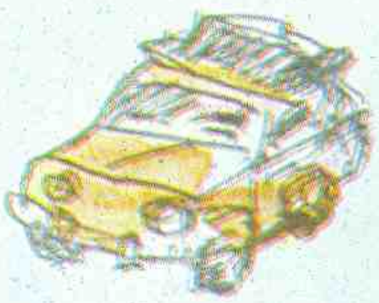
Praga

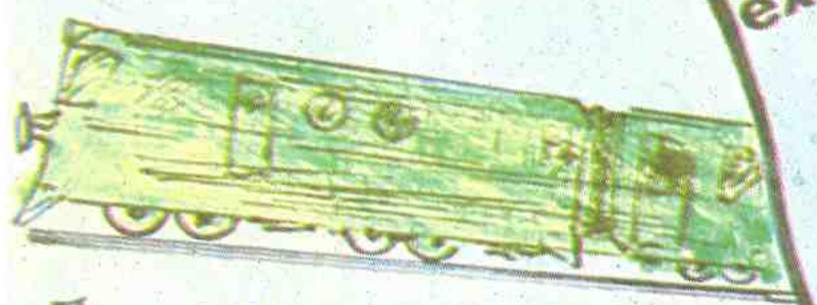

Budapesta

Berlin

Varşovia

AGENȚIA DE EXCURSII CU TURIȘTI ROMÂNI ÎN STRĂINĂTATE oferă în tot timpul anului o gamă largă de excursii, în grupuri sau individual, cu trenul, avionul, autocarul, motonave, pe cele mai atractive itinerare turistice, care includ vizitarea unor monumente de artă și obiective de mare interes, precum și participarea la diferite reuniuni internaționale, tîrguri, expoziții, congrese, competiții sportive,

Excursiile se organizează în principal în:

R. P. Bulgaria, R. S. Cehoslovacia, R. P. Chineză, R. P. D. Coreeană, R. D. Germană, R. P. Polonă, R. P. Ungară, U.R.S.S., **precum și în alte țări.**

Importante reduceri de prețuri în extrasezon, precum și reduceri de prețuri pentru copii.

Pentru persoanele care-și petrec concediul de odihnă în unele stațiuni balneoclimaterice și în stațiunile de pe litoral, se organizează excursii de scurtă durată în R. P. Bulgaria, **sau** R. P. Ungară

Pentru perioade, tipuri de excursii, condiții, informații și înscrieri, individual sau în grup, vă puteți adresa la AGENȚIA DE EXCURSII CU TURIȘTI ROMÂNI ÎN STRĂINĂTATE din București, Cal. Victoriei nr. 100, telefon 16.44.31, pentru turiștii în grupuri organizate, iar pentru turiștii individuali la telefon 14.21.99, precum și la toate OFICIILE JUDEȚENE DE TURISM din întreaga țară.

PUBLITURISM

I.T.H.R. BUCUREȘTI

EXCURSII

Bd. N. Bălcescu nr. 35	I.T.H.R.
Bd. 1848 nr. 4	I.T.H.R.
Bd. Republicii nr. 68	I.T.H.R.
Calea Moșilor Bloc nr. 55 bis	I.T.H.R.
Calea Griviței nr. 138	I.T.H.R.
Str. Mendeleev nr. 14	I.T.H.R.

ODIHNA

TRATAMENT

DRUMETII

I.T.H.R. BUCUREȘTI

MONTANE

I.T.H.R.	Bd. N. Bălcescu nr. 35
I.T.H.R.	Bd. 1848 nr. 4
I.T.H.R.	Bd. Republicii nr. 68
I.T.H.R.	Calea Moșilor Bloc nr. 55 bis
I.T.H.R.	Calea Griviței nr. 138
I.T.H.R.	Str. Mendeleev nr. 14

CĂLĂTORII

TURISTICE

I.T.H.R. BUCUREȘTI

Bd. N. Bălcescu nr. 35	I.T.H.R.
Bd. 1848 nr. 4	I.T.H.R.
Bd. Republicii nr. 68	I.T.H.R.
Calea Moșilor Bloc nr. 55 bis	I.T.H.R.
Calea Griviței nr. 138	I.T.H.R.
Str. Mendeleev nr. 14	I.T.H.R.

CENTRALA ONT LITORAL

Amfitrion în tot cursul anului

Trei săptămîni de mare echivalează cu un an de sănătate

ROMANIA ONT LITORAL

EFORIE—NORD

• Stațiune balneoclimaterică permanentă, în care se tratează cu mult succes afecțiuni ale aparatului locomotor • reumatism degenerativ (artroze de toate tipurile și cu toate localizările) • afecțiuni ale sistemului nervos periferic • boli dermatologice și ginecologice cronice • tulburări metabolice și afecțiuni otorinolaringologice.

• O bază de tratament dotată cu aparatură medicală și instalații moderne asigură efectuarea tratamentelor și procedurile terapeutice în tot cursul anului. Un personal medical specializat stă tot timpul la dispoziția pacienților.

Cazarea și masa este asigurată în hotelurile cu confort sporit și încălzire centrală: EUROPA, DELFIN, MEDUZA, STEAUA DE MARE, BRAD, BRAN, BEGA, toate dispunînd de restaurante proprii, sală polivalentă, holuri pentru odihnă, miniclubburi, baruri de zi.

MANGALIA

• Un adevărat centru de cură balneară și de tratament, Mangalia se bucură de aproximativ 2600 ore însorite pe an. Profilul atît de complex al stațiunii este întregit de calitatea apelor sale sulfuroase mezotermale, cu proprietăți curative deosebite, și de nămolul de turbă folosit sub formă de împachetări și băi.

Toate aceste virtuți ale celui mai sudic oraș al țării le veți găsi concentrate în complexul sanatorial MANGALIA: baze de tratament dotate cà instalații moderne, personal medical cu o înaltă pregătire. Hotelul, restaurantul, cofetăria, clubul cu bibliotecă și o sală polivalentă completează ambianța agreabilă a sejurului dv.

Pe toată perioada șederii dv. pe litoral puteți participa la excursiile organizate la principalele obiective turistice din județul Constanța, precum și la o excursie de o zi la Varna.

Biletele se pot obține de la toate oficiile județene de turism I.T.H.R.-București sau direct de la filialele OFICIULUI NAȚIONAL DE TURISM LITORAL.

Afirmația cu temei se referă la valențele terapeutice ale litoralului, înzestrat cu baze puternice de tratament

Aflată în grija
Întreprinderii de gospodărie comunală
și administrație locativă
Neamț,
stațiunea balneo-climatică

BĂLȚĂTEȘTI

se găsește la 32 km de Piatra Neamț, între blînzile dealuri care ascund și Agapia și Vărateculul.

- Apele ei minerale au primit medalii de aur la Paris (1900) și București (1906).
- «Sarea de Bălțătești», cu proprietăți asemănătoare celei de Karlovy-Vary sau Vichy, a produs vindecări miraculoase, ceea ce făcea ca — încă din secolul trecut — « feredeele de Bălțătești se pot pune în fruntea tuturor izvoarelor de slatina din Europa».
- Cloruro-sodice, sulfatate și iodurate, apele de Bălțătești sînt înrudite cu cele de la Amara și Techirghiol, fiind însă de trei ori mai concentrate.
- Altitudinea băilor Bălțătești: 470 m. Climat de cruțare.
- 450 de locuri de cazare în modernul complex balnear și în două vile cochete, ascunse între brazi.
- Tratamentele cuprind — în afara curei cu ape minerale — numeroase proceduri: termoterapie, electroterapie, hidrokinetoterapie, aerosoli și unde scurte, fiind foarte eficace în tratarea bolilor reumatismale, a unor afecțiuni ginecologice și în unele forme de nevroză.

În orice anotimp, BĂILE BĂLȚĂTEȘTI vă pot reda sănătatea.

SURSĂ NEPREȚUITĂ DE VIAȚĂ

Apa. Inepuizabila și nepreţuita sursă de viaţă și de energie a început să devină una dintre problemele primordiale care preocupă azi omenirea. Tot mai numeroşi specialişti şi oameni de ştiinţă zăbovesc îndelung pe malul rîurilor şi al lacurilor ori în faţa microscoapelor din laboratoare, privind adeseori nu fără îngrijorare, rezultatele acestor cercetări. Folosirea raţională a resurselor de apă a devenit o condiţie esenţială în dezvoltarea economico-socială a oricărei ţări de pe glob. Nu pentru că Terra ar fi pe punctul să-şi secătuiască izvoarele de apă, ci, în mod deosebit, pentru că asistăm la o creştere considerabilă a întrebuinţărilor sale şi, din această cauză, la accentuarea procesului de poluare a rîurilor, lacurilor şi pînzelor freatice. În ţara noastră, consumul de apă oglindeşte fidel, într-o curbă mereu ascendentă, ritmurile înregistrate în dezvoltarea industriei, agriculturii, în ridicarea standardului de viaţă al populaţiei. Saltul de la 1,4 mlrd. m.c. apă consumat în 1950 în industrie, agricultură, gospodărie comunală, la peste 20 mlrd. m.c. în 1980, în aceleaşi folosinţe şi la aproape dublul acestei cifre, 35 mlrd. m.c. în următorii zece ani este fantastic şi, pentru mulţi dintre noi, greu de imaginat; dar, în acelaşi timp, un consum imposibil de menţinut pe mai departe în aceleaşi ritmuri, dacă nu vom şti să ne gospodărim cu maximă chibzuinţă această nepreţuită avuţie. Cerinţelor mereu mai mari li se

oferă anual aproape aceleaşi resurse de apă: Dunărea circa 20—25 mlrd.m.c., rîurile interioare aproximativ 11 mlrd.m.c., apele subterane circa 2,5 mlrd.m.c. Cifrele sînt evident inferioare debitelor medii multianuale datorită distribuţiei inegale de la un anotimp la altul, dar cu mult mai mari decît regimul natural al acestora, datorită reţinerii surplusului în lacuri de acumulare şi a derivaţiilor de debite din alte bazine. Au fost efectuate astfel lucrări de mare întindere pentru amenajarea resurselor de apă ale ţării: regularizări şi îndiguirii ale rîurilor, acumulări de apă, dezvoltarea sistemelor hidrotehnice şi hidroameliorative, realizarea unor staţii de epurare a apelor reziduale.

Iată motivul pentru care a fost necesar ca la baza tratării unitare a problemelor de gospodărire a apelor să stea un Program naţional de amenajare în perspectivă a bazinelor hidrografice, aprobat în anul 1976 de Marea Adunare Naţională şi adoptat ca lege în aprilie 1976. Programul naţional de gospodărire a apelor, elaborat pentru o lungă perioadă de timp, are în vedere amenajarea completă şi complexă a tuturor bazinelor hidrografice în vederea folosirii optime a resurselor de apă şi a asigurării tuturor folosinţelor, în concordanţă cu dezvoltarea economico-socială a ţării. Un volum impresionant de mijloace materiale, precum şi însemnate forţe de muncă sînt îndreptate spre construirea a numeroase acumulări de apă, sisteme de irigaţii şi desecare, regularizări de albii, combaterea eroziunii solului, protecţia calităţii apelor, folosirea potenţialului hidroenergetic, dezvoltarea navigaţiei pe rîuri şi canale, amenajări piscicole etc. În Programul naţional se prevede realizarea a aproximativ 1400 acumulări de apă, cu un volum de 34 mlrd.m.c. faţă de 6,3 mlrd.m.c., cantitate de care se beneficiază în prezent. O treime din aceste volume vor opri undele de viitură să se mai reverse dincolo de maluri.

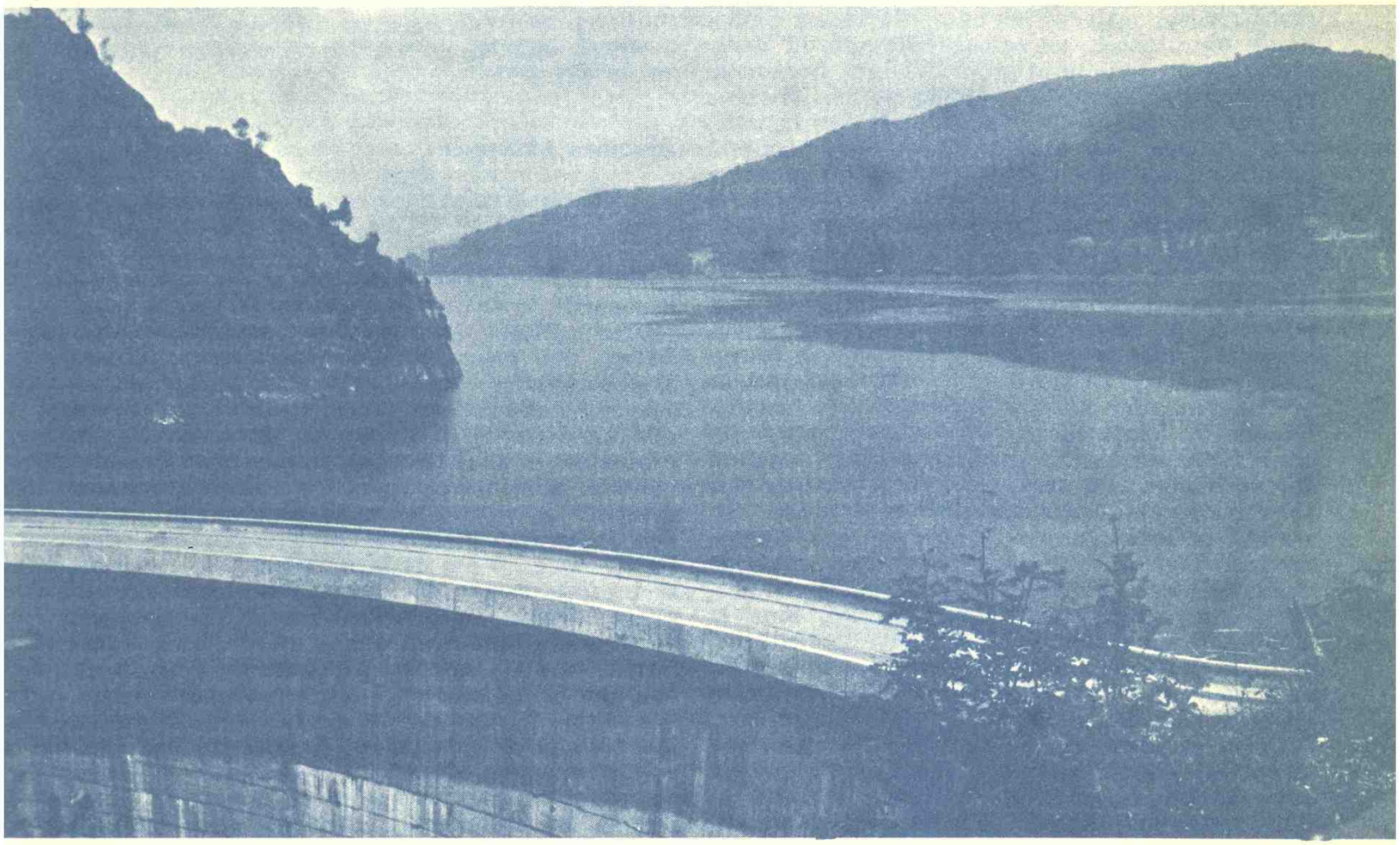
Prima etapă a Programului naţional s-a desfăşurat pe parcursul cincinalului 1976—1980, încheindu-se cu o serie de rezultate notabile. Printre altele, au fost date în folosinţă lacuri de acumulare cu funcţii multiple — energetice, de atenuare a viiturilor, de alimentare — totalizînd peste 2 mlrd m.c.; s-au efectuat îndiguiri şi regularizări de albii pe aproximativ 2000 de kilometri; au început să producă noi hidrocentrale cu o putere totală de circa o mie MW; au crescut volumele de alimentare cu apă pentru industrie, agricultură şi pentru nevoile populaţiei; un milion de hectare în plus cunosc binefacerile irigaţiilor, în timp ce alte 600 mii de hectare au fost scoase de sub influenţa bălţirilor; lupta împotriva eroziunii solului s-a încheiat cu succes pe circa 900.000 ha, au fost corectaţi torenţi pe 370 km, concomitent cu plantarea a 30.000 ha. pădure. Indicatorii care ilustrează ridicarea gradului de urbanizare a localităţilor şi a confortului colectivităţilor umane înregistrează aceleaşi salturi spectaculoase: numărul localităţilor racordate la sisteme de alimentări cu apă a crescut, între anii 1950—1979 de la 101, la 1363; reţeaua de distribuţie măsoară, la capătul acestei perioade, cu 13680 km. mai mult decît la începutul ei, adică de aproape cinci ori, în timp ce cantitatea de apă potabilă distribuită are drept cifre comparative 113 mil. m.c. în 1950 şi 2,4 mlrd. m.c. în 1979.

Un capitol important din Programul naţional este consacrat apărării localităţilor, obiectivelor economice şi terenurilor agricole împotriva inundaţiilor. Dintr-o analiză amănunţită la care au participat specialişti din unităţile de cercetare, rezultă că numărul total al obiectivelor ce pot fi afectate în cazul unor inundaţii produse simultan pe toate cursurile de apă ale ţării este de 2338 localităţi (52 municipii, 162 oraşe şi 2124 comune), 9504 obiective economice şi o suprafaţă de 3,5 milioane hectare de terenuri. La inundaţiile din 1970 au avut de suferit aproximativ 1800 de localităţi, 422 obiective economice şi 1,11 milioane ha. terenuri, în timp ce în 1975 au fost afectate 1400 de localităţi, 1326 obiective economice şi 1,25 milioane ha. terenuri. După numai cinci ani de la aplicarea măsurilor de apărare au fost ferite de inundaţii 909 localităţi (28 municipii, 66 oraşe şi 814 comune), 3871 obiective şi 874 mii ha. terenuri. Mai sînt protejate de viituri de amploarea celor din anii 1970 şi 1975, însă numai parţial şi sub asigurarea normală, alte 791 localităţi (24 municipii, 72 oraşe şi 695 comune), 3929 obiective şi 280 mii ha. terenuri. Sînt lipsite deocamdată de o protecţie corespunzătoare 632 localităţi (17 oraşe şi 615 comune), 1704 obiective economice şi o suprafaţă de 2,3 milioane ha. de terenuri.

Rezultatele sînt cu adevărat remarcabile; dar, cu toate acestea, ele nu răspund pe de-a-ntregul la toate problemele de stringentă actualitate care privesc buna gospodărire a apelor noastre. Va trebui accelerat ritmul de construcţie a acumulărilor, pentru a se reduce efectul de scurgere rapidă a apelor mari; va trebui diminuat transportul aluviunilor solide în lacurile de acumulare care, la inundaţii repetate, au accentuat procesul de colmatare şi de reducere a capacităţilor utile ale acestor amenajări; vor trebui accelerate lucrările de atenuare a viiturilor, rămase în urmă faţă de prevederile Programului naţional. Procesul în creştere, de poluare a unor rîuri provoacă probleme dificile în alimentarea cu apă a centrelor populate din zonele respective şi aduce serioase prejudicii echilibrului ecologic, implicit şi turismului; numărul staţiilor de epurare care funcţionează prost sau nu funcţionează deloc este încă ridicat, lăsînd să se deverseze în albia rîurilor ape uzate, lipsite de orice urmă de viaţă.

Avem, într-adevăr, un Program naţional de gospodărire a apelor complex şi bine gîndit, care presupune din partea statului eforturi materiale deosebit de mari. Ritmurile rapide în care se înfăptuiesc, punct cu punct, obiectivele programului exprimă şi în acest mod preocuparea permanentă pentru calitatea vieţii cetăţenilor României socialiste, ţelul suprem al politicii partidului nostru. Dar, oricît de mari vor fi investiţiile, oricît de însemnate mobilizările de forţe umane, nu vom putea ajunge în timpul cel mai scurt la ţelul pe care ni l-am propus fără participarea activă a tuturor factorilor interesaţi — cei ce răspund de gospodărirea apei şi cei ce răspund de modul cum o consumă, într-un cuvînt, întreaga populaţie a ţării. În conştiinţa fiecăruia, folosirea chibzuită a apei va trebui să capete dimensiunile unei probleme de interes naţional, de care va depinde, într-o măsură însemnată, progresul nostru economic şi social.

MILIARDE METRI CUBI DE ENERGIE VITALĂ

Oficiul de gospodărire a apelor Reşiţa a împlinit un deceniu de activitate. Evenimentul a fost marcat nu de o sărbătorire cu discursuri festive, ci de un simpozion de aleasă ţinută ştiinţifică, în cadrul căruia hidrologi, ingineri, biologi, cercetători, specialişti ai domeniului — reşiţeni sau din alte centre ale ţării — printre care şi reprezentanţi ai Consiliului naţional al apelor — au dezbătut problemele cele mai actuale, cele mai profunde, circumscrise sentimentului de responsabilitate faţă de destinul apelor ce brăzdează sau se odihnesc în gigantice ochiuri argintii în munţii şi plaiurile judeţului Caraş-Severin.

Prezent la această manifestare, reporterul şi-a notat idei şi propuneri, luări de atitudine şi semnale critice, dînd cuvîntul cîtorva dintre participanţi.

Oaspeţii rubricii de faţă sînt:

● Hidrolog **Ion Bălu,** directorul Oficiului de gospodărire a apelor Reşiţa ● Dr. biolog **Dorothea Lăzărescu,** de la Institutul de cercetări şi proiectări pentru gospodărirea apelor, Bucureşti ● ing. **Ilie Chincea,** O.G.A. Reşiţa ● Cercetător ştiinţific **Vasile Sencu,** de la Institutul de geografie Bucureşti ● ing. **Ileana Sein,** I.P.J. Reşiţa ● **Vasile Glăvan,** cercetător ştiinţific la Ministerul Turismului ● Dr. ing. **Iacob I. Voia,** de la Centrul de cercetări ştiinţifice şi inginerie tehnologică pentru echipamente hidroenergetice Reşiţa.

APA PENTRU VIITOR

Ing. Ilie Chincea:

MAI SÎNT DESTUI CARE STRICĂ.

Toate rîurile principale ale județului Caraș-Severin parcurg și drenează zonele montane, cu pante mari ale suprafețelor bazinale și ale colectorilor. Această caracteristică a rețelei hidrografice are drept consecință o frecvență accentuată a viiturilor, uneori pe mai multe rîuri deodată. Dezvoltarea economică timpurie a meleagurilor reșițene impunea de la sine amenajări hidrotehnice pe cursurile de apă, în apropierea cărora s-au durat așezări stabile. Localnicii, specializați cu lucrările în albiile rîurilor, foloseau un material pe care-l aveau din belșug la îndemînă: piatra. Ei făceau parte din comitete populare locale, din a căror inițiativă se executau consolidări de maluri și se purcedea la curățirea albiilor. Marile inundații din anii 1910 și 1912 le-au întărit convingerea că pentru dezvoltarea nestînjenită a economiei sînt necesare lucrări de regularizare a cursurilor de apă, menite să țină puhoaiele în matcă. Școala hidrotehnică românească s-a aflat la primele ei experiențe în cadrul complexelor lucrări hidrotehnice din județ, incluse într-un program mai vast, extins asupra întregului Banat. Timp de trei decenii, începînd din anul 1950, amenajările cu scopuri de apărare au cuprins cea mai mare parte a localităților și a obiectivelor industriale-agrare din județ. În această perioadă au apărut acumulările Gozna, Secu și Trei Ape, au fost consolidate malurile rîurilor Bîzava, Bistra, Cerna, Miniș, Mehadica, Nera, care, în general, s-au comportat bine la inundațiile din anii 1970 și 1975. Solicitările, cu toată amploarea lor neobișnuită, ne-au permis să tragem o serie de concluzii și să verificăm justețea soluțiilor adoptate, în condițiile în care, datorită caracterului torențial al viiturilor, s-au înregistrat viteze foarte mari ale curentului ce a antrenat un volum mare de material solid în albii, provocînd derocări sau serioase colmatări.

Dar, aceste analize ne-au prilejuit și cîteva constatări negative. Prima dintre ele vizează activitatea balastierelor: nerespectarea tehnologiei de extragere a materialului solid din albie a dus la nedorite schimbări morfologice care pun adeseori în pericol malurile, așa cum s-a întîmplat la Naidăș și Sasca (pe Nera), Vărădia (pe Caraș). Jupa, Caransebeș, C. Daicoviciu, Zăgujeni (pe Timiș) ș.a.m.d. sau atunci cînd utilajele își fac apariția în apropierea lucrărilor hidrotehnice, lîngă poduri sau în zona posturilor hidrometrice, se poate ajunge la distrugerea sau scoaterea din uz a acestora. Am văzut aruncate în albia Minișului, între Gura Golumbului și Ponească, în Bîrzava, mai jos de Crivaia, în Nera, în amonte de Pătaș sau în rîul Beu (rețineți, care străbate zona de rezervație a Cheilor Nerei!), materiale rezultate din lucrările de terasamente sau resturi de material lemnos rămas de la exploatările forestiere și veți înțelege că în acele locuri cadrul natural a fost serios afectat. În sfîrșit, o altă cauză care a contribuit la degradarea cursurilor de apă și a terenurilor riverane în general, a fost exploatarea nerațională a pădurilor de pe versanții abrupți; nechibzuita faptă duce la micșorarea timpului de scurgere a apelor provenite din precipitații și deschide calea unor mari transporturi aluvionare, eroziuni sau alunecări de teren, așa cum s-a întîmplat în urma defrișărilor din bazinele rîurilor Mehadica, Bistra, la Bucova, sau în zona de interfluviu Bîrzava și Caraș. Iată, deci, că nu este suficient ca noi să facem eforturi pentru întreținerea în stare normală a rîurilor și lacurilor, dacă vin alții și ne zădărnicesc o muncă dificilă, la care ne concentrăm adeseori ani în șir.

Dorothea Lăzărescu:

DISPECERI AI CALITĂȚII APELOR.

Din multitudinea modificărilor care pot apărea în lacurile de acumulare, cele ce determină înrăutățirea calității apei prin fenomenul de eutrofizare, pot avea efecte negative, atît asupra caracteristicilor organoleptice ale apei, cît și asupra funcționării stațiilor de tratare. Lacul Secu este un exemplu în acest sens. El a fost dat în exploatare în anul 1963 pentru mai multe funcționalități: alimentarea cu apă a Reșiței, limitarea debitelor de viitură pe valea Bîrzavei, furnizarea apei industriale necesare Combinatului siderurgic Reșița. După 4 ani de la umplerea lui, a început să prezinte semne de mezo-eutrofie care, într-un regim cu precipitații reduse, corelate cu perioade de stagnare prelungită a apei în lac, s-au transformat în stări eutrofe. Acest fenomen afectează mai ales calitatea apei potabile a orașului Reșița. Corelările întreprinse au arătat o accelerare a fenomenelor de eutrofizare, manifestate prin dezvoltări excesive ale fitoplanctonului, micșorarea accentuată a transparenței apei, o creștere intensivă a bugetului de nutrienți, suprasaturații mari de oxigen la suprafață și reducerea acestuia pînă la zero pe fundul lacului, mai ales în perioadele călduroase și de secetă prelungită. În aceste situații au apărut alterări ale calității apei datorită descompunerilor anaerobe ale nămolului de fund, ca rezultat al depozitelor organice proprii și mai ales al celor provenite din aporturile alohtone de pe versanți, în special frunziș de foioase, rezidii de la exploatările forestiere și miniere din zonă, evacuări de ape menajere uzate de la complexele turistice, precum și alte impurități antrenate în lac. Influența factorilor naturali la accelerarea ritmului de eutrofizare este preponderentă în raport cu cei artificiali, situație care nu s-a mai înregistrat pînă acum în țara noastră, determinată, mai ales, de amplasarea lacului într-o regiune montană cu versanți relativ abrupți, acoperiți cu păduri de foioase, în special de fag, al căror frunziș se depune pe suprafața apei, contribuind astfel la încărcarea organică a acumulării.

Pentru redresarea calității apei din lacul Secu și pentru evitarea în viitor a producerii fenomenelor de eutrofizare, noi am propus celor în cauză o serie de măsuri care vor putea fi aplicate eșalonat, în funcție de gradul lor de dificultate și de posibilitățile tehnice și economice existente pe parcurs. Printre altele, amintesc aici măsurile pentru combaterea fitoplanctonului cu ajutorul acvaculturii (folosind metoda populării cu pești fito și zooplanctonofagi), pentru intensificarea circulației apei în lac, de supraveghere și control (organele teritoriale de gospodărire a apelor, împreună cu deținătorul acumulării și cu alți factori interesați vor interzice încărcarea lacului cu ape uzate provenite de la amenajările turistice riverane, precum și cu produsele impurificatoare ale exploatărilor forestiere și miniere din zonă), pentru eliminarea substanțelor nutritive (prin dragare sau pompare), pentru prevenirea și reducerea aportului de nutrienți proveniți din impurificarea naturală.

Vasile Sencu:

APE CALCAROASE, APE DURE

În extremitatea nordică a Carpaților Occidentali se află cea mai mare și mai compactă suprafață calcaroasă din România. Ea se întinde de la Reșița și pînă în Defileul Dunării, avînd o suprafață de 807 km². Din această întindere de calcar, 600 km² revin Munților Aninei, a căror altitudine maximă, 1160 m, este deținută de vîrful Leordiș. Suprafața calcaroasă a Munților Aninei aparține aproape în întregime bazinelor hidrografice ale Carașului și Nerei. Ea este drenată de Caraș cu afluenții săi mai importanți — Comarnicul, Buhuiul, Jitinul, Lisava, Gîrliștea și Valea Mare (Ilidia) și de Nera, cu afluenții Minișul (care adună apele pîraielor Mîndrișagul, Ponorul, Pîrîul Morii și Golumbu), Ducinul, Valea Rea și Beul. Dintre acestea, Carașul, Nera, Comarnicul, Buhuiul, Ponorul și Pîrîul Morii sînt ape alohtone, adică de suprafață, constituite pe roci necalcaroase, care pătrund în regiunea carstică a Munților Aninei sau o traversează, așa cum o fac Nera și Carașul, luînd parte la bilanțul hidrocarstic. Toate celelalte sînt rîuri autohtone, formate în interiorul suprafeței carstice din izbucuri. Tot ape autohtone sînt și cele ce provin din precipitațiile atmosferice, care cad pe suprafața carstică și se infiltrează rapid, precum și apele de condensare endocarstică. Prin captări carstice, rețeaua hidrografică a fost dezorganizată. Apele se pierd în patul lor, la baza unui perete calcaros ori sub bolta unei peșteri. În consecință, întinse regiuni calcaroase, ca de pildă Podișul Iabalcei, Brădetul și Poiana Roschii, sînt lipsite de curgere la suprafață; unele cursuri pătrund astfel în calcare, formînd rîuri subterane (Buhui, Ponor, Ponicova), accesibile prin galerii de peșteră. Deși ocupă un loc însemnat în economia apelor din Munții Aninei, apele carstice nu au constituit obiectul unor studii sistematice din punct de vedere chimic. Chimismul lor variază destul de mult în cursul unui an și numai măsurătorile riguroase pot duce la concluzii definitive. A fost

VALURILOR TURBINELE

Uriașa forță a valurilor este pe cale să furnizeze curent electric. Ideea de a folosi această inepuizabilă sursă de energie nu este nouă. Prima «mașină» care urma să se pună în mișcare preluînd freamătul mării a rămas în proiectul din anul 1799 a doi francezi. Tot un francez, inginerul Fusenot, experimenta lîngă Alger, la începutul acestui veac, un dispozitiv care utiliza oscilațiile valurilor. În 1931, Muzeul oceanografic din Monaco prezenta o «pompă de valuri», care arăta ca un clopot așezat pe un flotor enorm. Ridicat de valuri, aparatul recădea datorită propriei greutăți, făcînd să acționeze, la fiecare lovitură, o pompă care urca apa într-un bazin. Cu ajutorul ei s-a realizat, timp de zece ani, alimentarea acvariului din muzeu cu apă de mare. Faptul nu a trecut neobservat și în numai cîteva decenii au fost depuse mai pretutindeni în lume sute de brevete destinate exploatării valurilor. Numai la Londra s-au înregistrat peste trei sute.

I-am amintit pe «inventatorii» britanici, întrucît din 1973, cînd creșterea prețului petrolului anunța declanșarea crizei energetice, aici au început serioase cercetări în această direcție, cîteva dintre proiectele cele mai îndrăznețe fiind finanțate de către guvern. Cel mai cunoscut este «rățoiul» inginerului Stepan Salter de la Universitatea din Edinburg: pare o lădiță plutitoare, avînd cu aproximație forma unui obuz articulat în jurul unui «spin dorsal» fixat de o enormă geamandură care la rîndul ei, îl ancorează de fundul mării. Așezat paralel cu valurile și cu fața către larg, aparatul primește izbitura apei, apoi revine lent la poziția inițială, așteptînd șocul următor. La fiecare rotație sînt antrenate pompe interne conectate la un generator electric.

La Southampton. o altă echipă a conceput o «plută» capabilă să preia mișcarea valurilor. Ea este construită dintr-o serie de plăci articulate; întinse pe mare, ele se înclină și se deschid una cîte una, pentru ca un sistem de pompe montate în articulații să antreneze motoarele unui generator electric.

studiată de asemenea agresivitatea acestor ape, pentru a cunoaște mai în profunzime gradul de carstificare a calcarelor din munții menționați. Datele analitice scot de pildă în evidență faptul că apele Carașului sînt saturate la izbuc, devin apoi agresive, iar după ieșirea din calcare, la Carașova, manifestă tendința de saturare. Apele Buhuiului se mențin tot timpul agresive, în schimb cele ale Minișului sînt saturate la Izbucul Minișului, au tendințe de saturare în amonte de peștera Plopa și sînt din nou saturate la ieșirea Minișului din calcare.

În linii mari, fenomenul se explică astfel: trecînd prin regiuni calcaroase, rîurile de suprafață se încarcă bine cu carbonat; acest derivat al acidului carbonic își face simțită prezența și în apele care străbat zonele calcaroase prin subteran, fapte comune pentru ape similare din țara noastră. În schimb, apele din exurgențele Munților Aninei au o duritate cu mult mai mare, iar conținutul în carbonat al rîurilor de suprafață este apreciabil sporit. Ceea ce le particularizează este așadar gradul lor foarte ridicat de saturare.

Dr. ing. Iacob I. Voia:

130 DE MICROHIDROCENTRALE

Utilizarea energiei cursurilor mici de apă a constituit o veche preocupare a locuitorilor de pe teritoriul țării noastre, fapt dovedit de existența unui număr impresionant de instalații hidromecanice, răspîndite pe o foarte largă arie geografică. La nivelul anului 1930, profesorul D. Pavel aprecia la peste 50.000 numărul unor astfel de instalații. Numai în județul Caraș-Severin încă mai existau în anul 1965 inventariate 435 instalații tehnice țărănești, deosebit de ingenioase. Din păcate, interpretarea eronată a unor legități economice a dus la abandonarea lor, cele puține cîte au mai rămas intrînd astăzi doar în preocupările muzeografilor.

Iată însă că problema instalațiilor hidromecanice — de data aceasta sub forma amenajărilor hidroenergetice de mică putere — revine în actualitate. În viziunea celor ce le întrevăd utilitatea, ele se încadrează într-o serie de parametri cu valori apropiate: au puteri foarte reduse, de ordinul unităților, zecilor și foarte rar al sutelor de KW; durata de funcționare este limitată la anumite perioade ale anului; pot fi racordate la sistemul național sau pot avea o rețea izolată, această a doua alternativă impunînd consumatorilor condiții severe de tensiune-frecvență; partea de construcție a amenajării trebuie realizată în condiții de maximă siguranță, iar agregatul să corespundă nivelului tehnicii în domeniu. Dar aceste condiții fac dificilă justificarea tehnico-economică a investițiilor în astfel de amenajări. La rezolvarea problemei trebuie pornit de la experiența pozitivă existentă, încadrată într-un criteriu de siguranță și fiabilitate. Inventarierile Ministerului Energiei Electrice apreciază potențialul amenajabil prin microhidrocentrale la circa 4 miliarde kWh/an, corespunzător unei puteri instalate de 1000—2000 MW, care poate fi obținut în aproximativ 10.000 de microhidrocentrale. Pentru acest cincinal sînt prevăzute 130 microhidrocentrale (cu puteri de la 1—3 MW pe centrală) în planul de investiții al MEE și 470 unități (cu puteri de pînă la 1 MW pe centrală) în planurile organizațiilor locale ale consiliilor populare județene. Rămîne totuși nevalorificată o parte importantă a potențialului, datorită unor indicatori tehnico-economici foarte slabi. Valorificarea acestui potențial trebuie abordată pe plan local, pornindu-se, nu de la criterii tehnico-științifice, ci de la probleme ce pot fi soluționate cu ajutorul acestor amenajări. Dacă într-o anumită zonă există un curs de apă a cărei amenajare ar rezolva o problemă economică sau socială, instalația va trebui pusă în funcțiune. Ea va putea produce fie energie electrică, fie numai energie mecanică, realizarea și exploatarea lor revenind comunității sau organizației beneficiare locale.

O colaborare strînsă, la nivelul județelor, între oficiile de gospodărire a apelor, constructorii de mașini și întreprinderile de exploatare electrică ar putea contribui în mod eficient la stimularea și dezvoltarea utilizării resurselor hidroenergetice de mică putere.

Ing. Ileana Sein:

ENERGIA HIDRAULICĂ, O SURSĂ LA ÎNDEMÎNĂ.

Consumul de hidrocarburi, al căror preț este foarte mare la ora actuală pentru producerea energiei electrice, face tot mai necesară folosirea în acest scop a hidrocentralelor, mult mai rentabile, întrucît sînt puse în mișcare doar cu ajutorul apei, așa cum este adusă de rîuri sau de conducte subterane. Pe teritoriul județului Caraș-Severin se află o rețea relativ bogată de rîuri, cu un potențial hidrologic important, care face posibilă amenajarea unui sistem de microhidrocentrale capabile să funcționeze în paralel cu sistemul energetic național. Această probabilitate dă posibilitatea utilizării în orice moment a debitului de moment al rîului, nefiind necesare acumulările de apă pentru a satisface un consum anume; în schimb, se reduce considerabil volumul de investiții. Au fost propuse peste 50 de microhidrocentrale majoritatea avînd drept titular de investiții Consiliul popular al județului Caraș-Severin, la studiul întocmit pentru amplasarea lor ținîndu-se seama de cîteva elemente esențiale: pîrîul-motor să nu fie cuprins în programul MEE sau CNA pentru amenajări energetice sau de altă natură; locul ales să se afle în apropierea unei localități sau a unui obiectiv (care poate fi și turistic: de pildă, peștera Comarnic, pentru a-i asigura iluminatul), în așa fel încît liniile de transport să nu fie prea lungi, iar exploatarea asigurată de localnici; centralele să fie echipate

pe cît posibil cu agregate tipizate, iar concepţia schemei electrice să permită conectarea la reţeaua din localitate.

Nu încape îndoială că energia hidraulică neamenajată a cursurilor de apă din judeţul Caraş-Severin reprezintă o sursă importantă pentru acoperirea necesarului de curent electric. Puterea disponibilă la amplasamentele propuse ar reprezenta peste 4 la sută din nivelul maxim de consum orar al judeţului şi aproximativ 50 la sută din consumul său anual în mediul rural. În 1978, consumul anual rural înregistrat în Caraş-Severin a fost de 138.500 KWh. Hidrocentralele studiate, la un număr de 5000 ore/an de funcţionare, vor putea produce aproximativ 70.000 KWh/an, echivalentul a circa 17.000 t. combustibil.

Vasile Glăvan:

TURISMUL CÎŞTIGĂ TEREN...

PE LACURILE DE BARAJ

Acumulările cu scopuri hidroenergetice sau pentru alimentarea cu apă potabilă şi industrială a centrelor urbane contribuie adeseori şi la dezvoltarea turismului din zonă. Amenajările rămase din organizările de şantier oferă bune posibilităţi pentru crearea unei baze turistice, folosind drumurile de acces şi utilităţile existente (alimentare cu apă şi energie, canalizare etc.), modernizînd şi utilizînd dotări comerciale de cazare sau alimentaţie publică. Pe de altă parte, acumulările de apă îmbogăţesc şi sporesc atractivitatea turistică a cadrului natural şi contribuie la îmbogăţirea ofertei de agrement: sporturi nautice, înot, pescuit. Adeseori, în jurul acestor oglinzi de apă au prins contur complexe sau microstaţiuni turistice, a căror utilitate nu mai trebuie justificată. Lacurile de baraj din judeţul Caraş-Severin sînt situate în apropierea principalelor centre industriale şi urbane, precum şi a unor staţiuni sau arealuri turistice consacrate. Complexele lacustre realizate pe Bîrzava (Gozna şi Secu) şi Timiş (Trei Ape), precum şi cele ce se află în curs de execuţie pe Cerna şi Bistra Mărului se înscriu cu serioase implicaţii la dezvoltarea turismului într-o regiune recunoscută pentru bogăţia peisajului. Aici îşi petrec timpul liber oamenii muncii din localităţile apropiate, se organizează cantonamente şi tabere sportive şi, nu în ultimul rînd, se practică turismul de tranzit sau de sejur.

Va trebui ca în viitor, amenajarea acestor staţiuni să se facă diferenţiat, în funcţie de poziţia lor în teritoriu, de resursele turistice. Staţiunea Secu, de pildă, va putea fi folosită drept loc de odihnă şi agrement pentru locuitorii Reşiţei, precum şi pentru suplimentarea spaţiilor de cazare ale municipiului, în perioadele de vîrf; complexele Crivaia şi Trei Ape, aflate în preajma Semenicului, îşi vor stabili profilul pe practicarea turismului de sejur şi de tranzit.

Lacul Gozna (66 ha, 3 km. lungime) se află pe valea Bîrzavei, la poalele Semenicului, la 25 km. de Reşiţa. Pe malul lui a apărut com-

Cercetările a zeci de alte grupe de specialişti sînt în plină desfăşurare. Se profilează construirea unor uzine centrale maritime şi dacă totul va fi pus la punct, rezultatele par să fie de-a dreptul senzaţionale.

FILTRELE BACTERIENE

Se spune, nu fără temei, că dintre toate formele de poluare ale acestei lumi industrializate, cea a apei este, poate, cea mai tristă şi mai alarmantă. Provenind pe cale directă de la concentrările urbane sau indirect, din industrie şi agricultură, apele degradate încarcă rîurile şi lacurile cu agenţi dintre cei mai nocivi, de natură organică, minerală, chimică, termică, microbiană. Autoepurarea rîurilor nu mai este în stare să menţină echilibrul ecologic natural, astfel că primenirea apelor uzate trebuie să se facă înainte de întoarcerea lor în matca rîurilor. Cercetîndu-le conţinutul, vom găsi la toate, în soluţie sau în suspensie, elemente constitutive de materie vie; ele au deci un caracter organic dominant.

Oamenii au început atunci să aplice tratamentele biotehnologice, făcînd apel la microorganisme (bacterii, protozoare, ciuperci etc.) şi la enzime. Calea aerobă, nămolurile active şi filtrul bacterian reprezintă procedeele cele mai solicitate, ele nefăcînd altceva decît să accelereze «metodele» folosite de natură. Mediul receptor este un epurator biologic, al cărui rol este de oxidare a materiei organice, pînă la obţinerea cu ajutorul microorganismelor, a gazului carbonic şi a apei. Sistemele de epurare biologică prin oxidare accelerează deci procesul de asanare naturală, concentrînd totodată o parte dintre poluanţii organici şi minerali în microorganisme. Practic, operaţia constă în punerea în legătură a bacteriilor şi a poluanţilor organici, de pe urma căreia are loc absorbţia materiei organice de către filtrele bacteriene; urmează reciclarea şi reutilizarea acestei materii vii.

plexul turistic Crivaia echipat cu 252 locuri de cazare în cabane şi popas turistic, cu o importantă bază nautică (debarcader, ambarcaţiuni, hangare), cîteva terenuri de sport şi o popicărie. Pentru agrementul nautic de interes general s-a făcut însă prea puţin. În perspectivă, se prevede instalarea unui telescaun care va lega Crivaia de complexul Semenic, de pe platoul muntelui. În acest fel, baza de agrement nautic şi sportiv va fi folosită în timpul verii şi de turiştii aflaţi pe Semenic, după cum în sezonul de iarnă Crivaia va asigura cazarea celor ce schiază pe platou şi nu mai găsesc locuri la hotelurile din staţiune.

Lacul Trei Ape (45 ha, 2 km. lungime) este format pe cursul superior al Timişului, la 12 km. de complexul Semenic; dispune de o bună bază de agrement nautic (debarcader, bărci cu rame, yole şi hidrobiciclete), însă îi lipsesc terenurile de sport. După organizarea de şantier s-a amenajat o cabană cu 70 de locuri, la care se adaugă un bungalow ce-i dublează capacitatea. Utilizarea capacităţilor de cazare, solicitate în special pentru tranzit şi cantonamente, dezvăluie caracterul sezonier al activităţii turistice practicate în împrejurimi. Modernizarea, în acest cincinal a drumului care face legătura cu magistrala rutieră Drobeta-Turnu Severin-Timişoara, va uşura accesul către Semenic a locuitorilor din aşezările de pe culoarul Timiş-Cerna, precum şi a turiştilor care tranzitează această parte a Banatului, oferind astfel complexului Trei Ape funcţii turistice similare cu cele de la Crivaia, în raport cu activitatea desfăşurată pe platoul Semenic. Cu o asemenea perspectivă, va fi necesară înzestrarea sa cu noi capacităţi de cazare (80—100 locuri într-un han turistic) şi de alimentaţie publică, precum şi cu mijloace de agrement nautic, terenuri de sport, etc.

Lacul Secu (120 ha şi 4,8 km. lungime) situat la 9 km. de Reşiţa este aşa cum spuneam, principalul loc de agrement al locuitorilor din oraşul de reşedinţă al judeţului. Pe malul lui sînt amenajate baze nautice şi sportive — insuficient dotate şi întreţinute — precum şi spaţii de cazare cu peste 100 de locuri. Întrucît trebuie să răspundă deziderateloor cerute de turismul recreativ, practicat mai cu seamă la sfîrşitul săptămînii, complexul Secu reclamă o dotare corespunzătoare a bazelor sale de agrement cu ambarcaţiuni de diferite tipuri şi cu terenuri de sport, amenajarea plajei şi a bazinelor de înot, completarea reţelei de unităţi comerciale şi de alimentaţie publică, diversificarea serviciilor şi a activităţilor cultural-sportive.

Amenajarea hidroenergetică a rîului Cerna şi a unora dintre afluenţii săi (Balmezu, Olanu şi Craiova) a dat naştere — sau este pe cale să facă acest lucru — la cîteva acumulări de apă, dintre care cel puţin două, favorizate atît de valoarea peisajului, cît şi de dotările ce pot fi preluate de pe urma organizărilor de şantier, se anunţă drept prezumtive microstaţiuni turistice. **Lacul Cerna,** apărut recent pe cursul superior al rîului omonim (circa 680 ha. cu un baraj înalt de aproape 110 m), amplificîndu-i frumuseţea şi dîndu-i astfel o destinaţie turistică. Distanţa relativ mică faţă de Orşova (80 km.), uşor de străbătut, favorizează integrarea lacului în perimetrul turistic lărgit al zonei Porţile de Fier; prin deschiderea în perpectivă a drumului către Petroşani, el se va afla şi pe traiectul fluxurilor turistice care vin dinspre Oltenia sau dinspre Ţara Haţegului. Aflat la întîlnirea unor importante trasee alpine (pornite din Muntele Mic, masivii Ţarcu, Godeanu, Retezat, Vîlcan, Cernei şi Mehedinţi), viitorul complex de lîngă lacul Cerna ar putea deveni o bază importantă pentru turismul montan din zonă. El oferă un cadru potrivit agrementului nautic din care nu pot lipsi bărcile cu rame, hidrobicicletele sau locurile amenajate pentru pescuitul sportiv, precum şi posibilităţi de prac-

Desen de OCTAVIAN COVACI

ticare a sporturilor de iarnă, a drumeţiei, sport-turismului într-o regiune în care valorile de peisaj ating cote maxime. Premizele înfiinţării acestei baze turistice sînt cu atît mai certe, cu cît organizarea de şantier a lăsat în bună stare dotările cu caracter definitiv, precum şi o preţioasă infrastructură tehnică: alimentare cu apă, energie electrică şi termică, reţea de canalizare, căi de acces.

Lacul Herculane se va forma în cincinalul 1981—1985 la circa 8 km. în amonte de Băile Herculane, urmînd să îndeplinească o funcţie energetică şi să regularizeze în acelaşi timp debitele rîului Cerna. Condiţiile morfologice şi hidrologice ale lacului asigură, chiar din faza organizării de şantier, elementele constitutive ale unei baze de agrement şi pentru practicarea sporturilor nautice, care va contribui la dezvoltarea şi diversificarea diverstimentului, ofertă turistică deficitară în staţiunea Băile Herculane. În organizarea de şantier se află în construcţie definitivă un hotel cu circa 160 de locuri şi un restaurant-pensiune cu 100 de locuri, care pot servi drept nucleu prezumtivei baze turistice. În cazul că va lua fiinţă, ea va satisface cerinţele organizatorice ale turismului de sfîrşit de săptămînă şi ale celui de tranzit, contribuind, mai ales în timpul verii, la descongestionarea staţiunii.

Cele două lacuri de baraj nu sînt singurele dintre noile unităţi hidroenergetice ale judeţului Caraş-Severin care sînt gata să-şi ofere serviciile activităţilor turistice. În apropiere de staţiunea Poiana Mărului se află în curs de realizare lucrarea hidrotehnică omonimă, al cărei lac ar fi binevenit pentru a susţine agrementul şi sporturile nautice, pescuitul sau înotul; acumularea de apă întregeşte în chip fericit oferta turistică pentru odihnă şi recreere. Şi aici platforma şantierului dispune de toate utilităţile tehnice: alimentare cu apă, curent electric, canalizare, în timp ce o parte din construcţii pot fi preluate şi transformate în cabane (2—300 locuri), unităţi de alimentaţie publică (250 locuri) sau de comerţ. Această nouă bază turistică ar completa-o pe cea existentă în Poiana Mărului (complexul Scorilo cu 396 locuri de cazare) urmînd se servească turismul montan şi de odihnă şi să răspundă solicitărilor, uneori deosebit de mari, înregistrate la sfîrşit de săptămînă.

Amenajarea şi dezvoltarea în perspectivă, a bazelor turistice în jurul lacurilor va deveni o cerinţă obiectivă, ţinîndu-se seama de creşterea vertiginoasă a interesului pentru turism, consecinţă a reducerii săptămînii de lucru şi a creşterii nivelului de trai material şi spiritual al oamenilor muncii, a nevoii de odihnă şi recreere în mijlocul naturii a unei populaţii urbane aflată în continuă dezvoltare.

Dintre toate formele de turism, cel practicat la sfîrşitul de săpătămînă înregistrează salturile cele mai spectaculoase. Avînd un caracter în general sezonier, îi sînt necesare construcţii uşoare, a căror amortizare se realizează, în termene acceptabile. Este deci raţional şi eficient ca, acolo unde va fi necesar, construcţiile şi utilităţile tehnice de pe platformele şantierelor hidroenergetice în care s-au investit însemnate fonduri materiale, să fie preluate şi folosite în interesul sutelor de mii de iubitori ai naturii.

«MAREE ROȘIE»

Gonyaulax digitalis este un minuscul organism planctonic care pentru a se înmulți, are nevoie de o bruscă ridicare a temperaturii apei mărilor și oceanelor. Conținînd pigmenți de culoare roșie, el a declanșat o adevărată «maree roșie», contaminînd scoicile de pe coasta normandă. Acest mediu prielnic i-a fost oferit de trei importante uzine de îngrășăminte care deversează anual 1,5 milioane tone de deșeuri, făcînd ca acest «cancer al apelor» să manifeste o îngrijorătoare recrudescență. Fenomenul nu este izolat: el se produce oriunde se constată o poluare abundentă, de pildă de-a lungul coastelor Statelor Unite și Canadei.

Manifestări similare au fost semnalate și în emisfera sudică. Autorul lor este o altă algă planctonică, înrudită cu Gonyaulax. Într-un cuvînt, pretutindeni unde omul a modificat biotopul marin, aceste alge capabile să captureze hrană vie pot să polueze cu toxinele lor suprafețe întinse. În sfîrșit, un alt reprezentant microscopic al acestei familii, Diplopsalis, dă naștere unei boli foarte grave, ciguatera, transmisă omului prin unele specii de pești și scoici, purtătoare ale acestei toxine. Deși este cunoscută din timpuri foarte îndepărtate, mai ales în Polinezia și Caraibe, ciguatera și-a găsit un teren prielnic de dezvoltare acolo unde mediul natural a suferit modificări esențiale, în cazul de față extragerile masive de corali pentru construirea drumurilor și, fapt de-a dreptul tulburător, exploziile nucleare declanșate în zonă.

FOTOSINTEZĂ ARTIFICIALĂ

Tot mai numeroși sînt oamenii de știință care întrevăd în hidrogen combustibilul ideal al viitorului. Motivele par întrutorul îndreptățite: se găsește în cantități infinite, în primul rînd în moleculele de apă, este de patru ori mai energetic decît petrolul și nu provoacă nici un fel de poluare. Problema, deocamdată nerezolvată este găsirea metodei extragerii hidrogenului din apă

EROZIUNILE

În județul Caraș-Severin, munții ocupă 65,4 la sută din suprafață, în timp ce cîmpia, doar 7,3 la sută, restul teritoriului fiind deținut de dealuri și de depresiunile în care se dezvoltă luncile și terasele rîurilor. În plin relief muntos, rîurile Timiș, Bistra, Bîrzava, Caraș, Nera și Cerna au, primăvara și toamna, un caracter torențial, ieșind din matcă și provocînd, nu de puține ori, pagube însemnate. Oamenii, obișnuiți cu năvala apelor, au învățat, de cînd și-au durat așezările lîngă albia rîurilor, să lupte împotriva puhoaielor. Uneori reușeau să-și salveze agoniseala, alteori nu; într-o istorie a bătăliilor duse împotriva inundațiilor, cărășenii s-ar număra, cu siguranță, printre cei ce au scris o pagină de început, aspră și îndîrjită, din această încleștare perpetuă care, veac de veac, le-a oțelit voința și le-a îmbogățit experiența de a supraviețui încercărilor.

În dialogul pe care l-am purtat cu hidrologul ION BĂLU, directorul Oficiului pentru gospodărirea apelor din acest județ, ne-am propus să trecem în revistă cîteva aspecte legate de combaterea inundațiilor, insistînd cu precădere asupra perspectivei din care este privită aici preocuparea pentru definitiva supunere a apelor de către om, în contextul utilităților social-economice actuale.

— Care ar fi cele dintîi dovezi de participare a locuitorilor de pe aceste meleaguri la lucrările de gospodărire a apelor?

— „Toplițele" făurite de daci pentru piscicultură și, într-o oarecare măsură, pentru atenuarea viiturilor; apoi, termele romane de la Băile Herculane, apeductul de la Topleț, morile, daracele, joagărele perfecționate cu timpul în folosințe hidromecanice. Pe măsură ce apa trebuia să răspundă la cerințe tot mai complexe, s-a trecut la amenajări sistematice: baraje, apărări de maluri, regularizări, etc. Primul sistem hidroenergetic a apărut la sfîrșitul secolului al XVIII-lea în împrejurimile Reșiței: era alcătuit din trei greble pentru reținerea bușteni lor și pentru devierea apei pe canale; primele baraje au fost ridicate la Oravița și Anina, fiind folosite pentru spălarea minereurilor. Dezvoltarea impetuoasă, după 23 August 1944, a industriei siderurgice reșițene a făcut necesară amenajarea unor acumulări cu funcții complexe: Gozna, Secu, Văliug, Trei Ape.

— Din cîte știu, lacul Secu este puternic colmatat datorită tăierilor neraționale ale pădurilor din zonă.

— Situația lacului Secu a constituit pentru cei în cauză (Combinatul Siderurgic Reșița, Inspectoratul silvic județean, Oficiul de gospodărire a apelor) un semnal de alarmă înțeles la timp, care a determinat revenirea la codru-grădinărit, sistem care constă din exploatarea numai a materialului lemnos uscat, doborît de vînt sau cu o vîrstă înaintată. Eroziunea a fost oprită, șiroaiele, torenții și alunecările de teren au dispărut aproape complet, ogașele și ravenele s-au stabilizat.

— Ați citat cîteva forme de manifestare a eroziunilor, fie că aparțin factorilor naturali, fie că sînt provocate de mîna omului. Ce ar fi să le facem o clasificare completă?

— Cei mai importanți factori naturali care declanșează eroziunea sînt litologia solului și gradul de acoperire cu vegetație, iar dintre cei antropogeni, tăierile iraționale de păduri, arăturile în pantă, drumurile trasate și întreținute necorespunzător. Structura solului, procentul de afînare, greutatea volumetrică, porozitatea, coeziunea și adeziunea, plasticitatea — toate sînt elemente determinante asupra gradului de eroziune la care este supus versantul. Apa va acționa cu mai mult spor pe solurile ușoare, cu coeziune slabă, pe care le va fărîmița mai repede, apoi le va transporta în albia rîului cel mai apropiat. Dimpotrivă, dacă solul este acoperit cu o mantie de vegetație, eroziunea datorată apei va fi considerabil diminuată. Acolo unde terenul permite, pot fi amenajate plantații pomicole în terase, obținîndu-se, pe lîngă reducerea eroziunii, datorită lucrărilor de protecție (gărdulețe, canale, debușee, căderi în trepte, baraje etc.) și importante producții de fructe.

— Să detaliem puțin contribuția iresponsabilă a omului.

— Omul mai poate provoca eroziunile și printr-o practicare greșită a lucrărilor agricole: arături de-a lungul pantei, amplasarea eronată a drumurilor, din care cauză întregul strat fertil de sol este spălat în numai cîțiva ani. Eroziunea ar putea fi ușor evitată arîndu-se de-a lungul curbei de nivel, semănîndu-se culturi care n-au nevoie de prașilă sau punîndu-le sub brazdă în fîșii, după sistemul benzilor înierbate. Odată pornită eroziunea, toate procesele care conduc în final la inundații se desfășoară în strînsă legătură, decurg unul din celălalt, într-o succesiune valabilă pentru orice curs de apă, mare sau mic. Materialul erodat este transportat de pe versant pînă în albia rîului, de unde debitele torențiale îl duc mai departe în zone unde viteza apei scade atît de mult, încît acesta se depune, începînd cu bolovanii mari, pînă la aluviunile cele mai fine, colmatînd albia. Colmatarea albiei provoacă un alt proces, de reducere a secțiunii, de strangulare, care ulterior va împiedica scurgerea normală a apei. Secțiunea se modifică prin ridicarea patului albiei, prin formarea de ostroave, insule, divagații, eroziuni de mal, iar în cazul în care rîul va alimenta un lac de acumulare, colmatarea se va resimți și aici, cu o intensitate sporită. Prin ridicarea patului albiei, Bistra a fost nevoită să-și lărgească matca, în detrimentul terenurilor agricole. Cînd ploile sînt puternice, ea se revarsă, devine de temut, își adaugă numeroase brațe care își schimbă locul după fiecare viitură. Conse-

cințele sînt cele pe care le cunoaștem atît de bine. Sau altele despre care se știu mai puține: calitatea apelor este mai scăzută, prizele sînt mai dificil de exploatat, întreținerea lacurilor de baraj, pentru a le păstra funcțiile de căpetenie, necesită eforturi suplimentare.

— Ați amintit lucrările de apărare împotriva inundațiilor care pot fi efectuate pe plan local. De bună seamă că, necorelate pe un întreg curs de apă sau bazin hidrografic și eficiența lor va fi limitată. Ce ar trebui făcut pentru stabilirea unei strategii unitare de combatere a inundațiilor?

— Ar fi necesar un program amplu, de perspectivă, elaborat de către un institut de specialitate, sub eventuala îndrumare a Consiliului popular județean, care să cuprindă totalitatea lucrărilor necesare unui bazin hidrografic: amenajarea cursurilor de apă; îmbunătățiri funciare (irigații, desecări, drenaj); lucrări agrotehnice, plantații pomicole și silvice, amenajarea torenților, ogașelor și ravenelor, pentru combaterea eroziunii solului; alimentarea cu apă a centrelor populate, întreprinderilor industriale sau alte mijloace mecanice, biologice, chimice, etc.; exploatarea rațională a surselor de materii prime locale (balast, nisip, piatră); păstrarea echilibrului hidrologic și ecologic pe arealul studiat; apărarea localităților, a obiectivelor social-economice și a terenurilor cultivabile împotriva efectelor inundațiilor. Aceste studii trebuie să cuprindă toate lucrările din bazinul respectiv, să fie un fel de lege pe plan local în care să se coreleze toate programele unităților interesate.

— O ultimă întrebare: cum ar putea fi folosite aluviunile aduse de rîuri pentru fertilizarea terenurilor agricole?

— Foarte simplu: imitîndu-i pe vechii egipteni. La revărsări, apele ar putea fi risipite pe terenurile agricole învecinate, obținîndu-se astfel și o atenuare a undei de viitură. Aluviunile se vor depune, în timp ce apa va fi evacuată printr-o rețea de desecare. O altă soluție poate fi folosirea materialului levigabil de la iazurile decantatoare existente la stațiile de sortare a balastului, care va putea fi transportat pe cîmp; vor economisi astfel cantități însemnate de îngrășăminte.

Ne aflăm în fața unor probleme complexe, a căror aplicare ne va aduce inepuizabilele avantaje ale mai bunei folosiri a apei. Cu o tehnologie bine pusă la punct, proiectele de azi vor deveni mîine o indiscutabilă certitudine.

la un cost rezonabil. Electroliza și-a dovedit eficacitatea, dar aplicarea ei necesită un serios consum de energie electrică. O primă încercare a constat în producerea curentului electric cu ajutorul celulelor fotoelectrice: curentul astfel obținut va fi folosit la electroliza apei. Experimentele nu sînt prea încurajatoare datorită prețului ridicat al materialelor și randamentului slab al utilajelor.

S-a ivit atunci și o a doua soluție: fotosinteza apei pe cale artificială. Ea își propune să copieze natura, reproducînd unele mecanisme utilizate de plantele verzi și de alge pentru a converti energia luminoasă a soarelui în energie chimică. Schema acestui proces are în vedere faptul că protonul este nucleul unui atom de hidrogen încărcat cu electricitate pozitivă, în timp ce electronul reprezintă un corpuscul constitutiv de atomi încărcați cu electricitate negativă. Oxigenul eliberat se degajă în atmosferă, pe cîtă vreme protonii și electronii se combină cu gazul carbonic absorbit de frunze, rezultînd o materie organică: hidrații de carbon.

Evident, lucrurile sînt mult mai complicate, unele din ele, departe de a fi elucidate. Vorbind despre perspectivă, profesorul Michael Graetzel de la Școala politehnică din Lausanne se arată optimist: el susține că atunci cînd randamentul transformării energiei solare va atinge 10 la sută — procent considerat drept limită minimă pentru o aplicație industrială — se estimează că un hectar de apă va putea produce 150 m.c. de hidrogen, echivalentul a 500 kwh. de energie termică.

Morile Mureșului

De la rîșnița manuală pentru grăunțe la morile de măcinat, omul a străbătut un drum lung, măsurat în secole, în care se regăsește de fapt lupta fără odihnă a locuitorilor Planetei de a-și îmbunătăți condițiile de viață. Mai tîrziu, roata de apă se dovedise o importantă descoperire; ea anunța o nouă folosință a rîurilor, pe care morile aveau să o adopte încă de prin sec. II. î.e.n. Semnalate la mijlocul mileniului unu al erei noastre pe Tibru, în timpul asedierii Romei de către ostrogoți, primele mori plutitoare anticipau la rîndul lor, creșterea producției agricole și dezvoltarea economiei de tip feudal, care începeau să prindă contur în secolele al XI-lea și al XII-lea.

De la Lipova în jos, Mureșul străbate cîmpiile mănoase ale Aradului și Vingăi, intens cultivate cu cereale. Dar, înainte de a fi devenit un rîu al morilor plutitoare, calea de ape, cu albia

APA PENTRU VIITOR

lată și adîncă, a servit din îndepărtate meandre ale istoriei, la plutărit și navigație, legînd centrul Transilvaniei cu Cîmpia vestică pe un drum lesnicios și sigur. Strabon este cel dintîi de la care avem veşti, la începutul erei noastre, că „pe rîul Marisos îşi făceau romanii aprovizionările de război". Existența unui „Colegium nautarum" la Alba Iulia face și mai exactă această știre, dovedind că în secolele al II-lea și al III-lea absolvenții acelui „colegium" își călăuzeau ambarcațiunile, încărcate cu lemne sau cu sare, pe Mureș. Evul Mediu este cu mult mai bogat în astfel de mențiuni, prima dintre ele avînd drept dată documentară anul 1138; următoarea, emisă la mijlocul veacului al XIII-lea, confirmă, într-un proces de continuitate, evoluția acestei funcționalități aflată sub impulsul noilor orizonturi economice, oferindu-ne pînă și o clasificare a tipurilor de nave care circulau pe Mureș.

Acum, în secolul al XIII-lea sau, cel mai tîrziu, la începutul celui următor, de cînd ne vin dovezi că tehnica țărănească reușise să găsească soluții pentru multe dintre problemele ridicate de creșterea producției agricole, au început, probabil, să fie lansate la apă și morile de pe Mureș.

Dan Demșa și Alexandru Zănescu ne oferă, într-un studiu amplu, consacrat acestui subiect, * date revelatoare privind istoricul morilor de pe Mureș, evoluția lor în decursul timpului, implicațiile sociale determinate de forma de proprietate asupra respectivelor instalații. Constituind la început proprietatea colectivă a obștii sătești, morile țărănești au cunoscut o rapidă înflorire, iar morăritul o activitate prosperă, de pe urma căreia beneficia în bună măsură, stăpînul feudal. Veniturile obținute din vămuirea morilor a dus la apariția unuia dintre primele monopoluri, embrionul din care avea să se nască mai tîrziu forme ale capitalismului industrial. „Rentabilitatea morăritului — apreciază autorii studiului citat — rezulta din faptul că nici unul din evenimentele istorice ale secolelor al XVI-lea și al XVII-lea, cum au fost, de pildă, ciocnirile armate aproape neîntrerupte și succesiunea stăpînirilor otomane și habsburgice, atît în defileu cît și pe cursul inferior al Mureșului, nu au afectat creșterea lentă a numărului morilor de apă". Se dezvoltă o „industrie" a construirii și întreținerii morilor de apă și a zăgazurilor, în care se specializează categorii de oameni și chiar sate întregi. „Asociațiile de morari" premergătoare breslelor, se îngrijeau de probleme curente legate de buna funcționare a ambarcațiunilor; prima breaslă a morarilor apare în documentele orașului Arad la 15 iunie 1770. Instaurarea puterii habsburgice, după pacea de la Karlovitz (1699), ale cărei interese economice reclamau folosirea intensă a navigației pe Mureș, atrage după sine măsuri restrictive privind amplasamentul morilor (jurisdicția Curții de la Viena prevedea ca morile să fie ancorate numai acolo unde nu stînjeneau navigația imperială), reglementări ale activității morarilor, de pe urma cărora ritmul perfecționărilor tehnice aduse instalațiilor începe să scadă. În ciuda acestor măsuri, morile de apă continuă să joace un rol important printre elementele de industrie țărănească, determinat de aceleași cauze economice, pe care desființarea iobăgiei și împroprietărirea țăranilor de la nord de Mureș (1852) le amplifică o dată cu creșterea randamentului agriculturii.

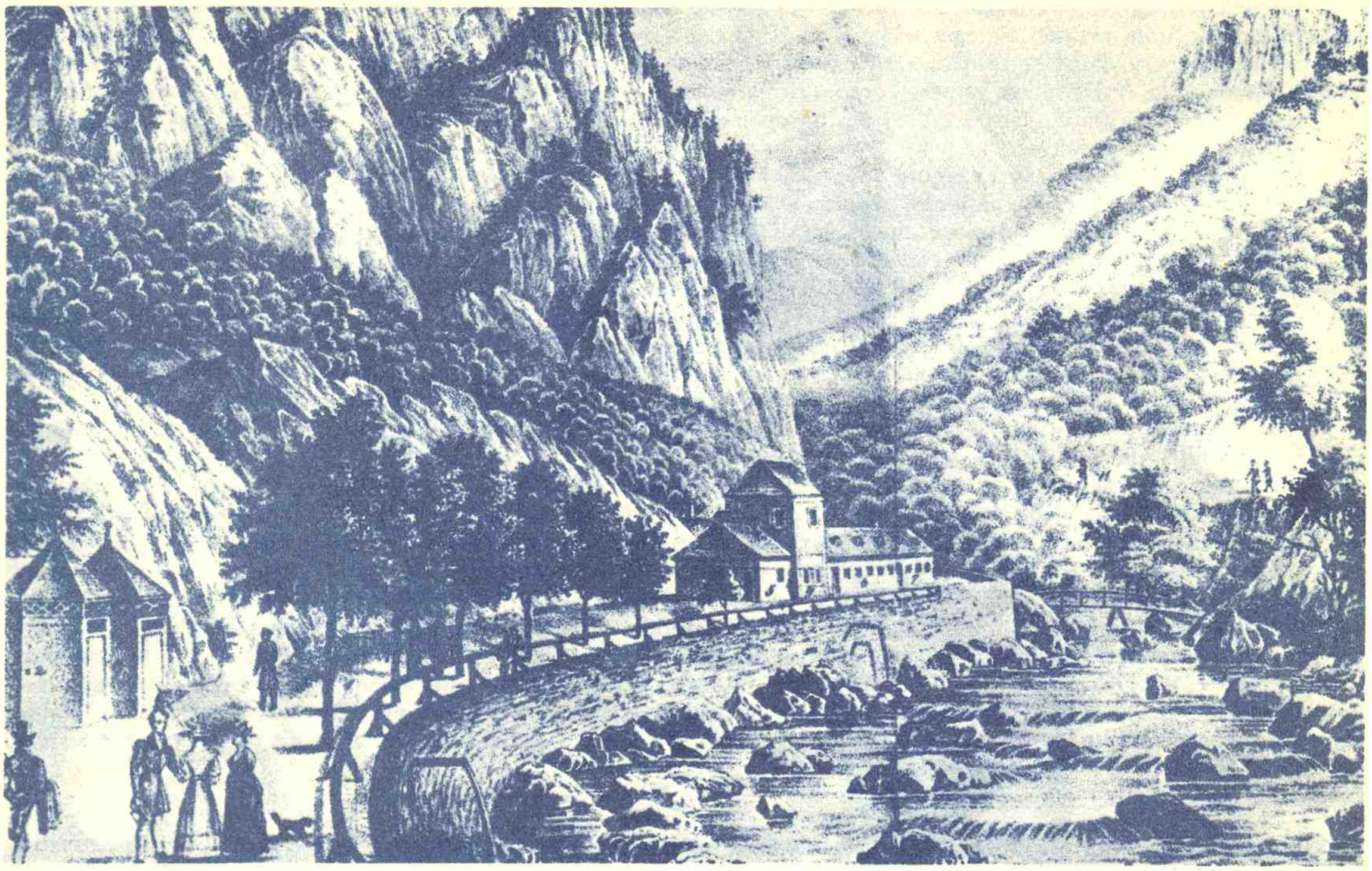
Cercetările efectuate de Dan Demșa, și Alexandru Zănescu, pe teren și în arhivele localităților bănățene, le-a permis să identifice morile plutitoare care au funcționat pe Mureș în sectorul județului Arad. Prima constatare este demnă de atenție: în zona de cîmpie a rîului nu a existat localitate care să nu-și fi avut moara pentru măcinat cereale. La începutul deceniului al optulea din veacul trecut pe această porțiune a Mureșului funcționau 131 mori plutitoare, dar apogeul prezenței lor în activitate a fost înregistrat cu douăzeci de ani mai înainte, cînd numărul acestora trecea, probabil, de 300 de exemplare. La Arad, Lipova, Periam Port și în alte localități riverane se înfiripaseră adevărate centre în care erau concepute, construite, întreținute sau reparate pretențioasele angrenaje ale morilor plutitoare.

Sfîrșitul acestei supremații era însă foarte aproape. Regresul de la 300 de instalații în 1860, la 131 în 1884 devenea evident și avea să continuie treptat pînă la mijlocul acestui secol, cînd dispar pe rînd morile de la Nădlac, Igriș, Bătuța și Ususău. Ultima, cea de la Belofinț, a reușit să mai reziste pînă în anul 1963. Din urmă, veneau puternic, încă din ultimul pătrar al veacului trecut, noile cuceriri ale minții omenești: forța aburului și a motoarelor cu explozie. Morile mecanice, care foloseau puterea aburului sau a arderii derivatelor petroliere, se dovedeau mai rentabile, mai productive, mai practice, întrucît, spre deosebire de morile plutitoare, pe care înghețul le scotea din uz cam patru luni pe an, puteau să macine fără întrerupere în orice anotimp.

Nouă, celor ce nu am apucat să vedem plutind pe apa Mureșului acele vechi însemne ale mereu fecundei inteligențe țărănești, nu ne rămîne altceva de făcut decît să ne abatem o dată prin Muzeul în aer liber din Dumbrava Sibiului. Printre cele peste 150 instalații care înmănunchează virtuți incontestabile ale tehnicii populare, veți descoperi două mori plutitoare, una adusă de pe Oltul vîlcean, cealaltă de pe Someș. Amîndouă au sisteme de funcționare după principii asemănătoare, după care se vor fi călăuzit, poate într-o unitate de gîndire, și constructorii de mori plutitoare de pe cursul inferior al Mureșului.

NICOLAE DOCSĂNESCU

*) Morile plutitoare de pe Mureș în sectorul Județului Arad (Tibiscus p. 215).

Ziduri de piatră pe malul Cernei, în amonte de stațiune

PAGINI DIN ISTORIA HIDROTEHNICII

MEHADIA — BĂILE HERCULANE

Fiecare aspect al vieții umane este însoțit de prezența apei — fie apă de băut, de spălat și asigurarea igienei, pentru adăpat animalele, fie apă ca factor de producere a energiei sau factor tehnologic, în activități industriale și așa mai departe. Această dependență a obligat, din totdeauna, oamenii să se apropie și să trăiască numai în locurile care dispun de apă, orice istorie a comunităților omenești — și ne ajunge să citățm aici numai pe Wolf Schneider și lucrarea sa «Omniprezentul Babilon», apărută în 1968 — ne arată că acolo unde așezările — dintr-un motiv oarecare — au rămas fără apă, au dispărut de pe scena istoriei.

Trăind în apropierea apelor, oamenii au învățat că este necesar să se ferească de inundații, fie așezîndu-se pe locuri mai înalte, fie construind diguri de apărare; au învățat cum să treacă peste rîuri și pîraie amenajînd vaduri sau construind poduri, cum să folosească apa pentru irigații sau în instalații balneare, cum să sape fîntîni sau să capteze izvoare, făcînd să se nască hidrotehnica.

Apariția lucrărilor propriu zise presupunea atingerea unui anumit grad de dezvoltare social-economică, întîlnit într-o zonă cum este sudul Banatului, în care urmele de locuire se întind, din timpurile istorice, înapoi în paleolitic, pînă dincolo de ultima glaciațiune, într-o continuitate impresionantă, demonstrată cu prisosință de săpăturile arheologice efectuate în ultimii ani, după cum rezultă din studiile publicate de Florea Mogoșaru, Liviu Mărghitan și alții.

Cea de a doua condiție este păstrarea urmelor arheologice sau documentare despre lucrări, pentru a avea indicații asupra existenței, destinației, formei sau modului de utilizare; în acest sens istoria atît de frămîntată a acestor locuri de răscruce, nu a fost din păcate deosebit de darnică.

Întrucît analizarea datelor pentru întregul Banat, sau chiar numai pentru partea de sud a ținutului, ar depăși cu mult întinderea unui articol, ne vom mărgini să tratăm aici zona Băilor Herculane și a localităților învecinate. Am făcut această alegere datorită continuității extraordinare de locuire atestate, precum și faptului că existența unor izvoare termale, de o deosebită valoare terapeutică a adus noi și noi locuitori, indiferent de gravitatea calamităților naturale sau de vicisitudinile istoriei. Este posibil ca și condițiile climatice mai favorabile să fi contribuit la asigurarea acestei stabilități de locuire.

În această zonă, primele urme sigure de lucrări hidrotehnice apar în epoca romană, din care săpăturile arheologice au scos la lumină căzi, bazine, apeducte, precum și alte amenajări.

Numele antic al așezării nu este cunoscut cu precizie, dar ținînd seama de bogăția de izvoare minerale și mulțimea de inscripții și statui dedicate zeului Hercule, se presupune că era «Aquae Herculis». Urmele vechilor lucrări au fost descoperite încă la începutul secolului al XVIII-lea cînd administrația austriacă, preluînd Banatul de la turci, începea lucrările de reamenajare a băilor. În această perioadă sînt descoperite primele altare și pietre votive romane, cercetate cu mare interes de specialiștii timpului, rezultatele fiind traduse și publicate. Interesant ni se pare faptul că cele mai vechi inscripții romane găsite aici datează din perioada republicană. De exemplu, un altar de marmoră albă descoperit în anul 1736 pe care îl menționa recent Ioan I. Russu în lucrarea **Inscripțiile Daciei Romane,** vol. III/1, conține următorul text în traducere: «Lui Hercule vindecătorul, Quintus Vibius Amillus augustalis al coloniei Dacia pentru sănătatea lui Julianus fiul său».

Întrucît localitatea nu poartă încă numele dacic de Sarmizegetusa (adăugat celui roman, pe la anul 118 de împăratul Aelius Hadrianus), acesta ar putea constitui un indiciu că inscripția datează din vremea lui Ulpius Traianus sau a urmașului său Hadrianus («aetatis Traianus» cum preconiza încă la 1873 Theodor Mommsen, distins istoric, care prin publicarea monumentalei lucrări **Corpus Inscriptionum Latinarum** a devenit o autoritate în acest domeniu). Deși nu este exclus ca lipsa menționată să fie rodul unei scurtări a textului, credem că ipoteza este puțin probabilă, o singură literă fiind suficientă pentru a indica numele complet al capitalei. Este interesantă poate și istoria acestui monument care «a dispărut» pe la sfîrșitul veacului al XVIII-lea, reapărînd în anul 1912 la Sibiu, pe str. Heltauer nr. 14, în pămînt, la 2 m adîncime, în urma unor săpături de canalizare. Pe locul respectiv era o casă veche ce aparținuse guvernatorului Samuel Brukenthal, care a adus altărașul de la Băile Herculane pentru colecția sa. Azi, piesa se găsește în Muzeul din Sibiu (inv. 3487). Tocmai aceste urme romane timpurii sugerează fără nici o îndoială faptul că izvoarele termale de aici au fost utilizate și de daci.

Numeroasele inscripții publicate indică folosirea neîntreruptă a Băilor Herculane în toată perioada ocupației romane; un alt altar descoperit în secolul al XVIII-lea și transportat apoi la National Bibliothek din Viena, are următorul text în traducere: «Zeilor Mani și Buni Aesculapius și Hygea. Marcus Aurelius Veteranus, prefect al legiunii XIII Gemina Gallieniana, juruința făcută a pus-o cu bucurie după merit».

Întrucît textul cuprinde indicația sculptării sale în timpul lui Gallienus (260—268 e.n.), aceasta pare să constituie una din ultimele piese epigrafice ale provinciei carpatice.

Și după retragerea aureliană urme materiale dovedesc prezențe romane, în zona Orșova — Mehadia — Dubova — Svinița — Gornea — Pojejena, în cursul secolelor IV-VI, materializate prin cărămizi cu inscripții și numeroase depozite monetare, după cum rezultă din lucrarea lui Emilian Popescu, **Inscripțiile din secolele IV-XII descoperite în România.** Ele sînt o consecință a prezenței capului de pod lăsat pe malul de nord al Dunării pentru a supraveghea navigația în cele mai dificile locuri de pe Dunăre, precum și a drumului roman comercial Dierna-Tibiscum — Sarmizegetusa. După cum arată D. Protase în lucrarea **Problema continuității în Dacia, în lumina arheologiei și numismaticii,** apărută în 1966, se pare că la Băile Herculane au fost găsite și urme ale creștinismului timpuriu din Dacia. Tot în această zonă, în urma săpăturilor efectuate de M. Macrea și Marius Moga, sînt semnalate ruinele unor băi, la Castrul roman (Praetorium) de la Mehadia, cu care stațiunea Băile Herculane a fost mult timp confundată. Confuzia se datorește faptului că în secolul al XVIII-lea Băile Herculane nu au constituit o unitate administrativă separată, ci au aparținut comunei Mehadia. De aceea, au fost pomenite drept «Băile Herculane de la Mehadia» pînă în anul 1877, cînd au primit o administrație proprie și numele actual. Nici în epoca romană de altfel, Băile nu au fost independente, ele constituind un pagus sau vicus al Mehadiei.

Urme certe, argeologice sau documentare, de folosire a băilor Herculane nu mai apar de-a lungul evului mediu. Totuși, credem că este posibilă identificarea lor cu băile menționate la începutul secolului al XVI-lea de Stephan «Taurinus» (Stieröchsel) care în **Index Abecedarius,** anexă la poema sa «Stavromachia» tipărită la Viena în 1519, vorbește despre răscoala condusă de Gheorghe Doja. Informația este reluată puțin mai tîrziu, prin anii 1636—1637, de Nicolaus Olahus, în lucrarea sa **Hungaria, sive de originibus gentis, regionis, situ, divisionibus,** în care scrie: «...Nu departe de Severin se spune că este o fîntînă țîșnitoare pe care locuitorii o numesc a Sfinței Cruci a cărei apă — după cum am auzit de la mulți — biruie metehnele trupului... De aceea chiar și turcii țin această fîntînă în mare cinste...». Identificarea este posibilă din cauza distanței relativ reduse dintre Severin și Băile Herculane.

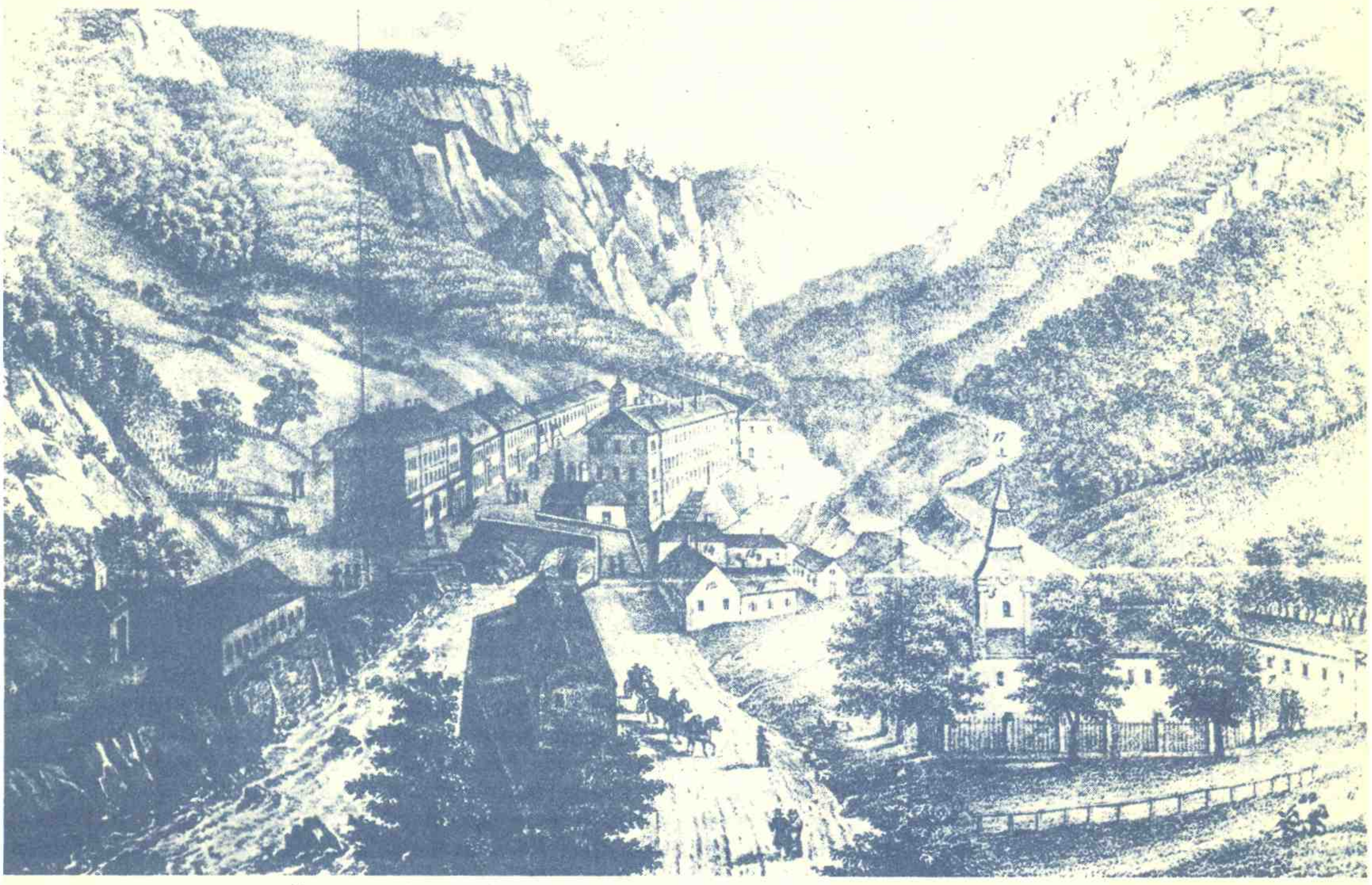
Mai tîrziu, Imre Tököli aflat în anul 1689 în tabăra otomană, consemnează în «Jurnalul» său publicat de prestigioasa colecție Monumenta Hungariae Historica, că în seara zilei de duminică 24 iulie, cu prilejul ocupării Mehadiei, împreună cu Ali Pașa, a făcut o excursie la băi: «Către seară o luai spre munți mari și între stînci pentru a vizita vestitele băi mehadiene...» De altfel și cronicarul Nicolae Stoica de Hațeg, bazat pe tradiția populară, scrie în cronica sa din 1829, că valahii foloseau băile în stare neamenajată încă în timpul turcilor, înainte de 1717. Credem că aceste mențiuni, deși sporadice, sînt menite să demonstreze că utilizarea băilor a fost continuă și aceasta nu numai pentru populația locală.

Reamenajarea băilor de către noua administrație austriacă, instalată în Banat în 1716—1717, începe încă din anul 1724, așa cum consemnează Nicolae Stoica de Hațeg, pe o filă a unui «Liturghier» de Rîmnic (leat 7276) din biserica Mehadia: «...1724 au început Împăratul Carl a drege băile Mehadii...»

Momentul constituie o descoperire pentru specialiști, care încep să scrie cu admirație despre apele termale de aici și despre efectul lor terapeutic, cum o face Paschal Caryophilus (Gerofalo) la 1727 într-o lucrare intitulată «De usu et Praestantia Thermarum Herculanarum, quae numper în Dacia Trajani detectas sunt», care ajunge în 1743 la cea de-a treia ediție. Lucrările sînt realizate între 1724 — 1736 de către inginerul maior Adam Doxat, care conduce și fortificarea Orșovei, Ada-Kalehului și Mehadiei, permițînd punerea în funcțiune a primelor băi, actualele Apollo, Romanilor și Venera. Se operează deschiderea drumului pe malul drept al Cernei «cu prau» (explozibil) și se realizează primul pod mare din lemn, la intrarea în stațiune.

Apar acum și primele hărți ale băilor, întocmite în anii 1735 și 1736, păstrate în prezent în arhivele din Viena. Tot în această perioadă sînt consemnate primele mențiuni documentare privind construcțiile de poduri realizate de administrația militară. După pagubele produse în anul 1719 în Orșova și Almaș de ploile torențiale care au ținut 6 săptămîni, majoritatea podurilor mai vechi au trebuit reparate sau refăcute, după cum rezultă din conspectele arhivelor publicate de Lajos Baréti, la începutul acestui secol. Stricăciunile se repetă în anii 1723 și 1730, cînd viiturile produc mari pagube pe Timiș și Bistra la gatere, drumuri și poduri, dintre care multe sînt distruse.

În anul 1736 generalul Andreas Hamilton, devenit guvernator al Banatului, dispune refacerea rapidă a băilor. Cu acest prilej, vizitează personal stațiunea și ordonă trimiterea la Viena a unor antichități descoperite în timpul lucrărilor. Din păcate, o parte din obiectele trimise se pierd pe drumul spre Viena, scufundîndu-se la Pesta cu nava care le transporta, cam în dreptul actualului pod cu lanțuri. Chiar dacă scufundarea nu a fost intenționată, cum își exprimă bănuiala Dr. D. Tănăsescu într-o comunicare din anul 1936, pierderea pentru știință era nemăsurat de mare. Obiectele

Lucrări de regularizare a Cernei în apropierea podului central

rămase sînt cercetate de Paschal Caryophilus în anul 1737, care le publică într-o altă lucrare ce a cunoscut de asemenea numeroase reeditări, cu titlul «De Thermis Hercularis numper în Dacia detectis... disertatio epistolaris...» Consemnăm însă regretul că folosirea explozibililor în timpul refacerii stațiunii a dus la pierderea și distrugerea multora din vestigiile construcțiilor romane.

Războiul austro-turc din 1737—1739 duce la arderea și pustiirea băilor, dar odată cu încheierea păcii de la Belgrad ele încep să fie refăcute, pentru ca după cîteva decenii, să reapară în preocupările științifice și chiar literare ale epocii. La 1768 însuși împăratul Iosif al II-lea vine să vadă stadiul construcțiilor. Peste cîțiva ani, în 1773, medicul vienez Heinrich Joan Nepomuc Crantz, efectuează și publică la Viena prima analiză a apelor termale în lucrarea sa «Analyses Therm. Herculanarum Daciae Traiani...» Trei ani mai tîrziu Johann Michel Stadler reia în «Versuch über die uralten Römischen Herculesbäder» descrierea băilor, a apelor minerale și proprietăților curative ale izvoarelor. Tot Stadler efectuează lunar între anii 1774 și 1775 primele observații meteorologice, cunoscute pînă astăzi pe teritoriul Banatului, respectiv măsurători ale temperaturii aerului, menite să schițeze cadrul general al regimului termic din stațiune, pentru uzul celor veniți la tratamente. Aceste observații, deși foarte sumare, au totuși meritul de a devansa cu cîțiva ani înregistrările sistematice făcute de către farmacistul Karl Klapka la Timișoara, în perioada anilor 1780—1803. Ele au fost urmate și de alte observații termometrice întreprinse între anii 1827—1830, menționate în lucrarea lui Fodor Andras Lugosi «Mehadia vagy a Hercules fürdök» tipărită la Cluj în 1844, după cum rezultă din car-

tea publicată în 1871 de Alessandru Popoviciu, «Băile lui Ercule sau scaldele de la Meehia» și între 1884—1895 studii consemnate de Alexandru Partos în monografia sa din 1901. «Herculesbad und seine Thermen». Toate observațiile s-au făcut pe teritoriul Băilor Herculane.

În 1776 vine aici și Francesco Griselini care stă 20 de zile, descriind în celebra sa lucrare: «Versuch einer politichen und naturalichen Geschichte des Temeswarer Banats...» publicată la Viena în 1780 și tradusă de N. Bolocan în 1926, băile, izvoarele, antichitățile, și întocmind o nouă hartă a stațiunii.

În plină epocă de înflorire a băilor, izbucnește războiul austro-ruso-turc din 1787—1792, care aduce un întreg cortegiu de urmări nefaste. Cronicarul Nicolae Stoica de Hațeg, contemporan evenimentelor, spune că tot ce s-a clădit a fost dărîmat și ars, practic totul s-a «sălbăticit», iar ruinele s-au acoperit de bălării.

După 1801, începe o nouă perioadă de refacere, stațiunea trecînd sub administrație militară grănicerească. Ea va fi astfel reconstruită prin contribuția efectivă a populației rurale românești din zonă. După cîțiva ani, mențiunile scrise ale unor oameni de știință sau călători care vizitează și descriu băile, marchează reintrarea lor în actualitate, chiar dacă unii le găsesc «...sărăcăcioase față de minunăția peisajului...» cum se exprimă englezul William Hunter care le vede în anul 1800. Altele sînt descrieri analitice, așa cum le găsim în «Merkwür digkeiten der Königreiches Ungern, oder historisch — statistich — topographische Beschreibung» apărută în 1823, sau presărate cu observații proprii. aparținînd de pildă lui Dinicu Golescu în anul 1825, cînd scrie: «...Aciia sînt feliurimi de ape metalicești, firește fierbinte, cu deosibită fierbințală una de către alta, din care una este atît de fierbinte, încît peste putință este omul de a-ș(i) ținea trupul supt cursul apii, măcar până a număra cît de curînd de la una pîn'la cinci... Aci(i)a am văzut ofițer atît de prăpădit, încît în pătură l-au luat din caleașcă și l-au dus în odaie avîndu-ș(i) mîinile și picioarele zgîrcite de tot; și în 16 zile l-am văzut drept și pe picioare, cu o nespusă bucurie în fața obrazului..»

Dar, să ne întoarcem la construcțiile hidrotehnice din băi, dintre care unele datează, așa cum am relatat, încă din timpul romanilor și care impresionau în secolul trecut cu toate amenajările noi, realizate în jurul lor. Iată ce spune doctorul Alessandru Popoviciu în monografia sa: «...Dintre clădirile antice romane mai esistu și acum déue fragminte din apeductele romane, cari se potu vedé din diosu de la izvorulu cu apa minerala de beutu, numitu Carlsbrun...»

Ruinele se văd și astăzi pe traseul dintre Izvorul «Despicătura» (100 m aval de hotelul Roman) care a alimentat prin acest apeduct (de fapt o conductă îngropată în zidărie) termele romane și Templul lui Hercule care se găseau pe amplasamentul actualelor «Băi Apollo». Ruinele construcției din piatră brută, legată cu un mortar de o duritate deosebită, sînt foarte bine conservate.

Dintre construcțiile mai noi, trebuie să menționăm podul de piatră din centrul băilor, în care s-au înglobat unele monumente epigrafice romane, construit în anul 1770 după cum spune Stadler și care a fost rupt în anul 1805 în urma unei viituri dramatice descrisă foarte plastic de Nicolae Stoica de Hațeg: «În octombrie fu mari vărsături de ploi. rîul Cerna eșind din matcă, tot ce să zidisă, sobele ce erau lipite de birt, ceale 5 mici, le dusă. Baia mare, gliderbadu și crou de friguri cu pești mari, mici, puică, lipani, păstrăvi le împlu. Plăieșii saci, disagi plini au sărat, păn la Crăciun au mîncat. Podu Cernii, de peatră, îl rupsă. Bolta bisericii noastre cu acoperișu, jos, împlu biserica; careă căzînd, mare tunet au dat. Mehadia cu satele pingă Cerna, pingă peștele de pre cîmpi și leămne de un an au adunat...»

În varianta cronicii sale redactată în limba germană, Nicolae Stoica apreciază la o sută de ocale greutatea păstrăvilor care au umplut băile.

Nici această inundație nu constituia însă un unicat, iar în scrierile timpului, precum și în actele arhivelor, se mai găsesc un mare număr de documente contemporane care vorbesc de ape mari, inundații și distrugerile provocate de acestea. Astfel, dacă în 1752 se fac două poduri de lemn peste Cerna și se lucrează la drum, în anul următor, baia de șindrilă (azi Baia Apollo) este inundată și ruinată în urma ploilor torențiale căzute, trebuind să se treacă la refacerea ei. La cîțiva ani, în 1757, episcopul Georgovici construiește din nou drumul la băi și face un nou pod peste Cerna. În 1780, din cauza apelor mari, comunicația peste Cerna în zona Pecinișca — Jupalnic este complet întreruptă, iar în 1786, între 7—8 aprilie și la 4 mai, se produc mari inundații pe Dunăre, drumul de halaj este acoperit cu ape, ca de altfel și tot terenul din jur. Tot atunci se dispune repararea podurilor de la Mehadia și Prolaz. În perioada anilor 1764—1787 s-au ridicat mai multe construcții în Băile Herculane, dar toate au fost distruse de războiul început în 1787. Deabia în 1791 reapar primele acte privitoare la reparații în băi și la podul Prolaz. În 1796 se anunță terminarea construcției podului de piatră, realizat peste Bela Reca la Mehadia, unde era și vamă. În aceeași localitate mai sînt semnalate trei poduri de lemn care se repară în 1797.

Secolul al XVIII-lea se încheie cu o nouă revărsare a Dunării, cu pagubele produse de ghețuri în primăvara anului 1799 și cu ploile torențiale care în 13—14 iulie din același an, produc mari calamități pe Bela Reca și în intravilanul comunei Cornea. După viiturile din 1805, inundațiile se repetă în 1808, cînd în noaptea de 11—12 octombrie ora 22, apele Cernei au crescut la Băile Herculane cu peste 3 m deasupra înălțimii normale, podul Prolaz este rupt din nou, după numai trei ani. Trebuie să arătăm aici că toate, absolut toate reparațiile și lucrările de refacere sînt suportate de locuitorii români ai satelor din zonă, în cadrul muncii contributive — a robotei obligatorii —, conform stipulațiilor din statutele confiniilor militare. Ca să apreciem volumul de muncă depus de localnici putem arăta că numai la granița militară, în jurul anului 1801, erau 80 de poduri, după cum rezultă din lucrarea lui Felix Milleker «Geschichter der Banater Militärgrenze». De aceea ei își permit să ceară în anul 1808 aprobarea trecerii peste poduri fără plata vamei: «...deoarece comunele au contribuit prin prestații în muncă și transporturi la construirea și întreținerea lor...» Aceste inundații succesive au impus încă din anul 1772 efectuarea unor ample lucrări de consolidare a albiei Bela Reca la Mehadia. Desigur că podul de piatră din Băile Herculane se reface repede, credem că în jurul anului 1811, pe același amplasament, așa cum este prezentat în gravura lui Ludovic Ermini din anul 1823. La 1864 acest pod era refăcut, lărgit, adăugîndu-i-se un coridor acoperit care făcea legătura dintre băi și noile hoteluri. Tot în incinta băilor se realizează, începînd din 1808—1810, lucrările de consolidare prin înălțarea unor ziduri de sprijin de-a lungul malurilor Cernei, ceea ce a făcut ca de atunci intravilanul stațiunii să fie oarecum protejat de inundații catastrofale. Lucrarea se continuă după 1811 în zona din amonte, spre actualul hotel Roman, și este gata în 1835, cînd o vede Adolf Schmidl, autorul lucrării «Reisehandbuch durch das Königreich Ungarn mit den Nebenländem und

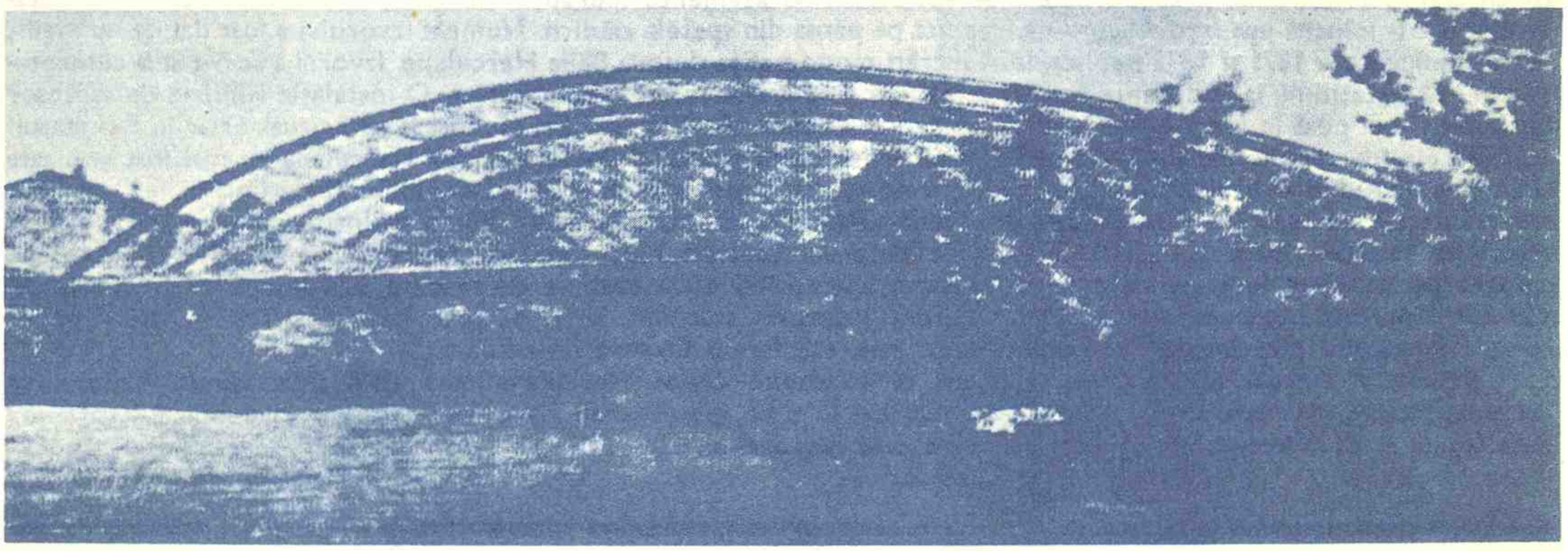
Dalmatien Nach Serbion, Bucharest und Constantinopol», tipărită la Viena. Imagini din 1844 arată zidurile de sprijin realizate atît în amonte de podul de piatră din centrul stațiunii, cît și în aval de acesta, așa cum au fost reproduse în lucrarea lui Fodor Andras Lugosi.

În această perioadă de înflorire edilitară se realizează la 1826, și fîntîna țîșnitoare din centrul stațiunii, deasupra căreia avea să se monteze la 1847 statuia lui Hercule. Fîntîna a fost imortalizată de numeroase gravuri contemporane.

Tot în secolul trecut în anul 1864, se realizează și primul foraj din băi, destinat captării unor izvoare suplimentare. Numărul acestora va crește rapid în timp, mai ales în perioada ultimelor două decenii.

Rămînînd pe teritoriul Băilor Herculane, trebuie să amintim aici despre două realizări deosebite care înscriu se pare o premieră absolută în istoria tehnicii și anume realizarea în anul 1837 a podului metalic în arc de la intrarea în stațiune. Lucrarea preceda podul de peste Timiș, de la Caransebeș, construit în anul 1830.

După cum rezultă din memoriile familiei Maderspach, publicate la Zolyom în anul 1909 de către Livius Maderspach sub titlul «Maderspach Karolyné tragédiaja es adatok Ruszkabanya történetéhez», proiectantul acestui pod este inginerul Carol Maderspach, bănățean provenit dintr-o familie tiroleză, născut în anul 1789 și decedat la 1849, coproprietar împreună cu frații Hoffmann al uzinelor de fier din Rusca Montană. Se pare că primul pod în arc, cu schelet metalic proiectat și realizat de ing. Maderspach, cu material furnizat de Rusca Montană, a fost cel de la Caransebeș, de care am amintit. Din păcate el nu ne apare deocamdată decît într-o fotografie tîrzie, reprodusă în cartea lui Liviu Maderspach, fiul realizatorului. Pentru podul de la Herculane, cu o deschidere de 40 m, datele sînt certe, indicînd o realizare excepțională pentru acele timpuri.

Podul metalic realizat la Caransebeș în 1830

Începînd din secolul al XVIII-lea metalurgia făcuse progrese însemnate mai ales în Anglia, unde, în jurul anilor 1750 au apărut primele bare de fontă produse în uzinele Darby de la Coalbrookdale. Ele au constituit punctul de plecare pentru realizarea primelor structuri și a primelor poduri metalice din fontă. Apariția primelor cuptoare de pudlaj (1784) care permit, conform procedeului inventat de inginerul englez Henry Cort, transformarea fontei în fier a făcut posibilă utilizarea acestuia pentru poduri; prima lucrare menționată în literatură este «Podul Artelor» din Paris, realizat între anii 1802—1804. Primele poduri din fier construite în S.U.A. în 1796 și 1816, erau suspendate pe cabluri. În Anglia, Th. Telford realizează Conway Castle Bridge, între anii 1822—1826, deci înainte de stabilirea principiilor de construcție a podurilor suspendate. Primele poduri metalice rigide, din grinzi cu zăbrele, sînt menționate în lucrările de istorie a tehnicii numai după 1840, cînd inginerul american S. Whipple construiește «...le prèmier pont entièrement metalique à armature en Treillis...» și după 1845 cînd începe construcția podului «Britania» proiectat de englezul Robert Stephenson, și terminat în anul 1850, a celor realizate de Isambard Kingdom Brunel, pentru linia ferată Great Western Railway, tot în jurul anilor 1850, sau podul peste Vistula început de Lentze în 1847 și care a rămas în funcțiune pînă ce a fost distrus de război, în 1939.

Exemplele pot fi ușor multiplicate pentru această perioadă de după 1850. Nu am găsit însă nici o mențiune a unui pod metalic, realizat din grinzi cu zăbrele care să funcționeze înainte de construirea acestor două poduri în Banat. După informațiile de care dispunem în prezent, nici în zona înconjurătoare Banatului nu apar alte lucrări de acest gen, la date care să infirme prioritatea arătată. Astfel, dacă la Pesta se realizează în 1826 o punte de legătură cu insula, «Podul Ștefan» este o punte suspendată pe cabluri, ca și «Podul pe lanțuri» realizat între 1839 și 1849 peste întreaga lățime a Dunării de către inginerul Adam Clark, după planurile englezului William Tieri Clark. Pe teritoriul Principatelor Române, primele poduri metalice sînt contractate la 1865 pe timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, cu firma engleză «Barkelley și Staniforth».

Realizarea podurilor de la Caransebeș în 1830 și de la Băile Herculane în 1837 pare cu atît mai excepțională cu cît «moda» utilizării grinzilor cu zăbrele nu a apărut decît odată cu realizarea lui «Cristal Palace» din Londra de către Joseph Paxton în 1851 și cu cît însăși teoria acestor construcții nu a fost elaborată decît în anul 1861 de către profesorul german A. Ritter. Cel de al doilea factor deosebit, este realizarea acestor poduri din metalul fabricat în sudul Banatului, la Rusca Montană, într-un moment cînd oțelul Bessemer nu adusese încă acel spor de calitate, care a produs cîteva decenii o adevărată explozie a construcțiilor metalice. Se pare însă că la acea dată calitatea fabricatelor de aici depășise granițele provinciei, toate conductele pentru canalizarea Bucureștiului fiind turnate tot de întreprinderea de la Rusca, sub îndrumarea inginerului francez Marsillon. De altfel, se consideră că atelierele care produceau în acel timp cele mai evoluate unelte în Banat au fost cele de la Rusca (1834) și de la Reșița (1845). Podul metalic realizat

la Băile Herculane a rămas mult timp în funcțiune, în orice caz este amintit în monografia scrisă de Alessandru Popoviciu la 1871 «unu podu cu semicercuri de feru — forte bine lucratu». Tot despre el e vorba și în lucrarea lui J.R. «Die Donaustrecke Baziaș-Ada-Kaleh-Eisernos Ther und der Curort Herculesbad» apărută la Timișoara în 1894 în care se spune: «...acolo, drumul trece pe un pod parabolic, din fier ale cărui arce de susținere sau arcade principale, sînt compuse din fragmente de țevi cilindrice».

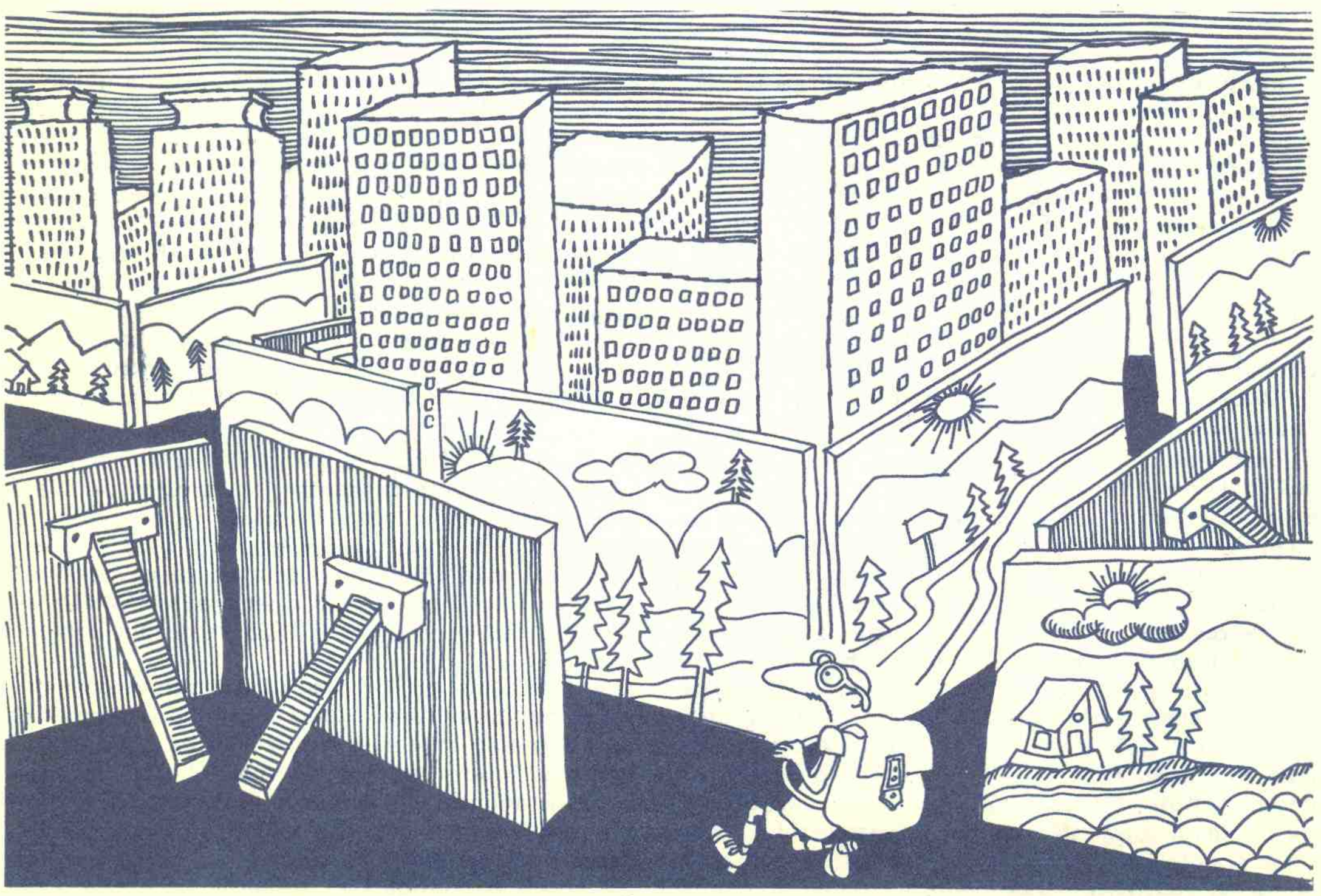
Avem deci motive să credem că podul metalic al inginerului Maderspach a funcționat neîntrerupt în perioada 1837—1896, ceea ce este o performanță care demonstrează calitatea materialului. Podul de la 1896 a fost înlocuit în 1968 cu actualul pod de beton. Construcții metalice au mai existat în stațiune și putem include aici eleganta pasarelă din fier pentru pietoni, construită în anii 1883—1886, odată cu realizarea băilor «Neptun».

Tot în zona analizată, respectiv la Mehadia, Coriolan Buracu, descriind inundațiile dramatice din anul 1910, afirmă că atunci «...s-a rupt și o parte din vechiul pod de țară, zidit de prințul Eugen în anul 1716, pe pilaștrii vechiului pod, zidit de Romani...». Nu avem nici o îndoială asupra existenței a numeroase poduri romane pe teritoriul patriei noastre în general și a Banatului în special. Podul construit de romani, în opus Quadratum, peste Arieș, pe drumul imperial Apulum-Napoca, precum și cel ridicat în opus mixtum peste Timiș la Tibiscum, ale cărui vestigii au fost puse în evidență la apele mari din februarie 1926, cînd a apărut portalul stîng, și în 1979, cînd a fost atestată în albia rîului infrastructura uneia din pilae-le construcției, sînt o dovadă suficientă în acest sens. Pînă acum nu cunoaștem studii care să certifice amplasamentul podului roman de la Mehadia.

Mai citățm, cu titlu de curiozitate tehnică, faptul că odată cu realizarea Băilor «Neptun», pe malul drept al Cernei, în centrul stațiunii, construcție realizată de arhitectul Alpar în perioada 1883—1886, clădirea a fost dotată cu un ascensor hidraulic și cu un sistem de ventilație, de asemenea hidraulic. Pentru punerea în funcțiune a instalațiilor a fost folosită apa izvorului Munk, captată pe panta din spatele clădirii. Numele izvorului a fost dat de un medic al stațiunii, care la 1871 și 1872 publica două lucrări monografice despre Băile Herculane. Izvorul a servit și la alimentarea cu apă a stațiunii, iar diferența de nivel a permis și folosirea forței sale mecanice. O instalație similară de ascensor hidraulic a fost pusă în funcțiune în 1906, odată cu realizarea «Pavilionului nr. 6», fost hotel, situat chiar în fața statuii lui Hercule, pe vechiul loc al «Ospătăriei» arse la începutul secolului. În zona Băilor Herculane au mai fost realizate și alte instalații hidraulice ca pe pildă rezervorul de apă rece construit în 1824 la băile Hebe (pe atunci băile Carolina), sau coductele de legătură dintre acestea și băile Diana (pe atunci Elisabeta). Pot fi amintite de asemenea forajele arteziene realizate între 1883 și 1886 la Băile Neptun, centrala hidroelectrică datînd din anul 1893, la care apa ajungea pe un canal lung de circa un kilometru, alimentînd două turbine cu rotoare orizontale, cu o putere de 150 CP. Centrala hidroelectrică a produs curentul necesar stațiunii, iar o parte a fost folosită și pentru funcționarea tramvaiului care lega Băile Herculane de gara căii ferate Orșova-Caransebeș.

Pentru a încheia aceste note, credem că exemplul Băilor Herculane este edificator asupra faptului că centrele locuite, de mare importanță, supraviețuiesc în timp, peste toate vitregiile istoriei și că deobicei istoria lor este legată și de folosirea apei, respectiv de istoria hidrotehnicii.

ALEXANDRU ZĂNESCU

Desen de OCTAVIAN COVACI

DE UNDE VINE ZĂPADA?

Convorbire cu meteorologul IOAN STĂNESCU

— Pregătindu-mă pentru această discuție aveam în vedere mitologia zăpezii. Mărturisesc însă că ceva anume m-a determinat pe parcurs să înlocuiesc aerul ei de basm cu acela de efect fizic al unui fenomen perfect explicat științific. Și am sentimentul că nu greșesc față de cititor. Cred că el mă obligă la această turnură. Eu știu că el nu renunță la zîna zăpezii dar în același timp are dorința să pătrundă în această împărăție stăpîn pe tainele ei.

— Așadar să vorbim despre zăpadă fără s-o chemăm de față pe zînă.

— Să începem prin a-i desluși niște obiceiuri. De pildă, cînd cade prima ninsoare?

— Prima ninsoare e mai greu de pronosticat. Ea cade de obicei în țara noastră la sfîrșitul toamnei. Cam rar se întîmplă să nu cadă în noiembrie.

— Atunci pare de neînțeles că am fost surprinși de cea din iarnă trecută...

— Nu data ne-a surprins, ci amploarea ei, fapt deosebit pentru începutul lui noiembrie.

— Ninsori foarte timpurii au mai căzut de-a lungul anilor, nu?

— Sînt cunoscute cele din octombrie 1908, 1912, 1922.

— Ce trebuie să se întîmple în atmosferă ca să primim acest cadou al zăpezii?

— Să ajungă temperatura medie zilnică la 2—3 grade (plus, nu minus), să fie o anume umiditate, nouri și o circulație adecvată a două mase de aer. Prima o constituie aerul rece de origine polară care de obicei se așează în Europa răsăriteană determinat de prezența anticiclonului est-european, a doua e o masă de aer umedă și caldă, cu o nebulozitate foarte pronunțată, bogată în precipitații și care vine din bazinul central al zonei mediteraneene.

— Înălțimea la care se întîmplă aceste fenomene e previzibilă?

— Cu aproximație. De aceea trebuie urmărit tot stratul atmosferic pînă la înălțimi de 5—6 mii de metri. Nu de puține ori stratul de la suprafața solului ne poate înșela.

— Să ne întoarcem la primele ninsori. Așadar în mod normal sînt așteptate în luna lui brumar. Vin după un calendar anume?

— În general da. De pildă în nordul țării ele cad, chiar la cumpăna lui noiembrie, adică la 15; în podișul Transilvaniei și în Moldova între 20 noiembrie și 1 decembrie; în Cîmpia Dunării, în Banat și în Crișana între 1—10 decembrie; în lunca Dunării și pe litoral, după 10 decembrie. Acestea sînt date climatologice care se referă la regula generală nu și la excepții.

— Din cîte puncte ale țării se fac observații meteorologice?

— Din 170. Aceasta este cifra stațiilor noastre.

— Pe glob trebuie să fie de ordinul miilor.

— Sînt zece mii.

— E de presupus că aceste stații ale lumii comunică între ele.

— Nu numai atît dar noi și toate țările pămîntului, facem parte dintr-un sistem informațional internațional cunoscut sub numele de Veghea Meteorologică Mondială. În cadrul acestei organizații comunicăm rezultate, observații care se fac în fiecare oră asupra temperaturii, asupra presiunii atmosferice, asupra nebulozității, asupra vizibilității.

— Cui folosesc aceste observații?

— Tuturor. Navigației aeriene, navigației maritime, transporturilor de orice fel, agriculturii, sistemelor hidrografice. Putem prevedea inundații, putem anunța chiciura — foarte periculoasă pentru conductorii aerieni care se pot rupe — putem semnala norii care produc grindina, putem prevedea ninsorile.

— Ultima ninsoare în țara noastră cade ca și prima, adică pe zone diferențiale?

— Da. În Cîmpia Română și în Cîmpia Vestică — între 1—20 martie; în subcarpați — în Transilvania și Moldova, între 20 martie și 1 aprilie; am lăsat la urmă muntele pentru că acolo poate ninge tot timpul.

— Așa cum sînt legendare niște ninsori timpurii, sînt legendare și unele tîrzii. Cînd s-au întîmplat acestea din urmă?

— Ultima a fost cea din mai 1980 în nordul Moldovei și în estul Transilvaniei.

— Se vorbește cu nostalgie de ninsorile de altădată. Eu iată, îmi aduc aminte că bunicii mei povesteau că au fost nevoiți să-și sape tunele în zăpadă.

— Pentru ninsori deosebit de grele ca durată și intensitate sînt semnificativi anii 1923—1924; 1928—1929; 1941—1942; 1953—1954; 1955—1966. Așa spre exemplu, în februarie 1954 zăpada atinsese 3 metri.

— Cum se explică ninsorile din zonele tropicale și subtropicale despre care scria din cînd în cînd ziarele?

— Sînt datorate pătrunderii bruște a unor mase de aer rece de origine polară dincolo de zonele limită ale circulării obișnuite a curenților de aer. Ninsori de excepție în zonele tropicale de-a lungul timpului au fost cele semnalate la 5 februarie 1906 în oaza El-Golea din Sahara. Celebră din acest punct de vedere e și data de 21 decembrie 1965 cînd a nins la Saana — capitala Republicii Arabe Yemen, localitate așezată pe paralela de 15° latitudine nordică deci în plină zonă tropicală, între Tropicul Racului și Ecuator.

— În Mexic mi se pare că s-a produs surprinzător o ninsoare?!...

— Da. Aceea a fost în ianuarie 1966.

— E o convenție pe care zăpada n-a respectat-o? Ea pare să aibă un cordon dincolo de care nu trece decît excepțional.

— Acest cordon există și în realitate. Este o limită convențională de unde se spune că la nord și la sud de ea se produc ninsori. E limita de răspîndire a palmierului. Palmierul e planta specifică zonelor tropicale și subtropicale, element decorativ al plajelor veșnic însorite. El nu se împacă deloc cu zăpada, ca atare limita lui de răspîndire coincide și cu limita ninsorilor. Această limită poate fi depășită excepțional.

— Pe unde trece limita palmierului? Cu alte cuvinte pe unde e marcată granița împotriva zăpezilor?

— Prin centrul Californiei, prin bazinul inferior al fluviului Mississippi, prin nordul Floridei, prin sudul Spaniei, și sudul Franței, de-a lungul coastei de vest a Italiei, prin sudul Greciei și sudul Turciei, sudul Iranului, nordul Indiei, sudul Chinei, sudul Japoniei. În continentele sudice limita trece prin nordul Argentinei, Uruguai, sud-vestul Africii, nordul Australiei și prin centrul arhipelagului Noii Zeelande. Între aceste limite crește palmierul și ninge cu totul excepțional. De exemplu, în Lombardia în nordul Italiei, ninge zece zile pe an, la Napoli o zi, la Palermo de asemeni.

— În țara noastră cîte zile pe an ninge? Noi avem impresia că ninge toată iarna.

— Pe litoral numărul zilelor cu ninsoare e de 10—15 zile. În cîmpia Munteniei 20—25 de zile în medie. În schimb. în cîmpia Banatului, a Crișanei și a Olteniei 15—20 de zile. Cel mai mult ninge în Transilvania, Moldova, Maramureș și subcarpații Olteniei și Munteniei, adică în medie 30—40 de zile pe an.

— Pe vîrful Omu?

— Acolo poate ninge oricînd. Pe mine m-a prins o ninsoare în august. Asta era în 1978. Interesant de menționat e că la această altitudine stratul de zăpadă durează în medie 219 zile pe an, în timp ce la Sinaia (1500 m altitudine) durează doar 124 de zile. Grosimea stratului variază între cîțiva centimetri și cîțiva metri.

— Am auzit de o grosime fantastică a stratului de zăpadă într-o stațiune din S.U.A.

— Literatura meteorologică a consemnat-o ca pe un caz cu totul excepțional. E vorba de stațiunea Paradise Ranger din statul Washington cînd în iarna lui 1955 stratul de zăpadă a atins 25 de metri, mai exact 25,40!

— Incredibil. Ține de domeniul fantasticului. De altfel iarna în munte pare alt anotimp decît obișnuitele ierni din lunci, cîmpii și de pe dealuri. Ce se mai întîmplă acolo? Avalanșele sînt un spectacol apocaliptic. Pot fi întrucîtva prevăzute?

— Nu. Cel mult evitate.

— E bine să știm cum se formează.

— Zăpada acumulată treptat face ca centrul de greutate al stratului să se înalțe din ce în ce mai mult, dînd naștere unui echilibru instabil. Este suficient uneori ca vîntul să se intensifice, și zăpada alunecă brusc pe pereții abrupți ai muntelui, distrugînd totul în cale. Alteori aceste alunecări masive pot fi provocate de strigătele și chiuiturile unui grup de turiști mai puțin deprinși cu legile muntelui. Asemenea căderi se produc în lunile aprilie și mai cînd, pe pantele mai netede sau acoperite cu grohotiș, zăpada acumulată în cursul iernii se poate topi la primele semne ale primăverii dînd naștere avalanșelor.

Foto: MIHAI PUPEZA

— Așadar cea mai mare durată a stratului de zăpadă la noi e de cca. 219 zile la vîrful Omu. Puține zile mai rămîn într-un an fără zăpadă. Pe fața pămîntului sînt și porțiuni care aduc aminte de epoca glaciară. Mă gîndesc la zăpezile veșnice. Cît anume din suprafața globului e ocupată de ghețari?

— Peste 16 milioane de kilometri pătrați, ceea ce reprezintă cam 10,5% din întinderea uscatului planetei noastre. Jumătate din cei 16 milioane de kilometri pătrați o ocupă Antarctida supranumită Continentul de gheață.

— Europei cît îi revine în această statistică?

— O suprafață de 118.000 de kilometri pătrați. Vi se pare mult?

— Foarte mult. Și care e ghețarul cel mai mare al continentului nostru?

— Vatna Yökull din Islanda. Are o lungime de 142 kilometri și acoperă o suprafață de 8 800 kilometri pătrați.

— Se înțelege că meteorologia veghează și asupra lor. Ne putem aștepta la surprize? Mă gîndesc la deplasări ale lor, la extinderi sau dimpotrivă la topiri.

— Ghețarii influențează clima, dar epoca în care trăim noi nu va suferi modificări esențiale. Oscilațiile petrecute azi la nivelul lor nu sînt de natură să ducă la schimbări perceptibile. Tot ce se poate spune acum e că în mileniile următoare vom evolua către o răcire a climei.

DONA ROȘU

CU BARCA PE SOMEȘUL MARE

O gîrlă, o barcă, un cort, un ceaun și încă alte cîteva obiecte strict necesare pot avea darul să ne înlesnească petrecerea unor zile de neuitat în mijlocul naturii. Dar nu a unei naturi cu alei pietruite, arbori tunși, ronduri de flori și alte asemenea „efecte" peisagistice, ci a acelei naturi sălbatice și izolate, ce poate să te ajute să elimini zgura travaliului zilnic, obiceiurilor devenite ticuri mașinale, convenienţele de tot felul și imaginile mereu aceleași din peisajul citadin. În felul acesta, ai șansa să trăiești 5—6 zile într-un univers de vacanță pe care nici nu ți-l poți imagina.

Dar, cum se va vedea mai jos, totul este extrem de simplu. Uimitor este că asemenea locuri singuratice pot fi întîlnite foarte adesea în imediata vecinătate a localităților și mai întotdeauna, pe cursurile de apă. Se poate începe cu apa Colentinei, care ne oferă adevărate imagini de deltă și unde dacă apleci vîrful trestiilor, poți zări la doar cîteva sute de metri marile blocuri ale cartierelor Fundeni sau Pantelimon; sau cu Argeșul între Grădinari și Mihăilești. Dar, ori și care alt rîu ne va dezvălui aceleași virtuți, întrucît apele noastre străbat mai totdeauna o natură viguroasă. Plutind cu barca pneumatică pe rîurile din preajmă vei sesiza arareori intervenţia civilizației asupra împărăției apelor. Cîteva mori, cîteva poduri și ici-colo alte cîteva diguri ce au menirea să stăvilească îmbrățișarea undelor.

Coborîrea cu barca pneumatică pe apele repezi ale țării, considerată ca o nouă formă de turism nautic, a început să fie tot mai des practicată

în ultimul timp. Avantajele cele mai mari le prezintă coborîrile efectuate în grup. Tocmai aceasta a fost raţiunea ce a condus la iniţierea unor excursii pe care — datorită caracterului lor de prioritate şi inedit — le-am denumit **experiment.** Începînd din 1978 s-au organizat coborîri anuale colective pe rîurile Siret, Olt, Bistriţa, iar în anul 1981, pe Someşul Mare.

Faptul că abia ediţia IV a excursiilor de tip **experiment** a fost programată pe Someşul Mare s-a dovedit un lucru bun prin aceea că înaltul grad de dificultate al acestui rîu a fost mai uşor depăşit avînd la activ trasee mai simple. Mai ales prima etapă, ŞANŢ—SÎNGEORZ, la care s-au aliniat 21 de echipaje totalizînd 31 de persoane, ne-a ridicat probleme destul de grele. Praguri dese, bolovani împrăştiaţi la tot pasul, repezişuri în curbă, răgălii, săritori de pînă la 1,5 m., punţi şi podeţe joase, cabluri, precum şi alte „capcane" au scos din cursă, încă din primele ore ale coborîrii, trei dintre ambarcaţiuni. După etapa a II-a (SÎNGEORZ—NĂSĂUD), dar mai ales a III-a (NĂSĂUD—BECLEAN), apa Someşului s-a mai domolit, ba chiar a devenit atît de molcomă încît s-a renunţat la parcurgerea ultimei etape, a IV-a, BECLEAN—DEJ, ca fiind neinteresantă şi mult prea lentă. Doar echipajul D. Nistor—Dan Covaşă şi-a popus să parcurgă şi această din urmă porţiune pentru a verifica întregul traseu propus în Experimentul IV. S-a dovedit astfel ceea ce prevăzusem, anume că porţiunea Beclean—Dej este înceată, fără interes şi că ea trebuie împărţită în două etape din cauza vitezei reduse.

Ambarcaţiile utilizate au fost de diverse tipuri însă toate penumatice, cu excepţia uneia singure — caiac de construcţie proprie, concepţie şi realizare a lui C. Moldovan din Bistriţa — dar care primind mai multe lovituri decît ar fi putut suporta s-a „fundarisit" încă de la Rodna, prima localitate în aval de lansare. Au predominat bărcile standard de tip sovietic şi polonez, dar au fost şi multe alte ambarcaţii de construcţie proprie, începînd cu cea mai îngenioasă — denumită TORENTUL, concepută şi construită de Dorel Moldoveanu din Rădăuţi şi încheind cu cea mai simplă, constînd dintr-o platformă susţinută de o anvelopă auto. Este vorba de CARAPACEA lui Tiberiu Cujbă din Suceava, cunoscută cititorilor revistei „România pitorească" din cele cîteva reportaje transmise de pe Suceava şi Siret.

Participanţii, diferiţi ca vîrstă (de la 12 la 55 de ani), cu ocupaţii diverse (asistenţi universitari, medici, ingineri, maiştri, tehnicieni, electricieni, sudori etc.) au format totuşi un colectiv omogen şi care s-a închegat tot mai puternic pe parcursul expediţiei. Atît în timpul coborîrilor cît şi la focurile de tabără s-au legat prietenii noi, durabile, colectivul de amatori ai coborîrilor cu bărcile pneumatice pe apele repezi ale ţării şi-a strîns şi mai mult rîndurile. Acest colectiv vă invită să participaţi în vara anului 1982 la o excursie colectivă ce-şi propune să străbată întreg delifeul Oltului.

Pregătiţi-vă deci din timp pentru Experiment V.

Ing. **SILVIU DRAGOMIR**

Candorile oamenilor, candorile naturii

CER ALBASTRU

În dimineața aceea de vară, poienile și cetinile răspîndeau parfumurile răscolitoare ale muntelui. Strivind sub tălpi picăturile de rouă, ne îndreptam spre Fîntîna Voinii, cu gîndul să spălăm umbrele nopții. Fuioare de nori treceau grăbite pe lîngă noi. Era devreme și răcoare; tentația de a porni să traversăm Munții Banatului ne îndemna la drum. Am strîns corturile din Plaiul cel Mare și ne-am luat drept țintă Muntele Mic. De la cabanele complexului răzbătea pînă departe larma vacanței: o mare tabără de copii își începea programul zilnic în mijlocul naturii. Poteca ne atrăgea către muntele Țarcu, prințul masivilor bănățeni, purtîndu-ne printre codrii bătrîni din Țara Vînturilor. Mai întîi, trecerea noastră a fost observată în Tara de Piatră a lacului alpin din căldarea Țarcului. În clipa cînd am început urcușul către vîrf, privirile ni s-au ridicat spre cer. Întîlnirea a fost minunată, întrucît fiecare pas ne aducea tot mai aproape de albastrul zilei în care drumuiam. Am ajuns în cele din urmă pe culmile Țarcului și Godeanului, sub bolta albastră a cerului pe care-l simt al nostru, al oamenilor. Umblînd atît de aproape de soare, am văzut de cîteva ori, desenată pe seninul de vară, salba de nori suprapusă peste albia Dunării, cu toate coturile sale trasate peste o imensă hartă naturală. Rămîn pentru multă vreme cu privirile ațintite spre această oglindire unică a amiezii. Spre seară, cerul se îmbracă pe neașteptate cu cîțiva nori lunguieți, aureolați cu razele asfințitului, colorîndu-se apoi treptat în argintiu și violaceu. Dar cum se lasă înserarea, se pornește un vînt ușor, care alungă ca la o comandă vălătucii norilor, deschizînd cîmp liber nemărginirii. Cerul este limpede, iar stelele atît de aproape de noi, încît le aducem în somnul liniștit din corturi.

A doua zi, pornim spre Godeanu; drum liniștit printre turmele de mioare ale gugulanilor bănățeni, întîmpinați de binețea ciobanilor și de lătratul cîinilor de la stîne. Pașii ni se afundă într-un covor fără sfîrșit, din care răsar chipuri gingașe de gențiane, flori de „nu mă uita" sau clopoței de pădure; iar deasupra lor, ca o cortină fermecată, azurul neprihănit al cerului. Așa intrăm în împărăția albă a calcarului, care și-a întins stăpînirea asupra Munților Cernei. Ne pomenim față în față cu turme de lapiezuri, odihnindu-se printre iarba înaltă din jur. Alb-verde strălucitor, profilat pe culoarea de turcoază a înălțimilor! Care pictor ar putea născoci o mai armonioasă împletire cromatică? De pe Valea Cernei avem tot timpul sub priviri meterezele de calcar ale cetăților împietrite. Pe ambii versanți ai văii orgile albe și uriașele cetăți își cîntă fără încetare baladele. La capătul drumului ne așteptau licuricii becurilor electrice din Herculane. Auriul toamnei ne-a atras mai departe spre Munții Banatului. Soarele își cînta melodiile diafane printre galbenul ruginiu al frunzelor de fag și de frasin, în timp ce noi lăsam în urmă Munții Almăjului, coborînd prin păduri pînă în Cheile Rudăriei. Acolo, într-un sat ferit de larma umblatelor drumuri, unde fundalul cerului de Brumărel părea mai blînd ca oriunde, ne-am bucurat de frumusețea portului popular, de hărnicia și de obiceiurile almăjenilor.

Iarna, mult mai grăbită prin aceste locuri, ne-a găsit pe uriașul platou al Semenicului. În veșmîntul lor de nea, înălțimile Goznei, Nedeii, Semenicului și Radomirului par să sprijine cerul de turcoaz care își trimite puzderia de raze peste furnicarul multicolor al schiorilor. Acolo, pe drumul celor Trei Ape, al Gărînei și Brebului, veți întîlni cel mai curat cer de iarnă din Banat, iar atunci cînd pragul dimineții îmbracă sărbătorește crengile pomilor, imaginea Semenicului devine unică.

Întîlnirea cu primăvara s-a petrecut în Munții Aninei, în fața curcubeelor de apă ale Beușniței, pornite din înaltul cerului, darnic în ploaie. Urmîndu-le căderile spectaculoase ne-am pomenit la Ochiul Beului, această minune a naturii pe care o redescoperi de fiecare dată mereu alta. Nimeni nu va ști vreodată să numească adevăratele culori ale tainicului ochi de apă, ce soarbe culoarea cerului, contopind-o cu verdele pădurilor din jur. Puține au fost atunci ceasurile de umblat pe malul pîrîului pînă la întîlnirea cu Cheile Nerei. Merii înfloriți și ceața aproape transparentă ce se ridica de la suprafața apei ne-au amintit de peisajele, lucrate cu migală, de pe stampele japoneze. Vrăjiți de frumusețea Nerei am purces să străbatem și cheile vecine ale Carașului. Aici, furtuna cu cer de plumb și apa aproape neagră a rîului din canion ne-au grăbit să ajungem la Reșița. Nu ne rămăsese altceva de făcut decît să ne întoarcem fața către cerul primăvăratic al Munților Poiana Ruscăi și, iată-ne dintr-un salt la Oțelu Roșu, pe malul Bistrei, apoi mai departe, pe povîrnișurile de marmură ale Rușchiței și la Șapte Izvoare, căutînd liniștea Muntelui Padiș. Cine ar fi crezut că tocmai aici, la întîlnirea vînturilor Adriatice cu cele pornite din Transilvania ne va fi dat să vedem cei mai frumoși nori iluminați de razele soarelui!? Coborînd spre cabana Căpriorul și apoi spre Luncani-Tomești ne-a surprins zăpada mieilor, ce cădea greu pe frunzele fine ale piersicilor și merilor înfloriți. A doua zi cerul s-a înseninat și era transparent ca în povești.

Mă înalț pe cărările muntelui și am în față cerul. În fiecare drum mă gîndesc cum pămîntul naște cerul și culorile lui, norii și stelele nopții.

Mă întorc acasă purtînd în suflet cupola albastră pe care-o simt a noastră, un dar minunat făcut oamenilor.

CONSTANTIN LUPU

Candorile oamenilor, candorile naturii

TURISM

Iată un QSL — carte de confirmare, primită de ing. Gheorghe Drăgulescu din București, de la radioamatorul KAIAA, de pe insula Minami Tori-Shima, din care la vremea fluxului nu mai rămîn decît cîțiva metri pătrați de uscat.

pe unde... scurte

— Cînd mă așez în fața aparatului și încep să vorbesc cu prietenii din Italia, Chile sau Japonia, am senzația că timpul și spațiul s-au dizolvat: pămîntul mi-e la îndemînă ca și cum aș frunzări o carte; știu cum e vremea la Tokio, prietenii de la Roma mă întreabă cum a fost premiera de la Teatrul Municipal în care am jucat și eu, iar o bună amică din Australia îmi face cunoscut succesul ansamblului românesc de cîntece și dansuri populare care tocmai a prezentat spectacole la Sidney. Distanțele dispar, granițele nu mai există; ai impresia că trăiești un vis de vrajă — călătorești prin lume ca pe covorul fermecat din „O mie și una de nopți"... Mărturisește **Dumitru Dumitru,** actor la Teatrul Municipal din București, radioamator în timpul liber.

Printre radioamatorii din țară și din lume, cifrul Y03 AVE e foarte cunoscut, respectat și căutat. Sub el trăiește **George Pintilie** de un sfert de veac, inginer electronist la Casa Scînteii. În sportul radioamatorilor a cucerit de trei ori titlul de campion național și pe acela de maestru al sportului. A început din adolescență, de la aparatul de radio cu galenă și căști și iată-l azi realizînd legăturile sale radio — peste 10.000 de convorbiri prin eter, în toți acești ani — folosindu-se de sateliți și... roiuri de meteoriți. Da, aceasta este una dintre cele mai sofisticate tehnici utilizate azi de radioamatorii cu mare experiență: pîndesc cu răbdarea unui vînător trecerea pe lîngă Terra a roiurilor meteoritice. Și cînd ele sînt într-un unghi favorabil, încep

emiterea mesajului radio; el se propagă prin eter spre nemărginirea cosmosului, dar cînd întîlneşte norul de meteoriţi se reflectă înapoi, spre pămînt şi-atunci îl pot recepţiona radioamatori din cele mai ascunse cute ale Terrei. Ultimele legături „radioastronomice" ale lui Y03 AVE sînt realizate cu Suedia, RFG, Olanda şi cu un radioamator dintr-o minusculă insulă finlandeză, Alaud.

— Aţi ajuns departe, în cosmos, cu emisiunile dumneavoastră. Dar aici, pe pămînt, care ar fi înălţimile atinse? îl întreb pe inginerul Pintilie.

— Să nu credeţi că un radioamator este un ins care stă închis în casă, pîndeşte zi şi noapte meteoriţii ca să-i „împuşte" cu o undă invizibilă care s-ar putea să nu se întoarcă niciodată pe pămînt, un om care a devenit cu totul sedentar. Noi sîntem constituiţi într-o federaţie sportivă şi ca în orice sport, facem mişcare multă. Cum? Urcăm munţii pe cotele lor cele mai înalte pentru a putea realiza legături cît mai îndepărtate; în afară de rucsac, merinde, haine, cort, sac de dormit, noi cărăm şi staţia de radio, antene, acumulatoare. Apoi, există acea „vînătoare de vulpi", un fel de orientare turistică a radiştilor.

Aş avea curajul să spun că această pasiune a călătoriei pe undele radio te cultivă ca şi cînd ai drumeţi prin lume. Bunăoară, dacă prind o legătură cu cineva din Insulele Canare, imediat citesc tot ce găsesc despre acest loc; în plus, eu am acolo un prieten cu care convorbesc, oricînd doresc — ajunge doar să apăs pe un buton şi să lansez o chemare în văzduh; dar mai trebuie să mai învăţ şi o limbă străină; şi mai este ceva: de la acel prieten eu primesc un QSL, care este de obicei o vedere din ţara în care trăieşte. Vă daţi seama ce înseamnă să ai acasă 10.000 de ilustrate de pe tot mapamondul?

— Ce este un QSL?

— Este un înscris — de obicei o ilustrată ce poartă indicativul fiecărui radioamator care confirmă stabilirea unei legături radio. Cînd ea se realizează, cei doi parteneri îşi trimit unul altuia un QSL — carte de confirmare i se mai spune.

— Care sînt amintirile de neuitat pe care le-aţi avut ca radioturist?

— Într-o zi eram pe Vîrful Omu, cu fiica mea, amatoare şi ea de drumeţie în Carpaţi. Îmi instalasem cortul, antenele şi eram în plin concurs, cînd deodată am auzit în radio un fîsîit şi n-am mai putut face nici o legătură cu nimeni de pe pămînt. Nu-mi explicam ce s-a întîmplat. De abia cînd am ieşit din cort m-am lămurit; în jurul meu un spectacol rarisim: tot ce era metalic — indicatoare de trasee, antenele mele, cele ale staţiei meteorologice, paratrăznetele, cablurile care ancorau cabana, totul era învăluit într-o aureolă ca de flăcări. Mă aflam în faţa fenomenului numit „aurora Sfîntului Anton", provocat de o condensare formidabilă, pe tot ce e metalic, a electricităţii din atmosferă. Era în plină vară, prin iulie.

Altă dată, eram pe vîrful Vînătoarea lui Buteanu, din Făgăraş, împreună cu **Ion Cristea** (Y03 BAA). Ştiţi că vîrful acesta — cu altitudinea de 2587 m — nu îţi oferă acolo sus, decît cîţiva metri pătraţi. Acolo ne-am întins cortul, am instalat antenele şi radioemiţătoarele şi am început să vorbim cu întregul mapamond; dar deodată, ne-a izbit un viscol — vîntul bătea cu 120 km la oră şi zăpada cădea în valuri. Am petrecut o noapte grea, iar a doua zi cerul era senin, încît vedeam Dunărea.

— Aşa am păţit şi eu în Făgăraş — povesteşte **Ion Constantin.** Eram o echipă ce urca spre culmi, de la Bîlea — îl ajutam pe un prieten din Ploieşti, cu indicativul YO4 AZD să-şi îndeplinească normele sportive. Cînd să urcăm spre Paltinu, a început să viscolească — şi era doar la sfîrşit de vară. La jumătatea urcuşului am zărit cîteva mogîldeţe — era echipa altui radioamator, YO6 CBM. Coborau cu greu — rezistaseră patru zile sub un viscol cumplit. Ne-am întors cu toţii la Bîlea — pe munte trebuie să fii prevăzător.

Inginerul **Mihai Tanciu** deţine numele său codificat — YO3 CV — din anul 1938. Cu aparatul lui de radioemisie pe unde scurte „bate" toată lumea. E o plăcere să-l asculţi pe acest om care are şi darul povestirii, dar are şi ce povesti, căci în cele peste patru decenii de călătorii prin eter are la activ zeci de mii de legături radio. Are prieteni vechi pe toate continentele, pe mai toate insulele Oceanului Planetar. Posedă QSL-uri din 284 ţări ale lumii. Vorbeşte prin radio în franceză, engleză şi spaniolă. Dar foarte mult şi în limba română: cu radioamatori din America de Nord sau de Sud, din Australia sau din alte ţări; pentru aceşti oameni şi familiile lor o legătură radio înseamnă cu mult mai mult decît pentru alţii: o posibilitate de a perpetua limba maternă. Are un prieten în Italia, Pino din oraşul Pompei, care a învăţat românește prin... lecţii radio. După ce îmi mărturiseşte că mai are un hobby — pictura — îmi povesteşte o întîmplare petrecută cu ani în urmă. Era în 1956. Întreaga omenire urmărea cu sufletul la gură aventura lui Eric de Bisschop şi-a celor patru coechipieri ai săi care, îmbarcat pe o plută, traversa Oceanul Pacific; în 190 de zile a parcurs prin furtuni 4000 de mile marine. Dar în cea de a 190-a zi a lansat un S.O.S; pluta sa din bambus zdrobită de un taifun ce alerga cu 130 km pe oră se scufunda rapid. Primul care a interceptat mesajul naufragiaţilor a fost radioamatorul român **Mircea Sichitu,** din Drobeta-Turnu Severin. El a comunicat imediat S.O.S.-ul altor radioamatori din lume pînă a ajuns la unul din Chile; acesta a alarmat marina chiliană care a pus imediat în marş crucişătorul **Baquedano**; aşa au fost salvate toate fiinţele de pe pluta **Tahiti Nui** — cinci bărbaţi şi două pisici, mascotele echipajului.

— Radioamatorismul a născut un gen de turism insolit, ţine să spună inginerul **Gheorghe Drăgulescu** (YO3 FU). Se fac expediţii peste mări şi oceane, în insule mici, nelocuite pentru a se efectua de acolo, în premieră mondială, legături radio. Sînt insule care la vremea fluxului dispar sub apă, cum e Minami Tori-Shima, din care atunci cînd apele ating cote mari nu mai rămîn decît cîţiva metri pătraţi de uscat. Este o performanţă să transmiţi din aceste locuri o legătură radio, la fel s-o şi recepţionezi.

Zece mii de radioamatori din România călătoresc zilnic în ţară sau în lume pe unde scurte. Neştiuţi, ei sînt, zi şi noapte, pe Terra: beneficiază de cel mai rapid mijloc de transport — unda radio. Şi au sute şi sute de mii de prieteni pe Terra.

ARCA LUI... HOREA

Nici nu bănuiam că în această curte din plin centrul Ploieștiului aveam să întîlnesc un fel de arcă biblică în care viețuiesc cele mai diferite viețăți de pe pămînt. Hotărît lucru. stăpînul lor — HORIA OȚOI *— lucrător în rețeaua turistică din „capitala" Prahovei, este cel mai original crescător de păsări și animale din cîți am văzut. Pentru că am mai văzut eu crescători pasionați de porumbei, de cîini de rasă, de nutrii sau de albine. Dar ca să ai sute de păsări și animale dintre cele mai diferite, să le știi obiceiurile și sensibilitățile, să le faci la fiecare culcușul care îi trebuie, să le dai hrana care-i prieșie — aceasta, desigur, că e mai mult decît un hobby, mai mult decît o pasiune; poate o dragoste nemăsurată pentru creaturile care împart pămîntul cu oamenii. Îl și întreb în timp ce îmi prezintă locatarii din curtea casei sale:*

— De unde atîta patimă pentru necuvîntătoare?

— Și eu am vrut să-mi explic. Părinții mei sînt orășeni — mama medic chimist, tata inginer; bunicii mei tot orășeni. Se spune că străbunicii erau crescători de animale. Dar oare se poate transmite genetic, peste a treia generație, o asemenea pasiune? Adevărul este că de mic copil mi-a plăcut natura; studiam ore întregi o plantă sau o insectă. Și toată ziua fugeam din oraș în păduri, pe mal de rîu sau să simt suflarea cîmpului.

Ce are Horia în „arca" lui? Porumbei, curcani, bibilici, fazani, păuni, găini de rasă — unele de o talie uriașă, care ating greutatea de 5—6 kg, iar unele pitice, cît un pumn de copil, de o neașteptată frumusețe a penajului, rațe leșești care de-abia își mișcă tîrtița de grase ce sînt. Despre cele 14 broaște țestoase aflu că sînt cel mai precis barometru al crescătoriei — știu cu două zile înainte că plouă, își sapă un adăpost în pămînt și se ascund. Papagalii sînt o încîntare — și mici și mari — de un colorit cu totul deosebit, obținut prin încrucișări succesive; vreo doi au și învățat să rostească cîteva cuvinte, dădăciți cu răbdare de Carmen și Sorin, cei mai mici membri ai familiei Oțoi și ajutători de nădejde ai tatălui. O altă curiozitate: purcelușii de Guineea. Stăpînul lor îmi atrage atenția că este primul din țară care crește asemenea animale; sînt acoperite cu o blană)extrem de prețioasă, cam de culoarea celei de chinchila, negru, roșu, alb, portocaliu, pînă la bej.

Apoi mai sînt cîinii, care-s de fapt marea mîndrie a lui Horia Oțoi. Are cîini de vînătoare, cu pedigri unii învățați de mici la hăituiala mistreților. Cine-i învață? Tot stăpînul lor, care-i și mare pescar și vînător. Jak, un brak german cu păr sîrmos; a venit o dată de la o expoziție națională chinologică cu titlul de campion. Apoi mai sînt Saint-Bernarzii, acei cîini uriași, ce ating în greutate 100 de kilograme, folosiți în munți pentru salvarea oamenilor; iată, de cîteva zile, s-au născut alți 8 pui de Saint-Bernard. O varietate de copoi românești — și ei cu un pedigri de mare clasă — obținut după ani de zile de selecție, stîrnește invidii printre vînători.

— Dar ce faci, omule, cu atîta păsăret și animale, că doar nu-i crești doar așa, ca să-i ții în voliere, cuști și cotețe? !

— Cu porumbeii sau celelalte păsări particip la diferite expoziții — este acesta un fel de întrecere sportivă, un concurs de măiestrie; pentru că eu în tinerețe am făcut sport de performanță — box și rugbi — și mi-a rămas de atunci, probabil, acea dorință și plăcere a competiției. Cu celelalte păsări fac schimb cu alți crescători; bunăoară, bibilici am oferit și altora, sute de bucăți, căci vrem să salvăm de la dispariție această frumoasă, delicată și foarte utilă orătanie, crescută la noi din vremuri imemorabile. Casa mi-e plină de medalii, diplome și cupe cîștigate la concursuri de porumbei, găini pitice, papagali, cîini. Două vieți de-aș fi avut n-aș fi putut dobîndi ca sportiv atîtea trofee.

— Presupun că pentru a întreține o asemenea crescătorie trebuie muncă, nu glumă.

— Nimic nu se obține în viață fără muncă. Iată marele adevăr pe care l-au învățat copiii mei, care muncesc cot la cot cu mine la îngrijirea și hrănirea păsărilor și animalelor, la întreținerea unei curățenii desăvîrșite. Puteam eu să le vorbesc la modul teoretic mult și bine despre muncă; doar alături de mine au învățat ceea ce îi este necesar și esențial omului în viață: dorința de a face și bucuria de a înfăptui. Ceea ce este iarăși foarte important pentru un om. Mergem pe cîmpie, prin munți, prin păduri și procurăm hrană pentru animale — iarbă, semințe, rădăcini. Nu vă pot spune cîte au învățat copiii mei, astfel! Au îndrăgit traiul în natură, întreaga familie — absolut toți — sîntem pescari pasionați. Eu sînt și vînător, dar prima mea grijă este să duc iarna — pe ger și zăpadă mare — hrană animalelor pădurii, nu să le împușc; dragostea pentru ele mi s-a adîncit, a căpătat valențe noi, sufletești, de cînd le cresc și acasă.

Nu este costisitoare această pasiune?

— Vă rog să credeți că dimpotrivă, pensionarii mei furnizează gospodăriei mari cantități de alimente. Zilnic rațele, gîștele, bibilicile și găinile îmi dăruiesc 30—40 ouă; apoi, dacă tai o găină-gigant avem cel puțin 5 kg de carne, ceea ce înseamnă consumul nostru pe o săptămînă. Iepurii de asemenea livrează o excelentă carne. Mi-am procurat cîteva capre foarte productive — unde cresc atîtea viețuitoare nu mai contează 5—6 în plus; ele ne dau o mare cantitate de lapte în fiecare zi, ceea ce înseamnă și brînză, smîntînă, unt. După aceea, tot bălegarul rezultat de la „sectorul zootehnic" al gospodăriei, îl folosesc la grădinărit. Vedeți doar ce rai este curtea mea! Flori, arbuști, pomi fructiferi. Am și răzoare cu legume și zarzavaturi, care bine îngrășate asigură o mare productivitate; deci obțin, aproape pe gratis, și ceapă, usturoi, verdețuri, roșii și mai știu eu cîte. Ca să nu mai vorbim despre tot felul de fructe pentru dulcețuri, gemuri, compoturi. Închipuiți-vă ce cîștig ar fi și pentru economia națională și pentru bugetul familiei dacă fiecare ar crește în curtea sa animale și păsări!

Horia Oțoi are dreptate. Cine iubește cu adevărat natura și-o poate aduce în curtea casei, lîngă el și ai lui. Și, față de cei ce o iubesc cu-adevărat, natura nu a rămas datoare niciodată!

ION PREDA

LEGENDE ȘI POVESTIRI DIN MUNȚII RODNEI

Profesorul constățean Titus Regvald ne-a trimis cîteva scrieri inedite, ecou al repetatelor sale peregrinări prin odihnitoarele plaiuri năsăudene. Le facem loc în paginile Almanahului, cu convingerea că originalitatea povestirilor, culese dintr-o zonă cu un excepțional patrimoniu folcloric, neexplorat îndeajuns, precum și talentul narativ al autorului, vor întruni sufragiile cititorilor.

TĂUȘOARELE

În sud-vestul Rodnei, acolo unde coama Bîrlei încheie decorul alpin al masivului, amploarea priveliștilor subpămîntene a devenit cunoscută prin fapte ce s-au petrecut destul de tîrziu.

S-a declanșat firul surprizelor într-o zi de toamnă a anului 1955. Aburii scăpați dintr-o scobitură de stîncă l-au reținut atunci pe locuitorul Leon Bîrte din Parva într-un ungher ce nu întîrziase să aprindă apoi și curiozitatea altora. Silite să vorbească — omul se întoarse acolo iar și iar — tăcerile subterane dădură în vileag dimensiunile unei peșteri dintre cele mai mari. Prin diaclazele împodobite cu draperii de rocă pătrundeau obsedant răsucirile din adîncuri ale unei lumi mirifice. În timp ce încinta de basm ca «Sala de mese». «Sala cu bile» sau «Galeria de șapte sute» sfîrșiră în renume, coloniile de lilieci, moștenirile fosile, fantasticele întocmiri megamilenare s-au strămutat repede în raza de pîndă a unor echipe instruite.

Întorcîndu-se cu lampă și funii în locul însemnat cu atîta grijă, presimțea oare iscoditorul Bîrte că viitorul și năvala specialiștilor îi vor sublinia isprava? Oricum, se povestește că drumurile sale bîntuiră ciudat de des coclaurile cu pricina.

Peștera de la Izvorul Tăușoarelor este lungă de peste șapte kilometri și deține un loc de frunte prin adîncimea ei de aproape 400 de metri. Cele 600.000 de veacuri comprimate în vîrsta calcarelor eocene reprezintă, totuși, ne asigură specialiștii, prea puțin. Deplina expansiune a plăsmurilor concreționare e prezisă — fără glumă — pentru mileniile ce vor veni de acum înainte.

Dar epopeea carstică a Rodnei a cunoscut și acest episod: cu trambulina experienței sub bocanci, drumețul Bîrte cîștigă îndestulătorul elan ca peste alți trei ani să dea de urmele unei alte peșteri. Se petrecură acestea în bazinul Telcișorului, la Jgheabul lui Zalion.

FÎNTÎNA DRĂGUȚEI

Calea urmată în fiecare primăvară de turmele feldrihanilor străbătea albia Izvorului Roșu după care o cotitură a plaiului prin pădurea tot mai sălbatică o îndrepta spre muntele Corongiș. La capătul urcușului, acolo unde arborii chirciți și primii jnepeni îi vesteau trecătorului goliștea, răsărea din cuibul ei de pietre și ierburi apa unui izvor. Limpede, plăcută vederii, povestitoarea undă sălta în aerul răcoros o chemare pe care mai toți o resimțeau într-un chip sau altul. Cîte un oftat de mulțumire sau numai o senină cădere de mîini întrupau, cînd și cînd, răspunsul acelora care îi încercau prinosul. În rest, viața cea veșnică, cu soare sau nouri pe boltă, cu clopoței și gîze în pănura de ierburi, cu vulturii măreți care planau în jurul Ineului aproape mereu văzut de pe aceste povîrnișuri, îl adopta pe noul venit, răsplătindu-l și întremîndu-l pe cale.

În șopotul apei amorțeau totuși mlădierile unui glas care învecinau viața cu basmul. Cu lanțurile lui nevăzute, izvorul îl farmecă pe cel mai tînăr dintre păstorii Corongișului.

Strungașul, căci acesta era el, un biet strungaș cu clopul rășînit și opincile gurguiate, avea, ca mai toți de o seamă cu el, potop de lucru. Oile de mînat la strungă, cepurile de adus din pădure, caii de întărînțat, zărul de turnat cîinilor, săciul de întărit, lemnele de crăpat, tăujărul de tocmit, harampauăle de găsit... Nu obosea. Dimpotrivă, stînașii se bizuiau seara pe trișca ce-o însufleția tot el. Plăcerea de căpetenie i-o dădea însă drumul făcut cu cumpăna și gălețile la izvor. Îl aștepta în măcinișul de ape din vale răgazul cel mai dulce al zilei. Se dezlipea atunci de cele ce-i erau apropiate cu o ușurință de care alții s-ar fi mirat îndelung.

Cînd anii au trecut și strungașul deveni păcurar, de adus apa în stînă tot lui îi plăcea s-o aducă. Vocea izvorului continua să-l cheme neabătut într-acolo. Ceva din clipocitul apei izbutea, ca întotdeauna, să-l ducă departe, nespus de departe... A venit, astfel, o vreme cînd bănuiala furișată în stînă apucă să-și caute, ca orice bănuială, urmarea. Ba se găsi și mulgașul care pîndindu-l în Gura Plaiului, avu să mărturisească fără ocol că îl zărise vorbind unei umbre. Din chitite, din zărite, se înstăpîni credința că nimeni altcineva decît o prea-frumoasă și primejdioasă zînă colinda cu oarecari gînduri Corongișul.

Cum zîna, însă, trebuia răpusă, simțindu-se dator s-o facă chiar el, baciul își luă într-o zi flinta și porni spre locul cu pricina. Cînd simți că buhașii de colo prindeau să se clatine, ochi fără milă și... dar la o încheiere ca aceea nu se aștepta nici el, nici nimeni. Făcîndu-se pe loc nevăzută, zîna avu să rămînă prin veacuri tot o zînă. Găsit curînd, flăcăul însă nu mai răspundea. Viața îl părăsise.

I se spune de atunci izvorul Fîntîna Drăguței. Îmbietor ca și altădată, el își trimite gîndul la acea întruchipare de piatră ce străjuiește din miazăzi Corongișul. Trecînd pe acolo ai găsi-o așa cum se cuvine: sălbatică, povîrnită, lunecoasă... E Poarta Zînei...

STERPUL

Așa cum ne-a spus și numele, Sterpul sfîrșește în Izvorul lui Dragoș ca o vale chioară. Nedreptățindu-i pe moiseieni pe al căror pămînt s-ar fi cuvenit să-și depună darul, rusalca munților le-a zîmbit aici, s-o zicem deschis, altora...

Se află cuibul straniilor răzgîndiri și faceri mai sus, în ponorul din etajul montan al văii, nu departe de cărările de oi ce-o iau spre Gura Șurii și Măgura. În adîncul hrubei acoperite de cetini, un sorb, o temută gură a stîncilor înghite cu lăcomie pîrîul abia țîșnit în lumină din vraiștea labirinturilor sure din jur. Pe cînd cursul de veacuri al acestui spectacol își pierde noima în văzduh și în umbrele rocii, toana îngropată în obîrșii te cheamă, te face prudent și iarăși te cheamă. Găsești apoi că, în lipsa tîlcului pe care nici un semn dimprejur nu-l oferă, simpla urmare în strălucire și fastuos vuiet de ape te compensează deplin.

Potrivit unei vechi amintiri, resurgența șuvoiului în hotarul săcenilor a fost recunoscută ca epilog al deturnării de ape din Sterpu cu mult, cu foarte mult înainte ca speologii să-și fi aprins pe aicea lanterna. Că valea fără apă a unora răspundea în apa fără vale a celorlalți prin a tîri partenerii în zbateri îndelungate, ne-o dă în vileag, însă, legenda.

Neliniștiți că pe vreme de secetă Izvorul lui Dragoș n-ar mai putea dovedi setea atîtor turme, pive și mori ce le făceau bogăția, moiseienii plecau cu sape și cazmale spre sorb, nădăjduind să-l astupe. Osîrdie nedezlipită însă de un mare cusur căci proprietatea săcenilor cuprindea și ponorul. Colbăta așa începută se prefăcu lesne în pacostea unor bătălii de care ținutul avea să nu mai scape vreme îndelungată.

A venit totuși un ceas cînd în ponorul zavistiei poposi și lumina în care nimeni nu mai credea. Bizuit pe adevărul ce-i era cunoscut asupra săvîrșitelor subterane, un bătrîn, un om dintre aceia pe care văzîndu-i n-ar fi de ajuns, își duse într-o zi căldarea plină de vopsea de sovîrf la locul unde vlăjganii tocmai urmau să-și depene de la început răfuiala. Blînd și cumpănit în cuget, moșneagul îi făcu pe luptători să-l asculte. Îi pofti deci pe aceia care îi păreau mai aprigi și mai curioși să coboare pînă la Izbucul Izei. Deșertîndu-și în clipa potrivită, căldarea în sorb, așteptă ca trimișii să recunoască vopseaua în hotarul săcenilor. Și a fost întocmai. Vestea întoarsă din vale ca semn al unei vreri mai presus de păsurile taberelor avu darul să-i dumirească pe toți asupra pricinii ce-și amîna mereu dezlegarea.

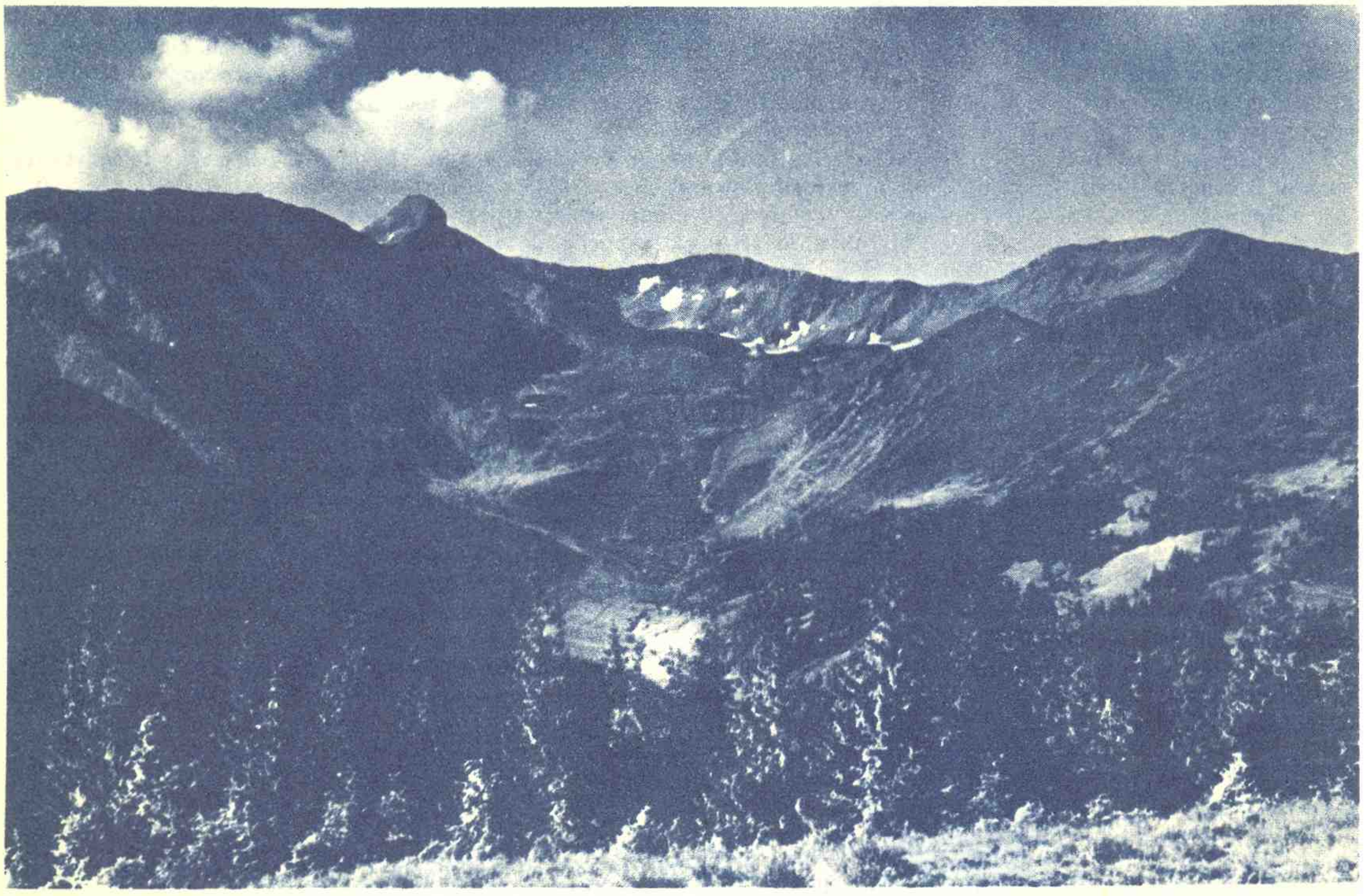
Ca altădată pipa unui Gitche Manito, vopseaua bătrînului revărsă pentru totodeauna în ținut bucuria păcii.

JGHEABUL RĂMĂȘAGU

În stînele borșenilor lucrează și fetele. Faptul — unic în șirul așezărilor rodnene — își cufundă rădăcinile, ca orice tradiție, într-un trecut destul de îndepărtat.

Te înapoiezi pe bătelиștile timpului în Piatra Rea, într-o lume de prăvălișuri amenințătoare, stăpînite de vulturi și de caprele negre. Strecurîndu-se doar pe Izvorul Cailor și Fîntîna, potecile pastorale nu ajungeau pînă acolo. Pășunile din miazăzi se curmau și ele, brusc, pe o dungă de piatră, vizibilă de la distanță, pe care turmele n-o puteau trece. Pe unul din abrupturile de sub pragul acela, pe Jgheabul Hogii, un botei rătăcit pe vreme de ceață rămase pierdut pentru totdeauna, iar întîmplarea se cuibări în auzul oamenilor ca o pildă.

Străbătea, mai de mult, munții de aici, o fată din Borșa pe care opincuțele, năframa sau lecrul n-ar fi arătat-o că-i ciobăniță. Pe unde trecea stăruiau, totuși, vălătucii acelui miros de lapte și de fum ca-n urma oricărui cioban. Era, de asemeni, tare de virtute și știa fișcîi la nevoie ca flăcăii.

Se întîmplă, într-o zi, ca ciula și oacheșa turmei din Obreja să rămînă pierdute pe-o hrapă necutreierată încă de nimeni. Păcurarii nu se încumetau s-o urce, pierzînd orele de preț în vorbe zadarnice. Nimerindu-se, tocmai atunci, ca fata să-i întîlnească pe cărare, flăcăii se treziră cătuniți de cuvintele ei dojenitoare. Un rămășag propus tot de ea îi uimi de-a binelea. Ciobănița se prinse să aducă oile nevătămate și, oricum, pînă în ceasul ujînei. Pe cînd ciobanii își vor fi mutat clopul de pe o ureche pe alta, fata se și repezi către țancurile Pietrii Rele. Spre rușinea voinicilor, înserarea se lăsă în vale odată cu fata și oile. Jgheabul de piatră pe care ea se cățără cu o iuțeală ce se prefăcu în faimă deveni de atunci Jgheabul cu Rămășagu.

Cîți, oare, dintre copiii ce-i afli zbenguindu-se pe ulițele din Pietroasa, din Poposeală sau Repedea, descind din stirpea destoinicei păstorițe?

GEMENEA

Dăinuiesc icoanele fabuloasei Rodne de acum o sută de ani sub semnul călătoriilor lui Florian Porcius. Străbătînd masivul în lung și în lat, botanistul i-a ctitorit un tablou vegetal căruia timpul n-a avut să-i adauge decît foarte puțin. A crescut imensul cutreier — neastîmpăr, curaj și tandrețe încă neuitate — din stăruința unei munci de decenii pe care peripețiile n-au ocolit-o. Cel care nu ezitase să-și interpeleze speciile prin «fetițele mele» se alegea uneori cu vecinătatea unui brad sau a unei simple lespezi ca sălaș de noapte. Aciuat de cu seară, cum s-a întîmplat o dată, pe creasta alpină din apropierea Puzdrei, constelațiile l-au petrecut cu priință, împrumutîndu-i în zorii ce-au venit scînteia observației fertile.

«Un fenomen special care se poate explica numai prin peridiocitatea suflării acestor vînturi, am esperiat aflîndu-mă pe cununa munților în apropiere de alpele Gemenea (2191 m) unde am dormit în aer liber peste noapte. Dimineața îndată după răsăritul soarelui, am văzut cum veneau neguri groase și continuative de către

Marmația, suindu-se spre cununa munților, care la moment, cît ce ajungeau la această cunună, dispăreau cu totul. Acest fenomen a durat aproape două ore».

«Flora fanerogamă din fostul district al Năsăudului» — cartea ce-i conferise ardeleanului născut în satul eponim al masivului un loc în Academie — se adresează insului plecat neliniștit spre un «alpe» amenințat poate și el de vîntoase cu proba confirmată a acestei zarişti de speranță.

«În desele mele excursiuni prin munți am esperiat de mai multe ori, cum — fiind senin jur-împrejur — au început a se forma repentin nori groși pe vîrfurile din apropiere din care a căzut grindină, ce era însoțită de fulgere și trăsnete înfiorătoare. După o jumătate de oră a încetat tempestatea și iarăși s-a înseninat, urmînd apoi timpul cel mai frumos...»

Oazele de zăpadă ce-i sclipesc azi drumețului prin căldările glaciare din jurul Ineului îl întîmpinau și pe Florian Porcius.

«Acolo, unde aceste masse (de zăpadă, n.n.) se topesc peste un pîrîu, se formează deasupra o boltitură de ghiață ce concede o intrare afundă. De multe ori am fost necesitat a trece în luna iulie prin atari agrămădiri de nea ce aveau la mijloc o grosime și pînă la 40 de metri. Pe partea nordică a alpelui Ineu se topesc deplin massele de nea numai în veri secetoase .

Partea deloc searbădă ce-i revenea Gemenii în atlasul evenimentelor vegetale ne lasă să credem că Porcius zăbovise pe acest munte mai mult decît ar indica-o amintirea din cartea sa. Potrivit unor evidențe de necontestat reiese că Gemenea era în veacul trecut scena agoniei unor splendide plante alpine. Se stingeau ireversibil acolo (ca și pe coastele unor culmi din Carpații Sudici) ultimele exemplare din țară de Achillea clavennae, de Aster bellidiastrum și Anemone baldensis. Cîteva fire de Anemone baldensis culese din Rodna sporesc astăzi fondul de melancolie și aur al herbarelor din Cluj-Napoca.

Apariția nemăsurat de zgîrcită a altor specii prelungește firul dramei nefaste sub ochii noștri. Citată odinioară și ea din Gemenea, rarisima Callianthemum coriandrifolium (doar Rodna, Piatra Craiului și Făgăraș) a fost găsită în deceniul trecut la o distanță neînsemnată spre est de Pudzra (T.R. în «Porțile Fîntînii», România pitorească, 1978, nr. 5, pag. 21). Vieţuind în marginea unui pîlc de oițe (Anemone narcissiflora; coincidența ne duce numai între flori albe) exemplarele ce se puteau număra pe degete evocau norocul caracteristic (dar de cîtă durată?) al colțurilor de munte suficient de îndepărtate de stîna și de potecile marcate...

Destinul a vrut ca zona centrală a Rodnei — unde, în chip ciudat, ciobanii și localnicii nu mai recunosc astăzi nici un munte sub numele Gemena — să-și păstreze pînă în 1965 un ultim secret: Anton Nyarady dovedea atunci că Astragalus frigidus, coșaciul alpin cu fructele verzi-măslinii, care se credea că aparține doar Pietrii Mari și Bucegilor, crește și în Vîrful Laptelui!

BÎRLAD

El a trăit de mult. L-ai fi putut vedea colindînd cu turmele aceste întinderi dintre Pietrele Răzimate și Puzdra. Bîrlad, căci așa se numea flăcăiandrul, purta cu sine un fluier de aramă despre care se povestește că-i înduioșa pe toți, afară de unul... În adevăr, nu oile multe, ci numai viersul fără seamăn al fluierului fu pricina pentru care el se văzu încolțit de pismă și ură.

Seara, pe cînd Bîrlad cînta, liniștea toflosului întins dicilin lîngă vatră semăna înșelarea. («Toflos» căci neplăcîndu-i straiele păcurărești nici nu le purta). Ocărîndu-l pentru te miri ce, acesta îi luă într-una din zile fluierul și nu i-l mai dete. Băiatul nu s-a supus.

Codobatura seninării prin care Bîrlad trecea ca întotdeauna după apă îi descoperi într-un apus de soare pieptul însîngerat. S-a întîmplat aceasta pe Izvorul Mare al Repezii, în locul numit de atunci «Mormîntul lui Bîrlad». Ungher al tăcerii, al brazilor și al lunii... Îl umezesc în toamnă lacrimile burniței, îl zvîntă primăvara vîntoasele sudului.

CORTUL DE IARNĂ

Obișnuit «pendulator» — vărsat pe munte, iernat în sat — cursul vieții pastorale se înfățișa uneori altfel. Pe firul anevoios al vechilor poteci fînul strîns de prin poienile munților nu putea fi transportat cu ușurință în sat. Cazul celor 12 vaduri ce problematizau cîndva călătoria pe izvorul Gușatului se reedita, într-un fel sau altul, în oricare dintre marile bazine ale Rodnei. Cînd apele erau umflate, păstorii din jurul Gușatului — mocodeni, nimigeni, mititeni, mintioani — aveau o singură alegere: drumul ocolit, nici el scutit însă pe vreme rea de riscuri, prin Rantia, Fîntîna Detunată, Paltin, Oprișasca.

Față de înmulțirea uneori suprinzătoare a turmelor, hrana din hotar devenea, la rîndul ei, insuficientă. Se întîmpla, astfel, ca unii oieri să-și ierneze turmele în munte.

Izolarea impusă de crivăț, de grosimea stratului de zăpadă, le cerea celor rămași, curaj și pricepere. În furcile împărăției albe norocul nu-i ocrotea însă întotdeauna. La izvoarele Cormăii avalanșa îl suprimă pe un oier din Bichigi. Numele acestuia trecu asupra stîncii sub care a fost găsit primăvara. Ea deveni Cățîmul Băhului. Tot unda de nea îl înhăță, în Mihăiasa, pe un altul, iar săloanii îi spun locului «în Morminte».

Mișcătoare, nebănuite pagini de cutezanță ale iernatului de odinioară se desprind de asemeni din amintirile legate de munți ca Mesteacănul (Coșbuceni, Valea Anieșului Mic), Obîrșia Rebrei (Poiana Butucilor), Lucăciasa sau Izvorul Creț (Mocodeni—Izvorul Gușatului).

În muntele Poiana Rotundă, pe malul Cobășelului (nu departe de Izvorul Vîrtej), trecutul își arborează singur imaginea în locul numit Cortul de Iarnă. (Colibele mai mici decît stînele sînt, în limba localnicilor, niște «corturi»).

PLECAU...

Cu însîmbrarea încheiată, cu ciublele stînei adunate pe cai, iată-i porniți odată cu turmele și dulăii pe șleaurile de început ale verii. Ceremonii simple, praguri de calendar mai vechi decît scrisul, iscate an de an, sub roata anotimpurilor ce le urnea pe toate...

În zarișteа muntelui, acolo unde viitorul se retrăgea în soare și burniță, în iarbă și trăsnet, în treburi zilnice și tîrcoale de lupi, îi aștepta prevăzutul ca și neprevăzutul. Plecau, între toți, rar, cu totul rar, dar fără îndoială plecau, și aceia cărora întoarcerea nu le era dată. Muntele i-a primit în Mesteacănu și-i spunem locului «Fața cu Șuvaru», în Mihăiasa la «Morminte», în Izvorul Laptelui la «Crucea lui Costan». Și-i adevărat totul.

Ajuns la bilanțul celor 90 de ani pe care îi împlinea prin 1978 și întrebat fiind despre sfîrșitul de cale posibil odinioară în viața păstorilor, baciul Toader din Dragomirești ne-a spus că «e tot pămîntul lui Dumnezeu și acolo»...

IȘTIOARA

Viespile și-au făcut cuiburi prin colibele din fînețele Ișticarei. Noaptea ele nu sînt primejdioase. Ai putea dormi, în deplină siguranță, la numai o palmă de cuibul lor. Ceea ce ziua, nici pe departe, nu-i adevărat!

PASĂRE BIRUITOARE

Aflăm că zăganul (vulturul bărbos; Gypaetus barbatus) mai clocea la izvoarele Bilei prin 1866. Vremurile!... Pentru a cunoaște astăzi statura acestei falnice păsări ți-ar trebui o călătorie în Caucaz sau Himalaia. Ne-a părăsit între timp și vulturul negru (Aegypius monachus), cel cu anvergura aripilor de peste doi metri precum și vulturul sur (Gyps fulvus).

O umbră, totuși, din măreția prinților aerieni de odinioară a rămas pe cerul munților noștri prin zborul înalt, planat, elegant, al acvilei de stîncă. De unde succesul? Un amănunt a fost smuls din culisele vieții acestei păsări: părinții clocesc ouăle cu schimbul!

PESCUIT

Sînt tainele pescuitului de munte ca și altădată: destule și adînci. S-au ivit, pe deasupra, și acele extracții din english ca termeni ai unui limbaj specializat. Citind deci anotimpul, pădurea, cerul și apa, rezultă musca. Însăși ea! Îi aparține un nume din șirul Red Palmer, Black Doctor, White Moth, Gray Wasp, Blue Upright, urmat, încă de vreo 80—100 de itemuri.

Păstrăvii și lipanii Rodnei nu cedează însă vreunui luciu de fabrică. Muștele imbatabile aparțin localnicilor. Isprăvile lor, care decurg simplu, încep cu «ruda» găsită chiar pe marginea apei. O anumită pană a cocoșului din ogradă e scoasă apoi din budelareș și răsucită cu un capăt de nailon în jurul cîrligului. Și... Bilanțul? Mulinetele, lansetele, telescopicele și toate celelalte, trecut prin detecțiile controlului electronic din Japonia, R.F.G., Franța, sînt crunt depășite.

Așa se întîmplă pe apa Arieșului, a Cormăii, a Rebrei...

Să nu mai vorbim de clenii Someșului! Acel fachir al apelor, brunetul din Sîngeorz căruia localnicii îi spun Poleac (așa cum am spune noi Apolo de pildă), se întoarce de la pescuit cu spinarea încovoiată de povara peștilor. Zadarnic l-au pîndit pe malul apei atîția profesori, ingineri, doctori... Pînă și pescarii mai pricepuți, dar sinceri, mărturisesc că dacă îl întîlnesc pe Poleac, se simt cuprinși de o stare de sfîrșeală pe care cu greu o combat. Probabil că și «lanseta» sa, nu prea deosebită de un harac de fasole, îi măgulește destul de puțin pe confrați...

ÎN JNEAPĂNU

Cîți dintre răsfățații vizitatori ai Rodnei i-au captivat pe stăvari sau ciobani recitîndu-le, să zicem.. . o jumătate de oră?

Prin anii '70, în muntele Jneapănu, Vasile Gavriș Tomoiagă, tată al celor doi tineri ce-l ajutau în alergătura imensă, supraveghea herghelиile comunei Săcel. În clipele-i de răgaz, stăvarul i-ar fi putut recita drumețului un «Gruia al lui Novac», a cărui încărcătură i-ar fi îngăduit soarelui să se mute întrucîtva pe boltă.

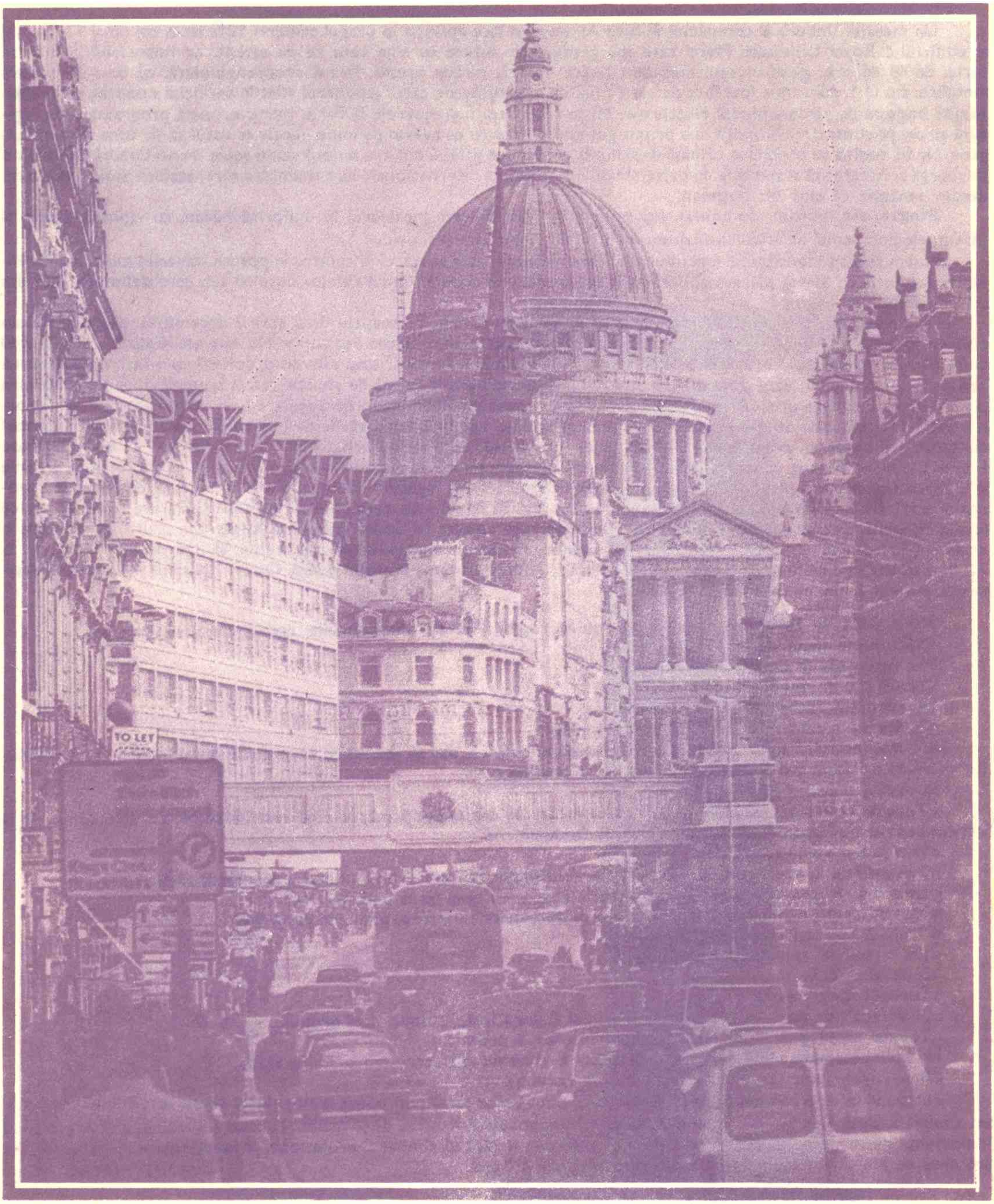
«Dragă domnule — zicea omul la urmă — satele ce le vezi peste dunga de colo sînt Săcelul, Sălișteа și Dragomireștii. Mai departe în ceață, e Bogdan Vodă. Da' nu vi-i foame? Poftim de vreți niște lapte fiert».

...Zboară tu-n cănțelărie,
adu-mi peană și hîrtie...

TITUS REGVALD

GLOSAR:

botei — turmă de oi mai mică; **budelareș** — portmoneu; **buhaș** — brad, molid; **cățîm** — stîncă; **cepuri** — lemne (mai subțiri) pentru focul din stînă; **ciulă** — oaie cu urechi foarte scurte («n-are decît sămne de ureci»); **clop** — pălărie; **colbătă** — ceartă; **decilin** — separat, de-o parte; **feldrihani** — locuitori ai comunei Feldru; **a fîșcîi** — a fluiera; **harampauă** — clește de scos cuie; **hrapă** — abrupt, povîrniș sălbatic; **lecru** — haină de pănură; **mintioani** — locuitori ai satului Mintiu; **mititeni** — locuitori ai satului Mititei; **mocodeni** — locuitori ai satului Mocod; **moiseieni** — locuitori ai comunei Moisei; **mulgaș** — ajutor de păcurar (în vechea ierarhie a echipei pastorale); **nimigeni** — locuitori ai comunei Nimigea; **oacește** — oaie cu pete negre sau colorate în jurul ochilor; **păcurar** — cioban — cuvînt mai vechi decît «cioban» avînd un corespondent în aromână (origine latină); **rășînit** — dat, pentru impermeabilitate, cu rășină («rășînă»). Și cămașa păcurarilor era odinioară rășînită; **rudă** — băț (de exemplu pentru pescuit); **săceni** — locuitori ai comunei Săcel; **săci** — împrejmuire dintr-un gard improvizat care adăpostește oile; **stăvar** — însoțitor, paznic, al unei herghelii de cai (al unei stave); **strungaș** — piciul echipei pastorale; responsabilitatea sa principală este aceea de a mîna oile la strungă în timpul mulsului; **tăujăr** — vătrai; **vîrtute** — putere fizică, vitejie, curaj.

terra

LONDRA

nebună, nebună, nebună...

Un mesajer imberb al companiei British Airways își face apariția în pragul camerei 1212 de la cel de al 12-lea etaj al edificiului Royal Lancaster Hotel care mă găzduiește. Aduce cu sine ceea ce eu aștept, cu impacientă și neagră furie, de 48 de ore; geamantanul meu de culoare neagră, carton presat, formă dreptunghiulară, cu două încuietori metalice, tip D 1, cum mi-a fost înregistrat cu lux de amănunte de către japonezul aflat în serviciul **constat d'irrégularité bagage** de pe aeroportul Heathrow. Mi se rătăciseră lucrușoarele la Paris, într-o eronată programare de legătură și, drept consecință, Londra m-a primit gol-goluț, doar cu ce aveam pe mine, motiv ca totul să-mi tune și să-mi fulgere. Nu tu mașină de bărbierit, cămașă de schimb, costum de gală! Două zile și două nopți eșuat într-o Londră debordînd de morgă aristocratică și semeție. În peisajul fast al Academiei internaționale de turism, la a cărei sesiune anuală venisem, aveam senzația că sînt un boșiman.

Please, sir (poftim, domnule), mă smulge din penibilitate mesajerul în uniformă havan, cu vipușcă, chipiu și insemnele companiei aviatice, întinzîndu-mi o hîrtie să confirm primirea.

Mi-am regăsit identitatea! e primul gînd care mă stăpînește acum, cînd reintru în posesia «averii» mele. Îmi inventariez lucrurile cu aleasă plăcere și, fără să vreau, rederulez paralel filmul relelor auspicii sub care debutase, încă din start, voiajul meu englez.

...O nesperată și ermetică iarnă se declanșă peste București în noaptea lui 1 spre 2 decembrie, dezicînd dulcea obișnuință a traiului în nefrig și credința că bucureștenii vor avea o «iarnă desculță». Nu este așa. Ceasul arată 11 și 40 de minute, e marți (ziua celor trei rele) și avionul meu RO 211, un BAC **one eleven** decolează cu o întîrziere de două ore și mai bine. Gerul căzut după zile cu umezeli îmbrăcase pista în calotă de gheață, care a trebuit să fie dizolvată prin tratament cu jeturi de uree. Aripile avionului au fost supuse acelorași jeturi de degelare cu o soluție specială. Aeroportul Otopeni are numai două autocisterne pentru asemenea operații, iar păsările de oțel rămase la sol formează un stol de toată frumusețea, avînd în sarcină de zbor tot atitea destinații Atena, Madrid, Moscova, Tel Aviv, Damasc Frankfurt, New York și, desigur, aeronava care mă privește pe mine, cea de Paris, oraș de unde, cu IRAN AIR, trebuie să ajung la Londra. Voi pierde, după toate probabilitățile, această legătură. Comandantul Petrescu și echipajul său promit să aterizăm pe Orly, în capitala Franței, în două ore și 35 de minute, ceea ce se și întîmplă. La Paris e zloată și ceea ce fusese bănuială, devine realitate: pierdusem legătura spre Londra (al doilea ghinion al zilei). Cursa următoare: abia la orele 16,30, de pe aeroportul Charles de Gaulle. Pentru a ajunge acolo va trebui să traversez Parisul de la est la vest, dacă nu mă înșeală memoria mea spațială. Asta presupune să obțin o viză. O cer. Polițaiul vede ceva în pașaportul meu și e pus pe taclale:

Vous êtes de Roumanie, qui a gagné le rugby (Sînteți din România, care a cîștigat la rugby)
C'est juste (Este exact) îi răspund.
Pas normale (E ceva în neregulă)
Quoi? (Ce anume?) vreau să știu.
Le résultat (Scorul)
Ça arrive quelque temps (se mai întîmplă)

«Se mai întîmplă, sigur că da — se ambalează polițaiul — dar să vedem de ce: n-avem linie de fund cea mai bună, domnule, și am fost, mai încape vorbă? într-o zi proastă.»

Inter-vine al doilea polițai de la ghișeu:

«Trebuie recunoscut: Cocoșul galic trece printr-un declin de formă, pe cînd românii muncesc, sînt dornici să se afirme, ceea ce nu înseamnă că lucrurile vor rămîne astfel...»

«Vom trăi și vom vedea» zic.

Mi se întîrzie formele voit pentru a nu pierde discuția, pe care primul polițai o reînnoadă astfel:

«De acord. Rugby-ul e rugby, însă francezii, ehe... Așa ceva nu se înghite la noi.»

«Nu totdeauna evoluează lucrurile conform dorințelor noastre», torn gaz peste foc.

«Vreți să spuneți că românii...»

«Da, vreau să spun că se vor bate.»

«Să obține ce?»

«Turneul Celor Șase» zic.

«N-am auzit de așa ceva. Noi știm de Turneul Celor Cinci» e uimit omul ordinii.

«Tocmai asta-i grav. Veți auzi de acum încolo» îi promit.

Îmi aplică ștampila sec și derutat, de parcă ar fi văzut un extraterestru — îmi urează:

«Bon voyage pour Londres (Drum bun la Londra).

«Et pour la Tournée des Six» (Și pentru Turneul Celor șase) pun punct dialogului și arunc interlocutorilor mei un zîmbet... oval. Dar faciesul meu avea să se schimonosească imediat după aceea: constat (al treilea ghinion al zilei) inexistența geamantanului meu. Promisiuni că acesta va fi găsit și zîmbetul profesional al funcționarei Air France este tot ceea ce îmi poate oferi Parisul, din care plec sărac lipit.

1

Zborul peste Canalul Mînecii este cale de o oră pentru colosul — un Jumbo Jett — care mă depune într-o Londră friguroasă, cu vînt puternic, metropolă în care mă aflu pentru prima dată, fără să mă aștepte nimeni pe aeroport (întreg orarul anunțat dinainte se deturnase) fără geamantan și fără a stăpîni limba lui Shakespeare. **A lame traveller should get out betimes** (Călătorul șchiop ar trebui să pornească devreme la drum), îndeamnă înțelepciunea unui proverb britanic. Degeaba. Eu mi-s, deopotrivă, călător șchiop și tîrziu pornitul la acest drum, în amiaza chinuitei mele vieți. Ce-o ieși vom vedea.

Valiza diplomat, singura mea avere, conține o hartă, un ghid al Londrei, carnetul de note și o sticlă de coniac. Deajuns, pînă una-alta. Scot 2 lire din pungă pentru autobuzul etajat (premieră personală), Airbus A 2, care mă duce în centrul aristocratic al Londrei, la Royal Lancaster Hotel, lîngă Hyde Park.

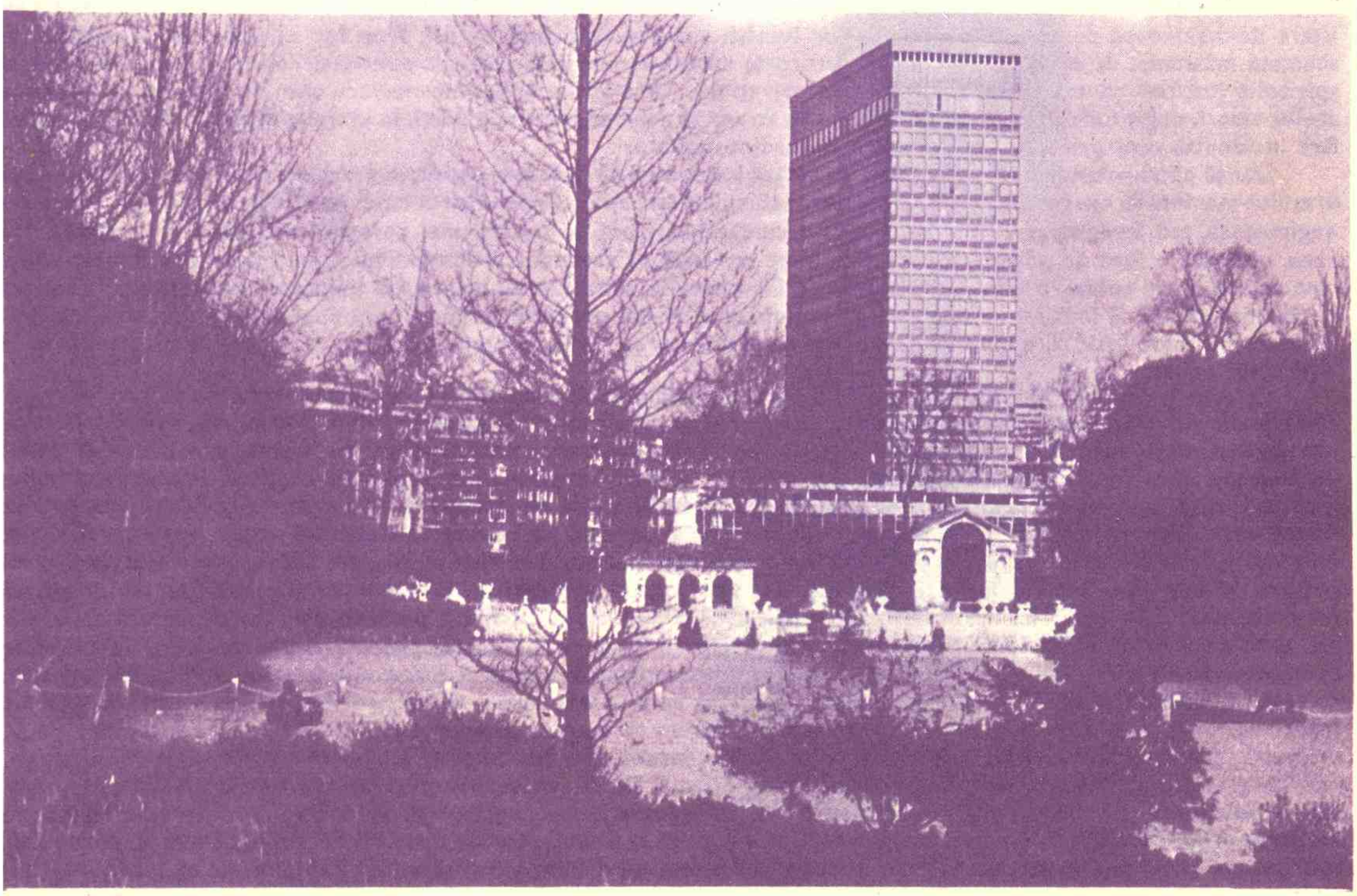
LONDRA nebună, nebună, nebună...

«Nu se vede că-i gol nap și mai sare ca un țap!» mă autoflagelez pătrunzînd prin ușa batantă, de cristal, a somptuosului așezămînt hotelier. Galonații recepției caută din priviri pe bagajistul care, după toate regulele, ar trebui să mă urmeze, cărîndu-mi calabalîcul de voiajor. În urma mea flutură princiar o fantastică și cristalină trenă de aer...

Respir Londra de la al 12-lea etaj. Sînt frînt de oboseală, de fus orar, de foame, de frig lăuntric. Îmi vîr chinuitele picioare în jetul de apă fierbinte, descojesc o banană, pe care nu mai știu dacă o mănînc sau o beau, fiecare îmbucătură e stropită cu cîte un gît de coniac și pic repede într-un somn binemeritat.

Mă trezesc după orarul meu biologic, nu după Greenwich Meridian Time. E miercuri, 3 decembrie și Londra e pretutindeni. Hyde Park-ul urcă în odaie prin băieții andrii și fetișcanele care fac echitație în faptul bunei dimineți; sînt foarte colorați călăreții și caii lor merg la trap, scriu poeme de sănătate pe cîmpul veșnic verde și ozonat al marelui parc. Dar mie poți să-mi fluturi un regat dinaintea ochilor; lipsa geamantanului mă locuiește în toate celulele. Prima și aparent mărunta ei consecință: nu am cu ce să mă bărbieresc. Două-trei telefoane mă pun în contact cu cei care mă pot înțelege și curînd mă părăsește psihologia eșuatului pe o banchiză de gheață. Trece pe la mine M., șeful biroului nostru de turism, care îmi înmînează, jovial și afabil, un set de mașini de bărbierit jetabile, neuitînd să precizeze că este extrem de ocupat, că o zi-două nu ne vom putea vedea, că... știți dumneavoastră restul, cu zîmbete și îmbrățișări românești. Ambasadorul Vasile Gliga dezice psihologia, atît de cunoscută a diplomatului care voiește să stea în bîrlog, să aibă cît mai puțin de a face cu concetățeni veniți (totdeauna inoportun) în «parohia» sa; din contră, este o reală sărbătoare și o mare surpriză revederea mea (după mulți ani) cu acest ardelean pînă în fibră, aparent molcom, conform și ceremonialier, mai degrabă circumspect în fața stării de excelență, care ne atrofiază adesea percepțiile, el bizuindu-se exclusiv pe sfera sa gînditoare, pe spiritul său pragmatic, persuasiv și tenace, singurele valori din care se constituie mantia lui de «Excelență» pe care o poartă ca demnitar al afacerilor externe și vechi diplomat cu plenipotență. Descoperirea mă face să înot, la rîndu-mi, cu degajament și simț al umorului prin penibilitatea pe care hazardul mi-o așternuse, ca o ceață densă și sufocantă, peste primele două zile ale voiajului meu englez. Dar eu cristalin de sus pînă jos, mintea îmi mergea mai iute ca niciodată, mă mișcam liber prin multele capcane pe care ordinea de zi, totdeauna labirintică, a dezbaterilor mă pîndea la tot pasul, verbul îmi era netremurat și uitătura, v-o jur, princiară, încît cine să fi bănuit că prințul venit din România tocmai își întorsese pe dos manșetele cămășii (obicei studențesc), ca acestea să fie alb-imaculate pe cînd își făcea intrarea în sesiunea academică.

«Primiți scuzele societății British Airways» îl aud pe imberbul în uniformă havan, cu vipușcă și însemnele societății aviatice. Îi arunc cel mai englezesc și flegmatic «O.K.» și mesagerul se retrage respectuos, ieșind cu spatele, secundă în care am o teribilă poftă să mă răzbun. Pe cine și de ce? Pe soarta care mă umilise, pentru că, uite, e pe deplin adevărat proverbul: **In my own city, my name, in a strange city my clothes procure my respect** (În orașul meu, numele, într-un oraș străin, hainele mă fac respectat).

Cum amurgea peste Londra și seara acelei zile era consacrată teatrului, îmbrac costumul meu negru cu dungi verticale, în buna tradiție englezească, cu vestă de culoare **prune de monsieur** (între vișiniu și bordeaux), cu nasturi de sidef, papion **gris-greige, milles points.** Sînt ca scos din cutie și spectacolul **My Fair Lady** curge timp de trei ore pe scena teatrului Adelphi ca un fluviu de șampanie din care sorb cu nesaț, ignor că mă aflu la cucurigu, pe loc ieftin, 9,80, lire (peste 200 lei!). Punerea în scenă e de zile mari: cultul amănuntului, jocul precis, plin de expresie (gestică, culoare locală, mișcarea mulțimilor) și limbajul scenografic — iată trei argumente care fac să afirm că spectacolul depășește în profunzime și putere comunicativă fastul superficial și risipa scenografică din filmul cunoscut sub același nume. E raționamentul cu care pun punct zilei și trag mental această linie de demarcație zicîndu-mi: pînă aici a fost indecizie și puțin ghinion, de aici încolo începe speranța. Cum i-o fi zicînd în englezește? **Hope!** Sună cam straniu și icnit, n-are dulceața și orizontul de mătase proprii vocabulei în expresia limbilor din familia latină: speranța, esperanza, espoir etc. **Hope for the best and prepare for the vorst** (Speră că va fi bine și pregătește-te pentru mai rău) îmi iau zicerea drept deviză de conduită pentru ce va urma de acum încolo. Ziua se numește joi, 4 decembrie, la Greenwich bate miezul nopții timpului astronomic, pe cînd Piccadilly Street e luminată ca ziua și eu am în mine **hope.**

2

Strada londoneză. A o parcurge și a o studia este voluptatea oricărui drumeț care se respectă. Nu cunosc canoane în materie, însă preumblarea prin Londra e bine să înceapă dis-de-dimineață în Hyde Park, mai precis în Rotten Row (aleea cavaleriei) adică tocmai peisajul de care nu mă putusem desfăta din știutele pricini în prima mea dimineață londoneză. O fac acum, nu de la geam, de la al 12-lea etaj, ci din imediata apropiere a acelei «piese» reluată zilnic: o tinerețe blondă, pulsînd de sănătate, urcată în spinarea unor trăpași superbi, evoluează cu grație pe fîșia arată de copite, a marelui parc, sfințind dimineața orașului cu sudoare de cal și sudoare de om tînăr, cu eleganța mișcării, cu sporovăială și rîsete, cît cuprinde, cu costumația multicoloră a diverselor cluburi. Este **high life-**ul tînăr care își dă — sub imperiul unei nedezmințite tradiții — acest randevu matinal, sfidînd obișnuințele unei Londre decăzute din rang, afirmînd conservatorismul și aroganța sîngelui albastru refractar tiparelor cosmopolite, «neenglezești», ale vieții moderne. E un protest «chic» arborat de odraslele de bani gata, modul în care o mică minoritate de tineri etalează heraldica unei descendențe aristocratice.

Există, apoi, alt tip de protest, exercitat de cealaltă aripă, de astă dată majoritară, a tinerimii engleze: e vorba de umilii lucrători în meserii considerate «inferioare», acei coate-goale ai serviciilor publice, glotimea tînără, în genere furioasă, pusă pe harță, mereu răzvrătită pentru nelucru și încălcarea de către patronat a unor drepturi elementare. Este miercuri, 10 decembrie, devreme, englezul abia și-a băut ceaiul de la ora 9, în timp ce pe Piccadilly Street, lîngă Royal Academy, s-a și instalat «pichetul» de opinie publică al tinerilor ce lucrează la întreprinderea Nalgo. Sînt cinci băieți și două fete, îmbrăcați în modul cel mai fistichiu cu putință: unul e în pijama, bandajat la cap și stropit din belșug cu vopsea de culoarea sîngelui; o fetișcană poartă tricot negru mulat pe corp, avînd desenat un schelet alb-fosforescent pe țesătura acestui vestiment minimal; un ins, urcat pe un postament de improvizație, emite printr-o portavoce electrică chemările și devizele acelui demers stradal; în sfîrșit, voind a capta atenția trecătorilor, ceilalți membri ai «vifleim»ului bat tobe, agită clopote, arborează portretul patronului cu care se răfuiesc, ideea de bază fiind trecută cu litere de-o șchioapă pe această pancartă: **For health service founded by all, free for all** (pentru un serviciu de sănătate întemeiat de către toți și deschis tuturora) este o demonstrație uzuală pentru drepturi civile, un protest al spiritului justițiar contra abuzului și stării de privațiune. Un polițist impasibil mestecă **chewing-gumm** în preajma acelor tineri, deloc furioși, veghind ca dialogul cu strada să decurgă, de ambe părți, în limitele libertății de opinie, adică fără incidente, cum prevede regulamentul de ordine publică.

Dar să pătrundem mai adînc în vîltoarea străzii londoneze spre a simți, printr-o varietate de senzori pulsația vieții orașului-mamut. Să examinăm mișcarea de autovehicule bunăoară. Obiceiul circulației pe stînga al mașinilor, invenție englezească, era înregistrat în mintea mea ca o ciudățenie, ținea de zonele unei percepții neindicatoare, care te lasă rece, era doar o idee de mișcare în lumea ca lume realizată pe treapta contemplativului. Lucrurile se schimbă radical cînd ești tu însuți subiectul circulației pe stînga. Ca motorist, sentimentul primejdiei iminente mă însoțește la Londra în chip halucinant. Și în somn. Visele îmi sînt populate de mașini circulînd conform unor rînduieli abulice, viziunile onirismului automobilistic care mă stăpînesc se țin lanț, sînt marele lor prizonier, indiferent că mă aflu în automobil ori în Airbus-ul etajat.

Ce este în definitiv Airbus-ul etajat? Este paralelipipedul de dur-aluminiu care alunecă draconic pe arterele riguros trasate ale metropolei, trecînd la numai cîțiva centimetri distanță de trunchiurile copacilor tăiați, geometrizați, domesticiți, disciplinați, londonizați. Este paralelipipedul care se strecoară la numai cîțiva centimetri, dacă nu milimetri! pe lîngă tija uriașelor păpădii luminiscente ale străzilor, pe lîngă cornișa acoperișurilor, la o palmă de parapetul podurilor, la o respirație de pietonul oprit la semafor, la o bătaie de inimă de sincopa fatală a unui cardiac. Voi, șoferi de pe Airbus-urile londoneze, aveți din parte-mi înspăimîntatul și extaziantul **bravissimo** pentru vitejie, profesionalitate și eleganță! Datorită vouă, lorzi ai circulației, dulcea panoramă a Londrei, văzută de sus, din etajul mașinii (singurul nivel populat cu fotolii) se instalează în simțuri asemeni unui covor fermecat, în care miracolul și senzația de apocalipsă curg alternativ, ca o bătaie de metronom, așternînd în celulele biciuite cînd fiori și miere, cînd foc și pucioasă. E de vorbit, apoi, de taximetrele londoneze. Sînt invariabil negre, în smok ceremonialier, invariabil provenitoare din «la belle epoque» (victoriană? elisabetană?), invariabil disprețuitoare față de tiparul și forma automobilului din zilele noastre, cu ecranul luminos invariabil pe stînga, de departe vizibil, cu portiera pentru client (și ea pe stînga) deschizîndu-se, tot invariabil, dinspre în față spre afundul mașinii (adică invers de cum se practică peste tot în lume), ca o scoică ce își primește, prin deschidere valvulară, mult dorita perlă, clientul. Dar ce-i cu alura singulară a taximetrelor londoneze, mai înalte cu trei palme decît automobilele de pretutindeni?! De ce evadează acestea din normele studiat-demonstrate ale aerodinamicii? Simplu și englezește: este și azi în vigoare o lege veche-străveche care cere vehicolului public **selfpropelled car** (căruța mergătoare prin putere proprie) să fie suficient de înaltă ca onorabilul client să poată călători comod, avînd pe cap jobenul satinat, înalt de trei palme, adică zece țoli (echivalînd 25,5 cm). Iar el, jobenul engle-

LONDRA nebună, nebună, nebună...

zesc, este și în zilele noastre, stindardul străzii londoneze. Îl poartă, deopotrivă, lucrătorul în marile finanțe, aprodul de la tribunal, prințul consort, comisionarul marilor finanțe, portarul hotelurilor din rețeaua Hilton, docentul de colegiu sau academie, comisionarul marilor magazine sau arabul saudit putred de bogat, sosit ieri să cumpere trei străzi centrale din Londra și să circule într-un Rolls Royce de șapte metri (cum afirmă cronica evenimentelor mondene).

Schimbarea gărzii la palatul Buckingham este spectacolul cotidian niciodată istovit al străzii londoneze. Ora e știută de orice turist care se respectă: 11,30. Zi de zi vara și la două zile iarna. Garda de ceremonie se compune din cinci unități de infanterie: galeză, irlandeză, scoțiană, **Coldstream** (garda călăreață) și grenadierii. Parada drapelului palatului deschide ceremonia. Noua gardă apare însoțită de fanfara cazărmii Cheslea ori Wallington. Au vestoane roșii, roșu-aprinse, cu fireturi galbene, centuri albe, pantaloni negri, cu vipușcă roșie și enorme căciuli înfoiate, negre, cu panaș roșu. Înainte de a-și fi luat în primire pozițiile de gardă în curtea palatului, membrii noii și vechii gărzi își ating simbolic palmele, sugerînd predarea cheilor, în timp ce fanfara execută, pe durata a 20 de minute, piese de largă notorietate. «Dansul săbiilor», spre pildă, pe care mulțimea le fredonează coral și, prinsă parcă de vraja unei invizibile baghete de dirijor, palatul Buckingham și împrejurimile vibrează sub taifunul de sunete, conferind miezului zilei glas de orgă și adîncimi de catedrală. Este glasul și adîncimea istoriei engleze în acest ceremonial, niciodată schimbat. Palatul zidit de ducele de Buckingham împlinește, peste puțină vreme, trei veacuri de existență. Din 1837, anul suirii pe tron a reginei Victoria, palatul Buckingham este reședința oficială a suveranului și, drept urmare, nu este deschis publicului, Apartamentele royale adăpostesc numeroase opere de pictură și artă, mereu schimbate în funcție de gustul și capriciile suveranilor. Nimeni sau foarte puțini cunosc gustul și capriciile în materie ale reginei Elisabeta, bunăoară, rezidentă aici doar o parte din an (steagul fluturînd deasupra palatului îi semnalează prezența). Imensa statuie de marmură albă a reginei Victoria domină piața, înconjurată de personaje simbolice sculptate în aceeași marmoră albă: Dreptatea, Adevărul și Maternitatea (prima treime aflată la nivelul median al amfitrioanei) urmate de statuile-efigie simbolizînd Curajul, Constanța și Victoria înaripată (cea de a doua treime de virtuți, situată la nivelul superior al ansamblului). Jos, la picioarele monumentului, jocurile de apă multiplică în oglinzile lor ceremonia schimbării gărzii, care se petrece de 145 ani în aceeași manieră. Piesa de apogeu a spectacolului este garda călăreață, cu strălucitoarele coifuri galben-aurii și pelerinele negre etalate pe crupa cailor bine hrăniți, nervoși, respirînd frumusețe și puritate. Garda nouă, care intrase prin porțile laterale, se află acum la posturi; garda veche, eliberată din post, iese în cîntec de fanfară pe poarta centrală, defilînd cu pași «plimbați», în trei timpi, ca imediat ritmul să revină la tempo clasic, acel un-doi milităros și gata, spectacolul s-a terminat. Ultimii din convoiul ceremonialier sînt toboșarii și fluierarii, după care palatul Buckingham recade în însingurare, austeritate și morgă, își este sieși de ajuns. Sînt orele douăsprezece G.M.T.

E ceasul la care tigvele judecătorilor de instrucție din somptuosul Law Courts (Palatul de justiție) asudă abundent sub perucile albe de plastic, drept care își agită lavalierele lor, de asemeni albe, în chip de evantaie și slăbesc nițel din strînsoare banderola roșie, lată, care le îmbracă torsul pentru a oficia la pupitrul cel mai înalt al curților de judecată. O evaziune fiscală, tribulațiile (a) morale ale unui mitoman, titlul universitar cumpărat pe bani, profanarea unui monument sacru de către un tînăr scelerat — sînt subiectele proceselor aflate pe rol în ziua aceea de la curtea de judecată nr. 9 în a cărei rotondă mă aflu și casc gura ca spectator. Este știut obiceiul englezilor de a da posibilitatea oricărui cetățean de a asista la procesele aflate în dezbatere, condiția fiind ca prezența acestuia să nu tulbure activitatea completului de judecată. Acest tip de democratism justițiar a intrat în tradiția așezămîntului din Strand Street, e obiectiv de atracție turistică și de nesfîrșite tribulații. Întreb, de aceea: pot oare lipsi eu, peregrinul, de la acest exercițiu legendar al Londrei? Procesele curg-decurg molatic, cu nedisimulată plictiseală, însă riguros exacte în procedură, Domnul și Dumnezeul acestei îndeletniciri. Evaziunea fiscală rămîne neelucidată prin descurajarea abilă a unuia dintre martorii acuzării; în favoarea mitomanului și a tînărului scelerat se aduc acte cum că respectivii sînt alienați mintali, neintegritatea psihică, se știe — chiar dacă nu disculpă total și în toate cazurile — îl scoate pe inculpat de sub răspunderea penală a actului său; falsul titlu universitar se pierde, pe cînd împricinatul ne rîde-n nas, promițînd să-și achiziționeze chiar de la Oxford ceea ce-și dorise (o diplomă de expert în cerneluri). **Law catches flies, but let hornets go free** (Legea prinde muștele, dar lasă viespile libere) zice proverbul. Să se fi întîmplat oare astfel azi în Law Courts? Nu îmi dau seama exact. Avocații acuzării și apărării își ventilează trupul sub robele negre, abundent încrețite, se scarpină pe sub peruci, temperatura argumentativă a proceselor a ajuns la apogeu. Toată lumea nu vrea altceva decît să mestece un sandwisch cu jambon Sussex Gardens și să dea pe gît o răcoritoare Fanta. **Lawsuits consume time, and money, and rest, and friends** (Procesele îți răpesc timpul, banii, tihna și prietenii) susține alt proverb englezesc. Mie, zic, zău, mi-a răpit doar puțin timp, fapt pe de-a întregul convenabil, în schimb m-a răsplătit cu o experiență cu care nu mă mai întîlnesc. Face!

Centrul vestic al Londrei, unde mă aflu, este împreună cu centrul estic, cu care se îngemănează, punctul de maximă febrilitate al amiezii londoneze. De altminteri, Strand Street, arteră pe care se află și faimoasa Bush House (unul din sediile companiei BBC), comunică spre centrul estic cu Fleet Street, supranumită «Strada cernelii», unde exultă babilonia — scandaloasă ori nescandaloasă, dar percurantă și luată în seamă — a jurnalisticii britanice, știut-temută ca fiind «a patra putere în stat». Tot aici se află cîteva case de editură, tipografii, librării de literatură. Carevasăzică, arterele Strand și Fleet, care se continuă una în alta, concentrează pe numai cîteva sute de metri «statele majore» ale jurnalisticii, literaturii, emisiunilor de radio și justiției, ecuație maximală de conștiință publică de care nu poate să nu fie marcat orice englez, fie acesta șomer ori lord de Westminster.

Din tandemul de apocalipsă Strand-Fleet poți vedea pentru un ceas în catedrala Sfîntul Paul, o oază de tihnă relativă în acest viespar al centrului Londrei. Edificată pe locul unui mai vechi dom gotic, distrus în încendiul din 1666, catedrala Sfîntul Paul, capodopera arhitectului Christopher Wren, este cea mai mare biserică anglicană din Marea Britanie; tronează în inima capitalei, maiestuoasă și monumentală, de peste trei veacuri, fiind o strălucită împletire a două stiluri de arhitectură: clasică și gotică. Mi-am propus să revin mai pe îndelete aici să ascult vestitele corale (o școală a catedralei

îi pregătește pe cîntăreți), să străbat în liniște «Galeria murmurelor», să ies în terasele de belvedere care sînt Galeria de piatră și Galeria de aur, să pogor în criptele ce păstrează osemintele lui Wellington și Nelson. Nu s-a întîmplat așa. Timpul meu londonez e drămuit din cale afară, deci revenirile sînt o utopie.

Nu l-am văzut pe Nelson în criptă; l-am văzut, în schimb, pe Nelson pe piedestralul său de 60 metri înălțime, cît măsoară columna din piața Trafalgar, ridicată în cinstea victoriei dobîndite în bătălia din localitatea cu același nume (1805). Patru lei de bronz adastă la baza columnei pe care tronează legendarul amiral; acesta scrutează impasibil cu unicul său ochi zările de glorie ale flotei engleze, în timp ce fiarele, străjerii lui, adulmecă cele patru puncte cardinale. Aici e kilometrul zero al Londrei și tot aici se plantează, conform tradiției, enormul brad de Crăciun pe care capitala Norvegiei îl trimite în dar capitalei Marii Britanii în fiecare decembrie, începînd din 1945, primul an de pace după grozăviile celui de al doilea război mondial. Am sub ochii mei cel de al 35-lea brad nordic, care tocmai e îmbrăcat în podoabe. Un simbol al păcii prin care convorbesc două capitale.

De aici, din Trafalgar Square, se profilează clarisim pe cerul (deloc cețos) al Londrei turnul Big Ben și palatul Westminster datorită perspectivei pe care o deschide bulevardul Whitehall, cea mai largă și mai «guvernamentală» arteră a Londrei. Este «pavată cu ministere», cum spune londonezul: ale Marinei, Finanțelor, Afacerilor interne și Afacerilor externe (faimosul Foreign Office). Schimb grandilocvența acestui peisaj cu o străduță ce pare a nu avea nimic comun cu Whitehall în afara conexiunii spațiale: e Downing Street, în aparență modestă, însă celebră prin casa cu numărul 10 unde — conform tradiției — își are reședința particulară primul ministru al regatului, iar în cea cu numărul 11 ministrul finanțelor. Acest conservatorism succesional, devenit legendar, ține de voința regelui George al II-lea, care îl înavuți cu casa de la numărul 10 pe primul său demnitar Sir Robert Walpole (1731), lanț care nu s-a rupt timp de 250 de ani, ultima verigă fiind Margaret Theacher. Ușa verde-oliv a locuinței sale, cu feronerie și felinar de epocă, are drept cerberi doi polițai, foarte țanțoși că sînt admirați de publicul care nu este admis să intre.

3

Nenumărate sînt fațetele acestui poliedru fantastic, care este strada londonează, seismograf al extremelor: negoțul de mic-nimicuri și tranzacțiile colosale, cu ușile închise, și interese niciodată cunoscute vulgului; mîncatul pe apucate și mesele opulente, cu meniuri sofisticate, provenind din toate zările lumii, în fața cărora mesenii (gurmanzi ori ba) petrec cea mai mare parte din ziua lor de nemuncă, goana majorității sub imperiul acelui **time is money** și tihna seculară, moștenită genealogic, din generație în generație, a celor născuți să vegeteze, să contemple, să sufere de **spleen,** nutrind un rece și aristocratic dispreț pentru caruselul vieții pentru ființa lucrătoare; lux orbitor și putere fără margini alături de mizerie și trai omenesc pogorît la limitele deznădejdii, și ea fără margini; destinul trîmbițat al celor născuți și crescuți sub zodie bună, ocrotiți de bani, de rang, de sirpe, de **castle,** de titlu nobiliar, alături de oamenii-serie, cărînd, edificînd, lovind cu barosul, gîndind, afirmînd, îndumnezeind prin trudă metropola și dezicîndu-i pe potentații acesteia; ordinea și rigoarea, tipic englezești, conviețuind cu dezordinea în social, în moral, în bunele maniere și caracter, ceea ce a coborît conservatorismul de nobilă sorginte a comunității engleze în desuetudine și ridicol, confundabil cu țîfna bătrînei doamne care, la ceasul de remember al unui crepuscul imanent, își permite să creadă în rizibilele ei mitologicale...

Despre Soho-ul londonez auzisem prea multe ca să-l mai pot descoperi cu ochi pur și cel, poate, adevărat. Aflasem, ba că ar fi cartierul de pegră și perdiție, ba far de intensă iradiație a centrului comercial și multicolor al Londrei, ba că ar fi **eros-centre,** strigăt al sexualității neistovite. Toate acestea îmi par a fi niște etichete pe care Soho le exprimă flasc, neconvingător și moluscoidal. Niciunul din steagurile enunțate nu flutură — demn și liber asumat — pe meterezele acestui cartier despre care se vorbește mult, drept care îl traversează toți. Soho nu este nici latrină, nici templu; Soho este un pămînt al nimănui, și, tocmai de aceea, al speculației neîntrerupte. Traiul de improvizație, felul leșios de a fi, sastiseala, gustul indecis și debusolarea, apetitul pentru policromia clipei care trece și evenimentul caleidoscopic, care te fac să uiți, să uiți, să uiți — iată senzațiile pe care le încerc în Soho, teritoriul cosmopolit, cel mai neenglezesc al întregii Anglii.

Seara — se poate oare? — mă reîntorc în Hyde Park, nu însă în zona sudică, la Rotten Row, pustie acum; ținta veritabilului pieton în Londra devine colțul nord-estic al fabulosului parc, în preajma Arcului de Marmură, vestitul Spakers' Corner, colțul tuturor opiniunilor, tribună liberă de oratorie, deopotrivă folosită de înțelepți și nebuni. Un frison de fanatică exaltare îi guvernează pe cuvîntătorii de improvizație, care apar în ipostaza lui Demosthene cînd și unde nu te aștepți. Pămîntul acelui parc îi rabdă. Sînt împrejurările în care Speakers' Corner devine veritabil Turn Babel, placă turnantă a tuturor paradoxurilor ce electrizează planeta și pe alienatele viețuitoare ale acesteia. Ce anume spun oratorii furibunzi ori silențioși? Un nou și salvator Mesia cutreieră spațiul celor sensibili la biometeorologie și mișcarea odihnitor-egală a ploilor musonice; comunicarea de la om la om nu-i posibilă, afirmă unul dintre «gînditori», deoarece ajungem negreșit la amestecul limbilor, cauza fiind că omenirea a sărit peste etape, ignorînd comunicarea plantă-plantă, plantă-animal, animal-lucru ș.a.m.d.; războiul sau pacea nu-s alternativele reale ale planetei, afirmă un «apostol» al viețuirii în transcendent și non-acțiune pe toată linia; cele nouăzeci și nouă de precepte ale «Fiicelor neprihănirii», rostite de «vestala» nonagenară a unui nou ordin feminist ce propovăduiește matriarhatul ca soluție a lumii moderne; «marșul contra automobilului» este numele unei organizații naturiste a umblătorilor pe jos condusă de un jamaican pirpiriu; soarele — marele ucigător! sună deviza unui club al adepților statului la umbră în scopul menținerii pielii catifelate, nespurcată de soarele care ne modifică, ne urmărește, ne otrăvește, etc.; crede în duhul care te vizitează la ceasul olfactivității maxime, în zori! afirmă «învățătura» sectei care își recrutează «credincioși» după mirosul fin cu care aceștia îl «percep», prin adulmecare, pe ipoteticul zeu-dumnezeu! unul dintre mulții prezicători enunță, secvență cu secvență «calendarul» celui de al treilea război mondial, cronologia strictă și teatrul evenimentelor ce-i incumbă cursul și natura ostilităților, «geografia» confruntărilor care se vor petrece, începînd într-o zi de joi, etc., etc. ...

A day is never too long (o zi nu e niciodată prea lungă) zic odată cu proverbul. Strada londonează e, la urma urmelor, un spectacol infinit. Mă opresc aici, în geana nopții de decembrie, ce cade peste apocalipticul Speakers' Corner din Hyde Park, mod în care îmi închei ziua cea de pieton, în timp ce — asemeni unei teribile Atlantide — se scufundă în noaptea nordului Londra nebună, nebună...

(Fragment dintr-un volum în pregătire)

POP SIMION

Două reportaje din Grecia
de ROMULUS RUSAN

CNOSSOS
trăirea istoriei

Nu se știe prea bine cum a dispărut acea Cretă care a fost leagănul civilizației noastre — un cutremur, o erupție vulcanică sau o altă catastrofă naturală au făcut ca palatele de la Cnossos să rămînă milenii întregi îngropate, ca vîrsta lor să fie chiar azi inexactă. Nici un indiciu scris nu aduce precizări. Numai Homer vorbește undeva de o Cretă — mult mai veche decît el — și de cele 100 orașe ale ei. Din acestea, au fost dezgropate pînă astăzi 12, și Cnossos este unul dintre ele.

Mai bine — în orice caz — se știe cum a fost începutul. Regele Minos a încredințat construcția arhitectului Dedal, tată al legendarului Icar. Așa se năștea civilizația minoică. Este datată de aproximativ 4 milenii. Palatul de la Cnossos — prototipul acestei perioade de aur — este uimitor prin funcționalitate. Simplu în întregul său, el frapează prin soluția găsită unor probleme de confort urban, prin migala detaliilor tehnice. În jurul unei curți interioare sînt amplasate camerele oficiale, private, locuri de cult, ateliere, holuri, scări, puțuri de lumină. Conducte de apă, săli de baie și chiar toalete completează dotarea acestei locuințe dintr-o epocă în care restul omenirii stătea poate sub cerul liber. Și mai este celebrul labirint: construit de același Dedal pentru fructul rezultat din incestul reginei Pasifae — minotaurul condamnat de gelosul Minos să rătăcească în perpetuitate printre pietrele fără ieșire și scop.

Toate aceste ziduri au traversat perioadele miracolului clasic și helenistic zăcînd sub pămînt. Sub romani, Creta este la fel de obscură, în evul mediu este stăpînită de venețieni — 4 secole — apoi cade, 2 secole și jumătate, în mîna turcilor; abia în 1913 revine la Grecia.

Ce a rămas din această civilizație glorioasă de la Cnossos? Cîteva ore îți trebuie pentru a traversa cîmpul nesfîrșit de ruine, dezgropate după 1900 de arheologul englez Arthur Evans printr-o intuire genială a locului. Cele mai multe detalii — utilitare — se află sub actuala suprafață a pămîntului: conducte de ceramică, pereți dubli (pentru izolarea termică), dale, scări, vetre cu aerisire. Dar răzbesc la lumină, pe verticală, și multe din splendorile arhitecturale, pictate în culorile predominante, parcă de blazon — albastru, roz și negru. Coloane negre, capiteluri roz, fresce bizare bogate în albastru (delfini înotînd printre cactuși, fecioare cu bustul gol, prințul cu floare de crin, dansatoare exotice — totul pictat din profil), apoi sala tronului, sala de teatru, atelierele de pietrărie și olărie (cu frumoasele lor vase Pitoi, puternic elansate...) Labirintul nu pare mai mult decît un șanț de apărare, despuiat de orice podoabă. Reconstituirea lui Evans, făcută cu multă dragoste, a trecut uneori, parcă, peste limitele științifice. Pentru a da durată a folosit betoane: betonul pictat în galben, cu vinișoare mai închise, pentru a imita grinzile de lemn. Pentru a da splendoare, a adăugat de la sine: multe din fresce sînt imaginate pur și simplu după cîte două sau trei cioburi colorate. Dar, oricum ar fi, opera sa mărturisește o dragoste extraordinară pentru un trecut retrăit pînă la ultimul detaliu, pînă la ultima secundă. Și este, pentru cei ce nu-și dau seama de aproximația reconstituirii, o invitație convingătoare în lumea de mistere de acum 4000 de ani, în această ciudată fundătură a istoriei.

Fără să știm prea bine ce este autentic și ce nu — în afara aerului și a cerului — trăim totuși acea plăcută stare de euforie care se naște la întîlnirea necunoscutului livresc cu frîntura de adevăr ce-ți cade sub priviri. Printre ruinele încă nerestaurate — și cele mai demne de crezut — cresc smochini sălbatici și zboară vrăbii sărace, și acesta este cel mai bun indiciu că viața a fost cîndva simplă ca și acum, adevărată ca și clipa de față.

Mărturiile Salonicului

Deși Salonicul este, la scara de timp a Greciei, unul din orașele noi (are **doar** 23 de secole, fiind fondat de Thesaloniki, fiica lui Alexandru cel Mare!), muzeul său arheologic poate fi considerat printre cele mai omogene și interesante. Întîi și întîi, clădirea monumentală, modernă, în apropierea Tîrgului Internațional (semănînd și ea cu un pavilion de expoziție științifico-fantastic), îți semnalează parcă de la început apropierea unor surprize. După care interiorul larg, civilizat, bine luminat și generos aranjat, te duce cu gîndul la cele ale marilor așezăminte mondiale.

Aici a fost adus conținutul mormintelor regale descoperite în ultimul timp la Verghina — una

din bucuriile pe care ni le-a rezervat arheologia secolului nostru, demonstrînd că, așa cum este și normal (deși resemnații contestă acest adevăr!) rezervele ei sînt nelimitate. În această necropolă din nordul Greciei au fost concentrate bogățiile unei epoci de putere și prosperitate regală. Dar au trebuit să treacă sute de ani, împreună cu năvălirile și ocupațiile lor (romană, gotică, pînă și normandă, în sfîrșit otomană), pentru ca, în această după-amiază pustie de duminică, în muzeul aproape gol (lucru ciudat pentru Grecia!) să putem face în fața rafturilor de sticlă incasabilă suspendate pe pereți, constatări de ordin general asupra artei, asupra ciclurilor ei mereu progresive și totuși respectîndu-se la infinit. Pentru că nu pot crede că, astăzi, tehnologia secolului nostru nu ar putea să depășească pe aceea din vremea lui Alexandru cel Mare. Și totuși, adevărul este că tot ce vedem aici, ieșit din talentul făurarului din urmă cu 23 de secole, nu este cu nimic inferior operelor bijutierilor ce au profitat între timp de binefacerile aburului, electricității, telecomunicațiilor și electronicii omniprezente. Poate pentru că sufletul artei este unic, de la bun început major și nu poate fi înmulțit cum se înmulțesc productivitățile, randamentele sau profiturile economice.

Iată un scurt inventar — inventar și atîta tot, căci pentru descrierea atîtor frumuseți ar fi neapărată nevoie de imagine! — un inventar al podoabelor și ofrandelor scoase din morminte. Inventar care se confundă de fapt cu acela al civilizației de atunci, căci acoperă la propriu necesitățile vieții, îmbrăcămintei, toaletei, consumului.

Fiind vorba de regi, se începe cu uimitoarele coroniță de aur, îmbrăcate în fragilele lor frunzulițe, mai delicate decît în natură, executate însă de o mînă omenească, prin simpla batere cu un ciocan. Se continuă cu coifuri, cercei, coliere, jambiere, cupe, casete, lăzi (imense lăzi!) de aur. Ne oprim în fața unei platoșe de fier, îmbrăcată de astă dată doar într-un chenar de aur. Fierul s-a distrus în mare parte, au rămas din el doar niște fibre destrămate, dar aurul s-a păstrat intact, cu toate migăloasele lui decorații. Nu sînt un adept al metalului galben, l-am disprețuit adesea văzîndu-l fetișizat, dar pot să îmi dau seama abia acum de unde vine imensa lui vrajă — din această posteritate fără pierderi, din această intangibilă eternitate. Cine o va fi descoperit, cine-și va fi îngăduit să facă profeție și cine va fi decretat valoarea aurului, cîtă vreme în presitorie el nu exista și locul metalului nobil l-a putut ține secole de-a rîndul arama?

În muzeul propriu-zis (tezaurele fac parte dintr-o expoziție încă nefuzionată cu tot restul) ne întîlnim cu obișnuitele statui, amfore, lespezi și inscripții care au devenit în Grecia banale certificate de vechime și care, mai mult decît textele celor vii, mărturisesc din moarte despre viața altor epoci. Nu este greu să-ți faci din ele o părere despre spiritul grec, așa cum s-a manifestat el, la frontiera dintre realitate și legendă: eresuri și născociri acreditate ca istorie prin simple colportaje de Agora, povești mitologice, povești despre zei și ajutoarele lor, despre eroi și muritori (certăreți și în veșnică schimbare de umoare, mai mult, însă, din amor sau amor propriu decît din motive materiale...).

Spiritul acesta liber îl regăsim, ca într-o proiecție, ieșind din sălile muzeului, unde sticlele începuseră să fiarbă de roșul asfințitului, pe străzile Salonicului, în piețele, parcurile, pe trotuarele și terasele lui, pregătindu-se pentru adevărata viață, care începe aici odată cu căderea întunericului. Orașul acesta nu prea „vechi“ (ghilimelele uimirii nu pot lipsi!) încă foarte disputat datorită geografiei sale, a rămas printre marile păstrătoare ale elenismului. Pe calea Egnatía — magistrala directă între Roma și Constantinopol, care trece prin chiar axul Salonicului — au venit năvălitori, tirani și incendiatori, care au obligat orașul să se nască și să renască mereu; dar au venit și luminile a două imperii. Forul greco-roman cu miile lui de pietre albe, săgetate de capiteluri frînte, arcul lui Galeriu rămas aproape intact pe Egnatía și cele 450 lăcașuri de cult din toate secolele sînt numai cîteva din reperele unei continuități de spirit, care a vegheat aici, în punctul de vrajbă și de legătură dintre două civilizații, dintre două feluri de clasicism.

Salonicul este, în felul lui, un străjer al acestei continuități.

ÎNSEMNĂRI OLANDEZE

Cîndva în adolescență, pe cînd citeam însemnările olandeze ale lui Sadoveanu, țin minte că cel mai mult mă uimise faptul — care pe marele scriitor îl umplea de o admirație gospodărească și nu lipsită de umor — că vacile purtau pardesie. Nu paltoane, care le-ar fi putut apăra de frig, ceea ce s-ar fi putut la rigoare înțelege, ci pardesie — asta mă distrase grozav — un element vestimentar legat în mintea mea mult mai mult de noțiunea de cochetărie, decît de aceea de utilitate. Această bizarerie, ca și o alta, mai extravagantă încă, povestită tot de Sadoveanu și potrivit căreia aceleași uluitoare vaci mai purtau toamna și ochelari cu sticlă verde, ca să vadă iarba mereu proaspătă, au făcut pentru mine din olandezi un popor năstrușnic în stare de cele mai fanteziste și trăsnite, simpatice și ingenioase idei.

Treceam acum spre Haga, prin cîmpuri verzi cultivate cu minuție farmaceutică și aproape obsedantă, locuite de grupuri leneșe de vaci negre cu pete albe. Purtau într-adevăr aninate în spinare și încopciate conștiincios la subțiori curioase și cochete pardesie. Dar, ciudat, văzut la față locului — o față plină de importanță și seriozitate! — faptul nu mai uimește și nu mai are haz. Personaje principale și exclusive, vacile sînt așezate, aproape întinse, pe pămînt, păscînd

plictisite într-o poziție de abandon în același timp placid și senzual; cînd se ridică descoperă cu indiferență în mersul agale imense ugere atîrnînd pînă la genunchi. Sînt grave și conștiente de sarcinile ce le revin. Garduri formale dar ferme despart între ele pășunile și grupurile de vite curate care par să aibă și ele simțul aparteneței la proprietari diferiți. În acest peisaj gospodăresc și impecabil, casele colorate în nuanțe tari, cu lemnăria albă lucitoare, sînt și ele îngrijite pînă la a deveni niște personaje de sine stătătoare. Perdelele se înfoaie de volane, geamurile extrem de mari lasă să se vadă interioarele descinse din revistele de modă, mașinile strălucesc. Totul este curat, igienic, frumos, ireproșabil. Și totul este pustiu. Olanda pare o țară locuită numai de aceste mari zeități tărcate care noaptea își recapătă poate forma umană pentru a pătrunde în cochetele locuințe goale. Pentru că oameni nu se văd. Cel mult în cîte-o curte pe cîte-un drum, cîte-o pereche de copii pe biciclete. Sînt plecați la muncă? Dar unde muncesc? Sînt plecați în vacanță? Dar unde se distrează? Unde sînt năstrușnicii inventatori ai ochelarilor verzi? Au murit? Stau ascunși în casele lor frumoase cu atît de mari ferestre prin care nu li se văd decît bogățiile? Mi-ar fi greu să explic de ce lipsa oamenilor mă deprima aici, în timp ce o căutam și mă fermeca în alte locuri. N-o să uit niciodată Verona pe care am descoperit-o într-o noapte de la 10 la 3, cînd între mormintele scalingerilor și uriașa statuie a lui Colleone nu am întîlnit nici un om; nici superbul Bordeaux pe care l-am străbătut cu pasul într-o seară pustiită de un meci de fotbal transmis la televizor. Golite de oameni, străzile se ofereau vederii, singurătatea făcea momentul prielnic contemplației și crea condițiile descoperirii frumuseții desprinse din contingent. Dar acolo singurătatea nu era decît întîmplătoare și de scurtă durată, smulsă forfotei umane fără sfîrșit. Pustietatea peisajului olandez nu aparținea — simțeam — unor trecătoare circumstanțe. Ea era o coordonată neliniștitoare a acestor orizonturi create de om, stăpînite de om, pîndite de om, smulse mării și umanizate pînă în punctul în care prezența omului nu mai e necesară. Din loc în loc, canalele amintind existența binefăcătoare și periculoasă a mării, ba chiar cîte un brat întreg de apă, mare cît un golf, traversat de cîte un pod solid, așezat pe vecie. Eternitate angoasantă prin chiar lipsa ei de cusur. Totul este atît de perfect încît devine fără speranță. Cu aura lor sadoveniană, pardesiile vacilor abia dacă reușesc să mai însenineze puțin. În privelișteа neînsufletită, decorative și inutile, morile de vînt vopsite în culori epatante și transformate în monumente naționale stau încremenite și nu știu ce să facă cu aripile pitorești și stîngace care n-au văzut niciodată un Don Quijote.

ANA BLANDIANA

terra

*** Uriașul mozaic-hartă de la Madaba**

*** Pe urmele lui Bolintineanu, la Marea Moartă**

CĂLĂTORIND PRIN IORDANIA

Tărîmul de legendă dintre Tigru și Eufrat, antica Mesopotamie, a fascinat dintotdeauna pe călătorul pornit să afle primele semne, «zorii» civilizației umane. Faptul se explică, poate pentru că aici au locuit enigmaticii sumerieni, primii asupra cărora muza Clio și-a îndreptat reflectoarele, chemîndu-i să intre în scenă, pentru ca noi să putem repeta, cu convingere, cuvintele lui Noah Krammer, precum că «Istoria începe la Sumer».

Mă îndreptam spre acest tărîm de legendă pe o cale mai puțin obișnuită: de la Damasc spre Amman și-apoi de-a lungul pustiului dintre Iordania și Irak, cale de o mie de kilometri!

Un ocol prin Iordania era ispititor. Puteam vizita Madaba, Muntele Nebo și-apoi să cobor în mănoasa depresiune a Iordanului și, pe firul apei, să ajung la Marea Moartă. Puteam, de asemenea, să merg pe «Drumul regilor», drept spre sud, pînă la Petra și la Golful Aqaba, unde urcat într-o barcă cu fundul de sticlă, puteam admira coloniile mirifice de corali.

Planul era vast dar n-am putut să-l îndeplinesc decît în parte fiindcă au intervenit... scorpionii. Ajungînd la Zarqa, oraș în care românii construiau o rafinărie (de la santier mi se promisese o mașină să mă ducă în sudul Iordaniei), am găsit tabăra în alertă. Niște barăci vecine cu ale românilor fuseseră invadate de scorpioni. În zadar explicau localnicii că veninul lor nu este mortal, că gîngăniile sînt niște... rude ale teribililor scorpioni din Mexic. Teama se dovedise mai puternică și toate mașinile fuseseră mobilizate să mute bagajele în orașul Zarqa.

Privind zarva ce se crease mi-am amintit de notele de drum ale lui Dimitrie Bolintineanu, care, ajungînd la Hebron, trăsese la un arab... «om onest și ospitalier. Dar nu se putea dormi din cauza scorpiilor, ce se adunau grămadă în așternutul nostru.»

Mașina cu care am pornit în zorii zilei trebuia să fie spre seară înapoi, așa că am limitat excursia noastră, numai la Madaba, Muntele Nebo și Valea Iordanului.

Madaba, aflată la vreo 30 de km de Amman, a fost o cetate amonită apoi moabită «de frontieră», datînd din mileniul II î.e.n. și citată în biblie. Sub romani ea s-a bucurat de gloria Ierașului, iar sub bizantini a cunoscut adevărata sa glorie, devenind sediul unei episcopii. Dar a fost distrusă de perși în anul 614 și de un cutremur în anul 747, renăscînd abia în secolul XIX e.n. Pașii turiștilor se îndreaptă spre acest oraș căutînd să vadă celebrul mozaic, datînd din secolul VI e.n., din vremea lui Justinian, care înfățișează o hartă a Palestinei. Mozaicul reprezintă o parte a pavajului bisericii creștine. Preotul acesteia îl ține acoperit cu un covor, pe care îl dă la o parte cînd vin oaspeți.

— Aici e Iordanul... aici — Nilul, priviți, cu peștii care trăiau în el, dincoace este Ierusalimul, cu casele și templele sale, priviți și Nazaretul, Marea Tiberiadei și uite, lîngă Ierusalim, Betleemul, ne spune el, arătînd, cu toiagul pe harta care-ți dă impresia că e relief.

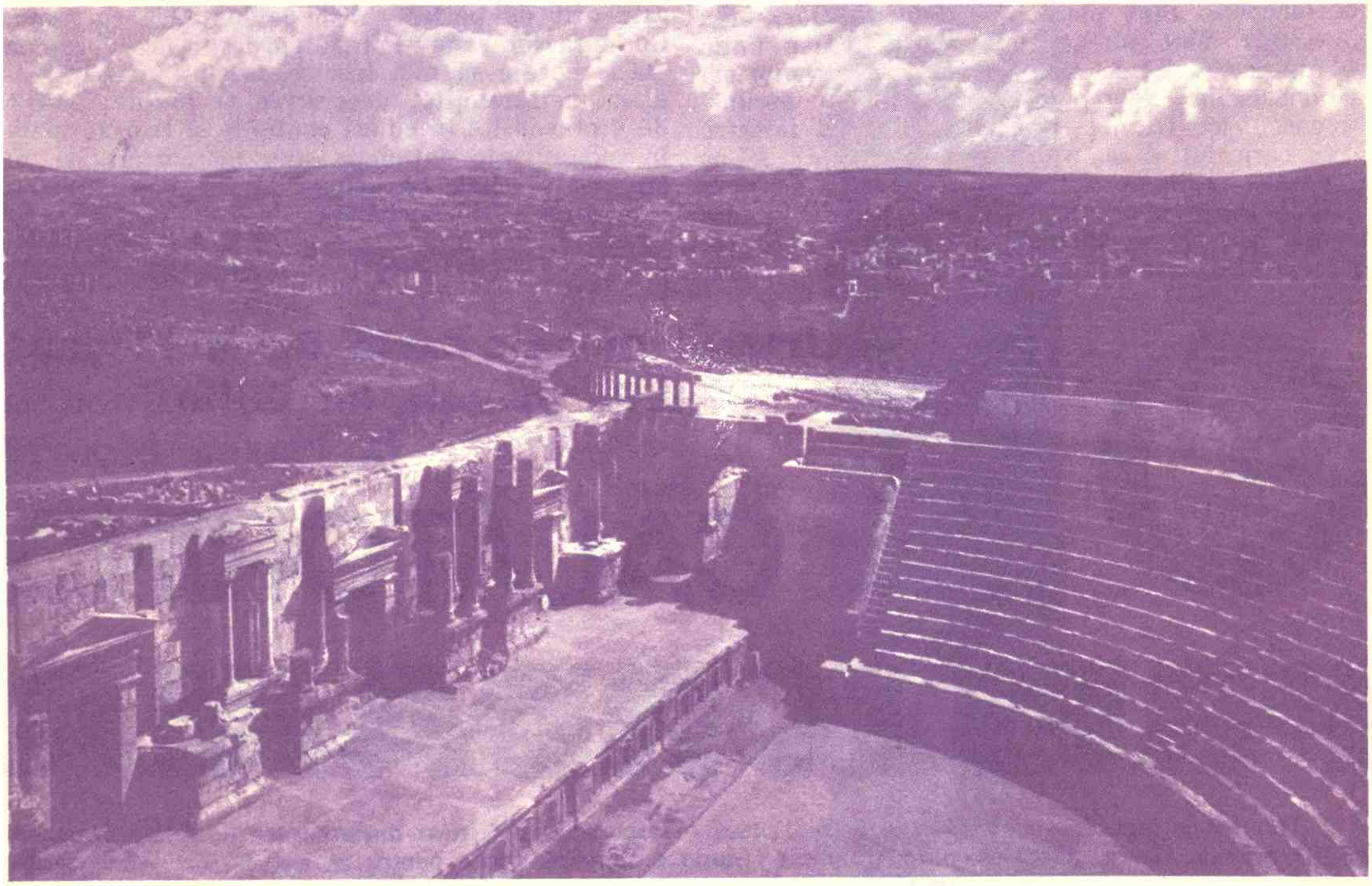
Pare un mag, hotărît să dezvăluie privirilor noastre o imagine de basm. La plecare, aflînd că sîntem români, se duce în sacristie și revine cu cîteva monede, pe care ni le arată. Sînt... din vremea lui Alexandru Ioan Cuza! Cine știe ce pelerin român le-a donat bisericii!

Pînă la Muntele Nebo mai sînt doar 17 km. Șoseaua urcă printre vii și plantații de măslini.

Muntele Nebo nu are mai mult de o mie de metri înălțime, dar se află pe malul Iordanului și a Mării Moarte, ridicîndu-se semeț printre valurile platoului de la sud de Amman. Pe vîrful lui există biserica Sf. Lot și Sf. Procopiu, din sec. VIII, un muzeu și... o «piatră-monument», pusă de o societate biblică britanică.

«De aici a văzut Moise Țara Făgăduinței, dar el n-a ajuns să pună piciorul în ea», scrie pe această piatră. Ghidul — un bărbat cu figură de Crist — ne arată spre vest- dîndu-ne un binoclu.

— Acolo, în vale, este Iordanul, zice el. Dincolo de rîu se vede Ierihonul, ale cărui ziduri au căzut la sunetul trîmbițelor israeliților iar peste două coame de deal se întrevede Ierusalimul... Muntele Măslinilor, Golgota...

Mi se pare că disting o cupolă aurie, dar poate că-i numai o oglindă pe care soarele o crează, ca o «Fata morgană». Iordanul se află la vreo cîteva sute de metri mai jos de noi, iar Marea Moartă își are un colț verde-alburiu, acolo unde rîul își amestecă apele sale dulci cu cele sărate ale mării.

Pentru a ajunge la Iordan, coborîm, mai bine de o oră, pe o șosea în serpentină. Peisajul este selenar. Inginerul din Sibiu, care lucrează la Zarqa și care mă însoțește, îmi atrage atenția asupra peisajului.

— Munții sînt parcă din lavă stratificată. Dar pe aici n-au fost vulcani, spune el. Și-atunci, de unde aceste forme ciudate, de parcă ar fi fost create de o explozie nucleară? Nu trebuie uitat că, în prăbușirea tectonică în care s-a format Marea Moartă, au existat cetățile blestemate Sodoma și Gomora, că nu departe de aici, spre nord, peste Muntele Hermon, în depresiunea Bekaa, se află Baalbek-ul, cu presupusele rampe de aterizare ale «năvălitorilor» din stele. E drept, continuă el mai puțin avîntat, că geologii au demonstrat că prăbușirea tectonică de aici s-a datorat formării Peninsulei Arabe și a «umărului» ținut de Munții Liban...

Pe măsură ce coborîm, locuințele oamenilor se îndesesc. Plantațiile devin tot mai numeroase, cu cît ne apropiem de Iordan. Întreaga zonă se transformă într-o grădină cu portocali, lămîi, măslini și, mai ales, cu bananieri, ale căror flori au o mărime impresionantă sub fiecare petală care se deschide, apare o mică banană care crește, crește, îngreuind creanga de care e prinsă floarea. Printre pomi, prin șanțurile ce formează un adevărat păienjeniș se rostogolește, limpede și răcoroasă, apa trimisă din albia Iordanului.

Inginerul se apleacă, ia apă în căuşul mîinii şi o toarnă pe cap.

— Căldura este îngrozitoare. Simt că-mi arde creştetul, spune el. Şi-apoi, m-am udat ca să nu zică lumea că am fost la Iordan şi nu m-am... botezat. Pe aici, pe aproape, se află ruinele cetăţii Makaur, unde cică — mde, aşa-i cu legendele astea! — Irod l-ar fi decapitat pe Sf. Ion Botezătorul, la cererea Salomeii...

Urcăm spre stînga şi rulăm, paralel cu Iordanul la distanţă de cîţiva kilometri de el, pînă aproape de vărsarea acestuia în Marea Moartă. Dealurile şi munţii ce flanchează uriaşa luncă încep să se apropie. Iordanul e limpede şi destul de repede, departe de descrierea lui Bolintineanu, care-l aseamănă cu... Dîmboviţa. «Dar este mai repede, apa lui e mai tulbură. Malurile sînt acoperite cu sălcii şi alţi arbori sălbatici», notează Bolintineanu, continuînd să descrie «scalda pelerinilor» în Iordan. «Avea fiecare om şi femeie o cămaşe de borangic supţire, făcută înadins pentru scăldare în Iordan. Cu această cămaşă trebuie să se îngroape la moarte. Femei de toate vîrstele, despletite se aruncau în apă, printre oameni şi îşi expuneau astfel corpul lor la vederea arabilor surîzători (...) Un preot grec intrase în apă înbrăcat şi acolo cetea o carte...»

Dar iată, în depărtare, Marea Moartă! Un lac uriaş, între munţii scobiţi de apă şi foc, în urmă cu sute de milenii. La km 44 pe şosea, oprim. O piatră de hotar ne atrage atenţia că de aici înainte coborîm sub nivelul oceanului planetar. Şi nu vom coborî doar cîţiva zeci de metri, ci aproape 400! Mai precis: 375 m. Facem o fotografie, apoi ne reluăm drumul.

După cinci kilometri, la Wadi Djerya, în muntele din stînga zărim o mulţime de grote în care, pe vremea Bizanţului, au existat mănăstiri. Încă puţin şi ajungem la Tell Kefrein. Nu departe, se văd nişte ruine, care, potrivit legendei, ar fi rămăşiţe din vestita cetate a Gomorei...

Drumul ne apropie de Iordan. În arabă i se zice Cheria. Cuvîntul înseamnă cădere, cum ni s-a spus, «locul spre care coboară turmele». Ca orice rîu frumos, după ce izvorăşte, se «purifică» în apele Lacului Tiberiada, apoi mai parcurge 105 km pînă la Marea Moartă, Marea de Sare, Marea Stepei (Ar'ba în ebraică), Lacul Asfaltit, cum i-au zis grecii, Lacul Puant (pentru vechii arabi), Bahr Lut (Marea lui Lot), în araba mileniului nostru.

Acest uriaş lac are o lungime de 76 de kilometri şi lăţimea cea mai mare de 15. Apele sale sînt de şase ori mai sărate decît ale restului mărilor lumii. Mineralizarea este de 26 la sută şi printre «săruri» se află clorură de sodiu, de magneziu, de calciu, de potasiu, iod, şi chiar acid sulfuric. Iată motive temeinice ca orice vietate acvatică să-şi dea duhul de îndată ce e silită să intre în Marea Moartă. Şi, într-adevăr, aşa se întîmplă: în circa un minut, peştii sosiţi din Iordan mor. Nici un fir de iarbă marină sau altă plantă...

— Hai să facem o baie, zice inginerul şi, fără a-mi aştepta răspunsul, se dezbracă şi plonjază în apă. E ca la Tekirghiol, ba mai grozav, uite domnule, că pot sta în picioare, şi pot merge fără să mă scufund, aha, acum înţeleg eu chestia aia din mitologia creştină, că Isus mergea deasupra apelor...

Intru şi eu în mare, fac cîteva mişcări, stropii mi-au acoperit faţa, simt usturime în ochi. Ies şi aştept ca soarele să usuce apa de pe corp. Pielea rămîne acoperită de o peliculă uleioasă, alburie, peste care mîinile alunecă uşor.

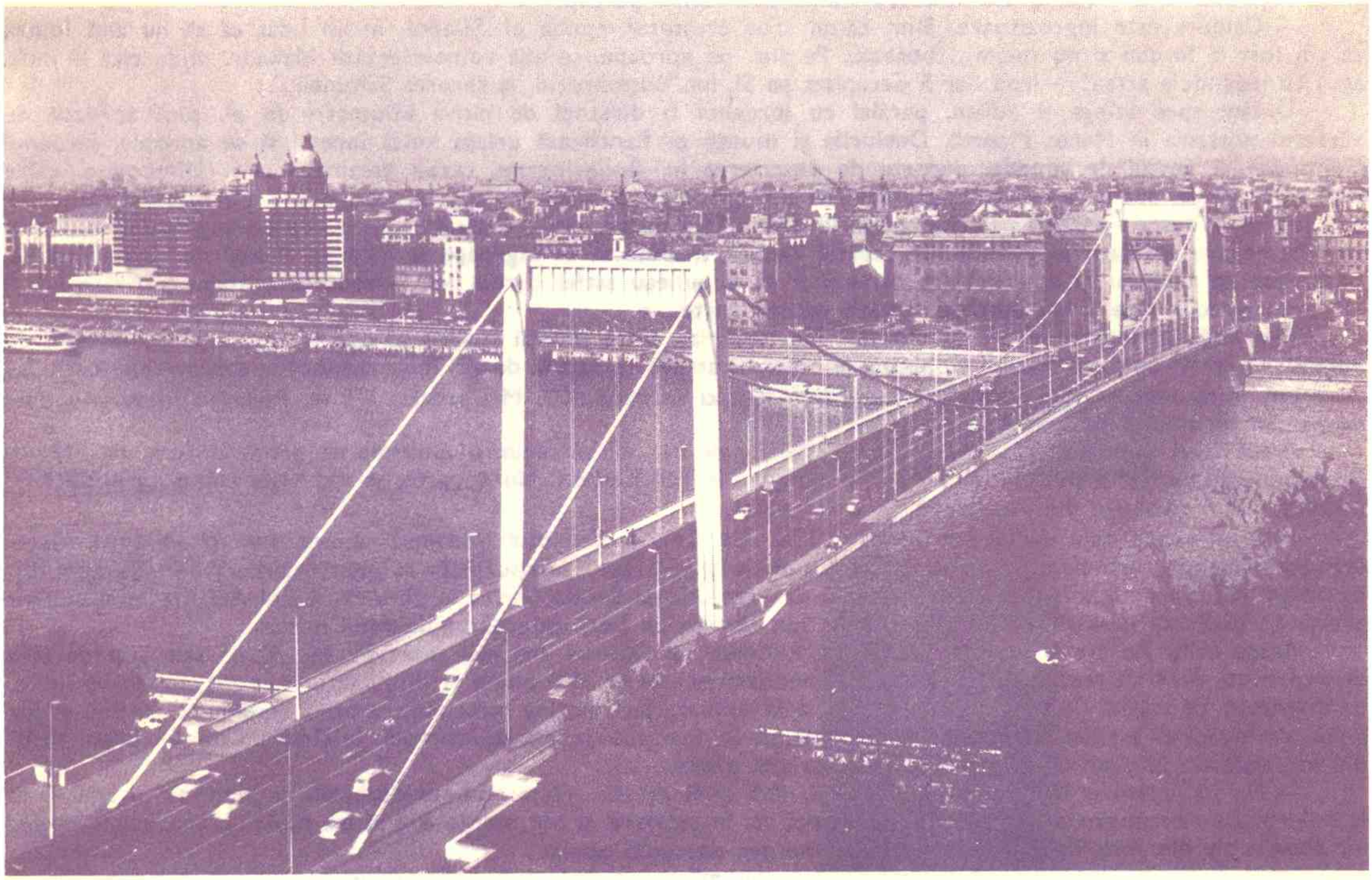
Privesc cerul. E limpede şi alburiu. Din locul unde mă aflu pot zări grotele de la Kirbet Oumran, în care s-au descoperit vestitele «Manuscrise de la Marea Moartă», şi peisajul selenar din jurul «Lacului Asfaltit». Spre nord se văd culmile Hermonului, «Muntele de Aur», iar în dreapta. Antilibanul, pe care, (zic arabii), ar fi rămas suspendată Arca lui Noe (!), iar mai departe, cu ochii minţii, văd Baalbek-ul cu pistele de aterizare a «oamenilor din stele». Spre est, Muntele Nebo, iar spre vest, Ierusalimul.

Mă aflu, gîndesc eu, în plină «Ţară a legendelor», la aproape 400 metri sub nivelul mărilor pămîntului. Sînt, adică, un fel de scafandru, fără a mă afla în apă. Poate că, peste cîtva timp, cînd Marea Moartă va fi legată de Mediterana, întreg acest peisaj se va schimba şi apele ei vor începe să se ridice, apa moartă devenind apă vie, din care ar putea bea să prindă puteri — ca-n poveştile noastre — plante şi vietăţi...

SEVER NORAN

DOUĂ CASE

Fiind, timp de opt zile, oaspetele revistei maghiare „Turista Magazin" — gazdele mele înconjurîndu-mă nu doar cu amabilitate, ci cu spontană şi destinsă prietenie — mi-a fost dat să văd din Ungaria mai mult decît ar fi putut vedea, în acelaşi răstimp, un turist obişnuit. Poate mi se va ierta încercarea de a face o schiţă de portret a unei ţări, nu prin ceea ce are mai interesant trecutul ei, nici prin motivele de mîndrie pe care le etalează prezentul — şi unele, şi altele, reale, evidente. Nu voi descrie nici inegalabilul farmec al Budapestei, cu efervescenta ei viaţă culturală, nici impresionantele ei monumente sau cele care fac faima vechilor capitale Székesfehérvar (fosta Alba Regia, unde iarba biruie pietrele ce-au văzut fastuoasele încoronări ale regilor maghiari), Visegrad (unde inexpugnabila cetate domină panorama cotului Dunării dar şi turnul Solomon, locul în care Matei Corvin l-a ţinut întemniţat, cu nedreptate, pe viteazul Vlad Ţepeş) şi Esztergom (cu uriaşa bazilică şi minunata pinacotecă a Muzeului Creştin). Toate acestea, ca şi Balatonul, ca şi pusta, ca şi ceardaşul, ca şi vinul arămiu de Tokay fac parte din „specificul ungar" — fotografiat şi comentat în mulţime de broşuri, ghiduri şi albume. Îndrăznesc însă a crede că şi cele două istorii pe care vi le voi spune sînt încărcate de acelaşi unic, inconfundabil specific — chiar

dacă una e îmbrăcată într-un cvasianonimat, iar cealaltă intră pe porţile gloriei. Una este istoria unei mari iubiri. Cealaltă, istoria unei pătimiri.

În marginea oraşului Székesfehérvar — întemeiat de fondatorul regatului maghiar, Ştefan cel Sfînt — oraş care şi-a sărbătorit mileniul acum 10 ani, se află casa Bory. Apariţie insolită, cu alura unui castel medieval, redus însă în proporţii, construcţia poate părea opera unui milionar excentric, capabil să cheltuiască sumele enorme cerute de realizarea unei astfel de construcţii. Turnuri pătrate şi turnuri rotunde, abside minuscule, galerii măreţe, creneluri, ferestre gotice şi arcade romane clasice, foişoare şi terase, alei mărginite de statui, o grădină în trepte, un patio şi o mulţime de încăperi de felurite forme şi stiluri — toate se află într-un acord perfect graţie unei tainice armonii, al cărei secret se lasă, de fapt, lesne ghicit. Autorul uimitorului ansamblu arhitectonic este **Bory Jenö** (1879—1959), profesor la politehnica budapestană, inginer specialist în construcţii, pictor, sculptor şi poet în ceasurile de răgaz, iubitor al muzicii. Fără îndoială, avînd atîtea „defecte", n-avea cum ajunge milionar. Nici n-a fost ăsta visul său. Iar pentru visul său cel adevărat, inginerul Bory Jenö a găsit şi timp, şi resurse. Şi — mai ales — pasiune, o neobosită pasiune, fără de care nici un vis n-ar prinde contururile înfăptuirii. Fantezia sa i-a fost călăuză. Iar înaltele sale cunoştinţe în domeniul betoanelor — slujitorii cei mai de nădejde. Totul a fost gîndit de el şi aproape totul a fost făcut de mîna lui. L-au ajutat prietenii, l-au ajutat mai mulţi artişti — pe care, apoi, avea să-i invite să lucreze şi să se odihnească la castel, fiecare lăsînd, ca recunoştinţă, un semn de frumos al trecerii sale pe acolo. Construcţia a fost începută în 1924, cînd Bory Jenö nu mai avea vîrsta aventurilor nesăbuite. Totuşi mulţi au văzut în această întreprindere doar o nesăbuită aventură, sfătuindu-l să renunţe în a-şi cheltui puţinii bani şi scurtul timp liber pentru „o fantezie". În 1945, casa Bory a fost gata. Atunci cînd peste toată Ungaria şi în toată Europa fumegau încă ruinele celui mai nimicitor război din istoria omenirii, inginerul Bory Jenö şi-a văzut visul realizat: ridicase o casă, ca orice bărbat pentru femeia lui. O casă care arată cît de tare a fost îndrăgostit de soţia sa — **Ilona Boryné Komócsin** (1885—1974) — pe care a iubit-o toată viaţa cu pasiune despre care mărturisesc poemele, tablourile şi statuile pe care i le-a închinat. Mărturiile sînt uneori patetice, păgîne, carnale aproape. Alteori ating o delicată pietate, ca în splendida statuie de marmoră ce întruchipează „Dragostea de soţie". Căci acesta este secretul uimitoarei construcţii: iubirea. O iubire veşnic tînără şi vie, care a avut dreptul să proclame, nu fără orgoliu: „Dacă Dumnezeu este Dragoste, şi Dragostea este Dumnezeu".

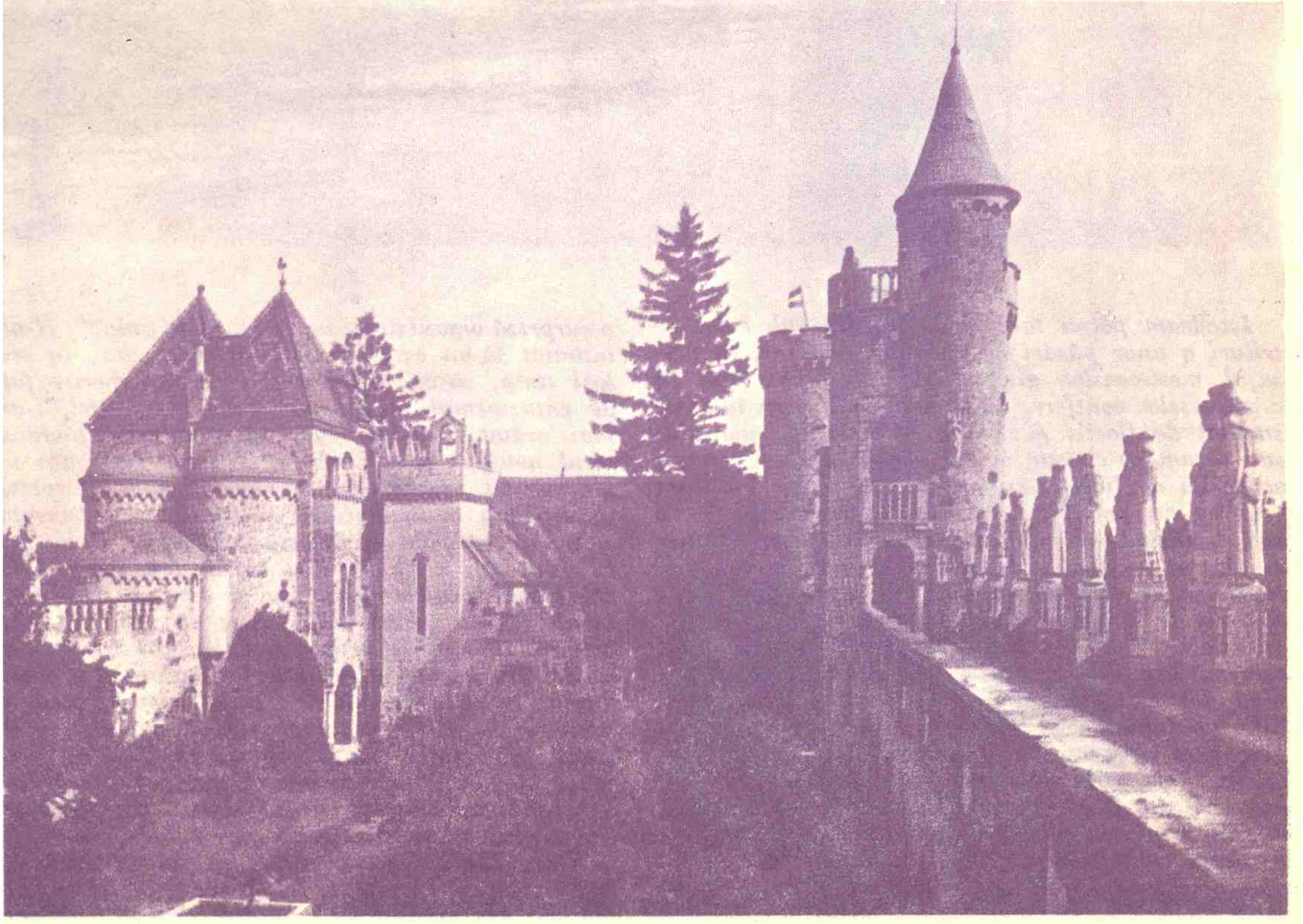
Foarte aproape de Budapesta, aşezat pe malul unui braţ al Dunării, pe „calea regală" spre Visegrad şi Esztergom dar şi pe „drumul tătarilor" — care l-au pustiit nu o dată — se află

Szentendre, orășel cu mai puțin de 20.000 locuitori, însă cu 9 muzee, din care 6 sînt permanent deschise. Multele biserici, de felurite religii, arată că aici au trăit laolaltă, în bună înțelegere, mai multe neamuri, împărțind deopotrivă bucuriile și necazurile, împărtășindu-și unul altuia credințele și tradițiile. Aproape 4 milioane de vizitatori primește, anual, Szentendre — mai toți venind să admire uimitoarele creații semnate de **Kovács Margit,** probabil cea mai mare ceramistă a lumii. Născută la Györ în 1902, Kovács Margit a murit la Budapesta în 1977, dar o mare parte din viața sa s-a petrecut în Szentendre, unde a locuit și a lucrat, în casa ce este astăzi muzeu. De altfel, spiritului bun al acestui loc artista îi închină, în 1968, un mic grup statuar: patru femei, simbolizînd patru credințe diferite, se țin alături, într-o profundă înțelegere; de o demnitate clasică, plină de reculegere, această capodoperă de lut poartă titlul semnificativ „Omagiu pentru Szentendre".

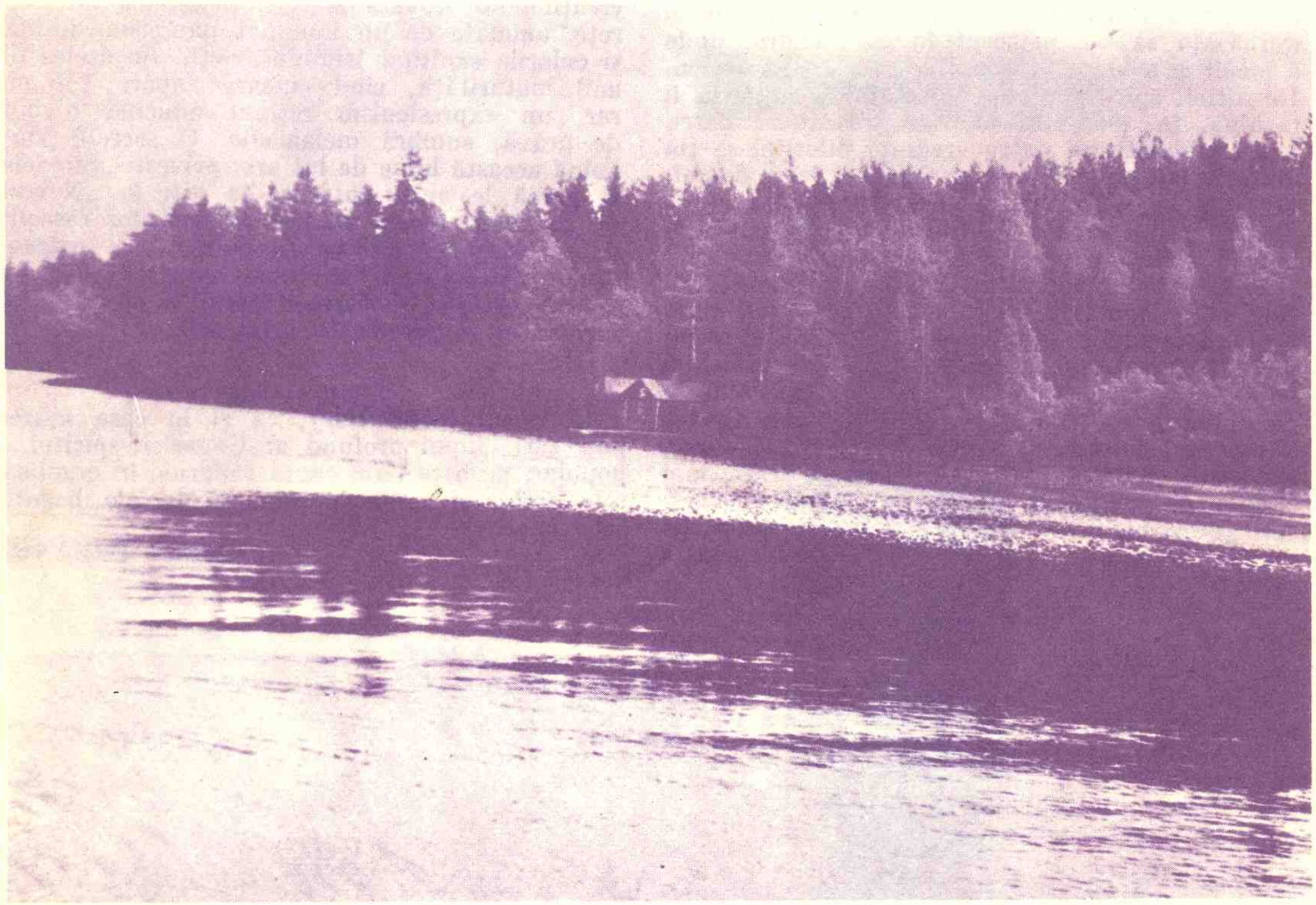
Despre arta ceramicii la Kovács Margit s-a spus că e „unică și încîntătoare: în același timp profund umană și grațios feerică, amintind vechi povești și evocînd miturile, oglindind visuri și animînd viziuni, plină de farmec și de căldură, de naivitate și de înțelepciune..." Însă Kovács Margit n-a folosit, cu privire la propriile-i opere, niciodată cuvîntul „artă", ci doar pe acela, mai simplu, de „meșteșug". Asupra amănuntelor acestui „meșteșug" ne edifică un caleidoscop de imagini fotografice — instantanee ce au surprins-o lucrînd pe Kovács Margit, cu mîinile pe roata olarului sau pe pensulă, mîini puternice, muncite, ca ale unui truditor al pămîntului. „Argila — spunea artista — este pîinea mea cea de toate zilele, bucuria mea, suferința mea". Suferință și bucurie care se impun meditației celui care privește oricare dintre luturile însuflețite de măiestria ei inconfundabilă. O lucrare din 1942 — an în care războiul pustia mai toată lumea — poartă inscripția „Bort, Búzát, Békesseget" (Vin, grîu, pace) — mesaj uman sub semnul căruia stau toate creațiile lui Kovács Margit, fie acelea din tinerețe, animate de un minunat panteism, formele și culorile exaltînd triumful vieții, fie acelea din anii maturității, cînd culoarea apare tot mai rar, un expresionism reținut aducînd o notă de gravă, sumbră melancolie. O secretă viață anină această lume de lut ars: privești „Sirenele" și parcă le auzi cîntecul; te uiți la „Neveste de pescari" și vezi neliniștea largurilor răscolite de furtună, înfrigurata așteptare... O extraordinară „încărcătură" de uman caracterizează universul poetic al lui Kovacs Margit și dă nu numai farmec ci și perenitate artei sale.

În micul castel Bory, ca și în casa muzeu poți zări chipul profund al Ungariei, spiritul ei popular, pe care l-am căuta zadarnic în orgolioasele cetăți și falnicele monumente ale bogatei sale istorii.

MIHAI CREANGĂ

SURPRIZE

Iscodeam poteci tainice de pădure sub bolta de triluri a unor păsări necunoscute de mine, în peisajul mestecenilor gingași și meditativi sau al orgolioaselor conifere, ne opream în cîte un luminiș smălțat de florile exuberant colorate ale nordului sau urcam pe cîte un colț de stîncă sobră și cenușie acoperită de licheni și mușchi, ca să ne îmbibăm privirea cu priveliștea idilică a unor oglinzi de apă întinzîndu-se nesfîrșit, lacuri îndepărtîndu-se în tăcerea nuanțelor de verde, bordate de conturul capricios al golfurilor împădurite și punctate, pe alocuri, de insule învăluite în mister.

Lena cea blondă, însoțitoarea mea de-o săptămînă, care mă întreținea pedagogic cu cunoștințe de botanică, dobîndite nu atît în băncile școlii cît în drumețiile nordului, explicîndu-mi de ce în pădurile prin care rătăceam nu cresc brazi ci doar pini și molizi, care sînt obiceiurile căprioriIor și renilor sau care sînt, în infinitatea varietăților de ciuperci, cele alese pentru păstrăvul umplut, îmi spuse dintr-odată, cu o bucurie deloc disimulată și aparent disproporționată față de vestea pe care avea să mi-o comunice, că amfitrionul nostru ne-a făcut o surpriză organizîndu-ne „o seară de saună". N-am întîrziat să-mi exteriorizez încîntarea, dar, în același timp, să-mi reținn umbra de nedumerire față de entuziasmul însoțitoarei mele. De altfel, i-am mai arătat, într-un rînd, că sauna își pierduse șocul noutății și-și cucerise de mai mulți ani un binemeritat prestigiu și la noi, un statut respectat în ierarhia civilizatorică a băieșilor, eu însumi cultivînd, cu plăcere, această deprindere finlandeză la unul din noile hoteluri bucureștene. Dar Lena era atunci pentru mine, pur și simplu, o „saunomană". Ziua pentru ea începea cu sauna. Aburi la peste 100° și salt în apa rece, baia la copcă fiind, atunci din păcate, imposibilă la anotimpul și meridianul în care ne aflam. Vorbea despre saună cu ochii strălucitori, cu un entuziasm molipsitor. De altfel, în puținele contacte avute în zilele de cînd mă aflam în Finlanda am observat că e suficient să rostești miraculosul cuvînt „sauna" ca fața interlocutorului să se destindă dintr-odată. „Sauna" a devenit, astfel, pentru mine un fel de cheie de boltă a bunei dispoziții, un fel de captatio benevolentiae. Am profitat nu o dată de această uimitoare

ÎN SAUNA FINLANDEZĂ

descoperire a mea, în fond, cum aveam să-mi dau seama mai tîrziu, un secret al lui Polichinelle.

Sauna nu-i doar o instituție de igienă. Ci un modus vivendi. O realitate socială. Pentru finlandezi sauna e aidoma cu grădina horticultorului de week-end. Oaspeții îndrăgiți ai casei sînt poftiți, înainte de orice, la o saună. Niște comeseni, o tînără pereche cu o fetiță de 3 ani, mi-au comunicat, nu fără mîndrie, că prima saună a micii Aira a fost la 4 zile... Sauna e un mod de viață strict finlandez legat de rădăcinile întregii existențe a poporului. Triburile altaice au adus sauna în iurte. Dacă locurile în care s-au așezat ar fi fost mai călduroase probabil că sauna n-ar fi fost niciodată inventată. Dar acei strămoși tribali și nomazi au observat că pietrele așezate în jurul oceagului păstrează căldura. Așa s-au născut și cuptoarele cu pietre. Cînd se construia o casă, se începea cu sauna. Acolo se putea și dormi pînă se ridicau acoperișurile noii construcții. Acolo îți puteai curăța corpul pentru sărbători și să te vindeci de boli. Un vechi proverb finlandez spune: „Dacă nu te ajută vinul fiert și sauna, boala te duce la moarte".

În mica încăpere erau afumate cărnurile și peștele, păstrate pentru iernile lungi. Copiii se nășteau în saună, acolo unde e cald și liniște. În saună se colorau și se țeseau textilele. Din aceste și din alte necesități legate de viața tradițională, sauna a devenit cu timpul inima curții țărănești. Dar sauna a păsit ferm și în viața modernă, renunțînd, firește, la unele din sensurile sale existențiale și îmbogățindu-se cu noi atribute ale necesităților contemporane.

Mi-a fost dat nu o dată, ca discutînd despre familia unuia sau altuia dintre convorbitorii mei, să-mi manifest curiozitatea față de un membru al ei, întrebînd dacă nu cumva se găsește la ei vreo fotografie. Rareori mi s-a întîmplat să mi se arate vreuna. Dar niciodată nu mi s-a spus „n-am" atunci cînd mi-am întrebat interlocutorul de fotografia saunei sale. Ea mi-a fost arătată întotdeauna, instantaneu, cu ostentativă mîndrie, oferindu-mi-se amănunte peste amănunte despre istoricul construcției, lungimea băncilor, numărul pietrelor, calitatea sobei ș.a.m.d. „Pe insula pe care o are familia mea — îmi povestește Lena — nu e apă. Am săpat fîntînă lîngă fîntînă, degeaba. Dar am construit un bazin la cea mai înaltă cotă a insulei, adunăm apa de ploaie și tot n-am rămas fără saună".

Multe din cele relatate nu le știam încă atunci cînd în pădurea de la Ellivuori, blonda Lena mi-a anunțat surpriza gazdelor, o seară de adevărată saună finlandeză, adică o „saună cu fum". Am fi, desigur, ipocriți dacă am ascunde în ce direcție o ia razna imaginația cînd o nordică blondă te invită să petreci cu ea o seară într-o cabană așezată singuratic între arborii unei păduri și valurile neliniștite ale unui lac. Și dacă știi pe deasupra că această cabană e o saună și că o saună presupune goliciunea trupului. Dar sauna n-are nimic comun cu erotismul, dar eu n-aveam de unde s-o știu, iar Lena, bănuind poate, sau intuind această eroare a mea, sau, poate, pur și simplu, firesc, din grijă de a nu mă plictisi, în timpul băii de abur, cum spunea, mi-a adus seara un companion, pe Beka, student la Institutul de hotelărie de la Pori, practicant în vacanță la recepția Casei de ospeție unde ne oprisem.

Surpriza care mi-a fost pregătită, aștepta la capătul potecii, coborînd pădurea de mesteceni, pe malul lacului Rantavesi. Deci, o seară într-o străveche saună finlandeză, spre deosebire de cele moderne, electrice, o saună cu foc de bușteni și fum de mesteacăn, cu măturici din fascii de mesteacăn, cu bolovani încinși pe cămin și aburul fierbinte învăluindu-te.

Cabana are lemnul vopsit în roșu, iar peretele dinspre lac din sticlă. Împărțirea ei e simetrică: în centru, un salon-hol, din care în dreapta și-n stînga două vestiare deschid drumul spre saunele propriu-zise. Dar s-o luăm metodic. Piesa cen-

trală a salonului-hol va fi un cheminеu de cărămidă în care arde un foc rapid din bușteni de mesteacăn. Deasupra focului, pregătite pentru răgazul de „post sauna", un grătar și țepușe. O masă lungă din lemn de molid, bănci cioplite și ele din brad, pe pereți blăni de reni și cuiere de corn. Flăcările preling umbre jucăușe pe pereți, pe masă pîlpîie lumînări. Un nesfîrșit asfințit aruncă peste lac o punte de aur, aliniată chiar la mijlocul peretelui de sticlă, completînd atmsofera de fascinație. Un frigider încărcat cu carne de fripturi, cîrnați, răcoritoare și bere, însoțit de o listă de prețuri și un formular indicînd spre completare numele, numărul camerei de hotel, articolul consumat și locul semnăturii, conferă întregului și o dimensiune practică.

Ne despărțim pentru saună. În vestiar, cuiere cu halate și prosoape, cartoane-evantai, săpun și șampon, măturici din crenguțe de mesteacăn. Ochii îmi cad asupra unor „indicații" de saună: „Ia-ți timp. Înainte de a intra în saună, fă un duș. O temperatură de 80—100°C la nivelul capului e, în general, suficientă. Cînd simți că ți se usucă gîtul, toarnă apă peste pietre. Nu uita aerisirea: mirosul specific de saună este aroma de mesteacăn și un ușor miros de fum. După ce ai transpirat bine, răcește-ți corpul înotînd în apa lacului. Cardiacii și suferinzii de tensiune trebuie să se îmbăieze cu grijă. După ce te-ai spălat te mai așezi un timp pe prici. Sauna o închei cu un duș rece. Odihnește-te și bea ceva răcoritor. Îmbracă-te numai atunci cînd nu mai transpiri. Gîndește-te la tine: o masă abundentă și alcoolul sînt străine saunei. Gîndește-te și la alții: curăță priciul și lasă după tine totul curat și în ordine".

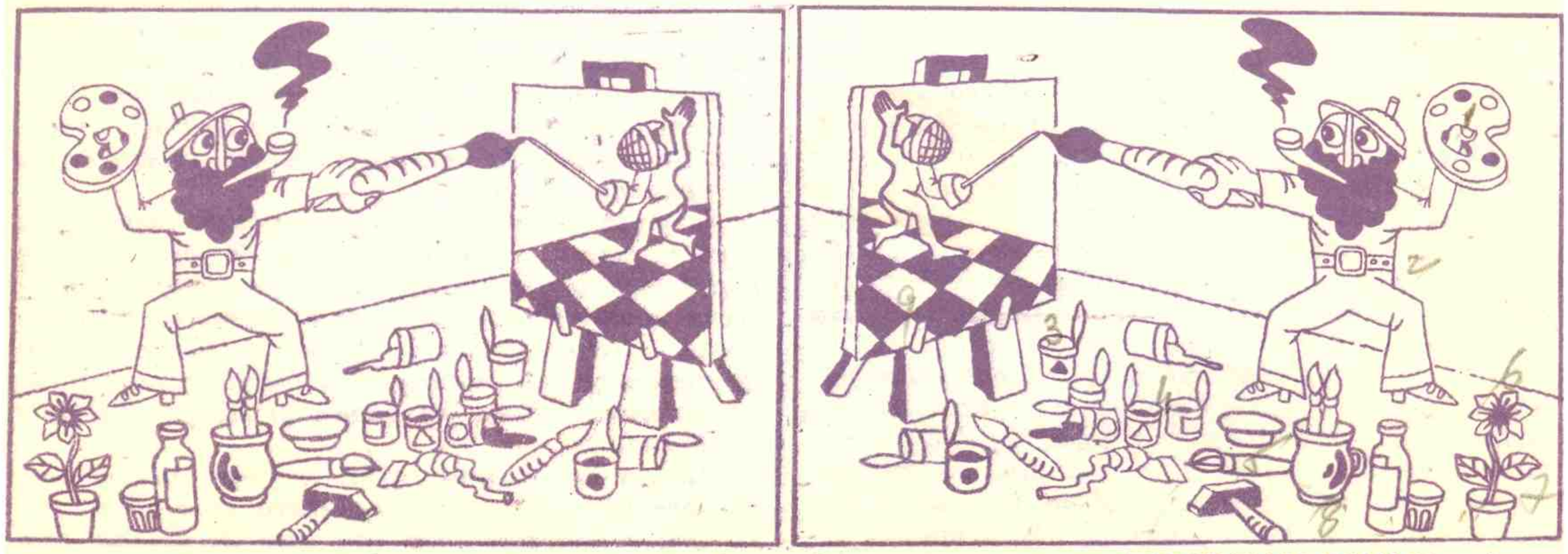
Cu aceste „indicații" dominîndu-mi spiritul, am intrat în încăperea de culoarea lămîii, cu priciuri de lemn, urcînd în cinci trepte și cu bolovani cenușii înșirați pe cuptorul de cărămidă. Aerul e încins, fumul ustură ușor ochii, dar e plăcut, Beka aruncă apă peste bolovani, aburul se înalță înecăcios, cu o puternică aromă de frunze, ne batem peste spate cu măturici de mesteacăn, broboane de sudoare încep să curgă pe frunte, pe piept, de pretutindeni. Inimă bate mai tare, sîngele circulă mai alert, mușchii se destind. Sistemul nervos își ia și el repaus: nu te mai gîndești la nimic.

În saună nu există reguli. Nimeni nu-ți poate impune nimic, nimeni nu te poate grăbi. Faci numai așa cum simți că-i mai bine. Beka îmbracă halatul, fuge pe puntea de lemn a pontonului, se dezbracă în goană și sare în apa de 12—13 grade. Brrr — îmi zic, și mă strîng în căldura de abur și fum. Dar Beka revine, vesel, plutind într-o stare euforică. Nici nu încearcă să mă convingă. I-am explicat: „Nu sînt obișnuit, răcesc cu siguranță, ei, bine-înțeles, fac baie și în copcă de gheață, dar o fac din copilărie, organismul e adaptat..." Dar brusc, mă ridic, deschid ușa și din fugă mă arunc în apă. Foc și gheață. O senzație uimitoare, de destindere, de ușurare, mă învăluie, înot dar parcă plutesc, planez.

Mă înapoiez: stăm în trei în salonul-hol. Deconectare totală, liniște, serenitate, pace. Prăjim cîrnați. Bem bere. Sporovăim. Orice probleme și griji cotidiene au dispărut. Acum înțeleg că sauna nu-i doar o curățire a trupului, ci, am această senzație, aproape, fizică, totodată o purificare, o înnoire, o împrospătare a spiritului. Cine știe ce miraculoase circuite ale complexelor sisteme de nervi, de hormoni, de conexiuni se pun în acțiune. Înțelegi totul din priviri, din mișcări aproape imperceptibile. Aici te simți, într-adevăr, „bine". Înțelegi de ce în saună nu-i va trece nimănui prin cap să rezolve mari probleme universale. De ce în saună te duci numai cu prieteni adevărați. Și de ce erotica, cu toată goliciunea trupului, n-are nimic comun cu sauna. Omul stă gol în fața propriei oglinzi. Golul e, în primul rînd, al timpului exterior. În saună este anihilată, cred, însăși dimensiunea de timp exterior. Și cu ea, firește, și senzualitatea. Există doar un timp interior incomensurabil și inconfundabil.

La jarul molcom se prăjesc cîrnăciorii. Bem bere rece. Apele joacă monezi de argint, a răsărit și o lună imensă ca o tingire de inox, în contre-jour insula din mijlocul lacului pare un bizar transatlantic pornit peste vălurile orizontului roșu. Un asfințit nordic nesfîrșit. Numai Lena cea blondă răspunde cu un zîmbet aproape imperceptibil unui gînd sau unei întrebări nerostite, venind de undeva din tainele adîncului ei fără cuvinte.

TOMA GEORGE MAIORESCU

Cu puțină răbdare veți descoperi cele 12 greșeli pe care caricaturistul OCTAVIAN COVACI le-a lăsat intenționat în unul din aceste desene.

TOBRUK

SAU FORȚA DE NEÎNVINS A VIEȚII

«Ce qui embellit le désert, dit le petit prince, c'est qu'il cache un puits quelque part...»

ANTOINE DE SAINT-EXUPERY

Nisip și cer. Lumină intensă și spațiu imens. Ambele deopotrivă, prin arșiță și culoare, încît ajungi să te întrebi unde se sfîrșește nisipul ca să înceapă cerul. Înaintăm cu sentimentul că sîntem absorbiți de un tunel, într-atît se materializase lumina prin aburii grei ai aerului încins.

Asfalt lucios, cînd nu este acoperită de pulberea fină adusă de vînt, șoseaua se pierde în dansuri de falduri străvezii, care nu este altceva decît fata morgana. Constant, șoseaua este însoțită cînd de o parte, cînd de alta, de conducta de apă trimisă de la Derna spre Tobruk. Altfel, pe sute de kilometri este goală. Pietre, cu litere împletite ale alfabetului arab, arată că a mai fost trecut un hotar, deși nimic din ceea ce cuprinzi cu ochii înainte nu se diferențiază de ceea ce ai lăsat în urmă. Ca nălucile, mașinile gonesc și dispar. Cu mers legănat și calm, cîte un arab bătrîn apare înfășurat în alb, călare pe un asin; dar repede este înghițit de depărtări puse între el și noi de autobuzul care ne duce spre Tobruk.

Cu mult în urmă văzusem filmul, sau mai bine zis unul dintre filmele despre Tobruk-ul anilor 1941—1942. Reconstituire prin imagini gîndite artistic a războiului mondial al deceniului al V-lea. Război în care se încrîncenaseră ambiții străine de aceste pămînturi. De atunci mă obsedase consistența la care poate să ajungă singurătatea. Filmul derula sute de metri de peliculă ca să urmărească înaintarea grea, aliniată, precisă, a tancurilor, accentuînd golul specific al peisajului prin creșterea amenințătoare, halucinantă a pereților de oțel, ca însemne ale distrugerii.

Poate tocmai de aceea, dintre drumurile prin Cirenaica libiană, cel spre Tobruk avea să însemne mult pentru conștiința existenței noastre. Spectacolul măreț al cetăților greco-romane, atît de familiar țărmului nordic al Mediteranei africane, făcînd din el un țărm de monumente reprezintă istorie. Dar o istorie cu încărcătură de milenii. Îi reții arta, de fapt măreția gîndirii umane pentru viața de toate zilele, uitînd aproape voit dezastrul războaielor care s-au succedat în timp. Istoria conținută în perimetrul Tobruk-ului am trăit-o și noi. Din pustiurile Saharei răsăritene s-au abătut asupra orașelor noastre, Ploiești și București, în valuri de foc, bombardiere ale armatei mareșalului Rommel.

Însuși numele localității pare să se fi impregnat pentru totdeauna cu tonalități simbolice. Dar față în față cu realitatea locului, simbolurile s-au anulat. Tot ceea ce a fost știut din cărți s-a șters. Conștiința căuta sprijin. Mintea voia să înțeleagă. Rațiunea oscila. Cum să reacționăm? Aveam în față cel mai frumos și cel mai trist peisaj din lume, ar fi spus Micul Prinț, personajul lui Antoine de Saint-Exupéry. Frumos prin ceea ce oferă natura. Pămînt de un roșu intens. Marea ca de sticlă, vineție la mal, tot mai ștearsă, bătînd în alburiu spre cerul cotropit de soare. Limbi ca de lavă pietrificată, lucioase de negre, mereu asaltate de valuri, mirosind amar a alge îmbîcsite cu carne de scoică, făcînd conturul țărmului. Și peste toate, trei cimitire în trei zări. Cîte armate au fost angajate în luptă: italiană, germană, britanică. Iar mai departe, zidurile anticului port Antepyrgos, datînd de la greci și romani, cetate întărită de Justinian și refăcută de arabi în evul mediu, azi pietre spulberate, amestecate cu pămînt scurmat de bombe. Este contribuția nebuniei omului la calitatea peisajului evocat mai sus. Cîmp semănat cu țăndările tunurilor antiaeriene. Străzi nu mai sînt, ci numai poteci care șerpuiesc printre ruine, printre gropi larg săpate de obuze, unde cresc în voie mărăcini și spini.

Sîntem pe țărmul golfului magnific și pustiu. Undeva, departe, ca fundal, se profilează crucile severe ale cimitirelor, unul italian, celălalt britanic Dar aici, foarte aproape de mare, ca prelungire a pămîntului uscat, zidul orb al cimitirului german, cetate închizînd 6000 de nume, scrise în mozaic pe marmoră neagră. În vecinătate, un tun răsturnat pe care cîntă răgușit un aparat de radio uzat, bulgări prăvăliți amestecați cu beton și fier ruginit. O cazemată pe jumătate înfundată, pe pragul căreia, într-o cască, se vede pe fund un lichid cleios, bătînd uleios în negru-verzui. Pînze de păianjen și flori bizare completează peisajul.

Pînă aici aveam destule argumente comprimate în imagini care să fie elocvente pentru pustietate, tăcere și arșiță. Pămîntul pare să fi murit de două ori. O dată prin uscăciunea de veacuri. Ea l-a făcut să crape și să se desfacă în bulgări sfărîmicioși. A doua oară prin război. El l-a pîrjolit, l-a răscolit din măruntaie, l-a smuls și zvîrlit să zacă mai

departe sub soarele aspru ca și pămîntul. Și totuși... Tunul devenise țintă bufonă în jocul copiilor. În diferite caractere, oamenii își scriseseră gîndurile și continuau să o mai facă, dezinvolt, în diverse limbi, sfidînd hăul înfundat al cazematelor și carcasele înverzite, resturi din ceea ce odinioară fuseseră guri de foc. Abia cînd am văzut că din cisterne ruginite, unele chircite hilar, ca o armonică, sprijinite pe o rînă, copiii au imaginat porți pentru jocul lor stîngaci cu mingea de fotbal, am înțeles că anii nu au trecut degeaba. Peste monștrii străinilor copiii locului flutură zîmbete. Dintre monștri se înfiripă arbuști. Caprele, căutînd iarbă, mulțumindu-se și cu hîrtiile resturilor actuale, rostogolesc cu superbă indiferență sfărîmături din piatră, beton și fier. Ceea ce fusese un naufragiu haotic este acoperit de cîntecul monoton, ritmat, pe o tamburină de piele. Peste imaginea dezastrului avea să se suprapună mereu imaginea grațioasă a femeii, zornăindu-și brățările cu neliniște, preferînd să se lase să cadă într-un șanț, decît să-și ridice pînă la glezne îmbrăcămintea care o înfășoară pînă la ochi, apărîndu-se de căutătura curioasă a străinilor. Corturi strălucesc în lumina crudă și pînze sînt întinse la uscat nu departe de șenile blocate. Dincolo de severul monument în care imaginația a crezut că surprinde monumentalitatea morții, orașul nou crește deopotrivă cu bulevarde și case cu etaj dar și cu străduțe care ies de sub case ca rădăcinile, semănate cu dughene colorate.

Tobruk-ul de azi se dezvoltă organizat, la oarecare distanță de platoul luptelor asaltat de mare; adevărat carnaval pictural, după felul cum se îmbină arhitectura, cu dantele de zidărie tipic arăbească — așarabia — cu lucrurile scoase la vedere, din dughene în plină stradă, pentru a fi vîndute. Cu oamenii săi, bucuroși să vadă alți oameni, exprimîndu-și prin gesturi sentimentele și prin muzicalitatea frazelor, pe care ochii și mimica le fac de înțeles.

Aici, unde continuă să se construiască, dar cu atît mai mult dincolo, aproape de cazemate și de mausoleul singuratec, ai revelația morții învinse. Tobruk-ul rămîne un document. Peste ceea ce nebunia adusese neființa — încît odată cu Luis Cernuda ne-am putea întreba dacă așa ar fi putut arăta iadul — viața a continuat firesc, deși prima impresie este că ea ar fi izbucnit impetuos dintre ruine. În această covîrșitoare uscăciune în care copiii se joacă, femeile pălăvrăgesc, stînd pe vine, cu îmbrăcămintea umflată în jurul coapselor și firul de iarbă crește, sfidînd uriașenia neputincioasă a tunului, înțelegem optimismul aceluiași personaj al lui Saint-Exupéry, încrederea în forța vieții, nemăsurata sa încredere pe care tocmai deșertul i-o dă; ritm monoton de nisipuri, de oriunde și oricînd putînd da la iveală un ochi de apă.

CORNELIA ȘTEFĂNESCU

ÎNTRE TAȘKENT ȘI ALMA-ATA

Ne despărțim de orașul Taşkent cu nerăbdarea de a întîlni deșertul, întinderea-i nesfîrșită de dune fierbinți, sub soare arzător.

Avionul se desprinde de acele fertile pămînturi, unde ne răsfățase o primăvară caldă, năpădită de tot ce poate fi floare și verdeață încîntătoare, îndreptîndu-se spre deșertul Karakum — Pustiul Negru cum i se mai spune. Ora oficială, ora moscovită — indică șapte dimineața, dar din pricina diferențelor de fus orar, cerul continuă să rămînă al nopții. Așa încît, atunci cînd sîntem anunțați că trecem peste fluviul Sîrdaria, zadarnic privim prin ferestre: nu deslușim nimic. Abia peste vreo douăzeci de minute, cînd seninul zilei ne apropie pămîntul, zărim ondulații mărunte de nisip. Sîntem deasupra deșertului! Pe măsură ce peisajul de jos devine mai clar, comentariile se răresc. Privim cu stupoare. Dunele de nisip nu sînt nici pe departe negre, nici pe departe spulberate de vînt și nici încinse de soare. Valurile de nisip au la bază suluri lungi, albicioase, parcă ar fi de gheață. Gheață în deșert? își exprimă cineva nedumerirea. Vine o precizare: peste Karakum, ne anunță cu voce egală stewardesa, a nins, în urmă cu două zile! Prima zăpadă căzută peste deșert în luna aprilie, în ultima sută de ani! Trăim deci un fenomen rarisim. Încîntați de o asemenea întîlnire cu neobișnuitul, specialiștii de la Institutul de geografie din București, care formau grosul acestui grup, se grăbesc, totuși, să ne explice că ceea ce vedem acolo jos, acele fîșii lungi, albe, separînd dunele de nisip, sînt de fapt dune de ... sare. Umezită fiind, sarea s-a solidificat și arată așa, ca într-un peisaj lunar, sau glaciar, din îndepărtate ere geologice, cînd ... (și geografii nu contenesc să dezbată detaliile). Climatologii se întrec și ei să rețină cele mai mici amănunte ale peisajului: culori, forme, nouri care tocmai ne însoțesc sau acoperă pămîntul. Pe toți cei din jurul meu — și în primul rînd pe geograful Gheorghe Neamu, conducătorul grupului — atît îi captivează neașteptata întîmplare, încît presupun că sînt singura care păstrează regretul de a rata întîlnirea cu deșertul autentic. Și doar numai cu o zi înainte... ne entuziasmase pe toți ipostaza de viitori „expediționari", străbătîndu-i nisipurile roșii, încinse de soare și răscolite de vînt, sub pălării cu boruri largi, atenți la mișcarea sinuoasă a vreunui șarpe cu ochelari...

La coborîrea din avion ne iau în primire rafalele unui vînt rece. Rămîn în vervă doar climatologii. Ce-i drept, pentru ei e o șansă unică să întîlnească așa ceva: un frig polar într-un deșert din sud. Stimați tovarăși, succes deplin viitoarelor dumneavoastră comunicări! Cît despre noi, ceilalți...

Înfofoliți, care cu ce putem, cu glugile trase pe cap, încercăm să ne sugestionăm că totuși

pornim să facem cunoştinţă cu... deşertul. E destul de anevoios, mai ales că mai întîi, avem de străbătut un oraş: Urghenci.

Aflăm că încă din secolul XVI pe aceste locuri era o cetate înfloritoare, dovadă canalul săpat în inima deşertului, canal pe care şi astăzi apele rîului Amudaria ajung pînă la Urghenci şi trec mai departe. Astăzi oraşul e o frumoasă aşezare modernă, cu edificii impunătoare, uzine, magazine, parcuri. În jurul său, întinse plantaţii de bumbac. Întrutotul, o convingătoare victorie a luptei omului cu uscăciunea deşertului.

În sfîrşit autobuzul nostru goneşte prin locuri unde deşertul stăpîneşte încă. Tăcut şi trist ne însoţeşte către Hiva. Hiva, Hiva, acolo, la capătul drumului, chemare de taină şi nume de legendă a deşertului.

Cetatea Hiva, Ician-Kala (Oraşul Dinăuntru) înălţată, se spune, încă în primele secole ale erei noastre, ni se prefigurează de departe, dominînd deşertul, de după înaltele-i ziduri crenelate, străjuite de turnuri înalte.

Dinspre apus, uriaşa poartă Ada-Darvaza ne deschide drum către cetatea propriu-zisă, adăpostind palate, moschee, mausolee, medrese străvechi, opere de artă arhitectonică orientală, placate cu splendide ornamente smălţuite, cu majolică şi teracotă. Unul din cele mai fascinante monumente ale arhitecturii Uzbekistanului, ale străvechii sale civilizaţii Horezm, o mărturie a istoriei sale tragice şi măreţe.

Abia intraţi pe uliţa îngustă a cetăţii, ne uimeşte mai întîi strălucirea albastră-verzuie a turnului Kalta Minor (Turnul Scurt). Spune legenda că hanul Hivei, Muhamad Amin, în dorinţa sa de mărire a vrut să ridice un minaret înalt, înalt, cum n-a mai fost altul. Să se vadă din Buhara — vóia hanul! Turnul a fost construit însă numai pînă la înălţimea de 26 de metri: hanul a căzut într-o bătălie şi ambiţiosul său vis nu s-a mai îndeplinit...

Trecem pe lîngă Medresa Allakuli Han, smălţuită în albastru şi verde azuriu, prin larga piaţă unde se făcea încoronarea hanilor, pe lîngă bazinul în care se scăldau credincioşii înainte de ceasul închinării, pentru a ne opri la palatul Taş-haul. Ne reculegem în liniştea imensei curţi interioare, ornată bogat cu reliefuri de teracotă, cu plăcuţe strălucitoare în alb şi albastru, cu înalte coloane de lemn sculptate în măiestrit filigran. Ne bucurăm aflînd că fineţea meşteşugului sculpturii în lemn se transmite şi astăzi, la Hiva, din tată în fiu.

Părăsim Hiva la ceasul amiezii, cînd soarele, într-un moment de generozitate, ne trimite cîteva raze palide. Prea tîrziu. Umblasem toată dimineaţa aproape îngheţaţi şi înfăşuraţi în fulare groase de Hiva cumpărătură ce se dovedise obligatorie pentru toţi deopotrivă. Noroc că în ziua aceea fusese zi de bazar în cetate!

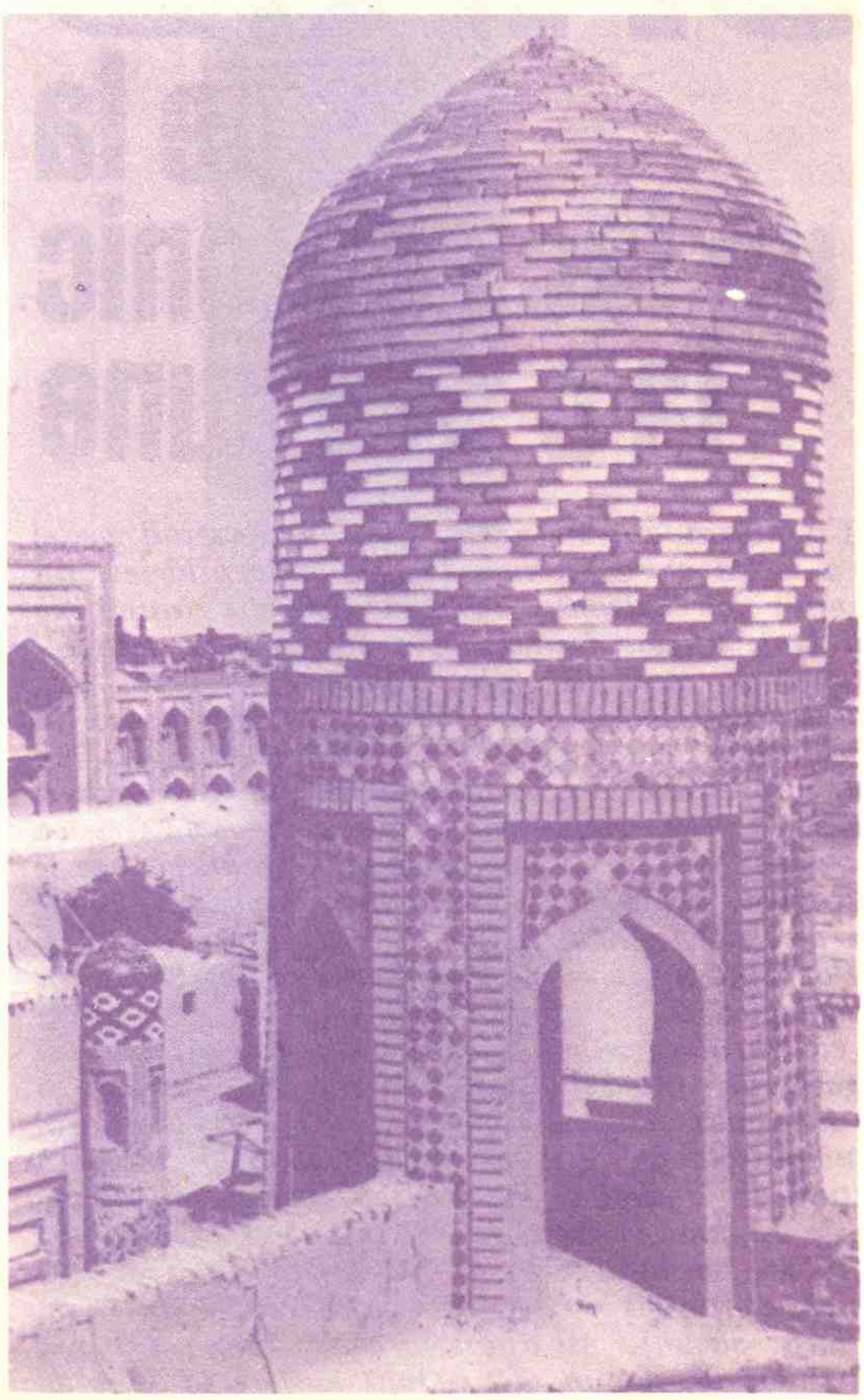
A doua zi, la poalele Tianşanului, începe la fel de neaşteptat. Privesc pe fereastra hotelului şi nu mai regăsesc nimic din ceea ce ne încîntase cu o zi în urmă în Alma-Ata. Nori întunecaţi apasă totul, vestind parcă apropierea serii, la orele şapte dimineaţa... Vîntul măturâ furios străzile, vîrtejind nebuneşte petalele roz-albe ale pomilor acestui oraş, ce-şi spune cu mîndrie „tată al merilor".

Acolo, departe, unde cu o zi în urmă deslu-şisem uriaşa panoramă a crestelor împodobite de zăpezi nu mai zăresc altceva decît ceţuri cenuşii. Mă consolez la gîndul că dacă nu vedem Tianşanul din oraş, vom porni să-l vedem... la el acasă. Azi ne vom întîlni cu gheţarul Talgar! Şi iată-ne din nou în maşină, însoţiţi de geograful Marat, care ne tot explică ceva despre rîurile Almatina Mare şi Almatina Mică, despre solurile castanii ale acestor locuri, despre morene, despre cutremure...

Cutremure?! Ei da, cu tonul cel mai dezinvolt din lume Marat ne informează că pe aceste locuri sînt cca 400 de cutremure pe an, după evidenţa Institutului de seismologie din Alma-Ata, „unul din cele mai prestigioase institute de acest fel de pe Terra".

Ca să nu ne impacientăm, Marat ne informează că şi ieri, pe la orele 11,000 a fost un cutremur! Un fleac, numai 2° pe scara Richter. Ce făceam noi, ieri, la ora aceea? A, da, vizitam Muzeul Central. O construcţie care a rezistat tuturor cutremurelor încă din timpuri străvechi, cînd a fost ridicată doar din lemn. Acum o clădire modernă, la fel de rezistentă.

Privim Valea Almatina Mică, mestecenii săi (Betula Tianşana), atît de albi şi supli într-o natură gigantică, încremenită. Urmează brazii de Tianşan, prezenţi doar pe versanţii în orientare nordică, cu coroanele înguste, aproape cilindrice. Şi, din cînd în cînd, aici, la cei 1330 m

deasupra nivelului mării, zarzării înfloriți estompînd parcă asprimea temutului munte, din înălțimea căruia adesea curg în văi dezlănțuite rîuri de pietre. Oamenii însă știu să stăpînească capriciile muntelui. În zare se profilează imensul baraj. În dreapta e „Medeo", stadionul situat la cea mai înaltă cotă, 1800 metri. Iar cine poate urca 800 de trepte, va admira de la 2000 de metri o privelişte rară: şoseaua şerpuitoare, munții falnici, morenele, nourii, pădurile, zăpezile... Şi mai departe vîrfurile maiestuoase Picabaia (4200 m) şi Komsomolskaia (4400 m) între care sălăşluieşte gheţarul Talgar. Cel mai mare şi mai frumos gheţar din Asia Centrală — aşa l-au caracterizat glaciologii. Localnicii, legendele locului îi spun gheţarului: Bogatîr. (Viteazul).

Căutăm îndelung cu ochii depărtările Talgarului, pînă ce amenințători nouri negri acoperă Vîrful Picabaia. Cerul e tot mai cenuşiu. Va trebui să coborîm. E ultimul nostru drum prin masivul Tianşan. La despărțire căutăm în pietrele văii bucățele de granit de Tianşan, alburiu stropit în negru, verzui sau roşcat, ieftine „amintiri" cu care ne umplem buzunarele. Cele scumpe rămîn în noi. Aşadar, rămas bun, bătrîne Tianşan.

LIDIA NOVAC

OHRID de la un lac tectonic la o staţiune

Cu puțini ani în urmă am avut fericitul prilej de a vedea cu ochii mei un vis al copilăriei, un renumit lac balcanic cu apă străvezie întins pe 350 km², un lac faimos prin originea sa tectonocarstică şi mai ales prin fauna sa relictă. Am numit lacul Ohrid sau Ohrida. De ce un vis al copilăriei? Pentru că din primii ani ai vieții am fost impresionat de imaginea lacului în furtună zugrăvită cu meşteşug pe pînză de Nicolae Cristea Petrovici, un pictor macedonean născut pe aceste meleaguri, imagine în ulei care împodobea unul din pereții casei părinteşti.

Poposind în acel august fierbinte la Staţiunea limnologică ce poartă numele lacului mi-am amintit că Ohridul, situat la granița dintre Albania şi Iugoslavia, este cel mai vechi lac din Europa şi cel mai adînc din Peninsula Balcanică, unul din lacurile tectonice cele mai vestite ale Lumii Vechi, alături de Baikal şi Tanganika. Lung de 30 km, lat de 15 km şi adînc de 285 m, el este în acelaşi timp un adevărat muzeu viu prin fauna de tip abisal, conținînd numeroase specii relicte de vîrstă terțiară. Savanții au ajuns la concluzia că bătrînul lac situat la 695 m alt. a luat naştere la sfîrşitul neogenului ca urmare a unor prăbuşiri importante ale scoarței pămînteşti. Stau mărturie înălțimile care se ridică pînă la 1700 m dominînd autoritare depresiunea lacustră şi malul abrupt care la numai 300 m de țărm coboară pînă la 230 m sub oglinda apei adesea vălurită de furtuni. Dar de unde atîta apă care umple imensa groapă tectonică? Ea este dăruită în parte de cîțiva afluenți firavi, în parte de Lacul Prespa aflat la 16 km către răsărit şi la 160 m mai sus. Acesta din urmă îşi trimite apa curată ca lacrima pe căi subterane ce străbat culmea muntoasă Galicico, ale cărei piscuri ating 2288 m alt. La rîndul său lacul Ohrid îşi dăruieşte apa nu mai puțin cristalină Mării Adriatice prin intermediul rîului Drinul Negru care se naşte din această apă în extremitatea nordică a lacului, la Struga.

După cîteva ore pline petrecute în laboratoarele bine înzestrate ale staţiunii de cercetări, făcînd un util schimb de experiență limnologică, am pornit la volan în lungul țărmului stîncos îngînîndu-l pînă la Peştani cale de 15 km. spre sud. În dreapta panglicii de asfalt aveam tot timpul lacul a cărui albastru marin se contopea cu albastru mai întunecat al lanțului muntos încununat de nori albicioşi de pe țărmul albanez. Poposind într-un loc unde centura de stuf era întreruptă de o plajă îngustă, am intrat în apă cu intenția de a colecta cu un fileu hidrobiologic fauna măruntă a lacului. Prin apa limpede care mi-a cuprins picioarele într-o îmbrățişare caldă vedeam nisipul fin amestecat cu pietricele, în timp ce o puzderie de peştişori mă ciuguleau neştiutori, nebănuind că pot fi capturați în fileul pe care-l manevram şi conservați în formol pentru cercetări de laborator. Astfel am făcut cunoştință pe viu cu o parte din interesanta faună a lacului. Aici trăiesc, printre altele, 26 specii de crabi, dintre care 24 întîlniți numai în acest lac. Lor li se adaugă nişte specii rare de viermi şi alte animale endemice descoperite de colegii noştri de la Staţiunea Ohrid. Un interes deosebit îl prezintă 3 specii de peşti, două de Salmo — adică de păstrăvi — şi una de Alburnus numită de pescari plásica; acesta din urmă este împodobit cu nişte solzi cornoşi de mare efect, folosiți la confecționarea renumitelor „perle de Ohrid". Numeroasele animale relicte, adevărate fosile vii au supraviețuit milioanelor de ani datorită vîrstei şi adîncimii mari a lacului, precum şi particularităților sale termice. Este interesant de ştiut că pînă la 50 m adîncime temperatura variază între 11° iarna şi 24° vara, iar de la 50 m pînă la fund temperatura rămîne constantă în jur de 7°.

Pe înserate m-am întors în oraşul Ohrid care îşi reflecta în unda lacului turlele bisericilor Sveta Sofia şi Sveto Clemente — cunoscute monumente arhitectonice din secolele 11 şi 13 şi, ocolind lacul mereu către nord am făcut ultimul popas la Struga. Aici am rămas pierdut multă vreme în fața actului grandios al naşterii perpetue a rîului Drinul Negru. Apa lacului se prăvălea cu zgomot asurzitor prin despicătura unui stăvilar imens pentru a porni cu mare iuțeală pe albia umbrită de copaci înalți.

A doua zi părăseam Ohridul, acest important obiectiv ştiințific şi turistic care atrage multă lume datorită frumuseții sălbatice a lacului străjuit de munți cu pereți pe alocuri verticali şi stînci ce răsar din apă şi vestigiilor antice din oraşul cu acelaşi nume, aşternut pe țărmul răsăritean.

ŞTEFAN NEGREA

VALLE DE LOS CAIDOS

valea celor căzuți

Multe lucruri originale are Spania, cu trupul ei de stîncă sclipitoare cu reflexe verzui, profilat pe cerul ireal de albastru, cu pomii ei scunzi care par că dansează și cîntă în bătaia vînturilor răcoroase, întocmai ca și oamenii ei.

— „Ai văzut Valle de los Caidos"? Valea celor căzuți?

Un asemenea monument al eroilor nu mai există nicăieri pe fața pămîntului, deși fața pămîntului este adînc brăzdată de războaie iar cultul eroilor este cinstit cum se cuvine pînă în cele mai îndepărtate colțuri ale planetei noastre.

Ce ar fi putut să facă Spania cu ai săi „un milion de morți" din războiul civil, Spania și așa prea plină de monumente, catedrale, mănăstiri, biserici și capele?!

Iată că spaniolii au ales un munte de piatră la cîteva zeci de kilometri de Madrid.

Au înălțat treptele largi pînă la el.

Au pus la intrarea acestui nou Hades două porți gigantice de fier. Deasupra lor, pe frontispiciu, au dăltuit o tulburătoare Pietà, simbolul eternei mame îndurerate, aplecată cu resemnare peste trupul părăsit de viață al fiului, iar în spatele ei ți se pare că vezi aievea în convoi un milion de mame spaniole trăgîndu-și năframa de doliu peste obrazul împietrit în resemnare.

Sus, sus de tot, în mijlocul stîncii, o cruce imensă, vizibilă de la mare depărtare, indică locul altarului subteran.

Mulțime de oameni din toată lumea urcă emoționați ca și mine treptele de piatră maiestoase, împing cu sfială porțile de fier uriașe ca să pătrundă în liniștea mausoleului.

La lumina torțelor înfipte în pieptul muntelui te întîmpină în arcadele lor imense siluete albe de femei. E Madona în zeci de variante. Madona cu pruncul în brațe. Sculpturi somptuase sau simple dăruite cu generozitate de popoarele altor țări ca să străjuiască liniștea de veci a unui milion de eroi.

Pătrunzînd mai adînc în inima muntelui ajungi la altar unde sub lespezi gemene odihnesc comandanții... Iar de acolo, la dreapta și la stînga, pornesc cele două galerii care par să nu se mai sfîrșească și în care luminițele pîlpîie continuu ca și amintirea nestinsă vreodată a unui milion de suflete de spanioli — învingători și învinși.

Nici o fantezie pe lume, oricît ar fi ea de bogată nu poate imagina grandoarea acestui loc.

Într-un tîrziu, cînd reușești în sfîrșit să te desprinzi de acolo, cînd închizi porțile de fier în urma ta și cerul îți umple din nou ochii cu albastru, cînd aerul dulce îți năvălește în plămîni și vîntul ți se joacă în păr, realizezi deodată ce înseamnă să fii înzestrat cu viață, cu o viață, cu o singură viață...

Înseamnă că îți revine o datorie de onoare să nu o risipești zadarnic, să faci cu ea ceva măreț, ceva exemplar, ceva durabil, să o dăruiești patriei nemuritoare.

ANGELA CHIUARU

PE VALEA ELBEI

Elba (**Elbe** în limba germană, **Labe** în cehă) — un fluviu cu adînci rezonanţe pentru continentul nostru. Am văzut acest important curs de apă — 1165 km lungime, locul şapte în Europa — în mai multe sectoare ale sale. Pentru prima dată în mijlocul Cîmpiei Germane, la Magdeburg, sporind, ca orice curs de apă, frumuseţea oraşului. Am văzut, de asemenea Elba foarte aproape de izvoare, pe teritoriul Cehoslovaciei. Un mic pîrîu, ca atîtea altele, neprevestind cu nimic parcă marea apă ce va deveni pe parcurs. Fluviul ce constituie o piesă de bază a celui mai mare sistem de navigaţie din Europa Centrală şi Occidentală. Fluviul ce găzduieşte în estuarul său, înainte de a-şi amesteca apele cu cele ale Mării Nordului, unul dintre cele mai mari porturi europene: Hamburg, cu un trafic anual de peste 50 milioane de tone. Fluviul de-a lungul căruia se înşiră, înlănţuite, atîtea şi atîtea oraşe, unele dintre ele mari sau cu o rezonanţă deosebită: Hradec Kralové, Pardubice şi Decin în Cehoslovacia, Dresda — inutil orice comentariu! — Meissen, centru care a dat şi dă renumitele porţelanuri, apoi Magdeburg, şi atîtea altele pe teritorul Republicii Democrate Germane. Iar în Republica Federală Germania mai înainte amintitul Hamburg, care îşi adaugă şi titlurile de cel mai mare oraş vest-german şi una dintre metropolele Europei.

Am văzut, aşadar, Elba la numai cîteva zeci de kilometri de izvoare, cînd micul, acolo, curs de apă abia ieşise din acei munţi frumoşi cu un nume greu de pronunţat, Krkonose — mai frumoşi, spun localnicii, decît vestiţii Tatra Înaltă din apropiere. Pornind de aici, de la altitudinea de 1 400 m, de deasupra unei renumite staţiuni balneoclimaterice, Spindleruv Mlýn acest curs cristalin de apă pare a se îndrepta hotărît spre sud, parcă spre Dunăre. Dar accidentele tectonice ale Podişului Bohemiei, rod al unei istorii geologice complicate îl obligă să descrie un mare arc de cerc, schimbîndu-şi total orientarea geografică. Ba

CIVILIZAȚII ÎN VALEA MEXICULUI

Teotihuacan!

Nume cu rezonanță în Valea Mexicului și în întreaga Americă Centrală. Aici este locul unde se păstrează vestigii arheologice prețioase ce vorbesc despre o civilizație înfloritoare și străveche.

chipuri de zei. Ei le-au dat diferite nume în limba Nahuatl. Convingerea aztecilor era că numai la Teotihuacan a determinat o cultură valoroasă care a dăinuit peste vreme, timp de zece secole, pînă în anul 850 al erei noastre. Această cultură s-a extins și a influențat toate triburile indiene din Cholula, Puebla, Tulangingo, Huapapal, Tepeapulco, într-un cuvînt, întreaga Americă de mijloc.

Aztecii, veniți mai tîrziu, credeau despre Teotihuacan că este un cimitir de regi. Aceștia, după moarte, căpătau chipuri de zei. Ei le-au dat diferite nume în limba Nahuatl. Convingerea aztecilor era că numai la Teotihuacan muritorii se transformă în zei. Străzii principale a orașului i-au spus Miccaotli sau «Calea Morților» și era principala arteră de circulație. Avea o lungime de aproximativ 4 kilometri și 45 de metri lățime și era orientată la 15 grade și 30 de minute spre est față de nordul astronomic. Aceeași orientare se menține cu rigurozitate și la celelalte construcții ale străvechiului oraș.

După mitologia Nahuatl, zeii au ales ca loc de întîlnire Teotihuacan atunci cînd s-au hotărît să creeze soarele și luna. Ei au clădit două piramide iar zeii Nanautzin și Tecciztecatl s-au sacrificat aruncîndu-se din vîrful lor. După moarte ei au reapărut purtînd chipul soarelui și al lunii. Aceleași nume au fost atribuite și celor două piramide. Naivitatea legendei ascunde totuși o credință vastă și complexă bazată pe viziunea asupra universului, pe devoțiune și loialitate. Probabil că de-a lungul secolelor multe din simbolurile religioase au fost schimbate din punct de vedere al semnificației sau interpretării. Zeii erau doar zămisliți din fantezia oamenilor.

Coatligue era mama zeilor. Rochia ei era împletită din șerpi iar colanul, din mîini și inimi omenești. Capul era format din două capete de șerpi. Tlaloc era zeul ploii. Se pare însă că acest zeu cu noduri în păr, foarte important dealtfel, a fost împrumutat de la zapoteci, unde purta alt nume. Quetzalcoatl sau «șarpele cu pene» era un zeu pașnic, simbol apelor pămîntului. Ar fi incorect să se interpreteze aspectele vieții religioase din Teotihuacan numai prin elemente

chiar, privind o hartă, ai impresia că la un moment dat vrea, sau poate dacă vrea, să treacă și prin Praga, Praga de Aur, dar se răzgîndește în favoarea afluentului său Vltava.

După ce aproape încheie acest arc de cerc, fluviul pătrunde în cel mai frumos sector: defileul prin Ceské Stredohori, pe teritoriul Cehoslovaciei, și în continuare prin Elbsandstein Gebirge, în Republica Democrată Germană, pînă la intrarea în bazinul Dresdei. Acest sector rămîne cred, pentru orice turist, piatra de încercare a celui mai important curs de apă al Europei Centrale — în sensul de apă care izvorăște și își termină calea în acest spațiu geografic. Pentru că, să nu uităm, Europa Centrală este străbătută și de... Dunăre.

Am parcurs aproape întreg acest defileu, pe mai bine de 50 km.; și l-am parcurs, cu autoturismul, în sens invers atît de frecventelor mele călătorii imaginare pe hartă. Din aval în amonte. Dinspre Dresda spre Decin. În mod cert, nu am avut decît de cîștigat refăcînd în sens contrar drumul croit de acest curs de apă, muncă titanică în lupta cu roca muntelui în urma căreia a rezultat acea vale transversală îngustă cu versanți abrupți. Adică acel element definitoriu, comun tuturor defileelor din lume. Pentru că, practic, fiecare din acestea, în ciuda elementului comun, are particularitățile sale. În cazul de față m-a frapat, în primul rînd, covorul forestier ce împodobea versanții atît de abrupți totuși, pînă la oglinda rîului. Resfrîngîndu-se, atît de frumos, în mereu altele ape ale acestuia.

Practic, defileul începe, în sensul parcurs de mine desigur în amonte de Pirna. Oraș prin care nu poți trece fără a admira, totuși, frumosul castel (în fapt o fortăreață — Sonnenstein — veche de aproape patru secole), nelipsita veche Primărie (Rathaus) din piața centrală, în cazul de față o viu colorată construcție (ce se termină cu un turn împodobit cu un orologiu artistic care împlinește în acest an 1982, vîrsta de 370 de ani), casele vechi cu frumoase porți boltite, curți cu arcade etc. Defileul devine însă spectaculos la și de la Königstein. Șoseaua parcă abia încape între cursul apei și versantul muntos abrupt care, în plus, se continuă sus cu o vestită fortăreață (Festung Königstein), ridicată în secolul 13 (1241), refăcută sau întărită în cele următoare (îndeosebi în al 16-lea) și care poartă ca suprem titlu de glorie faptul că n-a putut fi cucerită niciodată cu forța armelor. Trebuie să-ți lași mult pe spate capul pentru a o putea vedea, de acolo de jos. Iar pentru a ajunge la ea ești obligat să urci nenumăratele trepte ale scării, pentru că nu-i pot spune altfel, care se înalță spre cer. Dar efortul

de iconografie aztecă, cum ar fi de exemplu folosirea numelui de templu Quetzalcoatl, fără altă bază decît prezența unui cap de șarpe ce iese dintr-o floare cu unsprezece petale. Același personaj acoperit de scoici și melci, la mayași, numit întocmai, te face să te gîndești la alt zeu; cel al vîntului și al cerului înstelat. Să ținem seama că pînă la venirea aztecilor alte popoare indiene au influențat viața Teotihuacanului. Printre ele se înscrie la loc de frunte legendarul popor al Olmecilor.

Dacă în ceea ce privește credința poporului din Teotihuacan există încă incertitudini, construcțiile care se află aici îi recomandă pe arhitecții care le-au conceput. Spre deosebire de piramidele egiptene, cele ridicate în aceste locuri nu au adăpostit morminte, ci s-au dovedit a fi doar simple platforme pe care s-au înălțat templele. Inițial, atît piramida lunei cît și piramida soarelui au avut dimensiuni mai reduse decît în prezent. Piramida soarelui, exceptînd-o pe cea de la Cholula, este cea mai mare din emisfera vestică. Ea depășește în proporții pînă și vestita piramidă a lui Keops. Are o înălțime de 60 metri. La origine, în partea superioară se afla un templu care-i ridica înălțimea la 75 de metri. Fiecare latură a piramidei măsoară 225 de metri. Cînd apune, soarele se culcă exact în fața piramidei iar lumina zenitală o învăluie complet. Printr-o întîmplare o descoperire recentă a scos la iveală un tunel care ajunge exact în mijlocul piramidei, formînd o treflă. În interior s-au găsit urme de ceramică, probabil de la un atelier de pe vremea aztecilor.

În extrema nordică a «piramidei soarelui» se află un edificiu complex numit, «Palatul Soarelui». Prin grandoarea arhitecturii, prin amploare și concepție, se crede că el ar fi fost locuința primului preot al piramidei.

Construcțiile străvechiului oraș vădesc o diversitate de stiluri în care măreția se îmbină cu funcționalitatea. Cercetătorii au stabilit că unele edificii au fost destinate activității administrative sau ceremoniale. Este cazul construcțiilor situate în partea centrală a orașului. De pildă «Citadela» și «Marele ansamblu» formează un fel de megacomplex. «Marele Ansamblu» ocupa cea mai mare suprafață a localității. Aici se stabilea cel mai important tîrg; era locul de întîlnire al negustătorilor.

Teotihuacanul este recunoscut ca fiind una dintre cele mai spectaculoase realizări arhitectonice din istoria popoarelor continentului american. Înzestrat cu străzi largi, cu piețe și spații deschise, el s-a dovedit a fi fost un puternic centru politic, comercial, religios și cultural. De remarcat că militarii nu au format o castă cu autoritate. Faptul că aici exista un comerț înfloritor pe care-l practicau toate straturile sociale, a făcut ca această societate să-și mențină existența și coeziunea puternică. Economia statului Teotihuacan depindea de aceste relații comerciale care influențau așezările din America Centrală. Totul se baza în esență pe «pacea comerțului». Aceasta atrăgea cu sine pacea oamenilor. Era necesară liniștea pentru a se putea construi. Grandiosul, frumosul și utilul în construcție erau ridicate la rang de pasiune.

Interesant este, ca o concluzie a cercetătorilor, că măsura obișnuită ce se utiliza în construcții avea la bază numărul 57 cu multiplii săi. De pildă, distanța între platforma situată în centrul Pieții Lunei și cea amplasată în fața Piramidei Soarelui este de 57 ori 10, adică 570 de metri. Măsurînd distanța ce se află cuprinsă între platforma dinaintea «Piramidei Soarelui» și partea sudică a edificiului «Rio San Juan» constatăm că ea este numărul 57 multiplicat de 14 ori. Și un alt exemplu: intervalul dintre această platformă și centrul Citadelei este de 57 ori 21 metri. Să fie o simplă întîmplare prezența obsesivă a numărului 7? Sau poate și aici, în Valea Mexicului ca și în alte

îți va fi răsplătit din plin nu numai de frumoasa fortăreață și de interesanta fîntînă, adîncă de nu mai puțin de 152 m, ci și de priveliștea pe care o oferă asupra cursului Elbei și a împrejurimilor. Acolo sus înțelegi mai bine de ce întreaga zonă a munților ce străjuiesc valea Elbei este denumită în Republica Democrată Germană, **Sächsische Schweiz** (Elveția Saxonă).

După vreo alți 10 km parcurși tot pe stînga fluviului, șoseaua îl traversează, pe noul pod (inaugurat cu numai cîțiva ani mai înainte), însoțindu-l în continuare numai pe dreapta. Pătrundem astfel în stațiunea Bad Schandau, desfășurată exclusiv pe versantul de pe dreapta Elbei cale de mai mulți kilometri. Această mică așezare, cu o vechime de peste cinci secole și jumătate, este de fapt principalul centru turistic al „Elveției Saxone". În apropiere de ea se află, printre alte interesante obiective, renumita vale Kirnitzsch cu frumoasa cascadă Lichtenheim, grote, stînci cu forme ciudate etc— vale accesibilă din Bad Schandau și cu... tramvaiul. Localitatea propriu-zisă, valorificînd la maximum... minimile posibilități de amplasare a construcțiilor, pare mai curînd un orășel al copiilor, cu case ce îți dau impresia a fi mai mici decît normal și străzi înguste ce se termină parcă înainte de a începe. Și totul învăluit de verdeața ocrotitoare a pădurii. In continuare se desfășoară vile agățate efectiv de stîncă și în cele mai multe din cazuri greu perceptibile ochiului trecătorului, fiind ascunse de copaci, sau case viu colorate și împînzite de flori (la Postelwitz).

Din loc în loc serpentine amețitoare.

După ce am străbătut pasul Sckmilka, și implicit punctul de frontieră, însoțim cursul cehoslovac al fluviului. Defileul capătă tot mai mult aspectul de chei, iar unele sectoare aproape întrec orice imaginație prin spectaculozitatea, sălbăticia lor. Frumusețe sporită, și în acest caz, de pădurea care se încăpățînează parcă să acopere totul. Cei în jur de 15 km, parcurși pînă la Decin, pe șoseaua suspendată pe o brînă a malului drept, presărată din loc în loc cu serpentine ce îți taie respirația, îți oferă tot ceea ce poate încînta un suflet îndrăgostit de natură. Și, în acest sector, natura este cu certitudine la ea acasă.

De la Decin părăsim acest prea frumos curs de apă, pe care îl vom reîntîlni totuși, după cum am mai amintit, foarte aproape de izvoare. Imaginea lui însă, a ei de fapt, a Elbei, ne-a rămas aproape neștearsă după atîta timp, ca unul dintre acele locuri care și-au găsit un loc sigur în mintea și inima noastră.

SILVIU NEGUȚ

părți i se atribuiau proprietăți magice? Cine știe! Această problemă n-a fost încă elucidată. Ca dealtfel nici altele. Pînă azi nu se cunoaște precis nici care a fost numărul locuitorilor acestei așezări. Se bănuiește, estimîndu-se spațiile care au existat, că populația nu a depășit 200 de mii de oameni nici în cea mai înfloritoare perioadă. Suprafața orașului era mai mare decît a Romei imperiale. Nu a avut însă decît a cincea parte din populația ei.

De-a lungul mileniului său de existență, Teotihuacanul a parcurs o cale ascendentă, înfloritoare. Mai multe perioade — șase la număr — au marcat acest drum al orașului. Prima perioadă, denumită Platachique, a cuprins ultimul secol și jumătate înainte de era noastră. Agricultura și atelierele meșteșugărești care prelucrau obsidianul formau preocuparea de bază a populației.

Perioada care urmează, Tzacualli, se remarcă printr-o dezvoltare a orașului. Acum se construiesc celebrele piramide ale soarelui și lunii și un număr de peste douăzeci de temple.

Perioada Miccaotli care succede, va dura numai o jumătate de secol. Pe lîngă alte construcții, începe și clădirea palatului Quetzalcoatl. Influența Teotihuacanului începe să devină dominantă asupra celorlalte zone din America Centrală. Comerțul ia amploare în special cu huastecii și totonacii.

Odată cu perioada Tlamimilolpa, care va ține 250 de ani, se consemnează apogeul orașului Teotihuacan. Toate edificiile și ansamblurile proiectate în perioadele anterioare au fost realizate complet. O schimbare structurală se înregistrează în această perioadă odată cu folosirea pietrei în construcția de locuințe. Prin întrebuințarea pietrei, orașul capătă un aspect aparte, cum nu se mai poate vedea în alte locuri. La palatul Quetzalcoatl se gravează pe pereți fabuloase animale mitologice.

Între anii 450 și 650 ai erei noastre se încadrează perioada Xolalpan. Teotihuacan devine o adevărată metropolă, consolidată, cu o situație economică înfloritoare, datorită perioadelor anterioare. Numeroși vizitatori, atrași de faima sa, vin aici, iar unii chiar își stabilesc reședința. Influența orașului crește determinînd o zonă metropolitană cu ramificații vaste. Este vorba de o influență spirituală. Sînt preluate meseriile specifice, în special realizările din domeniul construcțiilor, artei.

Secolul care urmează aparține perioadei Metepec. Acum, în plină putere și înflorire se întîmplă un fenomen straniu, inexplicabil: Teotihuacan este abandonat. Pur și simplu locuitorii săi îl părăsesc. De ce? Nu se știe! O problemă rămasă încă fără nici un răspuns. Cercetătorii au constatat că pe Calea Morților se făceau încă lucrări de construcții. Nu s-a găsit nici un semn de decadență. Dimpotrivă! Atunci de ce a fost abandonat orașul? S-au lansat cîteva ipoteze, destul de firave, pentru a sta în picioare. S-a presupus astfel că schimburile care s-au produs între alte zone ale Americii Centrale au afectat echilibrul comercial al orașului. Au mai fost invocate abuzul unei birocrații de vîrf, mereu în creștere, care nu mai putea fi controlată și limitată, ori poate slaba producție agricolă sau modificarea unor factori climatologici. Mai probabil că într-un moment istoric anume, din diferite motive ce stăteau la baza dezvoltării și care au încetat să mai existe, așezarea a fost abandonată.

Cînd Hernan Cortez a cucerit Mexicul, trecuseră 750 de ani de cînd Teotihuacan fusese părăsit de locuitorii săi. Orașul înfloritor de odinioară se transformase în ruine.

Azi, reconstituit în mare parte, a devenit un interesant punct turistic și o adevărată școală pentru arheologi.

ION RUȘ

Recepționerul bibliofil

Mă aflu în holul hotelului Rahova, un hol plăcut, intim, liniștit, curat unde ION ROGOJAN lucrează ca recepționer. Un prieten îmi dezvăluise secretul "violon d'Ingres" al lui Rogojan, așa că intru direct în subiect:

—Mă bucură faptul că un lucrător în turism are o pasiune atît de frumoasă: cărțile. Acesta este și motivul pentru care am vrut să stau de vorbă cu dumneavoastră. De cînd sînteți bibliofil?

— Bibliofil sau, poate, doar un iubitor de cărți. În special de cele legate de istoria românilor, de istoria Bucureștilor, de cele ce cuprind referiri ale călătorilor străini la aceste subiecte și de istoria hotelăriei.

— Dorința dumneavoastră sau întîmplarea v-a determinat să deveniți hotelier?

— Nu, nu întîmplarea. În nici o meserie nu cred că ai posibilitatea să fii în contact direct și permanent cu tipologii umane atît de diverse ca în hotelărie și mie îmi place acest lucru. Vă imaginați cum poate fi o oră petrecută în holul unui hotel, dacă observi tipurile umane care se perindă prin el?

— Înțeleg că iubiți această meserie. Sînteți mulțumit de modul în care o practicați, în care se practică ea în general la noi? Știu că, în continuare, găsirea unui loc în hotel la București rămîne o problemă.

— N-aș vrea să vă răspund cu fraza stereotipă „se poate și mai bine". Vă spun însă că oriunde am lucrat m-am străduit în acest sens. Vedeți, eu după ce am terminat școala de pe Viilor am fost întîi și-ntîi comisioner. Despre cum am făcut eu „mai bine" ar fi mai corect să vorbească alții. Vă pot spune totuși că am condus o perioadă cea mai mare unitate din țară (mă refer la număr de locuri de cazare cuprinsă în ea) anume Satul de vacanță „Zodiac" de pe litoral. Am fost numit acolo pentru că erau probleme și nemulțumiri. Eu am fost bucuros că le-am putut înlătura și unitatea a început să meargă bine. Da, un loc în hotel este în continuare o problemă și nu numai în vîrfurile de sezon cînd toată lumea călătorește. Sistemul de rezervare ajută însă turistul să fie scutit de surprize. S-a construit mult și continuă să se construiască; s-au redat circuitului turistic vechi hoteluri care au avut o altă destinație. Să nu uităm că Bucureștiul este capitala unei țări pe care lumea vrea să o cunoască sau să o revadă și sînt sigur că în viitorul apropiat vom putea satisface integral și prompt toate cererile de cazare. Am însă o durere legată de deschiderea unor hoteluri noi și foarte frumoase și am să vă spun care este. Personalul acestor unități se asigură din cel cedat de alte hoteluri sau restaurante. Care conducător de unitate va ceda pe cel mai bun? Vă dați seama în aceste condiții ce greu se încheagă un colectiv care să fie corespunzător cu standardul unității nou deschise. Cred că aici ar trebui făcut ceva pentru a pune de acord investiția propriu zisă cu investiția umană. S-a ajuns la situația paradoxală ca faptul că ai lucrat, sau lucrezi, la mari hoteluri sau restaurante, să nu mai constituie o „carte de vizită" așa cum însemna mai demult (știu de la colegii mai vîrstnici) faptul că ai lucrat la Brașov, de exemplu, la „Șerbănică", cum i se spunea. Încă o durere a mea este faptul că hotelul și restaurantul nu au o singură conducere. Nu cred că trebuie să vă mai explic de ce. O conducere unitară ar asigura servicii de mai bună calitate clienților din hotel. Ce să vă mai spun? Avem hoteluri frumoase, moderne, bine întreținute, căutate, rămîne ca prin personalul care le deservește să căutăm să facem, în continuare, totul pentru clienții noștri. Și ca să fac o legătură între pasiune și meserie, vă citez din articolul 1309 al Codului Calimach: „Cîrciumarii (hangii.)... rămîn răspunzători pentru paguba pricinuită din **vicleșugul** sau **lenevirea** însuși a lor sau a slugilor lor..." Sublinierile îmi aparțin deoarece consider și vicleșugul și lenevirea defecte culpabile și acum.

Legat de hoteluri vreau să scot în evidență un lucru pe care nu știu dacă l-au subliniat alții înaintea mea: rolul lor în dezvoltarea culturii românești, chiar dacă acest rol s-a limitat la găzduirea unor edituri sau tipografii care au scos însă cărți și colecții remarcabile pentru răspîndirea cuvîntului scris. Astfel, Editura Institutului de arte grafice „Minerva" care funcționa la hotel „Union" (str. Regală nr. 6) a tipărit primele ediții „postume" ale marelui Eminescu. O am pe cea din 1902. La fostul „Hôtel de France" (hotelul „Victoria" demolat după cutremur) a avut sediul Editura librăriei Alcalay care a inițiat seria „Biblioteca pentru toți" în care, pe lîngă traduceri din clasicii universali, a apărut opera lui Alecsandri, Bolintineanu, Creangă, Filimon, Hașdeu, Kogălniceanu, Odobescu, Anton Pann. Tot acolo, funcționa la subsol și o tipografie. Am lucrat la hotelul „Victoria" și vă imaginați că am cercetat cu proprii mei ochi subsolurile... Dar n-ați vrea să-mi faceți o vizită să-mi vedeți cărțile? Din cele aproximativ 3 000 de volume pe care le am în bibliotecă, 1 000 sînt legate de tematica ce mă interesează. Soția mea este un om excepțional care mă ajută mult în pasiunea ce o am și, sigur, nu se va supăra că vă aduc înainte de a fi casa aranjată. Ne-am mutat și nu e deloc ușor să-mi reașez și reorganizez biblioteca. De șapte luni ne ocupăm de asta.

Ion Rogojan nu are mașină, a locuit pînă acum, împreună cu familia (și toate cărțile!) doar într-o garsonieră în Drumul Taberei și-i fericit că s-a mutat „la trei camere". Pe drum mi se

dezvăluie un Ion Rogojan îndrăgostit de noua capitală (deşi culege mărturii despre cea veche!), de noile cartiere. Cînd ajungem în faţa livezii cu nuci, îmi povesteşte de anii copilăriei: îşi procura cărţi făcînd troc (dădea nucile primite de la ţară de la bunica) iar cînd trecem pe lîngă livada de cireşi îmi laudă grija pe care au avut-o edilii capitalei păstrînd nealterate aceste două atît de frumoase livezi de la marginea Bălţii Albe...

Acasă, în camera cu pereţii căptuşiţi cu rafturi, sînt copleşită de înfrigurarea cu care îmi arată volume peste volume. „Povestea vorbei“ (1852) de Anton Pann; „Culegere de mai multe cîntece naţionale din ambele principate“(Bucuresci, 1858); unde Cîntecul 7 este: **Sus din munte curge-n vale/ Apa dintr-un mic izvor/Care şerpuind prin ţară / Murmură încetişor: / Dîmboviţă, apă dulce Cine-o bea nu se mai duce;** „Istoria Bucurescilor“ de G.I. Ionescu-Gion (1899); un roman de Stanislas Bellanger (Le Kéroutza) tipărit la Paris (1846) cu acţiunea la Bucureşti, cuprinzînd descrierea oraşului; „Moldo-Valachie“ (ce qu'elle est; itinéraire, impresions du voyage, moeurs, croquis sur nature, récits, aperçu historique) de G. le Cler (1866); prima hartă a Bucureştilor cuprinsă în volumul „Geschichte des transaldienischen Daciens“ de Franz Ioseph Sulzer (tipărită la Viena, 1781); un ghid mai recent „Bucarest“ scos de Paul Morand în 1935 (exemplar autograf) autorul avînd la activ, pe lîngă alte cărţi, „portretele“ oraşelor New-York şi Londra, al treilea fiind cel al capitalei noastre. Cu religiozitate scoate dintr-un raft prima ediţie, (1884) a poeziilor lui Eminescu (impresionantă legătură de artă făcută de M. Kozak). Zăresc în alt raft „Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent“ a lui G. Călinescu; „Dacia preistorică“ de N. Densuşianu şi, de ce să nu recunosc, sînt puţin invidioasă.

Cum este aproape seară trebuie totuşi să plec. Ion Rogojan mă întoarce de la uşă. „Asta aţi văzut?“

Am în mînă „Ghid sau călăusa în Bucuresci cu planulu capitallei“ scoasă în 1871 de Major D. Pappazoglu (prima tipăritură de acest gen din România) şi citesc la capitolul „Caracterulu şi obiceiurile românilor din Capitală“: **„românii cei mai mulţi sînt de natură ospitalieri, familieri, plini de omenie şi leali...“** cînd văd că s-a înnoptat şi-mi amintesc că Rogojan cel mic (de 8 ani) îşi aşteaptă tatăl să-şi realizeze promisiunea de a se juca împreună iar eu profit de prea multă vreme de... „natura ospitalieră“ a gazdei mele.

Trec pe lîngă frumoasele livezi înconjurate de blocuri noi, luminoase şi liniştite şi mă gîndesc că munca şi pasiunea lui Ion Rogojan sînt ca o ramură înflorită de cireş întinsă spre sufletul omenesc.

MARINA CRAINIC

Cu aparatul de filmat... şi fără

din păţaniile unui reporter TV

Ca reporter al Televiziunii am adunat în amintire, de-a lungul anilor, multe întîmplări, în unele implicat direct, în altele numai cu calitatea de spectator. Încerc în cele ce urmează să-mi adun gîndurile şi să fac cunoscute cîteva dintre ele.

Vară fierbinte în inima deltei. În lotca pe care o poartă pe apă aproape fără zgomot, Mitică, administratorul cabanei de vînătoare de la Crişan, mă aflu şi eu împreună cu încă doi turişti. Trecem pe canalele copleşite de verdeaţă şi linişte adîncă, sorbind cu privirile toată frumuseţea care ni se dezvăluie, cu fiecare lovitură de vîslă. Aparatul de filmat înghite lacom, metru cu metru, pelicula. Sînt locuri pe care nu ştiu dacă am să le mai revăd vreodată şi din această cauză degetul apasă cu insistenţă pe declanşator. Din cînd în cînd, în apropierea noastră, se ridică stînci sau egrete elegante şi se pierd în zbor planat, în marea de stufăriş. Două lebede, strălucitor de albe, se trag ceva mai la o parte din calea lotcii noastre şi ne urmăresc din priviri gata să-şi ia zborul la cel mai mic gest.

— Nu se ţem, spune Mitică. Ştiu că noi avem alte gînduri! Acuş ajungem în locul unde se dă bibanul...

Cîteva clipe de tăcere, apoi călăuza noastră rosteşte ca pentru el:

— La noapte plouă! Prea ciupesc ţînţarii!

Cu clipocit dulce, lotca se abate pe un canal îngust, acoperit de cupola verde a unor sălcii care şi-au împreunat ramurile peste unde. Apoi intrăm într-un ochi de apă, aparent închis.

— Acum o să-l aducem la taifas pe bunicul bibanilor, zîmbeşte Mitică şi aruncă lanseta cu mîna sigură pînă departe, în apropierea unei sălcii bătrîne şi scorburoase.

Zmuceşte o dată scurt. Prin obiectivul aparatului îi văd faţa plină de zîmbet.

— S-a prins! Hai, vino încetişor, dragul meu peştişor, îi cîntă el şugubăţ.

Şi primul biban, frumos, strălucind ca argintul, apare lîngă lotcă sub privirile noastre admirative. Mare pişicher Mitică ăsta! Pentru a ne impresiona, monologhează, ca şi cum noi nici n-am fi prin apropiere.

— Eu ţi-am spus să vină bunicul tău... Cu tine n-am ce face!

Cu un gest scurt aruncă peştele înapoi în apă...

Sîntem uluiţi, dar nu scoatem nici o vorbă. Se aude numai ţîrîitul aparatului care înregistrează pe peliculă fiecare mişcare a lui Mitică. La următoarea aruncare, scoate un alt biban. Mie nu mi se pare mai crescut decît primul.

— Ei da, așa mai merge ! N-a venit chiar bunicul, dar în schimb s-a prins tatăl . . .

Într-un ceas, cît am stat în micul ghiol, a scos Mitică destui bibani ca să fie de-o saramură bună pentru toți.

— Acum gata, mergem, că de-om scoate tot peștele din baltă mîine ce mai pescuim?

Și o luăm spre casă, pe drumuri tăcute, știute numai de el. Soarele culcat pe apă se scaldă înainte de a pleca spre cotloanele somnului. Ultimii metri de peliculă îi trag la intrarea în ghiolul „Bogdaprosti“ ce pare cuprins de flăcări, acum la ceasul apusului. Mitică mă sfătuiește să mai păstrez cîțiva metri de peliculă. Nu se știe ce mai pică. Ridic din umeri. Sînt mulțumit cu tot ceea ce am filmat pînă acum. Imagini pe care nu le întîlnești la fiecare pas. La un moment dat Mitică lasă vîslele și din priviri ne face semn să tăcem, arătîndu-ne un loc anume. Sîntem martori la acel ceas din vreme, la jocul exuberant al unei perechi de vidre. Priveliște rar întîlnită după cum am aflat mai tîrziu. Era în jocul celor două animale, care se aruncau una spre cealaltă într-un evantai de stropi multicolori, ceva din jocul dăruit al copiilor scăpați de sub severa tutelă părintească. Se ascundeau o clipă în adînc, pentru ca în clipa următoare să sară suple și elastice ca niște resorturi peste fața apei, împrăștiind stropii în valuri mici. Atunci, m-a cuprins o cumplită părere de de rău la gîndul că acest spectacol, unic în felul său, nu-l pot imortaliza pe film. Știa el ce știa Mitică atunci cînd mi-a spus să mai păstrez acolo cîțiva metri. De atunci, am străbătut de multe ori, în lung și-n lat, delta, dar nu am mai avut norocul să revăd jocul vidrelor.

*

Primăvară timpurie cu pomi în floare și căldură neobișnuită. După ce am filmat nunta naturii în poienile cu liliac de la Ponoare, am ajuns după prînz la lacul Zăton. Zona aceasta carstică din Mehedinți, este plină cu lapiezuri, ciudate ca formă, fiecare, unicat în felul său. După ce m-am cățărat pe povîrnișuri filmînd din toate unghiurile lacul și zona cu bizarele stîncării, am simțit o imperioasă nevoie de odihnă. M-am așezat pe o stîncă plată destul de mare, mi-am scos cămașa și m-am întins la soare. Ardea puternic, îl simțeam cum dogorește și în același timp m-a cuprins o oboseală plăcută. Să fi ațipit? Nici acum nu știu . . . Ce știu e că într-un răstimp am deschis ochii cu senzația că nu sînt singur. Am rotit ușor capul și deodată am simțit cum mă cuprinde frigul deși soarele, după cum am mai spus, dogorea cumplit. Alături de mine, la vreo doi metri, pe aceeași stîncă, ieșise la soare o viperă. M-am tras încet, încet să n-o deranjez, mi-am dat drumul pe un povîrniș priporos fără să-mi iau măsuri de prevedere și pe urmă am ținut-o tot într-o goană pînă la drumeagul de țară unde mă aștepta nea Marin, șoferul. Cînd am sărit în mașină, cînd m-am îmbrăcat, cînd am pornit, nu-mi mai amintesc. Abia la hotelul din Drobeta — Turnu Severin i-am povestit și lui nea Marin întîmplarea. M-a privit lung și n-a spus nimic. Știam însă că peste două, trei zile, o să-mi facă morala cuvenită, că nu-l ascult pe el, om trecut prin viață și deprins cu tot felul de întîmplări . . .

Undeva în apropiere de Săcele. Urcăm pe malul pîrîului de munte împreună cu șeful ocolului silvic și pădurarul de la canton. Deodată, pădurarul intră în apă și culege doi păstrăvi, destul de mari, morți. Cei doi silvicultori îi privesc răsucindu-i pe o parte și pe alta, apoi grăbesc pasul fără să spună nimic. Cinci sute de metri în amonte pe malul pîrîului, o Dacie roșie, plină de clăbucii detergentului, stă cu două roți în apă. Proprietarul ei o spală bine, fluierînd vesel. Șeful de ocol salută mohorît și-i arată păstrăvii:

— Iată opera dumneavoastră!

Cel interpelat se oprește din fluierat. Nu știe ce atitudine să ia. Îl vede pe pădurar cu arma la spinare, pe șeful de ocol în uniformă . . . Eu sînt cu aparatul deja la ochi . . .

— Doar n-o să spuneți . . .

— Ba da, nepăsarea dvs. ca să nu-i spun altfel, a produs moartea păstrăvilor. Probabil că mai sînt și alții!

Omul a fost obligat să-și întrerupă imediat activitatea și să plătească daune, așa cum prevede legea. Dura lex, sed lex. În timp ce se urcă la volan și demarează cu mașina plină de clăbuci, îl aud, așa, ca un protest:

— V-ați găsit voi mai căpoși!

Și eu care crezusem că a învățat ceva din întîmplarea asta . . . Ce naiv am putut să fiu.

Deși în plină vară, sus la cota 2 000 pe Furnica, se pornise o furtună cu zăpadă, ca în toiul iernii. Împreună cu nea Milică, înaintam cu greu dinspre Valea Dorului. Mergeam unul în spatele altuia cu gîndul că la cabană vom bea un ceai fierbinte. Aproape nu ne-a venit să credem cînd am auzit un glas în imediata noastră apropiere:

— Nu vă supărați, care este drumul spre Piatra Arsă?

Nea Milică își ridică gluga de pe ochi și privește. Privesc și eu. În fața noastră, un bărbat, o femeie și un copil. Veniseră cu telecabina din Sinaia și acum zor nevoie să ajungă la Piatra Arsă. Nea Milică, cu obișnuitul său bun simț, i-a întrebat:

— Dumneavoastră nu glumiți? Chiar vreți să ajungeți la Piatra Arsă?

— Ascultă nene, i-o reteză scurt bărbatul, nu e aici timpul, nici vremea potrivită pentru glume.

— La asta mă gîndesc și eu. Așa cum sînteți echipați nu aveți șanse să ajungeți acolo unde vreți. Să știți că muntele nu glumește . . . Uitați-vă la copil a început să tremure . . .

— Uite nene, numai de morală n-am chef acum! Spune mai bine că habar n-ai și gata! E mai cinstit . . .

Și s-au tot dus.

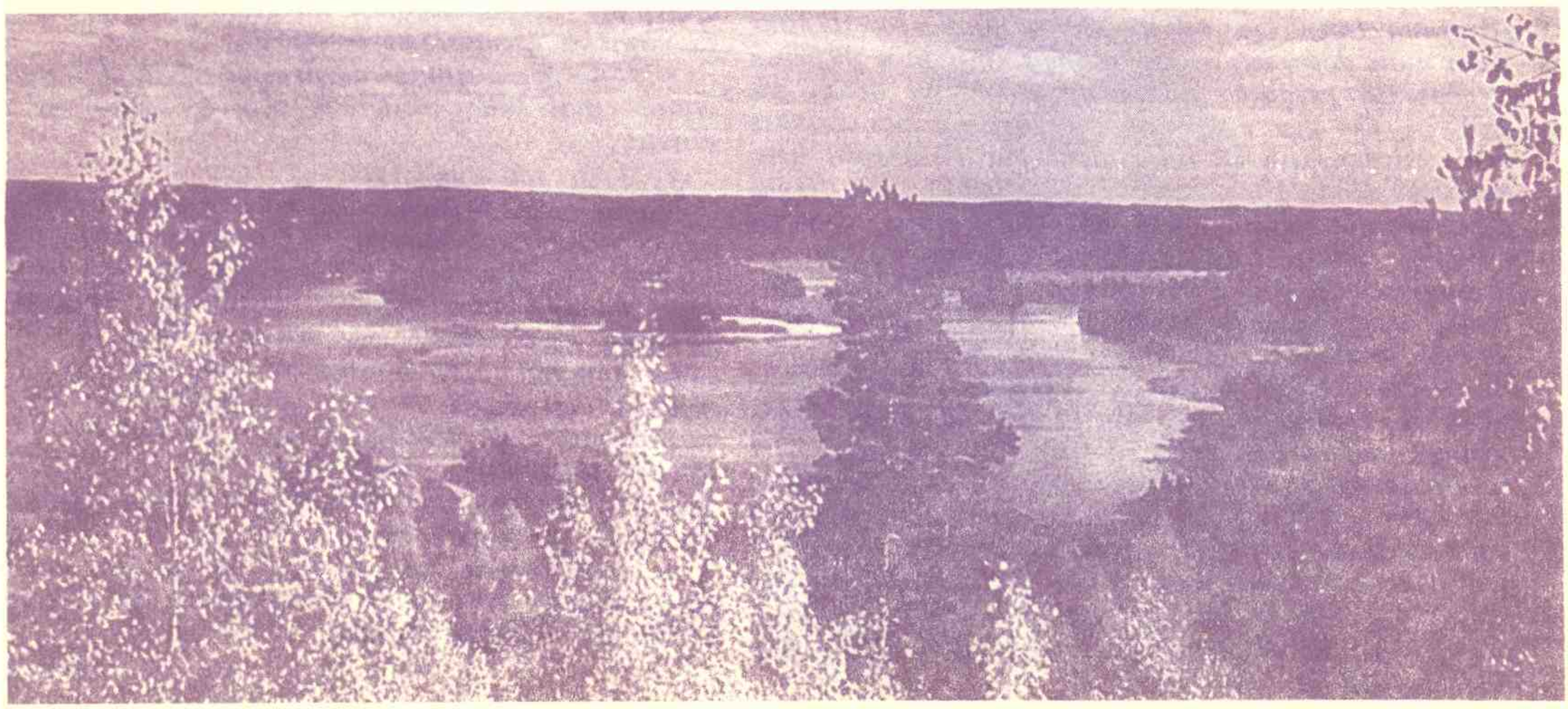
Bietul nea Milică! El care cunoaște Bucegii ca pe propriile buzunare să fie tratat ca un nepriceput! Dar nu asta l-a necăjit, ci inconștiența unor oameni care puneau în pericol odată cu ei și viața unui copil. Dar nu s-a lăsat. A dat de veste imediat salvamontiștilor din Sinaia. Două ceasuri mai tîrziu cei trei „îndrăzneți“ erau culeși în apropiere de Babele, înainte ca situația lor să devină disperată. Abia cînd i-a știut în afara oricărui pericol și-a amintit de vorbele celui care îl făcuse necunoscător.

— Auzi dom'le, ce oameni! Și eu care credeam că pe Bucegi sînt ca la mine acasă. Ce să-i faci! Omul cît trăiește, învață.

ION RUȘ

Cel mai bun tranchilizant

Cine intră prima oară la policlinica «Alexandru Sahia», în cabinetul doctorului Ion Dumitrescu, să nu se lase înşelat de aparenţe: cu aer sobru — binevoitor, privire cercetător rezervată, fără volubilităţi zglobii ori gratuite zîmbete de familiaritate, omul care consultă ascunde şi nu cu ostentaţie — un suflet de o mult mai subtilă simplitate, pe care l-aş numi «de artist», dacă vînturarea sintagmei nu i-ar fi devalorizat înţelesul. Medicul acesta cu gesticulaţie minimă, nespectaculoasă, dînd la prima vedere impresia unui măsurat şi paşnic «cazanier», mulţumit cu liniştea tratatelor şi studiilor profesionale, este însă nu numai un un iubitor de poezie, de pagină literară, un duh plin de umor, atent la minuscule ori majuscule întîmplări şi chipuri, ci şi un mare umblăreţ. Citadin de felul său, bucureştean get-beget, doctorul Ion Dumitrescu a avut pesemne de la început acea tînjire tainică după spaţiu necuprins, acea chemare a drumului şi naturii libere, de care suferă, mărturisit ori nu, orăşanul. Şi iată că profesia — doar teoretic restrictivă la stat pe loc, în clădiri, saloane şi cabinete — l-a ajutat. După ce a absolvit facultatea de medicină din Iaşi, tînărul doctor nu s-a zbătut să capete un post adăpostit între zidurile oraşului, a luat liniştit calea unei circi de ţară, în comuna Perieţi. Timp de doi ani a bătut drumurile ialomiţene, îngrijindu-şi pacienţii, aflîndu-le istoriile de viaţă, bucurîndu-se laolaltă cu ei de frumuseţea cîmpului, bălţilor sau obiceiurilor de iarnă. Alţi nouă ani i-a petrecut la Gurbăneşti, în Ilfov, unde a fost medic specialist de boli interne şi director de spital. «Aveau pămînt bun gurbăneştenii — povesteşte doctorul cu un fel de zîmbat de rudenie — oameni harnici, urmaşi de moşneni gospodari, deştepţi, hîtri, visători, luminaţi, ambiţioşi şi deschişi înspre învăţătură, îşi trimiteau copiii la şcoli superioare...» Cît de mult l-au îndrăgit oamenii, cît s-a legat de ei medicul şi prietenul lor de toate zilele, o aflăm din lumina ce se aprinde pe chipul doctorului Ion Dumitrescu atunci cînd spune cum şi azi, cînd îl găsim în cabinetul de la etajul doi din policlinica bucureşteană — al cărei director a fost timp de zece ani —, la două duminici e la Gurbăneşti. Este aici şi o explicaţie sentimentală şi una... pasională. Doctorul e un vajnic pescar şi, ca toţi undiţarii, îşi menţine cu statornicie locurile de suflet. În această calitate s-a transformat chiar într-un «bolnav» — «m-am îmbolnăvit incurabil la Perieţi, unde eram împăratul ştiucilor, iar odată cu şederea la Gurbăneşti maladia a devenit incurabilă, fiindcă nu-i uşor să ţii piept la douăsprezece bălţi pline cu peşte cîte erau acolo, şi între ele Corîtele, Săruleşti, Vînăţa, Preazna...» Sigur că balta, rîul, malul cu sălciile, apusurile şi răsăriturile din ape sînt Natură şi cine se prinde într-o asemenea dragoste simte nevoia s-o povestească şi altora nu numai prin viu grai, ci şi negru pe alb, la început în şiruri mărunte, necitete, «de doctor» şi limpezite apoi, spre bucuria cititorilor, de pagina tipărită. De altfel, încă pe băncile liceului, profesorii şi colegii îi prevesteau elevului Ion Dumitrescu o carieră literară. Esculap s-a dovedit mai puternic, numai că, peste ani, mîna deprinsă cu injecţiile, palpările şi scrisul zecilor de mii de reţete s-a îndreptat iarăşi spre condeiul Pegasului. Aşa că, la vîrsta de 40 de ani, doctorul a devenit şi redactor — un deceniu şi-a împărţit timpul între policlinică, drumurile prin ţară şi reportajele scrise în revista **«Muncitorul sanitar»**. Munca medicilor, propria experienţă, istoriile de fiecare zi ale colegilor i-au inspirat cartea **«O viaţă»**, apărută în 1962. Apoi a simţit nevoia să zugrăvească lumea celor-lalţi colegi, a tăcuţilor şi răbdătorilor întru lansetă, momeli, bibani, crapi ori şalăi. Astfel au fost scrise, în 1976, schiţele umoristice cuprinse în volumul **«De-ale pescarilor»**, altele, în 1979, în cartea **«Numai pentru pescari şi vînători»** şi, de curînd, o incursiune în raiul îndrăgostiţilor de ape, intitulată **«Jurnal în Deltă»** tipărită în editura Sport-Turism. Ce sînt toate acestea decît o pledoarie pentru viaţa în aer liber, deconectare, drumeţie, sănătate, pentru psihoterapia cea mai sigură şi mai la îndemînă, cu atît mai convingătoare cu cît e susţinută de un fin cunoscător al trupului şi sufletului omenesc? Pescuitul, adică ieşirea în natură, e tranchilizantul meu, zice doctorul Dumitrescu. Îmi ajunge pentru o săptămînă o zi de linişte pe malul apei, cu tot ce se întîmplă în ea şi în jurul ei, cu mulţimea de ciudăţenii şi frumuseţi care ţin locul celor mai grozave pastile de liniştire a sistemului nervos? Bine, dar pescarul nu e un sedentar? Nu stă el cu ceasurile într-un singur loc cu ochii la plute? Pescarul amator?! se încruntă zîmbind doctorul-scriitor. El e un drumeţ mare, într-un an se duce şi la cincizeci de bălţi, îi place să schimbe locul şi norocul, acum se duce la munte, de exemplu, după cleni, mrene ori păstrăvi, şi acolo nu merge el cel puţin patru-cinci kilometri în susul şi în josul rîului? Ori la baltă, că doar balta nu-i aşezată pe marginea şoselei, cîteodată mergi pînă la ea şi şapte kilometri şi cu drumul de întoarcere cît fac? Pe jos, se

Un rapsod al cîntecului popular:

PETRE LOTREANU

Mai întîi, a fost pasiunea pentru electrotehnică; apoi s-a născut pasiunea pentru muzică, în special pentru muzica populară. Era în clasa a șasea cînd, la un festival pionieresc, a obținut locul I pe țară ca solist de muzică populară. PETRE LOTREANU, căci despre el este vorba, are o voce caldă, un timbru plăcut. Din zilele acelea a primei lui «mari victorii», n-a mai lipsit de la nici un spectacol pionieresc. Zilele au trecut unele după altele și, sfătuit de profesori, iată-l nu peste mulți ani absolvind liceul de muzică «George Enescu» din București. Pasionat culegător de cîntece bătrînești, de balade, de cîntece de voie bună, a străbătut cu pasul, cu rucsacul în spate, nenumărate sate din toate zonele țării. An de an își mărește repertoriul, ridicînd tot mai sus ștacheta interpretării artistice. Devine din ce în ce mai cunoscut. Ansamblurile de cîntece și dansuri «Țarina» din Alba Iulia, «Țapinarul» din Maramureș, îl solicită ca solist vocal în turneele întreprinse în Polonia, Bulgaria, Jugoslavia, Belgia. Glasul său plăcut, modul personal de interpretare, cucerește inimile și simpatia spectatorilor din Uniunea Sovietică, Italia, Canada, Statele Unite ale Americii, R.F.G., Israel...

Ca o încununare a muncii neobosite, a talentului său, Petre Lotreanu cucerește și titlul de laureat al Festivalului național «Cîntarea României»..

Ca și ceilalți soli ai artei populare, Petre Lotreanu, prin cîntecele sale, poartă pe paralele și meridianele globului pămîntesc mesajul de pace și prietenie a neamului din care se trage. Iar atunci, cînd este acasă, în puținul său timp liber, de multe ori, îl poți întîlni drumețind pe poteci de munte, contemplînd cu nesaț crestele munților, poienile înmiresmate, izvoarele cu apă cristalină — fără asemănare în altă parte a lumii.

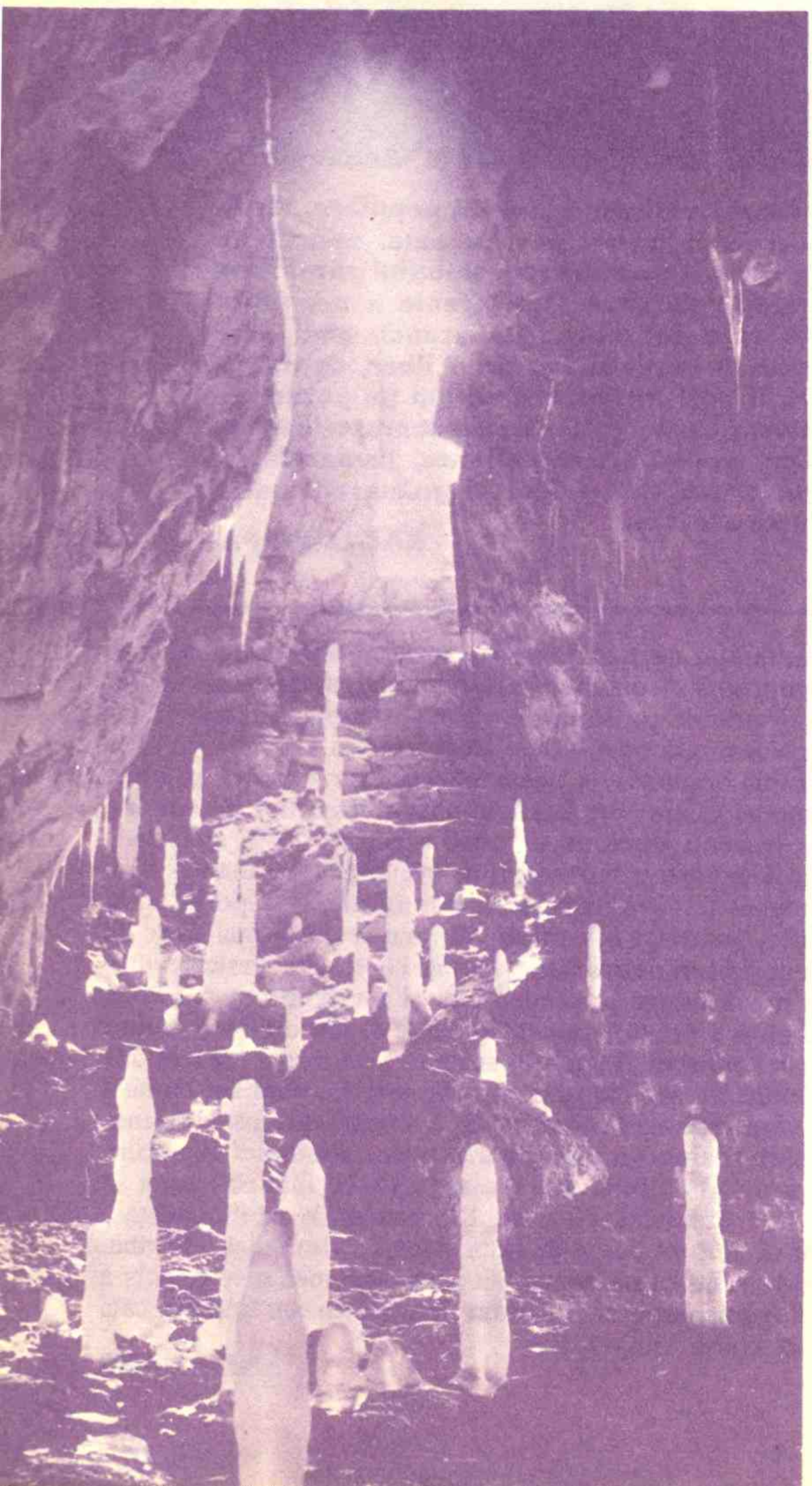
RADU POPA

înțelege. Și pe urmă, chiar cînd aștepți într-un loc cu folos ori mai fără să dea semn peștele, nu ai cea mai completă baie de soare și de aer curat? Dacă stai în soare 60 de zile pe an e cam imposibil să ajungi reumatic! Indiferent dacă ții o undiță în mînă, dacă urci pe potecile Retezatului și Făgărașilor sau iei drumurile pe dealuri și văi. O întîmplare hazlie, un rîs sănătos și cîțiva kilometri de mers pe jos sînt un tratament sigur, adevărată profilaxie». Doctorul Ion Dumitrescu scrie acum serile la o nouă carte cu nuvele și povestiri. Și cînd se declară «un optimist», se poate înțelege ușor, citindu-i paginile povestind de-ale naturii și oamenilor, care anume este secretul acestei priviri spre fața luminată a lucrurilor. Urîndu-ne să-l vizităm cît mai rar cu putință sau chiar deloc în calitate de pacienți, doctorul ne oferă aceste vorbe în chip de... extraveral: «Toată viața am fost un om ordonat, am avut chiar grijă să păstrez bine memoria evenimentelor mari și mici, notîndu-le prin caiete și jurnale de bord. Cu pescuitul am procedat la fel — în fiecare an, din martie, cînd porneam la treabă, îmi scriam cu sîrg locurile, bălțile, rîurile, numărul peștilor, greutatea lor, întîmplări mai vesele și mai triste de undițar. Iarna, cînd le răsfoiam, se transformau în zile însorite și noi gînduri de drumeție. Numai că, odată, aceste nevinovate bucurii au ajuns motiv serios de discordie. Cu nevastă-mea m-am înțeles totdeauna bine și am avut-o mereu lîngă inimă cu aceeași dragoste. După atîția ani de căsătorie e tot o fată bună și drăguță care mă înțelege de cîte ori o las singură duminicile și plec cu prietenii la pescuit. S-a întîmplat însă că într-o asemenea zi, făcînd curățenie prin biroul meu, să dea peste un caiet pe care a început să-l răsfoiască. Aproape o săptămînă nu s-a mai uitat în ochii mei, iar cînd am lămurit motivul am rîs cu poftă și i-am dat dreptate. Ce citise ea în caietul meu «secret»? ...duminică, 21 martie, am fost la Ileana. La 7 dimineața eram lîngă ea. Cam rece. Mai tîrziu, după ce a răsărit soarele s-a mai îmbunat și ea... duminică 10 aprilie, la Mărițuța nu mă mai duc pentru nimic în lume, mai bine fluier sau văd un film. Am s-o las baltă, ce, fără ea nu pot să trăiesc? N-am făcut nimic, am ars gazul de pomană pînă la ora 12... duminică, 15 iunie, Răpitoarea de azi dimineață a întrecut toate închipuirile mele. Asta mai zic și eu captură, simt că sînt un balon de atîta succes... duminică, 20 iulie, M-am săturat de plevușca asta, duminica viitoare schimb macazul...» De ce s-a bosumflat consoarta mea și cu ce ochi a citit toate astea, judecați și singuri. Și cînd te gîndești că secretul frumoaselor ar fi fost un fleac pentru un undițar, căci Ileana era o baltă, Mărițuța altă baltă, «răpitoarea» — o știucă de cîteva kilograme».

ANDA RAICU

O aducere aminte cu călăuze

Mulţi ştiu că prima asociaţie turistică din România a luat fiinţă la Sibiu acum o sută de ani, în 1880, numindu-se „Societatea Carpatină din Sibiu“. Dar puţini ştiu că primul traseu de turism montan a fost cel care urca pe valea rîului Avrig pînă sus pe Negoiu, vîrf din superbul lanţ al Făgăraşilor. Sibienii, cei dornici de excursii în natură, plecau la sfîrşit de săptămînă cu diligenţa — care a circulat pe Valea Oltului pînă la începutul secolului nostru — şi mai apoi cu trenul, şi coborau la Avrig. Aici, la hanul unde opreau diligenţele sau la gară, mai încoace spre vremea noastră, îi aşteptau doi ghizi de munte, oameni de prin partea locului, buni cunoscători ai potecilor. Pe la 1890 cînd „Societatea Carpatină din Sibiu“ îşi construise prima cabană, cea de la Negoiu, erau vestiţi şi mult căutaţi la Avrig două călăuze de munte. Ei se numeau Ion Coţofană şi Johann Roth; erau angajaţi de susnumita societate de turism din Sibiu şi aveau obligaţii contractuale clare. Erau obligaţi să aştepte cu căruţele turiştii la han sau la gară şi să-i transporte la Poiana Neamţului sau la Glăjeria Porumbacului „pe sus“, iar acolo să organizeze grupuri şi să le călăuzească pe cărări de munte în locurile de mare frumuseţe, mereu preferate de sibieni cînd urcau în această parte a Făgăraşilor: lacul Avrigului, vîrful Suru (2 283 m) sau la cabana Negoiu. Acasă, pe poarta celor doi ghizi erau prinse tăbliţe pe care scria „călăuză“. Căruţele urcau pe drumul ce urma apa numită Rîul Mare al Avrigului şi cale de 14 km turiştii stăteau pe fîn acoperit cu covoare ţesute în casă, adică pînă la Poiana Neamţului, unde azi este o cabană cu acelaşi nume. Locului i se spune aşa pentru că era cîndva aici o cîrciumă al cărei proprietar neamţ se ocupa cu comerţul printre ciobani, vînători şi forestieri. Cei mai curajoşi şi buni de umblat dintre turişti coborau din căruţe pe la jumătatea drumului dintre Avrig şi Poiana Neamţului şi urcau cu piciorul pînă la Suru, pe valea unui rîu mic ce i se zice şi azi Moaşa Avrigului, fiind conduşi de ajutoarele celor două mari călăuze din Avrig. Nimeni altcineva n-avea voie să călăuzească grupurile de drumeţi pe munte, nici chiar turiştii ce „ştiau muntele cu ochii închişi“. Călăuza era ascultată orbeşte de cei din grup — ea hotăra traseul, pregătea masa, stabilea popasurile. De obicei, excursiile se încheiau la cabana Negoiul şi după o zi—două de odihnă şi scurte excursii în împrejurimi turiştii se înapoiau pe acelaşi drum spre Sibiu. Pe munte sau la cabană nu se bea alcool, nu se fuma, nu se striga, nu se făcea foc pentru a nu se speria vînatul. Doar la popasuri, în vetre anume pregătite de călăuze, se făcea un foc, se frigea slană sau un pui la frigare, se mînca pită învelită în foi de brusturi sau purtată în străiţi cu urzici (pentru a se menţine proaspătă zile întregi), caş, cîrnaţi şi se bea apă din burdufuri mici. Bătrînii povestesc că nu era săptămînă în care călăuzele din Avrig să nu ducă pe munte cinci—şase grupuri.

Prin 1912 pe acest traseu a urcat în Făgăraş şi poetul Octavian Goga. El s-a dus, în Avrig, să vadă casa în care s-a născut Gheorghe Lazăr, ctitorul de şcoală românească de la Bucureşti. Iar cînd a ajuns la obîrşia Rîului Mare al Avrigului — zice tradiţia locului — s-a oprit şi a privit îndelung spre Ţara Oltului ce se întindea la picioarele munţilor. A oftat şi-a zis „Doamne, tare-i frumoasă ţara asta a românilor“. Asta era pe vremea cînd Transilvania era sub stăpînire austro-ungară, la vremea cînd instituţiile imperiale se străduiau să schimbe numele oamenilor, al satelor şi comunelor ca să uite vorba românească. Într-o carte de impresii de la cabana Negoiul s-au găsit patru versuri scrise atunci de Octavian Goga, la sfîrşitul acelui urcuş. Iată-le: Sărmanii noştri munţi bătrîni / Nu mă mir că sînteţi trişti / Strămunii noştri v-au fost stăpîni / Noi, cei de azi, abia turişti.

ION PREDA

WEEK-END

La ora 6 au ieșit din corturile albastre cu umbrar și antenă TV, au executat mișcări coordonate de gimnastică suedeză și au servit la mese pliante micul dejun

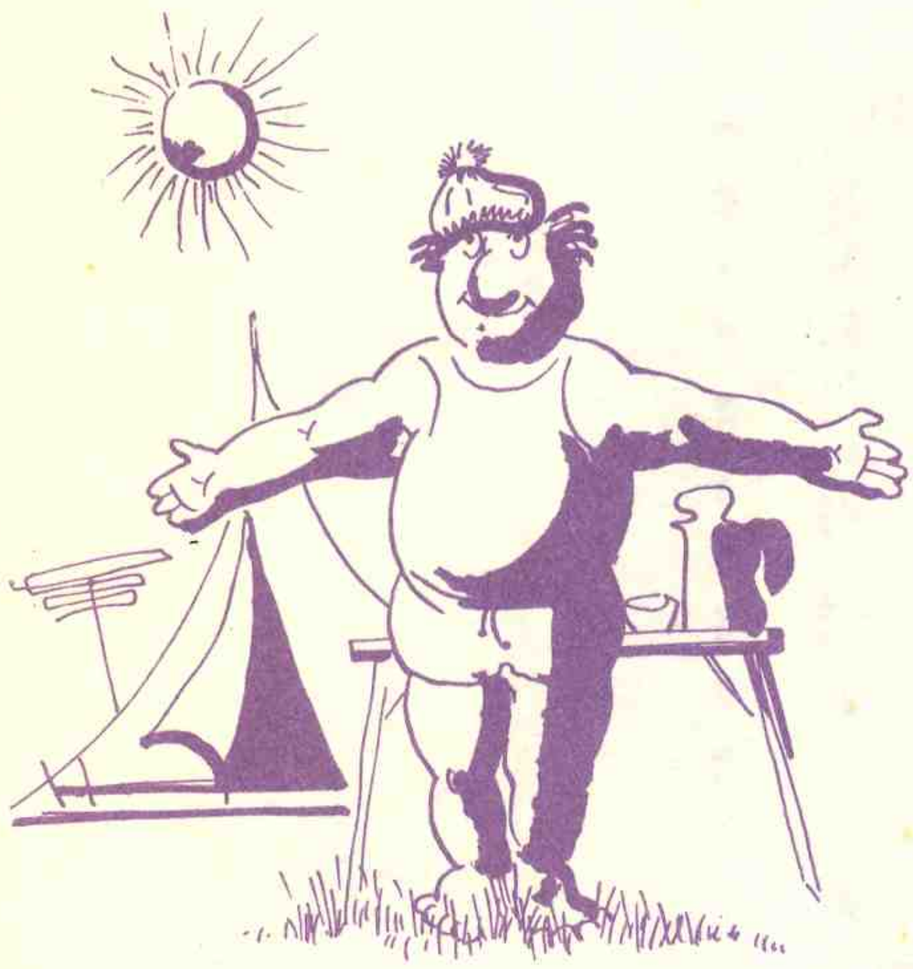
cînd soarele urca la azimut au început să se cațere în văzduh și caierele fumurilor de mangal și să sfîrîie grătarele

la orele 14 toți au căzut într-un somn profund

de la 16 au urmărit pe micul ecran fiecare sub umbrarul propriu dar cu reacții precis și colectiv coordonate mult-așteptatul meci de fotbal

apoi au strîns corturile și-au aruncat resturile într-o groapă săpată anume și la orele 19 fix cu farurile aprinse (respectînd disciplinat indicațiile locale) au pornit în șir indian (cu toate că erau münchenezi) printre lacurile finlandeze fericiți că au încheiat, cu bine încă un week-end

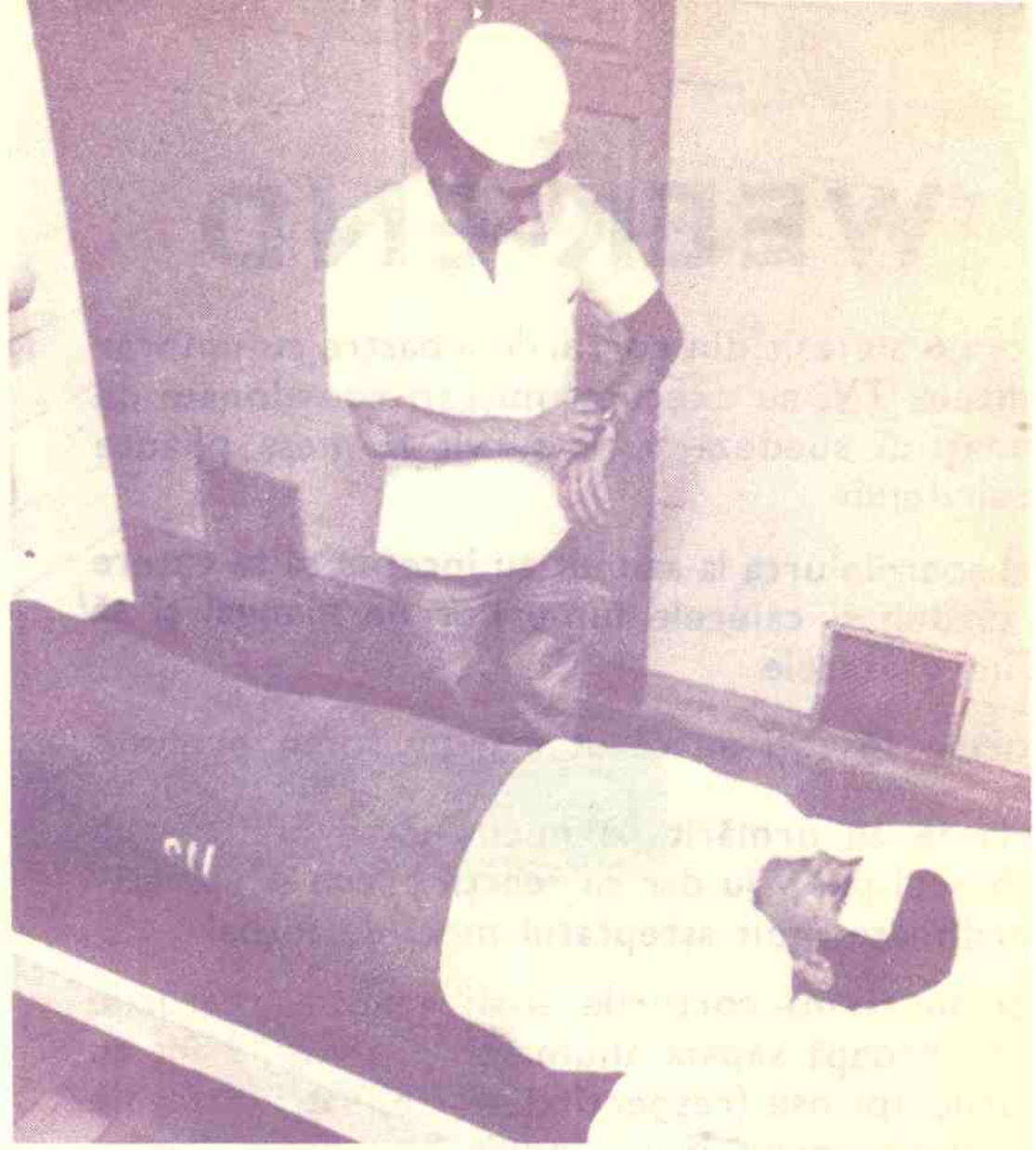

SĂNĂTATEA DV. ÎNAINTE DE ORICE:

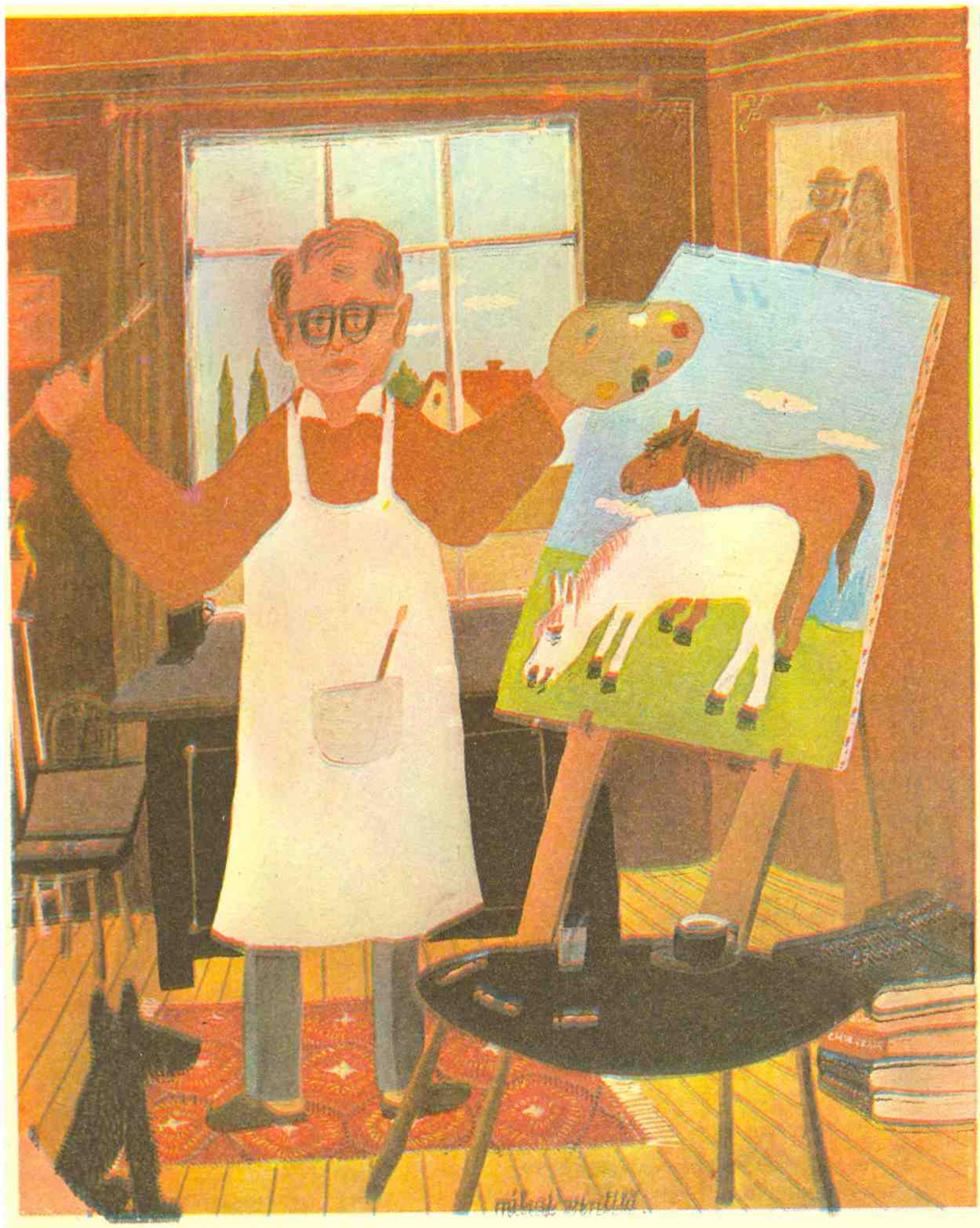
Doriți să urmați o cură balneară eficientă într-una din stațiunile care vă pot asigura refacerea sănătății și buna dispoziție?

Vă recomandăm să vă adresați OFICIILOR JUDEȚENE DE TURISM din țară, care, la sediul de reședință sau prin agențiile, filialele, punctele de valorificare situate aproape de locul de muncă sau de domiciliul dv. vă pot oferi: bilete de odihnă și cură balneară în stațiunile **Amara, Bazna, Herculane, Tușnad, Borsec, Buziaș, Călimănești-Căciulata, Geoagiu-Băi, Lacu-Sărat, Moneasa, Pucioasa, Slănic-Prahova, Slănic-Moldova, Sovata, Stîna de Vale** sau, pe litoral, la **Eforie Nord și Mangalia.**

În intervalul septembrie-iunie șansele pentru a obține un loc în stațiunile recomandate sînt maxime, iar tarifele pentru cazare și masă, substanțial reduse.

NAIVII

MIHAI VINTILĂ *și* PETRU MIHUȚ

Ei n-au învățat savantele rețete cu amestecuri de culori, nici legile perspectivei. Ei le descoperă în fiecare zi cu bucuria relevației și alăturările coloristice la care ajung îi uimesc. Ei nu cunosc maniere și metode de creație, preceptele curentelor sau capriciile modelor, dar crează după gust, după har și ochi propriile legi. Uneori stîngăciile, aritmiile, devin calitați ale spontaneității, ale limbajului clar, nesofisticat. Lipsa de prejudecăți duce la o uimitoare stare de firesc. Patetismul, grandilocvența, megalomania plastică sînt abolite prin naturaleța nedismimulată, prin candoare, prin prospețime și intimitatea gestului pictural.

Ne-am obișnuit să îi numim naivi. Poate pentru lipsa unei minuțioase elaborări care să urmeze canoane și reguli îndelung studiate. Poate pentru curiozitatea avidă cu care-și deschid ochii spre lume. Sau poate pentru sentimentul de libertate cu care pictorul naiv reînvie o lume. Pentru starea lui afectivă deschisă confesiunii totale. Dar există în viziunea poetică a acestor pictori de cele mai diverse meserii și vîrste încă o trăsătură comună: preocupările, viața lor cotidiană se prelungesc în creația lor artistică; libertatea gestului și a viziunii universale se traduc în tablou printr-o nelimitată intimitate. Elemente sau chiar atmosfera preocupării dominante a vieții lor, vor fi nelipsite din tablouri. Unii i-au numit pictori de duminică. Culorile și tușa nu sînt pentru ei o meserie, ci o sărbătoare a sinelui. Împlinirea timpului liber. Bucuria sfîrșitului de săptămînă, a vacanței. Starea de prea plin care se revarsă în exuberanța liniei și-n freamătul culorii.

Medicul veterinar Mihai Vintilă, născut în 1932 într-un orășel bănățean — Caransebeș — va rămîne legat în tematica sa dominantă de viața micilor așezări provinciale. Dacă nu l-ar fi împins prietenii la o primă participare expozițională, doctorul ar fi rămas cum a fost mulți ani, în continuare, un necunoscut pentru amatorii de artă. Căci el își dedica timpul liber culorilor, nu pentru a-și găsi un complement profesional, ci pentru că pictura îi oferea satisfacții nebănuite, o bucurie a intimității care nu putea fi cu nimic egală.

Temele și motivele plastice ale lui M. Vintilă sînt împrumutate cu o acuitate de observație și umor fin din zonele diurnului **(La moară, La bărbier, La covăcie, La cazanul de țuică, La fotograf, La prînz, După lemne, La gară,** etc.). Solicitînd un permanent periplu al memoriei ele sînt absorbite din anotimpul copilăriei **(Omul de zăpadă, La colțul străzii iarna, Vine circul)** din întîmplările vieții de familie **(Nuntă mare,**

Tăierea porcului, A murit calul, Familia mea, Fratele-miu cătană), ale datinilor, ritualurilor și evenimentelor memorabile, în viața unei mici colectivități provinciale, realizînd un fel de cronică citadină **(Colinde, Paparudele, Tîrg de vite, Tîrg la Caransebeș, Muzicanții, Satul cu hornari).** Dar indiferent de tema sau tîlcul, întotdeauna precis al anecdoticii, tablourile se împletesc cu o atmosferă sărbătorească, povestea fiind ridicată prin viziune și tratare plastică spre o lume a beatitudinii în care însăși existența devine un miracol. Concretețea materiei reale se transformă prin ritualuri cunoscute doar de pictor, într-o ireală și fastuoasă procesiune a existenței.

Ispita irealului intervine uneori cu un umor deloc disimulat. Pictorul se amuză el însuși și amuză spectatorul cînd completează bucuria alaiului sărbătoresc al unei nunți cu îngerași plantați jovial în jurul turnului de biserică. În tabloul **Satul cu hornari,** pictorul nu se va mulțumi cu atitudinile hazlii ale coșarilor de pe acoperișuri, dar va așeza pe un merișor și un coșar-supraveghetor.

Lumea revolută a provinciei bănățene este evocată de Vintilă cu o autentică forță plastică. Un univers întreg se pune în mișcare în tîrgurile și bîlciurile sale: olari, sitari, dogari, flașnetari, turtari, bombonari, pantofari, șepcari, cojocari, cîrciumari, tîrgoveți și săteni în costum popular, vînzători și cumpărători, copii și, firește, animalele. Unitatea stilistică a tablourilor lui Vintilă în ciuda unei pluralitați a expresiei își are probabil sorgintea alături de originala tratare picturală și în viziunea particulară a unui univers în care coabitează în bună parte într-un peisaj bănățean specific, viețuitoare de diferite origini. Alături de oameni cu multiple meserii, ființe supranaturale și nelipsitele animale mici sau mari de lîngă casă. Pisici se gudură sau se hîrjonesc, căței și dulăi întotdeauna atenți la mișcările stăpînului, vaci trupeșe, mîndre de fala gospodarului, cai, ciori, gîște, etc. O deformație profesională a medicului veterinar? Oricum, benefică. Într-un **Autoportret,** pictorul ezită între pînza de pe șevalet înfățișînd doi cai și-un teanc de tratate de fiziologie și anatomie a calului. Singurul care știe precis ce vrea pare a fi cățelul din mijlocul tabloului. El își privește stăpînul cu admirație. Uneori, animalele apar pe post de observatori impasibili. Pe drum, căruțele cu coviltir ale căldărarilor, ei trec în îmbrăcămintea lor pestriță, de pe o piatră kilometrică un corb le privește nemișcat scurgerea prin vreme.

Dacă M. Vintilă este un cronicar al provinciei citadine, Petre Mihuț, minier pensionar din comuna Brusturi din Munții Apuseni (n. 1927) participant și premiant al unor saloane naționale și internaționale de artă naivă se afirmă în exclusivitate ca un pictor al satului. Confesiunea biografică la Mihuț se realizează atît pe planul existențial diurn, cît și pe cel mitic, miraculos. Bineînțeles, cele două planuri se vor interfera, se vor intersecta și uneori, făcînd abstracție de autor, se vor contopi. «Eu pictez numai ce văd, tot ce am pictat am văzut cu ochii mei» —

mi-a declarat Petru Mihuț. «Eu nu merg cu fantezii, eu pictez numai după datinile noastre». S-ar părea că pictorul e de concepție un «naturalist» care zugrăvește lumea reală din jur. Numai că prin «am văzut cu ochii mei» pictorul subînțelege, înainte de toate, «ochii interiori». Doar astfel, prin organicitatea transgresării mitologiei în viața de fiecare zi, se pot naște tablourile sale, scenele în care se oficiază parcă ceremonios un adevărat ritual al realului.

În toate tablourile lui Mihuț se întîmplă ceva. Toate au o poveste, o anecdotică precisă (hoții atacați de o haită de lupi; la moara din Măgulicea, un fecior sărac a furat o fată; o fată a mers după fragi și a întîlnit pădurarul; ce i-a făcut?; Moș Crăciun va fi o femeie în travesti, ducîndu-se sub privirea vecinilor nebănuitori la iubitul ei, etc.). Unele dintre pînze înfățișează cu sensibilitate și o rară puritate a expresiei peisaje sau munci agricole în diferite anotimpuri (primăvara la Brusturi, trecerea moților cu ciubere peste dealul Rotunda, strînsul fînului, țărănci torcînd, cai la pășune, Valea Arieșului, culesul merelor, strînsul porumbului etc.) altele abordează viața patriarhală, obiceiuri și datini țărănești: udatul cununii (obicei după seceriș), nunta, tîrg la Hălmagiu, tăierea porcului, colinde, gătitul miresei, tîrgul de fete de pe muntele Găina etc.

Cînd imaginile lor colorate îmi trec prin fața ochilor, involuntar mă invadează universul propriei copilării. Rezonanțe intime ale vîrstei, începuturile uitate în ungherele memoriei, se trezesc brusc și reînvie cu o vigoare și o plasticitate neobișnuită. Spunea marele Brâncuși că atunci cînd am încetat de a fi copil, am murit. Poate chiar în această taină de a reînvia și a perpetua copilăria cu bucuriile și miracolele ei, cu credulitatea și înfiorarea ei, în fața necunoscutului, rezidă însăși marea forță a artei naive. E poate în aceasta chiar o alternativă a supraviețuirii? Evadarea dintr-un univers supratehnicizat, dintr-o lume a stressului continuu, a poluării pe toate gamele ei, de la cea sonoră la cea morală, într-o realitate în care iluzia realității e încă vie, unde mirificul și mitul n-au fost însă înecate în mlaștina banalității, unde basmul, legenda și povestea își păstrează încă aura de revelație romantică. Implicit, povestea cromatică naivă înduioșătoare sau străbătută de umor, ilustrată cu o străduință și migală vădind răbdarea de a desăvîrși o bucurie a sufletului, devine un protest împotriva depersonalizării omului, a monotoniei și uniformizării vieții, în raiul civilizațiilor supratehnicizate din care sufletul a fost sau e pe cale de a fi alungat. În locul contradicțiilor ascuțite ale lumii moderne, a dezechilibrului, a fugii de sine, a spaimei, a amenințătoarelor pericole de autoanihilare — pictorii naivi ne propun armonia între om și om, între om și natură, între om și cosmos, confesiunea sinceră a unor raporturi de concordie între toate ființele care populează universul planetar.

TOMA GEORGE MAIORESCU

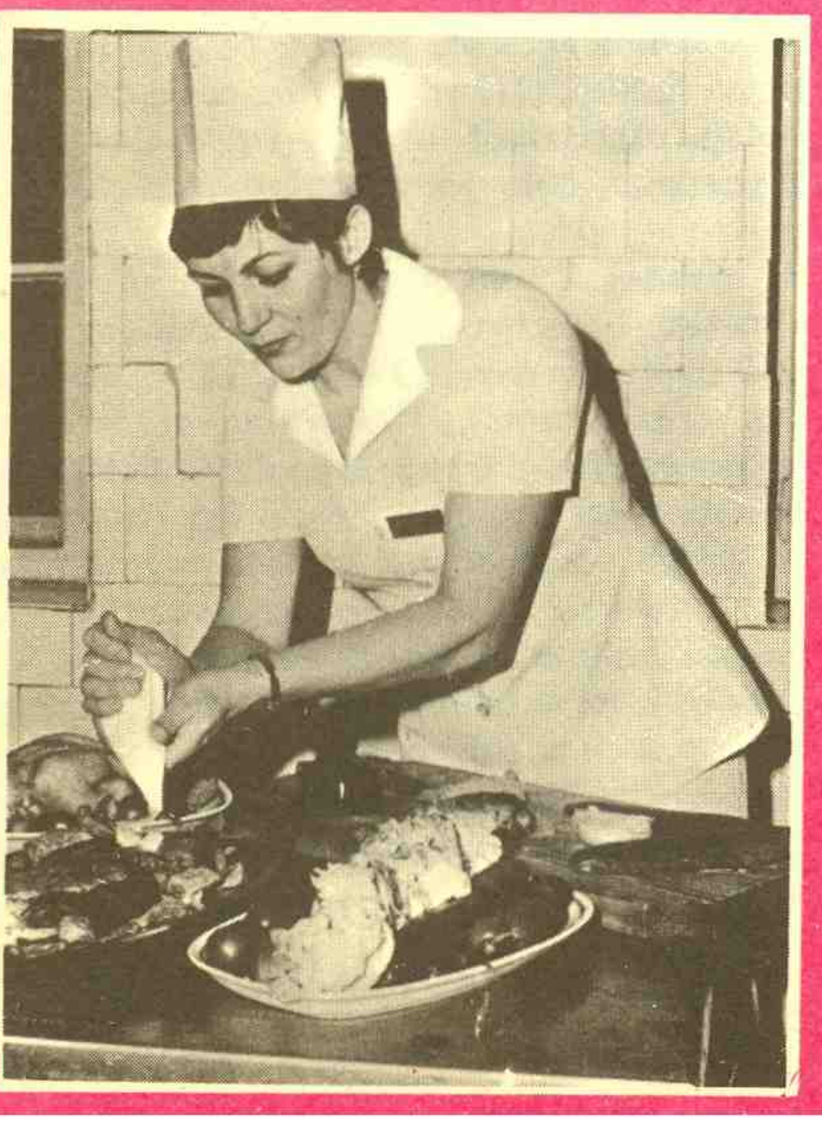
I.C.S.A.P
Tîrgu Mureș

**Vă propune o ambianță plăcută,
într-un cadru elegant,
unde puteți petrece
câteva ore deconectante...**

Pentru
dumneavoastră
au fost selecționate
câteva unități
reprezentative:

restaurantele:
MUREȘ, PREDEAL,
PALAT, MUȘCATA,
ROTI-BAR și
cofetăria
TEATRULUI.

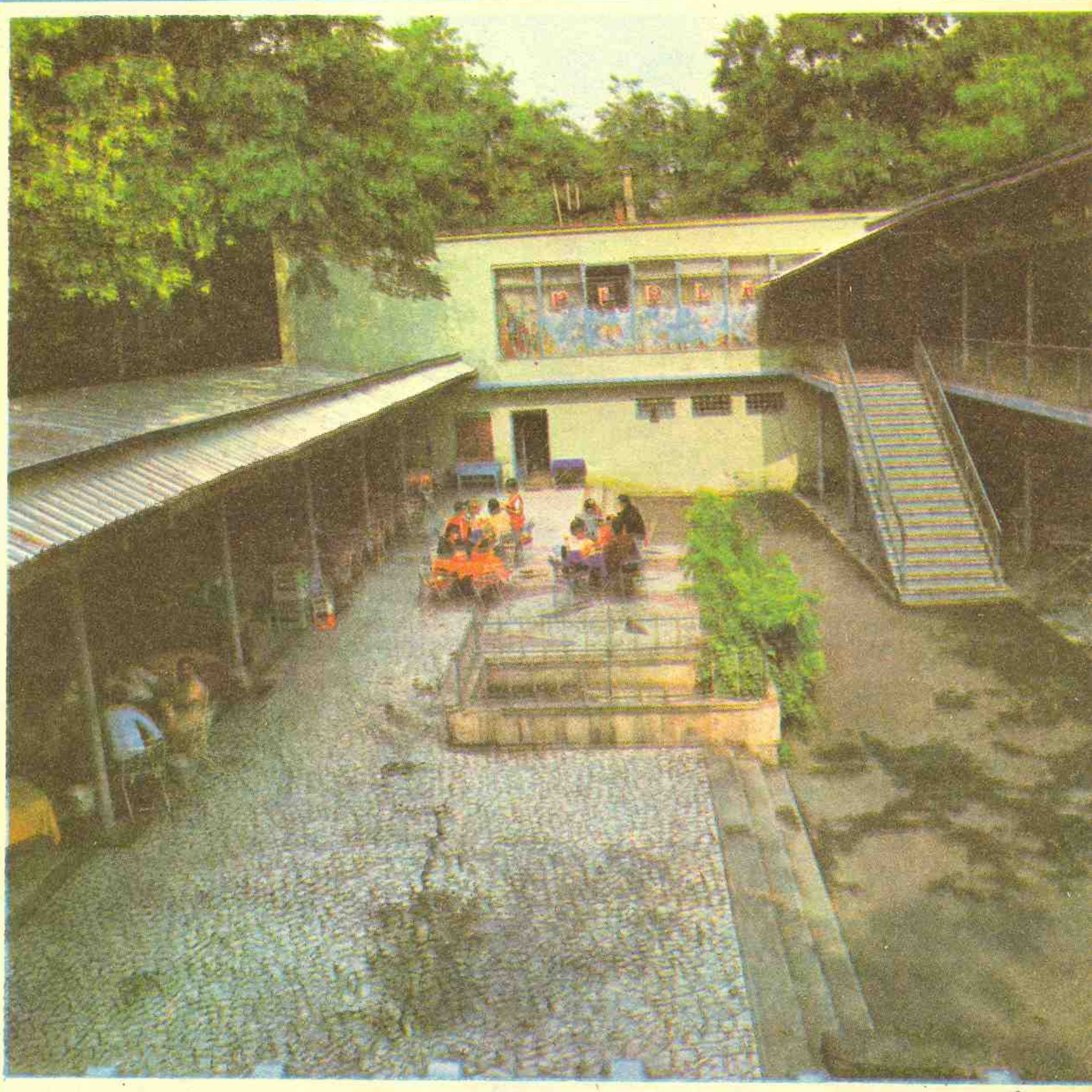
**Pretutindeni
veți fi întîmpinați cu ospitalitate,
serviți cu preparate culinare
și produse de cofetărie-patiserie
pregătite de specialiști
în arta culinară.**

ÎNTREPRINDEREA COMERCIALĂ DE STAT PENTRU ALIMENTAȚIE PUBLICĂ DEVA

Turistului îi șade bine cu drumul, dar și drumului îi șade bine cu o... masă gustoasă stropită cu ceva plăcut sufletului și gurii într-o ambianță elegantă și un cadru pitoresc. Dacă adăugăm și ospitalizazea gazdelor, **I.C.S.A.P.-Deva,** invitația de a vizita unitățile sale reprezentative din orașul Deva, restaurantul PERLA CETĂȚII, complexul ASTORIA și popasul IZVORUL DECEBAL, nu poate fi decît urmată fără nici o ezitare. Așezat la poalele împădurite ale dealului din vîrful căruia cetatea domină împrejurimile, chiar la începutul drumului de acces către monument, restaurantul **Perla Cetății** nu-și desminte numele îmbiindu-și oaspeții în salon sau pe terasă — după anotimp — cu aromele preparatelor, specialități ale casei (cricală ardelenească, frigărui a la Perla, pui la ceaun) însoțite de bere de Hațeg la pahare și de vinuri de Jidvei. O muzică de bună calitate, pentru toate gusturile se revarsă peste mesele localului contribuind alături de deservirea exemplară la buna dispoziție a vizitatorilor. Atmosfera primitoare și eleganța interioarelor caracterizează și complexul **Astoria,** așezat într-unul din cartierele noi ale orașului format dintr-un restaurant, braserie, bar de zi, bufet-expres și o cofetărie. Complexul răspunde astfel celor mai exigente, dar și celor mai diverse gusturi, asigurînd o gamă largă de servicii, de la micul dejun și prăjiturile cofetăriei, mîncăruri rapide ale expresului, la preparatele deosebite din salonul-restaurant (din care, «șnițelul Mioriței», și, medalionul ardelenesc cu ciuperci, sînt doar cîteva din specialitățile bucătarilor). Seara, vinurile din cele mai cunoscute podgorii se beau parcă mai ușor aici, însoțite de muzica discretă a formației localului.

La ieșirea din oraș pe șoseaua spre Arad, lîngă apele Mureșului, popasul **Izvorul Decebal,** bine aprovizionat la orice oră a zilei, este localul ideal pentru automobiliști. Într-un timp scurt, aici se pot servi minuturi și gustări (cotlete, pui, mititei), cafea și băuturi răcoritoare pentru conducători și din celelalte pentru însoțitorii lor.

I.C.S.A.P.-Deva — un nume sinonim cu buna deservire; **Perla Cetății, Astoria, Izvorul Decebal** — unități în care vă veți reîntoarce cu plăcere.

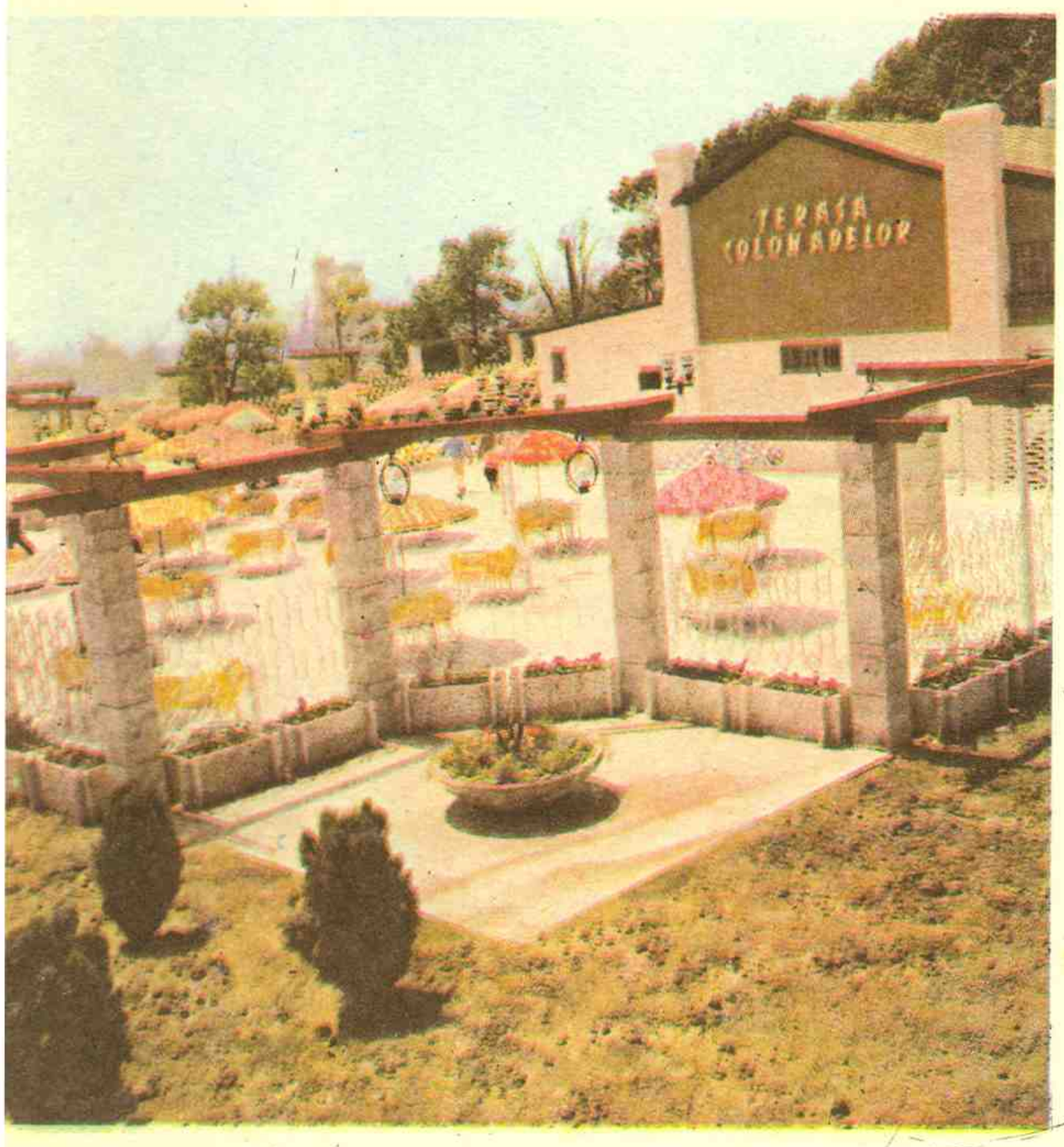
ICSAP CONSTANȚA

FAȚĂ ÎN FAȚĂ CU EXIGENȚELE CONSUMATORILOR

Municipiul Constanța se bucură aproape în tot timpul anului de o mare afluență de public. Oamenii, fie că sînt localnici, fie că sînt turiști, s-au obișnuit să savureze o plăcintă, o gustare sau aromele mîncărurilor tradiționale, pe care le găsesc, firește, într-o patiserie. într-o bodegă sau într-un restaurant. De toate acestea se ocupă harnicii gospodari ai ÎNTREPRINDERII DE ALIMENTAȚIE PUBLICĂ — CONSTANȚA.

Preocuparea permanentă a lucrătorilor întreprinderii căreia îi este subordonată întreagă această activitate constituie, de fapt, buna organizare a colectivelor de muncă, realizarea și depășirea planului de desfacere, sporirea eficienței economice, ridicarea calificării și îmbunătățirea serviciilor. Cei 3000 de oameni ai muncii (bucătari, cofetari, patiseri, bufetieri, ospătari, șefi de unitate), care fac cinste comerțului constănțean, se străduiesc în permanență să imprime stilul serviciilor de calitate. În ultimii ani, rețeaua ICSAP-Constanța (restaurante clasice și linii cu autoservire, unități Gospodina, braserii, berării, bufete, rotiserii, cafe-bar, patiserii, simigerii, cofetării), s-a dezvoltat simțitor, ajungînd la peste 300 de unități, cărora li se adaugă în sezonul estival aproape 200 de chioșcuri și tonete ale comerțului stradal.

* **Popasul «DOBROGEAN»,** local distractiv cu program artistic, aflat în Satul de vacanță de la Mamaia.

* **Popasul «CIȘMEA»,** situat la 6 km de Constanța, pe șoseaua care duce spre Hîrșova; dispune de locuri de cazare în căsuțe camping și restaurante cu terasă.

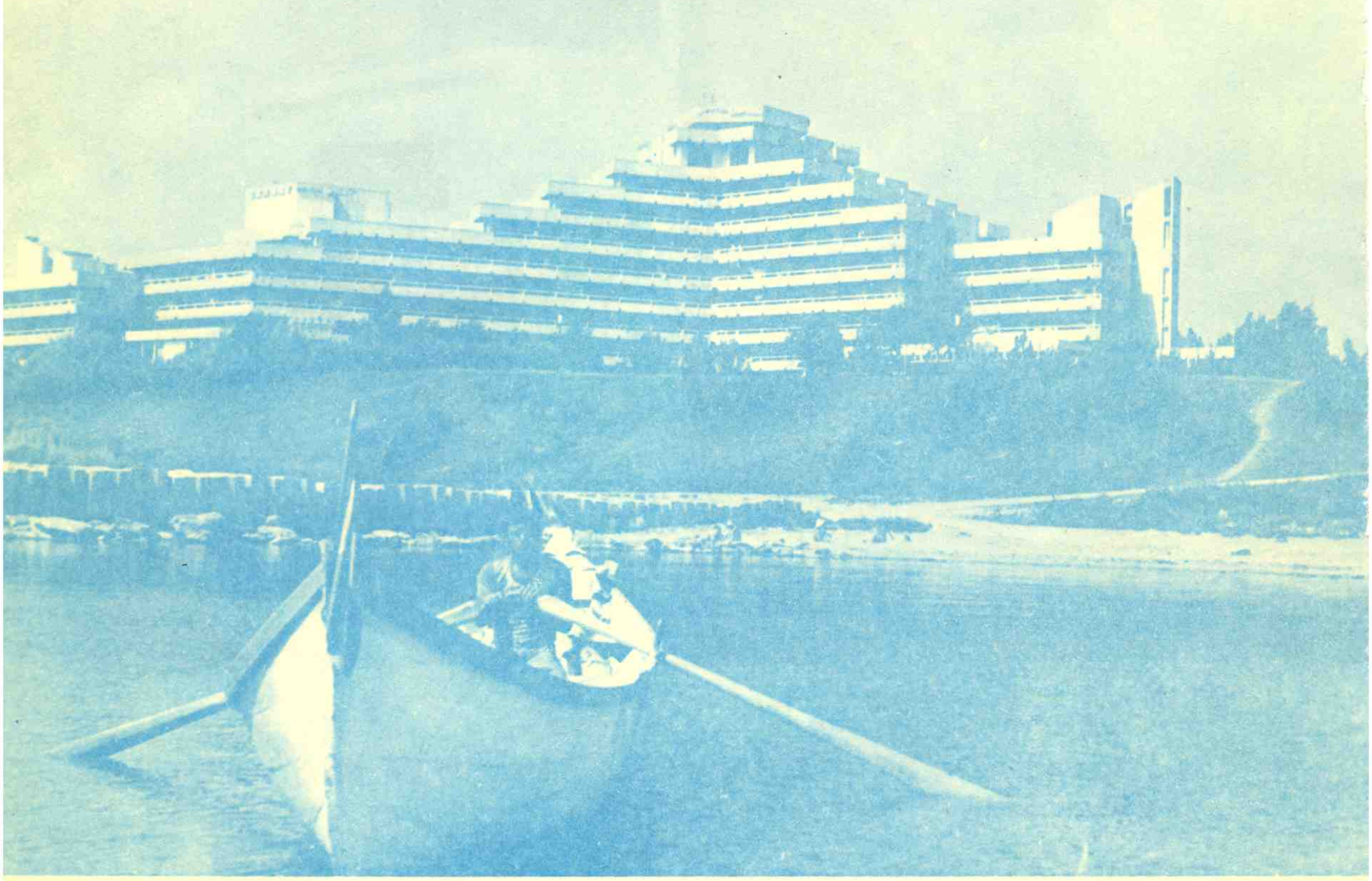
* **Terasa «COLONADELOR»** grădină de vară cu peste 1000 de locuri la mese, una din atracțiile gastronomice de pe malul mării.

* **La «CUPTORUL CU PLĂCINTE»,** din satul de vacanță de la Constanța, focul arde de dimineață pînă seara.

* Complexul de alimentație publică **«DACIA»** are în componența sa un restaurant de categoria I-a, un salon cu linie de autoservire, o unitate «Gospodina» iar la etaj cotetărie și patiserie, cu laboratoare proprii.

mai

luna excursiilor și vacanțelor pe litoral

Cînd natura renaște după amorțeala iernii, cînd soarele strălucește, încălzind plaja și apele înspumate ale mării.

OFICIILE JUDEȚENE DE TURISM din întreaga țară vă adresează invitația de a vă înscrie la excursii sau de a petrece o vacanță de neuitat pe litoral.

Rețineți: în cursul lunii mai, tariful pentru o pensiune completă este de 57 lei/zi de persoană.

În această perioadă: **confort, agrement, ospitalitate, posibilități de excursii** în împrejurimi și pe litoralul bulgăresc al Mării Negre.

Asigurați-vă din timp locuri pentru excursii și odihnă pe litoral în luna mai.

• PUBLITURISM

Numai un om de gust știe cum să mănînce

30 de rețete prezentate de 11 maiștrii în arta culinară

Vom rezerva cîteva pagini și pentru gurmanzi, gurmeți sau amatori de bucătărie. În urmă cu doi ani „Almanahul turistic" a oferit cititorilor săi cîteva rețete de mîncăruri recomandate de bucătarii din cîteva restaurante din rețeaua Ministerului Turismului. Ideea a fost apreciată și ni s-au cerut rețete noi. Înainte de a da cuvîntul șefilor bucătari, să transcriem cîteva dintre aforismele celebrului Brillat-Savarin, cel care a fost un mare maestru în arta culinară a Franței; dar nu numai atît — el a creat, în meseria bucătarului, o școală, a fost și un mare dascăl, și un estet al artei culinare, și autorul unei lucrări intitulată **„Fiziologia gustului".** Așadar, înainte de a ne așeza la masă sau de a ne pune un șorț dinainte pentru a încerca să realizăm cîteva delicii pentru stomacul cel veșnic nesătul, să reflectăm pe marginea cîtorva spuse ale lui Brillat-Savarin care depășesc cadrul bucătăriei și privesc comportarea, etica și civilizația omului.

- Universul nu este altceva decît viață și tot ceea ce are viață trebuie să se hrănească.
- Animalele se hrănesc, omul mănîncă, dar numai un om de gust știe cum să mănînce.
- Spune-mi ce mănînci ca să-ți spun cine ești.
- Gurmandismul este un act de judecată prin care alegem mîncărurile care au un gust plăcut în locul celor care sînt lipsite de această calitate.
- Plăcerea de a mînca aparține tuturor vîrstelor, tuturor condițiilor, tuturor țărilor și fiecărei zile; această plăcere poate fi asociată cu toate celelalte plăceri ale vieții și este singura care ne mai rămîne atunci cînd sîntem lipsiți de celelalte.
- Masa este singurul loc unde nu ne plictisim timp de cel puțin o oră.
- Descoperirea unui nou fel de mîncare face mai mult pentru umanitate decît descoperirea unei stele noi.
- Ordinea corectă în mîncare este să începi cu cel mai greu preparat și să sfîrșești cu cel mai ușor.
- Poți învăța să gătești, bucătar te naști.
- O masă fără brînză este ca o femeie frumoasă fără un ochi.
- Calitatea indispensabilă a unei mîncări este punctualitatea; ar trebui să fie și cea a musafirilor.
- Așteptînd prea mult un musafir întîrziat înseamnă să desconsideri pe toți ceilalți prezenți.
- Cel care își primește prietenii fără să dea prea mare atenție felurilor de mîncare pe care le servește, nu merită să aibă prieteni.
- Stăpîna casei trebuie să aibă totdeauna grijă de calitatea cafelei, iar stăpînul de alegerea vinurilor.
- Plutarh face următoarea declarație pe care o atribuie lui Aemilius Paulus, cuceritorul Persiei: se cere aceeași inteligență atît pentru a comanda o oștire în bătălii, cît și pentru a comanda o masă bună; prima trebuie să fie cît se poate de formidabilă; iar a doua cît se poate de plăcută pentru participanți.
- Cînd inviți pe cineva la masă trebuie să ai grijă de fericirea lui atît timp cît se află sub acoperișul tău.
- Carême dă următorul sfat diplomaților și miniștrilor: arta culinară urmează imediat după arta diplomației și fiecare ministru îi este tributar.
- Talleyrand știa aceasta și obișnuia să sfătuiască pe ambasadorii francezi astfel: „Bizuiți-vă mai mult pe cratițele voastre decît pe secretarii voștri pentru a avea succes în misiunea voastră".

1

GELU NEAGOE,
şef bucătar la hotelul Alpin (Cota 1400), munţii Bucegi

Cartofi umpluţi cu brînză de vaci şi smîntînă (1 kg cartofi, 125 gr. telemea, 150 gr. smîntînă, 2 ouă, 100 gr. caşcaval, 50 gr. unt, mărar uscat, sare, piper).

Se fierb cartofii în coajă (cît mai mari), apoi se curăţă şi se taie în jumătăţi; fiecare jumătate se scobeşte cu o linguriţă. Brînza de vaci şi telemeaua frămîntată se amestecă cu untul şi mărarul tocat foarte mărunt; pasta rezultată se condimentează cu sare şi piper, după gust. Separat se prepară puţin sos alb din unt în care se dizolvă, într-o tigaie, puţină făină. Jumătăţile de cartofi se umplu cu pasta de brînză. O tavă sau un vas Iena se unge cu unt — se aşază în interior cartofii peste care se toarnă sosul alb; deasupra se rade caşcaval care se acoperă cu ouăle bine bătute. Se dă la cuptor 15 minute, pe foc potrivit. Se servesc calzi, cu smîntînă deasupra.

Clătite cu brînză şi ananas (sau alte fructe: mere, portocale, zmeură, pere, etc. din compot).

Se prepară mai întîi foile de clătite, binecunoscute de toată lumea. Apoi se pregăteşte umplutura din 125 gr. brînză de vaci, 50 gr. stafide, gălbenuş de la 2 ouă, 25 gr. zahăr farin şi 50 gr. fructe de ananas din compot. Albuşul se bate spumă, se înglobează brînza amestecată cu gălbenuşul şi stafidele, se adaugă şi un praf de vanilie. Pe foaie se pune umplutura şi se adună apoi „în plic". Se tapează cu unt un platou Iena, se aşază clătitele şi se dau la cuptor pînă cînd se gratinează. Se servesc calde, pudrate cu zahăr farin.

2

GHEORGHE BUNGHEZ,
maistru în artă culinară,
hotelul „Păltiniş" — Sinaia.

Salată de ridichi negre cu creier (800 gr. ridichi, 250 gr. creier de vită, 100 gr. mărar verde sau 50 gr. uscat, 300 gr. praz, 100 ml. ulei, o lămîie, 150 gr. roşii, foi de dafin, piper, sare, măsline).

Se curăţă ridichile de coajă şi se dau pe răzătoare mare; prazul se taie în felii foarte subţiri. Se amestecă cu ridichile şi se adaugă mărarul tocat mărunt, zeamă de lămîie, piper măcinat şi sare. Creierul se fierbe în apă cu sare, piper boabe şi 2—3 foi de dafin, după care se taie în felii. Salata se aşează pe un platou, deasupra se aşează creierul, se ornează cu felii de roşii, măsline fără sîmburi. Un aperitiv excelent la ţuică.

Tort de mere (1 kg. mere, 50 gr. scorţişoară, 50 gr. zahăr, 100 ml. vin alb, 200 gr. unt, 500 gr. făină, 5 ouă, 300 gr. frişcă, 200 gr. ciocolată de menaj, 50 gr. dulceaţă).

Merele întregi se curăţă de coajă şi li se scoate cotorul. În interiorul fiecăruia se pune dulceaţă şi scorţişoară. Untul şi zahărul se topesc într-o tigaie în care se adaugă zahăr caramelizat şi vinul şi se dă acest sos puţin la cuptor. Din făină, apă şi ouă se face o cocă de consistenţa aluatului de papanaşi. Se împarte în două. Într-o tavă sau un platou Iena se întinde dintr-o jumătate de aluat o foaie groasă, se aşează pe ea merele, apoi se toarnă sosul şi frişca. Deasupra se pune a doua foaie de aluat şi se dă la cuptor cu foc moderat 20 de minute. Se taie în romburi şi se serveşte cu ciocolată rasă deasupra.

3

MIRCEA PETRESCU,
şeful restaurantului
de la noul hotel „Moldova"-Bacău.

Chifteluţe din bureţi sau ciuperci de crescătorie (1,1 kg. ciuperci, 250 gr. făină, 100 gr. smîntînă, 50 gr. unt, 4 ouă, sare, piper, pătrunjel).

Din făină şi gălbenuşurile de la ouă — şi puţină apă — se face o pastă moale. Se toacă ciupercile, se călesc în unt şi se lasă apoi să se răcească. Din cocă se face o foaie groasă de un deget, se bat bine albuşurile, se amestecă cu ciupercile şi cu mult pătrunjel mărunt tăiat şi compoziţia rezultată se întinde pe foaia de aluat. Apoi, totul se frămîntă bine omogenizîndu-se, pînă iese o pastă consistentă care se porţionează în cocoloaşe mari; acestea se înfăinează şi se prăjesc într-un vas cu ulei încin.

Chisăliţă de prune cu afumătură (1 kg. prune uscate (afumate), 500 gr. costiţă afumată, 500 gr. muşchiuleţ afumat, 150 gr. făină, 200 ml. ulei, 100 ml. lapte).

Se spală prunele foarte bine, într-o tigaie, se trage în ulei costiţa şi muşchiuleţul tăiat în felii subţiri. Prunele se fierb în apă puţină, la foc mic. Separat se pregăteşte un sos alb din făină şi lapte care se fierb pe foc mic şi la care se poate adăuga şi boia dulce de ardei. După ce prunele au fiert se amestecă cu sosul alb, cu costiţă şi muşchiuleţ şi se dă la cuptor pînă scade. Se mîncă cu mămăligă rece.

Sucită moldovenească (1,5 kg. făină, 500 gr. miez de nucă, 600 gr. brînză de oi, 500 gr. zahăr, 4 ouă, 200 ml. ulei, sare, vanilie).

Din făină, ouă, apă şi sare se face un aluat de consistenţa celui pentru tăiţei. Se împarte în patru părţi egale. Din fiecare sfert de aluat se întinde o foaie groasă cam de un deget. Separat se macină un praf de vanilie, nucile se dau prin maşină, se amestecă cu 200 gr, zahăr, coajă de lămîie, un vîrf de cuţit de cafea; se pregăteşte apoi şi a doua umplutură — din brînză, ouă, 300 gr. zahăr, totul se umple cu nuci, două cu brînză. Umplutura se întinde pe foaie, în strat egal şi-apoi se rulează obţinîndu-se un fel de trabuc care se încolăceşte ca un melc. Într-o tavă unsă cu unt se aşează sucitele, se pensulează pe deasupra cu gălbenuş de ou bătut şi se dă la foc mic, se să coacă. Se mănîncă calde sau reci cu miere.

4

VICTOR MOGOŞ,
şef bucătar
la hotelul „Grand“ Tg. Mureş

Supă „Grădinar“ (400 gr. carne slabă de vită, 250 gr. morcovi, o gulie, 50 gr. ţelină, 100 gr. mazăre, 100 gr. roşii proaspete, trei rădăcini de pătrunjel, două cepe, 50 gr. ulei, tăiţei).

Legumele se taie mărunt şi se călesc în ulei împreună cu ceapa. Carnea tăiată în cuburi mari se fierbe într-o oală cu apă şi sare; cînd este pe jumătate fiartă, se adaugă legumele, roşiile şi mazărea şi se continuă fierberea.

Într-o altă oală, în apă cu sare, se fierb tăiţeii. Cînd carnea şi legumele au fiert, se adaugă tăiţeii. Se serveşte cu pătrunjel mărunt tocat şi o lingură—două de smîntînă.

Várgá béles (desert) (500 gr. brînză de vaci proaspătă, 250 gr. smîntînă, 25 gr. stafide, 150 gr. zahăr, 1 kg. tăiţei de casă, 3 ouă, 25 gr. zahăr vanilat, 50 gr. griş, 100 gr. unt).

Se freacă ouăle cu zahărul, apoi se adaugă brînza, bine frămîntată, smîntîna, stafidele şi tăiţeii care au fost în prealabil fierţi, zahărul vanilat şi jumătate din cantitatea de unt, topit. Se unge din belşug cu unt o tavă şi se tapetează cu o „foaie grecească“ (aluat făcut din 100 gr. făină, 1 pahar de apă şi un praf de sare). Se toarnă umplutura în tavă, se acoperă cu foaia de aluat — care se înţeapă cu furculiţa pe toată suprafaţa ei şi se unge cu unt. Se coace o oră la foc moderat. Se taie în porţii, călduţă, şi se pudrează cu zahăr.

5

MIHAI CORÎCI,
şef bucătar
la restaurantul „Jiul“ — Craiova.

Aperitiv jienesc (1 kg. fasole boabe, 500 gr. ceapă, 500 gr. ciuperci (conservate sau proaspete) 250 gr. costiţă afumată, 100 gr. şuncă, 100 ml. ulei, o căpăţînă de usturoi, sare, piper, cimbru).

Jumătate din ceapă se toacă mărunt şi se fierbe împreună cu jumătate din ciuperci. Cealaltă jumătate din ceapă, laolaltă cu restul ciupercilor tăiate în cuburele şi cu costiţa afumată se călesc în ulei. Ceapa şi ciupercile fierte împreună cu fasolea — şi ea fiartă în prealabil — scurse de zeamă, şi cu usturoiul crud se dau prin maşina de tocat, printr-o sită deasă. Se obţine o pastă omogenă la care se adaugă ciupercile, ceapa şi costiţa, călite şi şunca tăiată în cuburele mici. Se potriveşte de sare, piper, cimbru şi se adaugă frunză de pătrunjel foarte mărunt tocată. Acest aperitiv se serveşte rece.

Sfeclă roşie umplută (2—3 sfecle roşii mari, 600 gr. carne de porc sau vacă, 200 gr. ceapă, 2—3 ouă, 50 ml. ulei, frunză de pătrunjel, piper, sare, cimbru).

Se curăţă sfeclele de coajă şi se taie în jumătăţi care se scobesc pentru a se obţine un fel de cupe. Carnea se dă prin maşina de tocat împreună cu ceapa, verdeaţa, după care această umplutură se căleşte în ulei; se adaugă ouăle crude ca să o lege. Apoi se adaugă sare, piper, cimbru. Cupele din sfeclă se umplu, se aşază după aceea într-o tavă tapetată cu margarină şi pesmet şi se coc la foc încet. Cînd sînt gata se rade caşcaval, deasupra lor, şi se gratinează la cuptor. Mîncarea se serveşte caldă sau rece cu garnitură de cartofi natur sau prăjiţi, cu orez şi decorată cu salată verde.

6

ION UNGUREANU,
Şeful restaurantului
„Gorjul“-Tîrgu Jiu

Sărmăluţe gorjeneşti cu piftie şi mălai
Pentru sărmăluţe sînt necesare: 500 gr. pulpă de porc, 500 gr. carne de vită, 250 gr. orez, 100 gr. ceapă, 300 gr. cîrnat afumat, 200 ml. ulei, 250 gr. costiţă afumată, sare, piper măcinat, foi de dafin, 2 linguri de bulion, o căpăţînă de varză murată.

Se toacă carnea printr-o sită cu ochiuri cît mai mari. Se omogenizează într-un vas în care se adaugă ceapa şi orezul (mai întîi spălat şi înmuiat) călite în ulei. Foile de varză, se curăţă de nervuri se umplu cu compoziţia de carne. Se aşază cîrnatul afumat în mijlocul unei cratiţe iar în jur se rînduiesc sarmalele straturi-straturi; între ele se pune un rînd de varză tocată mărunt şi de felii subţiri de costiţă. O ceapă se căleşte în bulion şi supă de oase şi se adaugă în cratiţa cu sarmale, care se fierbe o oră, la foc mic.

Pentru piftie sînt necesare: 5 picioare de porc proaspete, 3 cepe, 3 morcovi, două căpăţîni de usturoi, frunză de pătrunjel, 3—4 foi de dafin).

Se curăţă picioarele, (unghiile se aruncă) şi se taie în patru cu fierăstrăul de oase. Se pun la fiert în 3 litri de apă cu ceapa, morcovii, se spumează continuu pînă ce apa scade la două treimi. Nu se mai adaugă apă după ce piftia a început să fiarbă. Cînd carnea este fiartă se scoate de pe oase, caldă fiind, se porţionează în farfurii şi se toarnă deasupra zeama în care a fiert, în care în prealabil, s-a pus usturoiul pisat şi verdeaţa foarte mărunt tocată; se dă la rece să se închege.

Pentru mălai gorjenesc sînt necesare: 300 gr. făină de porumb (mălai), 80 gr. făină, 25 gr. zahăr, 1 ou, sare, 300 ml. lapte, 50 gr. unt.

Se cern făina şi mălaiul şi se amestecă într-un vas. Separat se face un cir dintr-o mînă de făină şi 300 ml lapte; acesta se adaugă în tava cu mălai, se amestecă bine şi se obţine o pastă tare. Se tapetează cu unt o tavă, se unge apoi cu oul bătut, se toarnă aluatul la cuptor şi se ţine 30 de minute. Se porţionează în pătrate.

Acestea toate — sarmalele şi piftia — se servesc cu mălaiul şi, neapărat, se „stropesc“ cu cîteva pahare de vin negru, vîrtos.

Ruladă cu mere (10 porţii) (Pentru aluat: 350 gr. făină, 130 gr. unt (margarină) 25 gr. ulei, sare.

Pentru umplutură: 1.250 gr. mere 150 gr. zahăr, 100 gr. pesmet, 1 praf de vanilie, 5 gr. scorțișoară măcinată, 75 gr. zahăr pudră).

Se pune făina grămadă pe o masă și în mijlocul ei se pune untul, sarea și apă cît înghite ca să iasă un aluat consistent ca pentru pîine; se frămîntă bine și se lasă apoi 30 minute să se odihnească. Coca se întinde apoi, cu un sucitor, într-o foaie groasă de 1 cm. Merele se curăță, se rad pe răzătoarea mare, se adaugă zahărul pesmetul, vanilia, scorțișoara și se omogenizează, bine. Se întinde umplutura într-un strat gros pe foaia de aluat și se rulează. La cuptor se ține o jumătate de oră. Se taie în felii cînd încă este călduță și se pudrează cu zahăr.

7

CONSTANTIN SANDU,
președintele Asociației bucătarilor și cofetarilor din România
șef bucătar la restaurantul „Berlin" din București.

Salată berlineză (10 porții) (750 gr. carne vacă, 0,5 kg. castraveți acri, 250 gr. ceapă, 500 gr. maioneză, 100 gr. bulion, 50 gr. zahăr, 5 ouă, 150 gr. roșii, sare, piper.)

Carnea se fierbe și se taie în cuburele mici — la fel și castraveții; ceapa se toacă foarte mărunt. Se amestecă totul cu maioneză, se adaugă apoi bulionul, sarea și piperul după gust. Salata se dă apoi la rece vreme de 6 ore, după care se așază pe platou și se ornează cu felii de ou fiert, de roșii, frunză de pătrunjel. Se poate servi și ca garnitură la cremvurști.

Supă de păsăre „Delicia" (1 pui, tăiței de casă din 2 ouă, 250 gr. castraveți acri, 200 gr. castraveți verzi, o cutie de ciuperci (500 gr. bureți) 2 lămîi, 200 gr. morcovi, 200 gr. ceapă, o sticlă de Kechup, sare, piper, verdeață).

Se fierbe puiul în 2 litri apă, împreună cu morcovii și ceapa, spumuindu-se mereu. Apoi se dezosează carnea și se taie în cuburele. În zeama de la supă se introduc ciupercile tăiate în lame, cuburelele de carne, tăițeii fierți separat, castraveții acri și cei verzi se taie și ei în cuburele și se adaugă în supă, împreună cu kechup-ul și zeama de la lămîi. Se poate acri, după dorință și cu borș.

Pulpă de iepure cu sos vînătoresc (5 porții) (5 pulpe de iepure (cele din spate) sau o spinare întreagă; 200 gr. morcovi, o țelină, 200 gr. ceapă, 200 gr. pătrunjel-rădăcină, 200 gr. bulion, foi de dafin, enibahar, boabe de mușlar, 1 pahar de vin negru).

Cel de al doilea sos, pentru servit, se face din: o cutie ciuperci, 200 gr. costiță afumată, 250 gr. arpagic, 100 gr. mușlar, 250 gr. smîntînă, piper, sare.

Se fierbe înăbușit pulpa sau spinarea cu zarzavaturile; cînd e gata se scoate din sosul rezultat și se porționează; în sos se adaugă bulionul, vinul, condimentele, apoi se pasează prin sită, după care se adaugă cel de al doilea sos care se obține din amestecul rezultat din ciupercile și costița afumată tăiate în cuburele, arpagicul fiert (întreg), smîntîna și mușlarul. Pulpa (spinarea) se servește cu acest sos însoțită de garnituri din piure de cartofi, castane, mazăre.

Sabaion (desert, 10 porții) (6 ouă, 100 gr. Florio sau alt lichior de fructe, 500 gr. vin alb, dulce, 100 gr. zahăr, înghețată de vanilie).

Se face un șodou; Florio se bate, pe foc încet, cu ouăle, cu vinul și zahărul pînă se face o spumă legată. Compoziția se toarnă în cupe și în fiecare se înglobează o lingură de înghețată. Sabaionul se servește imediat după preparare, decorat cu fructe confiate.

8

MIRCEA PEȚCU,
maistru în artă culinară,
șef bucătar
la restaurantul Lido-București.

Consomé „Primăvara" (1 pui, 200 gr. ceapă, 200 gr. morcovi, 150 gr. pătrunjel,-(rădăcină), 150 gr. țelină, 5 ouă, 1/2 kg. carne de vacă, sare, o legătură pătrunjel verde).

Se curăță puiul, se spală și se fierbe în 2 litri apă cu jumătate din zarzavaturi, adăugîndu-se sare; se spumuiește tot timpul cît fierbe. Cînd carnea a fiert se scoate puiul, se dezosează și se taie cuburele. Restul de morcov, țelină, pătrunjel se taie felioare subțiri și se fierb separat în apă cu sare. Zeama de la pui se strecoară și se limpezește, punîndu-se în ea albușurile de la ou și carnea tocată de vacă. Apoi, se adaugă în zeamă zarzavaturile, cuburelele de carne, se mai dă într-un clocot și se servește cu frunză de pătrunjel tocată mărunt.

Plăcintă „bunicuța" (1 kg. dovleac, 300 gr. brînză de vaci, 100 gr. stafide, 100 gr. zahăr farin, 1 plic vanilie, 100 ml. ulei, 500 gr. făină, 200 ml. lapte, 2 ouă, 1 vîrf de cuțit scorțișoară, sare).

Se curăță dovleacul de coajă și se rade prin răzătoarea mare. Apoi se călește în ulei adăugîndu-se jumătate din zahăr, vanilia, stafidele, scorțișoara — totul se ține pe foc mic vreo 10 minute. Se dă această umplutură la răcit și apoi se adaugă brînza amestecîndu-se totul bine. Coca pentru plăcintă se obține din făină, lapte, ouă și un praf de sare, se face un aluat, iar jumătate din acesta se întinde pe o foaie într-o tavă unsă cu unt și se dă la cuptor pînă se întărește; pe ea se așază umplutura de plăcintă în strat gros. Dintr-a doua jumătate de aluat se așterne o altă foaie cu care se acoperă umplutura din tavă, deasupra întinzîndu-se coca, de multe ori cu furculița. Se dă din nou tava la cuptor, pînă se rumenește și deasupra. Se taie în patrate, cînd se răcește, se presară cu zahăr farin și se servește cu smîntînă proaspătă.

9

PETRE ONEA,
șef bucătar
la restaurantul noului hotel „Silva" din Bușteni

Ouă munteneșli (10 ouă, 20 cartofi, 50 gr. făină, 500 ml. lapte, 500 gr. ciuperci, 100 gr. cașcaval. 50 gr. unt, sare).

Cartofii se spală și se fierb în coajă. Ciupercile se spală și se curăță, se taie în lame și se călesc în unt. Din lapte, făină și restul de unt se pregătește sosul alb. Cartofii se curăță de coajă și se scobesc ca un coșuleț; golul creat se umple cu ciupercile. Din ouă se fac ochiuri românești — fierte în apă — care se așază peste cartofii umpluți. Se dă la cuptor și se gratinează la foc iute 10 minute.

Pui à la „Silva" (1,5 kg. pulpe de pui, 100 gr. ciuperci, 150 gr. ardei gras, 50 gr. ceapă, 50 gr. morcovi, 100 gr. mere, piper, frunză de pătrunjel).

Se depilează pulpele, se dezosează, iar carnea rezultată se dă la mașina de tocat prin sita rară; — ciupercile și ardeiul tăiate cubulețe, cu ceapa tocată mărunt și opărită, verdeața tocată foarte mărunt, merele curățate și date prin răzătoare se amestecă bine; se adaugă carnea. Cu această compoziție se umple pielea scoasă de pe pulpe, dîndu-li-se forma inițială. Se păstrează la frigider și se frige la grătar sau la tigaie înainte de a fi servite. Pot fi însoțite de orice garnitură.

Budincă „Surpriză" (5 ouă, 1 l. lapte, 30 gr. stafide, 150 gr. cozonac, 1 plic zahăr vanilat. 250 gr. frișcă, 150 gr. fructe confiate).

Se fierbe laptele, apoi se răcește; ouăle bine bătute se încorporează în lapte, se pun stafidele și se așază pe foc încet, amestecîndu-se mereu pînă se obține o cremă caramel, vîscoasă. Într-o formă tapetată cu zahăr caramelizat se toarnă crema și se introduce și cozonacul tăiat în cubulețe. Se dă apoi la cuptor într-un vas bain-marie pînă ce budinca se întărește. Apoi se răcește, se răstoarnă pe un platou și se decorează cu frișcă și fructe confiate.

10

ELENA ADAM,
șef bucătar
hotelul „Central" Iași

Ouă moldovenești în cuib (Mămăligă, 5 ouă, 400 gr. cașcaval, 110 gr. unt, sare, piper).

Mămăligă fierbinte se porționează în cinci bucăți care se așază în cuiburi pe tavă. Ouăle se fac ochiuri. În găurile cuibului de mămăligă se așază cîte o linguriță de unt și cîte un ou ochi, apoi mămăliga se îmbracă în cașcaval ras și se dă cîteva minute la cuptor încins pînă se gratinează. Se servesc calde.

Pulpă de pui cu ciuperci și smîntînă (5 pulpe de pasăre, 200 gr. ciuperci, 200 gr. smîntînă. 100 gr. unt, 50 gr. făină, 150 gr. ulei, mărar. pătrunjel, sare, piper.)

Pulpele se dau mai întîi la cuptor într-o tavă cu ulei pînă se rumenesc. Cînd sînt gata se adaugă sosul de ciuperci, care se prepară astfel: ciupercile se spală bine, se taie în lamele subțiri, și se călesc în unt. Se adaugă smîntîna și se leagă cu 50 gr. făină. Se consumă cît mîncarea este caldă, adăugîndu-se verdeață tocată mărunt și însoțită de cartofi natur.

Ruladă cu brînză de vaci (dulceață) 10 porții (8 ouă, 150 gr. făină, 50 gr. ulei, 500 gr. brînză de vaci, 200 gr. frișcă, 400 gr. zahăr, 500 gr. stafide, zahăr vanilat).

Se bat ouăle cu telul împreună cu 200 gr. de zahăr și la urmă se adaugă uleiul și făina, cu încetul. Rezultă o cocă moale ca maioneza, umplutura se face din brînză, stafide, zahărul vanilat, restul de zahăr și frișca, totul bine omogenizat.

Pe o tavă se așterne o hîrtie unsă bine cu ulei, jumătate din cocă se toarnă în tavă, peste hîrtie și se dă la foc iute pînă se coace. Se scoate foaia, se așează pe masă și se așterne un strat gros din jumătate de umplutură și se rulează. Se repetă operația cu restul de cocă și umplutură. Cele două rulade se mai dau cîteva minute la cuptor și cînd sînt calde, încă se taie felii și se pudrează cu zahăr vanilat.

11

EUGENIA STATE,
șef bucătar,
hotelul „Decebal" Bacău

Ouă umplute cu pastă de legume (10 ouă, verdeață, sare, piper, 200 gr. morcov, 100 gr. ceapă, 100 gr. țelină, 100 gr. rădăcină de pătrunjel, 200 gr. cartofi, un ou pentru umplutură.)

Se fierb ouăle, se curăță de coajă și se scot gălbenușurile. Legumele se fierb, se trec prin presă, se amestecă cu albușurile și oul crud, se adaugă verdeața tocată mărunt, sare, piper, și se umplu jumătățile de albuș, decorîndu-se apoi cu verdeață, roșii, ardei.

Pește moldovenesc (crap, somn, șalău) (1 pește de 1—1,5 kg., 300 gr. ardei gras, 200 gr. ceapă 150 gr. vinete, 50 gr. bulion, 250 gr. roșii, 1 căpățînă de usturoi, 200 gr. ulei, piper, vin, sare, foi de dafin).

Se curăță și se spală peștele, apoi se așază într-o tavă cu uleiul. Se condimentează cu sare, piper, foile de dafin și usturoiul tăiat felii. Se ține la cuptor 10 minute după care se adaugă vinetele tăiate în cuburele, ardeiul tocat în felii subțiri, ceapa tăiată peștișor și bulionul. Se mai lasă la cuptor vreo 15 minute după care se adaugă roșiile depilate, tăiate în jumătăți și un pahar de vin alb. Se dă tava la un foc iute încă 5 minute. după care se servește bine garnisit cu verdeață tocată mărunt.

Coșulețe cu brînză și stafide (250 gr. brînză de vaci, 175 gr. zahăr, 150 gr. unt, 200 gr. făină. 50 gr. griș, 100 gr. stafide, 3 ouă, 1 lămîie, 1 praf vanilie).

Se cerne făina pe o planșetă, se adaugă zahărul, untul, puțină apă și se frămîntă bine pînă se obține o cocă tare. Se dă la rece 15 minute. După ce se împarte în bucăți i se dă formă de coșuleț (coca se poate coace și în forme de savarină). Ouăle și zahărul se bat cu telul, se încorporează brînza de vaci, stafidele, grișul se adaugă și cu coajă rasă de la lămîie și se obține umplutura cu care se umple coșulețele. Se dau la cuptor 10 minute la foc iute. Se pudrează cu zahăr pudră.

ALEGEȚI CU GRIJĂ PRODUSELE

Femeile pot fi frumoase la orice vîrstă, cu condiția ca, la orice vîrstă să-și îngrijească tenul.

Femeilor frumoase le recomandăm produse din gama **«Dermin».**

Sub marca **«DERMIN»** I.P.C. **MIRAJ** București fabrică un sortiment bogat de articole cosmetice:

cremă de masaj
produse pentru curățirea tenului
măști de frumusețe filmogene

Cremele de masaj «Dermin» se fabrică în trei sortimente, diferențiate după particularitățile epidermei:

● cu ulei de cătină — recomandate persoanelor cu pielea uscată și devitalizată. Se poate folosi atît pentru îngrijirea tenului uscat, cît și a corpului. Este o cremă cu conținut ridicat în substanțe grase și se aplică printr-un masaj, timp de 10—15 minute. După masaj, pielea rămîne fină și catifelată.

● cu extract de plante cardiotonice — preparate pentru pielea deshidratată și sensibilă. Conține, drept principiu activ, extract vegetal cu rol de intensificare a circulației sanguine la nivelul epidermei, reducînd sensibilitatea pielii la acțiunea agenților atmosferici;

● cu ulei de vizon — pe care specialiștii întreprinderii le recomandă pentru pielea uscată care și-a pierdut elasticitatea.

PRODUSE PENTRU CURĂȚIREA TENULUI.

Prin procesul de regenerare a celulelor la suprafața epidermei apar celule moarte care dau tenului un aspect mat, împiedicînd efectuarea schimburilor de substanțe nutritive și energetice.

Este necesar deci ca o dată pe săptămînă să se procedeze la îndepărtarea celulelor moarte cu ajutorul produselor din gama «Dermin».

Cu loțiunea nr. 1, crema nr. 2 și loțiunea nr. 3 este posibilă efectuarea acestei operații, după care tenul se luminează, capătă strălucire și netezime.

CARE VĂ ÎNTREȚIN FRUMUSEȚEA

• Loțiunea nr. 1 «Dermin» are rol de înmuiere a celulelor moarte din stratul superficial. Se aplică pe ten prin ușoară tamponare și se lasă să acționeze timp de 5 minute.

• Crema nr. 2 «Dermin» se aplică după loțiunea nr. 1 și se întinde pe ten în strat subțire, evitîndu-se zona oculară și gura. Se lasă să acționeze circa 3—5 minute, timp în care crema exercită și o acțiune emolientă și hidratantă.

• Loțiunea nr. 3 «Dermin» care are un ușor efect bacteriostatic, se aplică pentru refacerea mantalei acide a pielii.

Gama «Dermin» pentru curățire a fost premiată cu Diploma de onoare în anul 1977 la Congresul internațional de la Bratislava.

MĂȘTI DE FRUMUSEȚE FILMOGENE

Sînt realizate în 5 sortimente pentru toate tipurile de ten.

După conținutul în substanțe active, măștile au acțiune hidratantă, revitalizantă, astringentă, emolientă și de restabilire a metabolismului pielii.

Cele 5 sortimente de măști «Dermin» conțin principii active naturale:

• Masca emolientă — extract de sunătoare și mușețel

• Masca astringentă — extracte naturale de roșii și castraveți, în asociere.

• Masca hidratantă — un complex de alge marine cu structură asemănătoare polizaharidelor din piele care intervine în păstrarea echilibrului hidric normal.

• Masca nutritivă — miere de albine.

• Masca cu calogen — substanțe cu acțiune de cicatrizare și regenerare a țesuturilor.

Aceste produse au fost distinse în anul 1978 cu medalia de aur la Concursul internațional de la Bratislava.

ÎNTREPRINDEREA COMERCIALĂ DE STAT PENTRU ALIMENTAȚIE PUBLICĂ RÎMNICU VÎLCEA

Pune la dispoziția vizitatorilor o rețea modernă de unități, cu restaurante cochete, cafe-baruri. patiserii și cofetării, cu un sortiment bogat de preparate culinare, realizate în laboratoarele proprii.
Printre acestea:
Complexul UNION. Recent inaugurat, dispune de 4 unități moderne: restaurant clasic, braserie. bar de zi și cofetărie, amenajate după o concepție originală.
Restaurantul MODERN, berăria ZIMBRU,
restaurantul cu linie de autoservire COZIA.
Patiseria și cofetăria LILIACUL.
Gazdă ospitalieră, cu oameni harnici și bine pregătiți, Întreprinderea Comercială de Stat pentru Alimentație Publică Rîmnicu Vîlcea vă stă oricînd la dispoziție, oferindu-vă ambianța unităților sale.

CONSUMAȚI CONSERVE ȘI SEMICONSERVE DE PEȘTE!

Crap, caras, șalău, cules din «grădinile cu pești» întinse pe aproape 14.000 ha de ape ale fermelor piscicole din județul Constanța, pești din bogata faună a Mării Negre prinși în talienele pescarilor constănțeni, alcătuiesc materia primă pe care o prelucrează

Rezultatul?

1500 tone pe an de conserve și semiconserve de pește, marinate și pasteurizate, împărțite în peste 60 de sortimente preparate după rețete variate, de la sosuri de tomate și muștar, pînă la ulei și vin.

Stavrizi, macrouri, heringi, sardinelă, sardină, rizafcă, scrumbii de Dunăre, hamsii sînt preparate care nu trebuie să lipsească în excursii din rucsacurile sau portbagajele automobilelor dv.

Ele poartă girul de calitate al ÎNTREPRINDERII DE PRODUCȚIE ȘI INDUSTRIALIZARE A PEȘTELUI CONSTANȚA

UN GHID COMPETENT ÎNTR-UN ORAȘ ÎNFLORITOR:

Întreprinderea Comercială de Stat Textile-Încălțăminte PITEȘTI

vă călăuzește prin cîteva dintre marile sale unități:

Magazinul universal «TRIVALE»

un gigant comercial dispus pe șapte nivele, cu numeroase raioane, specializate pe cele mai solicitate bunuri de consum: textile, îmbrăcăminte, încălțăminte, articole electrotehnice și de uz gospodăresc (aparate radio și televizoare, mașini de cusut, frigidere, mașini de spălat rufe, articole de sport-turism).

Complexul comercial «FORTUNA»

Un uriaș laborator al artei culinare: unități de alimentație publică, gata să ofere un sortiment variat, de cea mai bună calitate, pe care îl găsiți zilnic la: • restaurantul cu autoservire CINA • restaurantul lactovegetarian • Berăria ZIMBRU • Patiseria MARGA • Restaurantul MIGNON • Café-bar-ul, cofetăria și ceainăria, unde, printre altele, se servesc ceaiuri și răcoritoare pe bază de extracte din plante, după rețete proprii, originale.

Magazinul «ROMARTA»

prezintă ultimele noutăți în materie de modă, pentru toate vîrstele, pentru toate gusturile, pentru toate sezoanele.
Magazinul oferă un sortiment variat de produse textile, confecții, tricotaje, încălțăminte de calitate superioară.

UJCC Argeș

vă poate asigura agreabile popasuri, în cele mai frumoase zone din județ.

- Hanul «**Valea Ursului**» la 12 km de Pitești
- Complex turistic «**Domnești**» din comuna cu același nume
- Hanul «**Rucăr**» pe șoseaua Cîmpulung Rucăr—Bran—Brașov
- Cabana «**Brusturet**» în apropiere de Cheile Dîmboviciioarei
- Hanul «**Piatra Craiului**» la kilometrul 90 (DN 73) pe șoseaua națională Pitești—Brașov

Pretutindeni, cazare în camere confortabile, preparate culinare tradiționale, un evantai larg de servicii.

I.C.S.A.P.*SIBIU

ÎNSEAMNĂ SERVICII OFERITE CU SOLICITUDINE

Aflați în trecere prin orașul de pe Cibin, vizitați unitățile reprezentative ale I.C.S.A.P.:

• Cofetăria **PERLA** • Crama **SIBIUL VECHI** • Restaurantele **TRANSILVANIA, SIBIUL NOU, TURN** și • Barul de zi **UNION.**

La oricare din ele, aveți posibilitatea să petreceți ore plăcute.

Într-un cadru ambiant vă sînt servite gustoase preparate culinare, precum și delicioase produse de cofetărie, patiserie, realizate în laboratoarele proprii.

O CARTE DE VIZITĂ

ce onorează comerțul sibian poartă inițialele Întreprinderii Comerciale de Stat — mărfuri industriale — Sibiu

care își întîmpină cumpărătorii în magazinele sale moderne, aprovizionate cu un bogat sortiment de mărfuri, capabile să asigure o desfacere promptă și civilizată. Cap de afiș, magazinul universal

DUMBRAVA

În raioanele sale, pline cu cele mai noi creații ale industriei ușoare, precum și cu cele mai diverse articole de larg consum găsiți: ● țesături ● confecții ● tricotaje ● galanterie-încălțăminte ● marochinărie ● articole de sport și turism ● cadouri ● podoabe ● cosmetice ● porțelanuri ● cristaluri ● raion cu obiecte pentru decorațiuni interioare, covoare, carpete, perdele ● raioane specializate pentru articole metalo-chimice, electronică, electro-casnice ● la demisol, un mare magazin alimentar.

O altă unitate reprezentativă, Magazinul «Bucuria copiilor»

UNIUNEA JUDEȚEANĂ A COOPERATIVELOR MEȘTEȘUGĂREȘTI

MUREȘ

Vă recomandă magazinele sale specializate unde veți găsi o mare varietate de produse de artizanat: cusături cu alesături, confecții inspirate de piese tradiționale de port popular, covoare, articole de podoabă, lemn sculptat, feronerie și feluri te obiecte din sticlă.

Tot în aceste magazine vă sînt oferite peste 200 de articole din diferite împletituri din foi de porumb, pai, răchită, sau papură: coșuri, poșete, sacoșe, carpete, suporturi pentru tacîmuri, pălării — într-o paletă largă de modele și culori.

Totodată, U..i.C.M. Mureș vă invită să vizitați casele sale de modă, care execută lucrări după comandă, la un ridicat nivel calitativ precum și unitățile sale de prestări de servicii, aflate pe întreg teritoriul județului Mureș.

Întreprinderea de sere
DUMBRĂVENI

Ne dezvăluie una din tainele ei: un colț de lume acoperit cu flori, în zeci și sute de culori... pentru a le oferi celor dragi sau pentru a ne înveseli interioarele, chiar și în toiul iernii.
O dorință pe care v-o puteți împlini foarte simplu apelînd la magazinele specializate ale
Întreprinderii de sere
DUMBRĂVENI
str. Ernei 15
județul Sibiu.

Dispune
de magazine
și în orașele
Alba-Iulia, Abrud, Blaj,
Cugir, Cîmpeni, Mediaș,
Tg. Mureș, Miercurea Ciuc,
Slatina, Sebeș Alba,
Odorheiu Secuiesc,
Sighișoara, Zalău.

Pe agenda dumneavoastră,
NOI UNITĂȚI TURISTICE:

Hanul Ciuta, Județul Buzău.

Hotel CENTRAL din orașul Balaș (Jud. Olt), construit pe 4 nivele, are 100 locuri de cazare cu confort de categoria I, restaurant, bar de zi, cofetărie și unități de frizerie și coafură.

În județul Brăila a fost dată în folosință, într-un decor pitoresc, pe malul Lacului Sărat, o elegantă unitate: **Hotel TURIST** situat la numai 8 km de Brăila, pe drumul național spre Buzău. Hotelul dispune de 52 locuri de cazare în camere confortabile, cu încălzire, și de mai multe căsuțe tip camping. În apropiere se află și un teren pentru instalarea corturilor individuale.

Hanul Ciuta din localitatea Ciuta, pe șoseaua Ploiești—Buzău (D.N. 1 B, km 59, lateral, în stațiunea Monteoru), la 20 km de Buzău.

UNITĂȚILE COOPERAȚIEI MEȘTEȘUGĂREȘTI DIN SIBIU

La dispoziția cumpărătorilor stau:

Numeroase unități de desfacere, din care vă veți putea procura produse de artizanat, articole vestimentare (confecții, tricotaje, lenjerie de corp și de pat), încălțăminte, marochinărie, obiecte din sticlă, precum și produse de uz casnic și gospodăresc.

Unități prestatoare de servicii în care lucrează un personal cu înaltă pregătire profesională.

CASA MODEI din centrul municipiului, unitatea-etalon a nivelului atins astăzi de cooperația meșteșugărească din Sibiu.

COOP

TISMANA • BAIA DE FIER • NOVAC

GORJ

Cooperația de consum a județului Gorj se înscrie, prin activitatea sa, dar mai ales prin realizările sale, cu un exemplu pozitiv nu doar pentru îndeplinirea unor sarcini economice cu caracter social ci și prin abnegația dovedită de cooperatorii județului. Iată de ce vă recomand, cu toată căldura, să veniți în județul Gorj, să vizitați unitățile cooperației de consum răspîndite la răspîntii de drumuri asfaltate, pe ponoare de fermecătoare atracție turistică sau în apropierea monumentelor și relicvelor istorice. Veți afla acolo mijloace de găzduire îndestulătoare, înțelegînd prin aceasta cazare și masă, servicii utile în excursii — cum sînt frizerii, coafură, croitorie, cismărie, lenjerie, obiecte de artă populară autentică — și, peste toate, o amabilă și respectuoasă comportare a localnicilor.

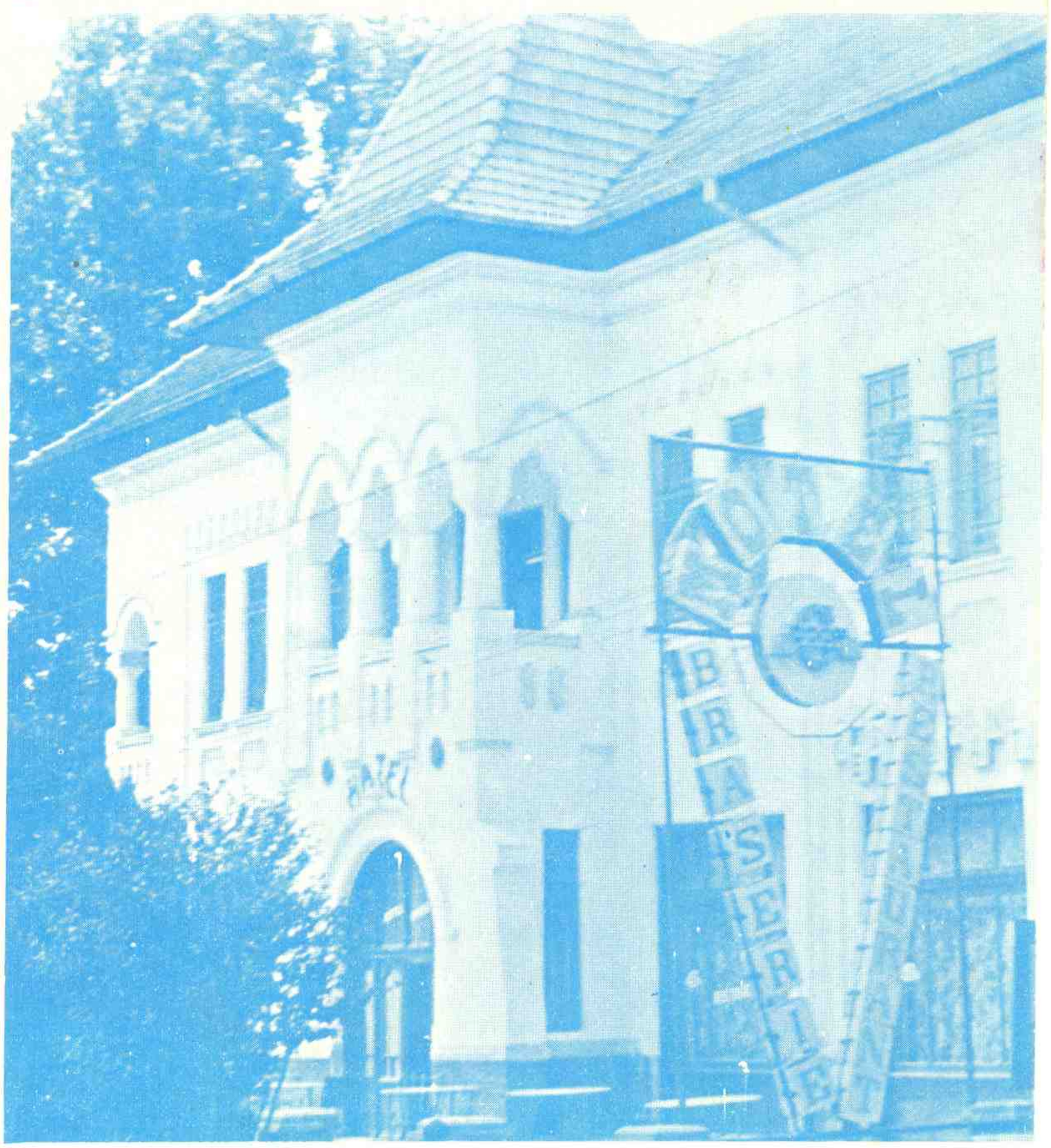
LA TISMANA, circa 45 km. depărtare de Tg. Jiu, veți cunoaște confortul motelului TISMANA, cu încălzire centrală, precum și hanul **Valea Tismana** și alte multe frumuseți ale naturii de pe valea pîrîului cu același nume; o rețea comercială cu 16 magazine alimentare, librării, restaurante, cofetării etc. terenuri de sport, locuri de parcare pentru mașini, camping cu căsuțe.ș.a.

În direcție opusă, spre poalele Parîngului se află BAIA DE FIER, localitate cu faimă milenară, cu industrie minieră și forestieră dezvoltată și un comerț demn de invidiat și de alte localități. Cooperativa de consum administrează și motelul de lîngă Peștera Muierilor unde condițiile de cazare și masă precum și serviciile, sînt la înălțime.

La NOVACI, cooperația de consum oferă turiștilor condiții optime, pentru cazare și masă în luxosul motel (cu restaurant, cu braserie, alimentație publică, supermagazin etc.).

VALERIU CASIAN

ÎNTREPRINDEREA COMERCIALĂ DE STAT PENTRU ALIMENTAȚIE PUBLICĂ BACĂU

este deținătoarea Ordinului Muncii, distincție acordată lucrătorilor acestei ramuri, din marele municipiu moldav.

MEREU, PE LINIA BUNELOR TRADIȚII

Bucătarii, cofetarii, ospătarii din restaurantele: SELECT • CURCANUL DE AUR • CENTRAL • cofetăria PASAJ • popasul GHERĂEȘTI sau din recentul restaurant OITUZ se străduiesc și reușesc să fie în continuare la înălțimea meritelor pe care și le-au cîștigat.

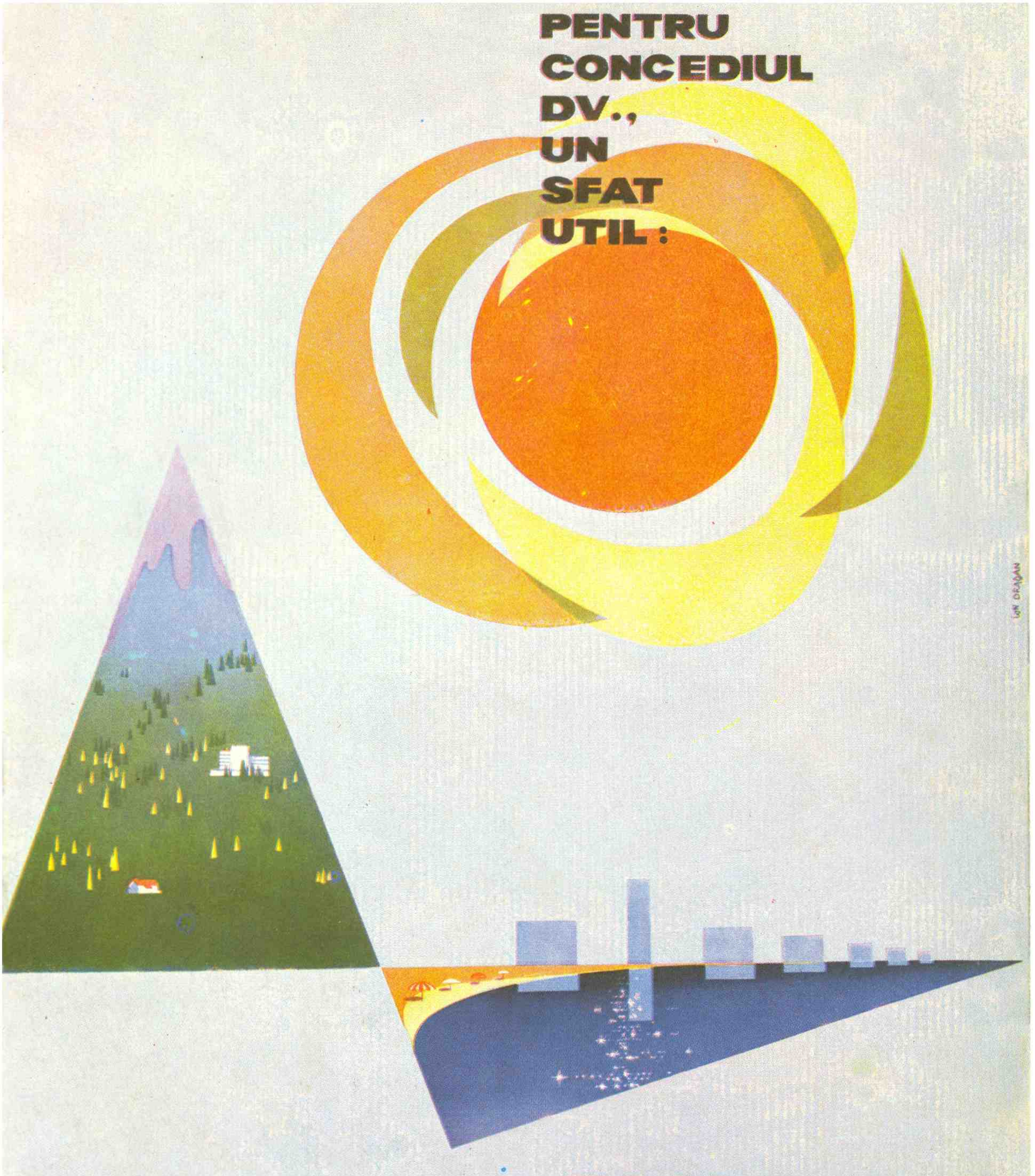
Unități elegante, mobilate în spiritul frumoasei arhitecturi locale, o listă bogată de preparate culinare și de băuturi alese, servicii prompte, într-un cuvînt, o ambianță dintre cele mai plăcute.

La restaurantul SELECT, unitate reprezentativă a ICSAP Bacău, veți descoperi un adevărat complex de alimentație publică: 4 saloane, un bar de zi cu discotecă, un restaurant lacto-vegetarian.

REȚINEȚI!

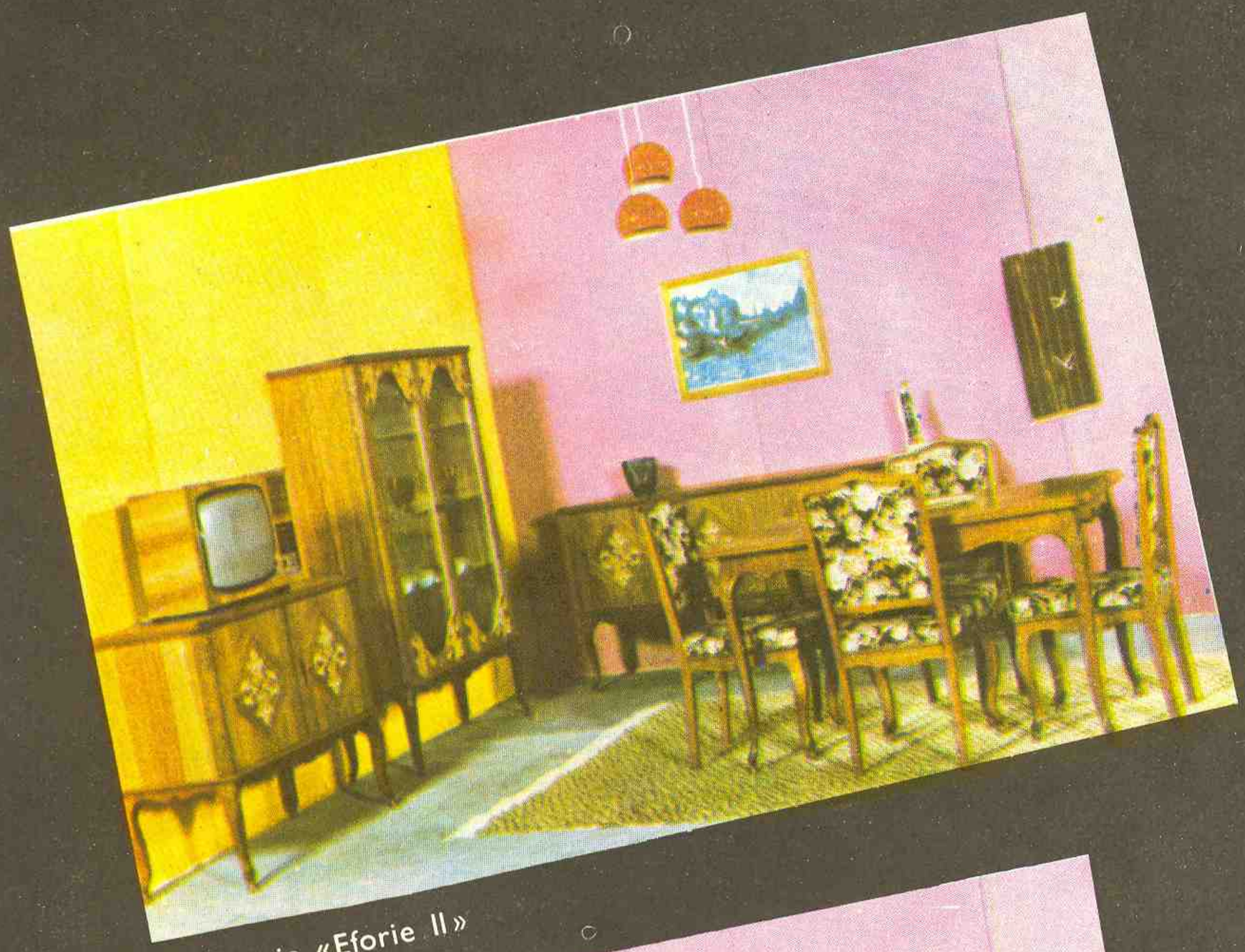
Un popas în Bacău poate începe sau se poate încheia în ambianța de elevată ținută a unităților ICSAP.

PENTRU CONCEDIUL DV., UN SFAT UTIL:

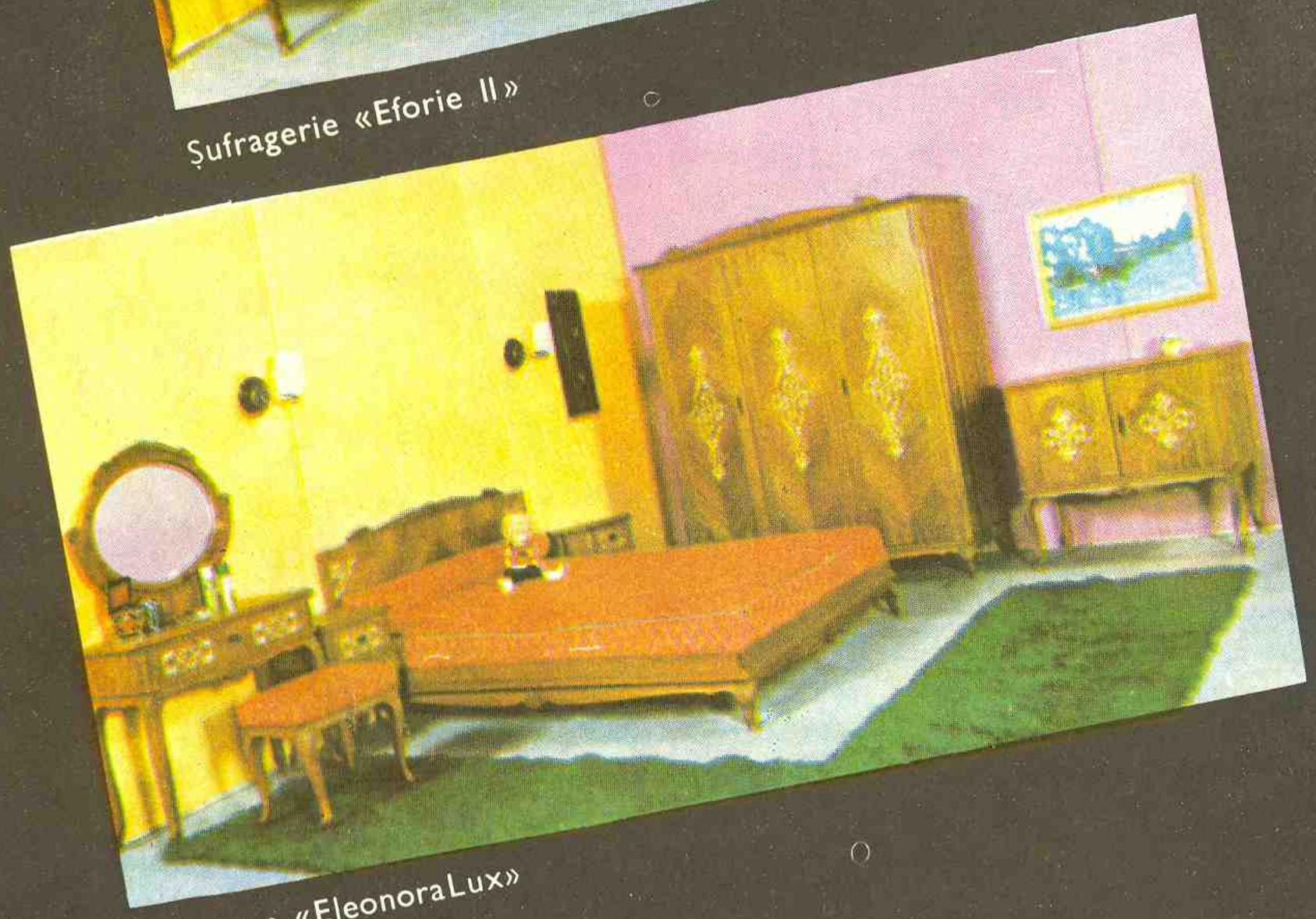
ECONOMISIȚI LA

CEC

Cu ce gînd
vă mutați
într-o
casă nouă?

Șufragerie «Eforie II»

Să o mobilați
cu gust,
modern
și funcțional!

Dormitor «EleonoraLux»

ÎNTREPRINDEREA DE PRELUCRARE A LEMNULUI DIN CONSTANȚA

vă vine în ajutor,
oferindu-vă
pentru noul dv. cămin
mobilier modern, de calitate superioară.

BUN GUST • FUNCȚIONALITATE • ELEGANȚĂ

Cu aceste trei atribute ale produselor întreprinderii constănțene, nu vă rămîne altceva decît să vă alegeți garnitura preferată.

Pentru a vă ușura opțiunea,
furnizorul vă propune cîteva dintre ultimele sale creații:

* dormitorul și sufrageria EFORIE II
* dormitorul și sufrageria ELEONORA LUX
* dormitorul și sufrageria AURA
* camera de zi DROBETA
* camera de zi pentru tineret CRISTINEL
* mobilierul pentru hol RIVIERA, ANDI și SCOICA
* biblioteca BEGA
* camera multifuncțională ALBATROS

Sufragerie «Eleonora Lux»

Totodată,
veți găsi o mare
varietate
de scaune tapisate
și de mobilier
pentru grădină.

Canapea multifuncțională «Albatros»

Toate aceste garnituri
se găsesc în magazinele
specializate
din întreaga țară,
precum și în expoziția
cu vînzare a
ÎNTREPRINDERII
DE PRELUCRARE
A LEMNULUI
din
Șos. Industrială nr. 6,
telefon 21010,
CONSTANȚA

La Administrația Asigurărilor de Stat automobiliștii pot contracta diferite feluri de asigurări facultative auto — care acoperă o serie de riscuri, altele decît cele cuprinse în cadrul asigurării prin efectul legii, de răspundere civilă auto — cum sînt:

- asigurarea globală pentru avarii — casco;
- asigurarea autoturismelor numai pentru pagubele produse ca urmare a accidentelor de circulație;
- asigurarea autoturismelor numai pentru pagubele produse de incendiu și calamități;
- asigurarea autovehiculelor pentru dispariție de la locul de parcare;
- asigurarea suplimentară pentru cazurile cînd autovehiculul este condus de alte persoane decît asiguratul sau rude ale acestuia;
- asigurarea autovehiculelor în legătură cu utilizarea lor la concursuri, întreceri sau antrenamente pentru acestea;
- asigurarea de accidente a conducătorilor de autoturisme și a altor persoane aflate în autoturisme;
- asigurarea autovehiculelor cu valabilitate numai în afara teritoriului R. S. România.

Pentru relații suplimentare și pentru încheierea unor astfel de asigurări, cei interesați se pot adresa responsabililor cu asigurările din unitățile socialiste, agenților și inspectorilor de asigurare, filialelor A.C.R. sau direct, oricărei unități ADAS.

ADAS

ASIGURĂRI UTILE PENTRU AUTOMOBILIȘTI

DIN SUMAR:

• Stelian STREJA: Turismul românesc (8) • Dona ROȘU: Mesaje ale culturii, istoriei și artei românești (13) • Gheorghe BULGĂR: Lyonul marilor sinteze (18) • Grigore TĂNĂSESCU: Un poet și diplomat spaniol prieten și admirator al spiritualității românești (20) • Martin CONSTANTINESCU: La Huston in Texas-Medical Center (21) • Prof. dr. doc. Dumitru BERCIU: Despre originalitatea civilizației geto-dacilor (24) • Gabriel ILIESCU: Cetăți geto-dace cu nume de zeități (25) • Paul TONCIULESCU: Onomastica daco-eskuară-pontică (36) • Radu NIȚU: Cuvinte mai vechi decît istoria (38) • Al. ZUB: Vasile Pârvan (41) • Marius POP: Peregrin pe meleagurile țării (41) • Constantin DARIE: Aici s-au născut cărțile lui Simeon Florea Marian (45) • Luminița DOJA-FODOREANU: Patru decenii la Mărțișor (47) • Eugen PANIGHIANȚ: La București, pe urmele lui I. L. Caragiale (49) • Nicolae DOCSĂNESCU: Mediul înconjurător și calitatea vieții în Munții Apuseni (54) • ION PREDA: Distrugătorii naturii (81) • Martin OLARU: Un mare respect pentru natură (83) • Alexandru ZĂNESCU: Istoria climei, o nouă știință (85) • Arcadie PERCEK: Marea farmacie a naturii (93) • Nicolae DOCSĂNESCU: Apa pentru viitor (113) • Alexandru ZĂNESCU: Pagini din istoria hidrotehnicii (125) • Dona ROȘU: De unde vine zăpada? (129) • Silviu DRAGOMIR: Cu barca pe Someșul Mare (134) • Constantin LUPU: Cer albastru (136) • Ion PREDA: Turism pe unde scurte (137) • Titus REGVALD: Legende și povestiri din Munții Rodnei (140) • POP Simion: Londra, nebună, nebună, nebună... (145) • Romulus RUȘAN: Cronos, trăirea istoriei (151) • Ana BLANDIANA: Însemnări olandeze (152) • Sever NORAN: Călătorind prin Iordania (153) • Mihai CREANGĂ: Două case (155) • Toma George MAIORESCU: Surprize în sauna finlandeză (158) • Cornelia ȘTEFĂNESCU: Tobruk (151) • Lidia NOVAC: Între Taşkent și Alma-Ata (162) • Ștefan NEGREA: Ohrid (164) • Angela CHIUARU: Valea celor căzuți (165) • Silviu NEGUȚ: Pe valea Elbei (166) • Ion RUȘ: Civilizații în Valea Mexicului (166) • Marina CRAINIC: Recepționerul bibliofil (169) • Anda RAICU: Cel mai bun tranchilizat (170) • Ion PREDA: O aducere aminte cu călăuze (174) • Toma George MAIORESCU: Naivii (177) • Ion PREDA: Numai un om de gust știe să mănînce (185).
Coperta I: Ion NĂDRAG • Coperta IV: Dan PASĒRE

ALMANAHUL TURISTIC 1982
editat de
„ROMÂNIA PITOREASCĂ“

Redactor responsabil: NICOLAE DOCSĂNESCU
Secretariatul de redacție: RADU POPA

Tiparul Întreprinderea poligrafică „Arta Grafică“ — București

Lei 20